~~Gast.~~
~~2874.~~
RMKI
512.
(Teljes.)

Past.
2574
IMK I. 572.

AZ IONAS PROPHETA KÖNYVENEK, AZ SZ. IRAS szerint valo igaz magyarazattya, mellyet rövid prædikatiokban foglalt, es sem eleiben ki bocsatot

MARGITAI PETER az KALLAI Ecclesianak lelki Pasztora.

Zachar. 1.
Terjetek en hozzam, es hozzatok terek.

DEBRECZENBEN,
Nyomtattatot RHEDA PETER altal,
M. DC. XXI. Esztendöben.

A M. N. MÚZEUM
KÖNYV-
TÁRÁBÓL.
HORVÁT

Az Nemzetes es Ne-

VEZETES VITEZLŐ CSOMAKÓZI ANDRASNAK, AZ Felseges BETHLEN GABORNAK, Magyar es Erdely Orßaganak Fejedelmenek &c. Moſtan Varadi Vice-Capitannyanak, &c. Az Iſtennek kegyelmet, bekeſeget es Attyai aldaſat kevannya.

MELY IGEN HASZnos es ſzükſeges legyen, Tiſztelendő Uram, nekem kegyes Patronuſom, az Iſtenhőz valo megh téres, mellyet kőzönſeges, nevezettel pœnitentianak hivunk, önnön maga bizonyittya az első mindenhato Iſten az Zacharias Propheta könyvenek első reßeben, mindgyart az harmadik verſecskeben,

ben, holot imigyen szoll: *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* Az az: Terjetek en hozzam, es en hozzatok terek. Az mely mondasban, nagy nyilvan biztat az szent Isten, minden igaz Pœnitentia tarto bűnösöket, az ő Attyai jo voltaval, es bűn bocsato kegyelmevel.

Ennek az szép igiretnek igaz voltat, nagy sok peldak bizonittyak. De hogy azokat mind elő ne szamlallyam, csak az egy Birakrul irot könyv-is, erről nagy nyilvan valo bizonsagot tesen. Annak harmadik reszeben azt olvassuk; Hogy mikor az Iosuæ Hertzeg halala utan, az Sidok balvany imadasra vetemettenek volna, fel gerjede az Urnak haragja ellenek, es ada őket az Chusan Risathaimnak Arannaharaim Kirallyanak kezeben, az kinek szolgala-

galanak nyolcz eſtendeiglen. De mikor, igaz Pœnitentſia tartaſok altal, az Iſtenhöz megh tértenek volna, hozzajok tért ő felſege-is, es megh ſabaditotta őket az Othoniel altal.

Iſmet gonoſt cselekedenek az Izrael fiai az Urnak ſemei elöt; Es megh erősſite az Ur Eglont az Moabnak Kiralyat ő ellenek. Az ki hozza gyűytven az Amonnak es Amaleknek fiait, megh vere az Izraëlt, es birak az Pálmaknak varoſſat. Es ſolgalanak az Izraël fiai az Eglon Kirallyanak tizen nyoltz eſtendeig. Kialtanak annakokaërt az Izrael fiai az Urhoz. Es latvan megh tereſeket, megh halgata őket az ſent Iſten, es megh ſabadita az Ehud altal.

Ugyan azon könyvnek negyedik reſzeben iſmet azt olvaſſuk; Hogy mikor az Ehud halala utan az Izraël

fiai el vetemettenek volna, atta őket az Ur, az Iabinnak, Chanaannak Kirallyanak kezeben, es ſolgalanak ő neki húſz eſtendeiglen. Mikor pedig, pœnitentiat tartvan, fel kialtottanak volna az Urhoz, megh halgata őket, es megh ſabadita, amaz Debora Aſſony es Bárak altal. Iſmet, azon könyvnek hatodik es hetedik reſzeiben azt olvaſſuk; Hogy az Izrael fiai gonoſt cselekettenek az Urnak ſemei előt. Annak-okaert atta őket az Ur az Medianitak kezeben, az kiknek hét eſtendeig ſolgaltanak. De mikor, igaz pœnitentia tartaſok altal, az Iſtenhez megtertenek volna, az ſent Iſten-is hozzajok tért, es megſabaditotta őket az Gedeon altal. Az tizedik es tizen-eggyedik caputokban azt olvaſſuk; Hogy mikor az Izrael fiai iſmét gonoſt cselekettenek volna az

Urnak

Urnak ſemei elől, es ſolgaltanak volna az Baalimnak es Aſtarothnak, felgerjedet az Urnak haragja ő ellenek, es á Philiſthæuſok es Ammonitak kezekben atta őket, az kik tizen nyoltz eſtendeigh ſanyargattak őket. De minek utanna az Urhoz felkialtottanak volna, vallaſt teven az ő vetkekről; Meg halgatta az Iſten, es meg ſabaditotta őket, amaz Iepthe nevő hadnagy altal.

Vegezetre, hogy az nyilvan valo dologban többet ne mulaſſak, az meg nevezet könyvnek tizen-harmadik es az következendő reſzeiben azt jelenti az ſent Hiſtoria; Hogy mikor az Izrael fiai iſmet gonoſt cselekettenek volna az Urnak ſemei elől, atta őket az Philiſthæuſok kezeben, az kik negyven egeſz eſtendőkig ſaytoltak nyavalyaſokat. Minek utanna pedig,

vetkeket megh iſmerven, Iſtenhöz tertenek volna, meg ſabaditotta öket az Samſon altal.

Ugyan ezen Iſtennek igiretinek igaz voltat allattya az Ionas Propheta-is ebben az ö könyveben mellyet az regi jamborok pœnitentianak könyvenek neveztenek: Mikor azert gondolkodnam, az mi utolſo romlaſara ſietö es közelgetö nemzetſegünknek eſe veſet allapattya felöl: Es latnam mely igen ſükſeges volna, mind az közönſeges, ſ-mind peniglen az kivaltkeppen valo pœnitentia tartas; Tetzek, hogy ezt az Ionas Propheta-pœnitentiarol irt könyvet, magyarazatra az en halgatoim elöt fel vennem. Mellyet meg-is cſelekettem, es az en rejam bizattatot talentum ſerint, az Kallai Eccleſiaban, Iſten ſegitſegeböl, vegben vittem. Söt ezzel

nem

nem elegedven, hogy nem csak ſa-
jammal es nyelvemmel, hanem ke-
zemmel es iraſommal-is eppithetnek
az Iſtennek lelki' Szőlejeben (nem
magam mutogataſaert, hanem az
egyűgyű Atyaſiakert) az meg neve-
zet Prophetiat, rővid Magyar Prædi-
katiokban foglalvan, ſem eleiben
ki-is bocsatottam. Az kiknek tetſik
ez en kicsin munkam, ellyenek
ezzel: Amaz negedeſek pedigh, az
kik az egy-űgyűſeget meg vetik, irja-
nak jobbat, es abban győnyőrkőrteſ-
ſek magokat. Annak-okaert holot art
rol elmelkednem kinek kellene ezt
az en egy-űgyű es kicsin munkamat
dedicalnom, juta eſemben az kegyel-
med bőcsűletes ſemelye, imez kő-
vetkőzendő okokert. 1. Mertte ke-
gyelmed (mint az kegyelmed kereſ-
tyen elei,) az Iſten Anyaſent egyha-

zanak nem utolsó oßlopa, es az Keresztyen tanitoknak fautora. Ezzel azert az kegyelmed bőcsületit akartam, öregbiteni, es egyebek előt, meg meßße földön-is tetteteſſe tenni. 2. Mert maga ßemelyeben-is, Istenes eletevel, naponkent kegyelmed, az Keresztyeni pœnitentianak, külső es belső jegyeit mutogattya. Melyßent dolognak, derekas vegben vitelere, akartam ez pœnitentiarol irt könynek offeralaſaval kegyelmedet eleb mozditanom. 3. Erre vit engemet az kegyelmed en hozzam valo kegyes indulatrya. Mert miolta en az kegyelmed ismeretiben jutottam, csuda buzgo ſzeretetit tapaßtaltam meg kegyelmednek en hozzam, mellyet mind nyajas beßelgeteſevel, ſ- mind pedig külső maga-viſeleſevel, en hozzam kegyelmed meg mutatot.

Hogy

Hogy azert haladatlanſagnak notajaban magamat ne eytenem, azen kegyelmedhez valo jo indulatomnak megbizonyitaſara (mivel-hogy azeretet kőlcsőnt kevan) ez kiſded munkat te kegyelmednek ajanlom, &c.

Vegye jo neven azert en tőlem kegyelmed, ez vekony es Papyroſsi ajandekot, es az elkezdet kereſztyeni pœnitentiaban őnnőn magat, egeſs eletenek folyaſaban gyakorollya.

Mind ezeknek utanna, kevanom az ſent Iſtentől kegyelmednek, az ő ſent Lelkenek draga ajandekat, melynek altala kegyelmedet, egeſs haza nepevel egyetemben vezerellye es igazgaſſa, hogy az igaz pœnitentianak utat, eletenek minden napjaiban noymdokhaſſa es kővetheſſe, Amen.

Irtam Kalloban, die 1. *Auguſti. Anni* 1620.

MARGITAI PETER, az Ur Iesus Chriſtuſnak meltatlan ſzolgaja.

EPIGRAMMATA

IN SACRAS CONCIONES,

HUNGARICO IDIOMATE ELAboratas, à Reverendo & Clarissimo Viro, Dñ. PETRO MARGITANO, Pastore Ecclesiæ Callovianæ, solertissimo. Conscripta à Fratribus. Anno æræ Christianæ: M. DC. XX.

STAT sua cuiq; dies, breve & irreparabile tempus
Omnibus est vitæ, sed famam extendere factis
Hoc virtutis opus: Pauci quos æquus amavit
Iuppiter, hunc animum PETRI, *mentemq; benignam*
Accipiunt ergà Musas & Apollinis artes.
Sunt tamen: Atq; adeò hos inter te Mystica cernit
Turba, tenetq; sui donum venerabile Phœbi,
Diuq; bonis porrò teneat feliciter opto.
Victima pura Deo, sacras producere ad aras
Et valeas deinceps; homines quoq; conciliabis
Inq; Deum, pabulo, veræ sic religionis
Pasce, tuæ citiùs famæ quòd nobile stemma
Surgat, sospes sis, longos & vive per annos.

IOHANNE PUTNOKI THALyaino Pastore Ecclesiæ Debrecinæ. p.t.

IN EASDEM VIRI CL. CONCIONES.

A

MILES dum celeri sequitur conamina bella,
Inquirit, sub quo militet ipse, DUCEM,
Armisq; instructus committit prælia constans
Aspera, non metuens organa quæq; doli.

Haud

Haud aliter ſuperis Petrus circúdatus armis
Forte ſubit, Christo Duce, Martis opus.
Te Duce proſternit, divini nominis Hoſtes
Infeſtos: jugi gramine paſcit oves.
Illius hæc, cuncti ſileant, monumẽta loquuntur:
Quæ manibus, Lector, volve revolve diu.
Is pariter pergat currendo currere curſum,
Res populo grata eſt, res quoq; grata Deo.
Quamq; putat tandem certamine poſſe coronã
Acquiri, fiet, fiat ut, Ipſe precor.

Nicolao Vari, Scholæ p. t.
Debrecinæ Rectore.

AZ KEGYES OLVASONAK.

Mindeneknek elõtte, tudnod kel, kegyes olvaſo; Hogy rõvidſegnek okaert, ſok helyen az Deak terminuſokat nem hoztuk be, hanem csak Magyarul jedzettük megh az dolgot.

Maſodsor; Hogy ſok locuſokat csak meg jedzettünk: Azert az Biblia kezedben legyen, es reja forgasd.

Harmadsor; Hogy az bizonyſagokat, az Tremellius forditaſa ſerint hoztuk be.

Negyedsser; Hogy inkab csak egy egy verſet jedzettõnk meg tudni illik az mellyen az bizonſag kezdetik, de egynehanyat irtunk be. &c.

Az mi hatra vagyon; Ezt az kicsin munkat véd jo neven, es ha valami haſnot ád, kõsõnd meg Iſtennek. Kõnyõrõgj erettünk, mi-is te eretted. Legy jo egeſſegben

A M E N.

Mind-

MUTATO TABLA.

Az elsö Caputban fökeppen imez követ-kezendö dolgok tractaltatnak.

Kicsoda volt az Ionas Prophéta? Pag: 2. F. A.
Micsoda haſznai vadnak ennek az Hiſtoriának? Pag: 3. F. A.
Kicsoda küldi az Ionaſt Ninivebe? Pag: 4. F. B.
Az Ionas követſegének Summája. Pag: 6. F. A.
Nínive városárul. Ibidem F B.
Mikeppen akart az Ionas el futni? Pag: 17. F. A.
Hogy hogy kergette Iſten az Ionaſt? Pag: 24. F. A.
Az Poganyoknak ſok Iſtenekröl. Pag. 30. A.
Az Sors vetéſröl. Pag. 38. B.
Az Ionaſnak büntetéſeröl. pag. 57. A.
Az aldozatoknak eredetekröl. Pag: 64. A.
Az fogadáſrol. Pag: 68. A.

Az maſodikban.

Az Czethalrol. Pag: 79. B.
Miert tartatot az Ionas annyi ideig az halnak gyomrában? Pag: 82. A.
Az könyörgéſröl. Pag: 85. A.
Mit cſelekedet Ionas az hal gyomrában? Pag: 97. A.
Az tengernek mélyſegeröl. Pag: 104. B.
Az Ionas fogadáſarol. Pag: 118. A.
Miert ſzabaditotta ki Iſten az Ionaſt az nagy halnak gyomrából? Pag: 120. B.
Az Czethalaknak nagy voltokrol. Pag: 121. B.
Hogy hogy ſzabadult meg az Ionas? Pag: 122. B.

Az harmadikban.

Miert küldettetik az Ionas ujjobban Ninivebe az Iſtentöl? Pag: 125. B.

Minemü

Minemü instructioval bocsattatik el? Pag: 128. A.
Az Ionas engedelm essegeröl. Pag: 132. A.
Ninive varosanak nagy voltarol. Pag: 133. B.
Miert ment be az Ionas Ninivebe? Pag: 135. A.
Mit prædicallot Niniveben az Ionas? Pag: 136. B.
Hogy hogy hittenek az Ninivebeliek? Pag: 139. A.
Az Ninivebelieknek magok viseleseröl Pag: 143. A.
Miert hogy az gyermekekkel is böytöltetnek? P: 144. A.
Az Kiralynak maga viseleseröl. Pag: 147. A.
Az Kiraly parancsolattyarol. Pag: 150. A.
Miert szól ketelkedve az Kiraly? Pag: 154. B.
Hogy ha az jo cselekedetek erdemeseke? Pag: 157. A.
Hogy ha az ember magatol meg terhete? Pag: 164. B.
Mikeppen mondatik Isten bankodni? Pag: 168. A.
Miert valtoztatta meg Isten tanacsat? pag: 170. A.

Az negyedikben.

Az Ionasnak nagy haragjarol. Pag: 172. B.
Az Ionasnak beszelgeteseröl. Pag: 176. A.
Az Istennek szep nevezetiröl. Pag: 178. A.
Az Istennek engedelmes feleletiröl. Pag: 180. B.
Miert tamasztya Isten Ionasra az dolgot? Pag: 181. B.
Az Ionasnak vakmeröségeröl. Pag: 182. B.
Micsoda az kikajon? Pag: 184. B.
Az Ionasnak nagy örömeröl. Pag: 187. A.
Az kicsin fergetskeröl. Pag: 188. A.
Hogy ha Isten okaë az bünnek? Pag: eadem. B.
Az Istennek Ionassal valo beszelgeteseröl. P. 191. F. B.
Az Ionasnak kemeny feleletiröl. Pag: 193. A.
Az Istennek derekas feleletiröl. Pag: eadem. B.
Az Istennek gondgya-viseleseröl. Pag: 195. B. &c.

AZ NYOMTATAS KÓ ZT ESET

fogyatkozaſokat igy állasd helyere.

Pag: 2. F. B. Mert, pro mint. Pag: 3. F. B. intete, pro intette. Pag: 4. A. es, pro ez, Pag: 14. A. éghig, pro égh. Ibidem, laborum, pro laiorum. Pag: 20. B. nevezetes, pro neves. Pag: 22. 8. nevezetin, pro nevezetni Pag: 26. A. ófztôn, pro éttôn. Ibidem. F. B mint, pro mind. Pag: 33. B. haborait, pro haborui. Ibidem, ember, pro emberi. Pag: 34. A. oratiojanak pro oratiojonak. Pag: 37. B. embereknek, pro embernek. Pag. 41. A Vétke, pro vétbe. Pag: 42. A alkhatnanak pro alhatnanak. Pag: 45. B. minker, pro minkent. Pag: 58. A. Delus, pro Belus: Pag: 80. A. az, pro azt. Pag: 82. B. Hajos, pro Hajot Pag: 83. B. vizeken, pro vitéken. Pag: 85. A. dele az. Pag: 102. A: cselekedel, pro cselekeddel. Pag: 117. A. vegyük, pro vegyünk, Ibidem F. B. Pſal. 50. pro 80. Pag: 140. A. innet-is pro innet. Pag: 144. B. azô, pro az. Pag: 153. A. mondattya, pro mongya. Pag: 155. B. házamhoz, pro házahoz. Pag: 161. A. 5. pro 0. Pag. 173. B. úgy, pro egy.

Ezeken kivôl levô fogyatkozaſokat, az kegyes olvaſo jo vegre magyarazza.

MAGY. NEMZ. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

AZ IONAS PROPHETA Kőnyvenek, az Sz. Iras ſerint valo igaz magyarazattya.

Mellyet rővid prædicatiokban foglalt MARGITAI PETER, az Kallai Anyaſent-egyhaznak lelki Paſtora.

I. PRÆDICATIO.

109.

NEm oknelkül mondgya az Sz. Iſten, *Ierem.* 18. *v.* 17. En, ugy-mond, hertelen ſollokvalamely orſag avagy nemzetſeg ellen, hogy ki ſaggatom, l rontom es el ſeleztem azt. De ha pœnientiat tart az à nemzetſegh az ő gonoſgarol, en-is meg banom azt az gonoſt, mellyet ő ellene gondoltam vala, es nem selekedem. Mert az Iſten igen irgalmas, egyelmes, hoſſu tűrő es igen irgalmas. *Pſal.* 103. *v.* 8. Erre nevezetes peldaink adnak az Sz. Irasban, az mellyek kőzt elette tettetes az Jonas Prophetanak es

az nagy Ninive varossanak lakosinak peldajok, mellyet ugyan azon Jonas Propheta, nagy sepen előnkben tamast ebben az ő kőnyveben. De hogy innet à kèrestyen halgatok tőb lelki eppületet vehessenek, 1. Rővid summajat jelentem megh. 2. Reseirűl solok. 3. Az igeket magyarazom rendel, es azokbol az tanusagokat egy egy beseddel elő samlalom.

Summaja azert az egeß historianak csak ez: Ebben az sent historiaban előnkben adattatik mind à kivaltkeppen valo, s. mind az kőzőnseges pœnitentia tartasnak modgya es rendi, minden kőrnyűl allo dolgaival egyetemben; Ez mellet az Istennek irgalmassaga es Atyai jo volta az meg térő bűnősőkhőz, &c.

Ket kivaltkeppen valo reßei vadnak ennek az sent historianak. Mert az első reßeben előnkben adatik az kivaltkeppen valo pœnitentianak modgya, az Jonas Prophetanak semelyeben, annak draga es győnyőrűseges hasnaval egyetemben. Az masodikban pedig mint egy vilagos tűkőrben ki nyilatkoztatik az kőzőnseges pœnitentia, az

tía, az Nineve városának lakosiban, az Istennek csudálatos irgalmasságával egyetemben az meg térő bünösökhöz.

Minek előtte az igekről szólanek, imez két dolgokat lássuk meg rövideden.

I. Kicsoda volt az jonas Prophéta; és micsoda időben élt?

II Miesoda haszna vadnak ennek az históriának?

AZ ELSŐRŐL.

Az Jonasnak nevezeti, à mi nyelvünkön annyit tészen, mint Galamb. Jollehet pedig igen kevéssét olvasunk az Jonas felől az Sz. Irásban, mind azonáltal az Istennek Lelke tellyességgel, nem vezteglette el, hánem emlékezetet tészen ő felőle 2. *Reg.* 14. 25. holot azt olvassuk; Hogy be töltenek az jövendőlések, mellyeket az Ionas tőt volt az Izrael királlyának az második Jeroboamnak az Joasnak fiának idejében. Az honnet meg tetßik, hogy ha nem szinten egy időben élt-is az második Jeroboam királlyal, de közel érte az ő idejét. Ugyan innet az-is meg tetßik, hogy nem csak akkor kezdet ő Prophetálni, mikor az Istentől Ninivében küldetteték, hánem az előt-is

dicsiretessen (noha az ő halgatoi miat keves hasonnal) forgolodot az Sido nemzetseg közöt. Jollehet pedig az Istennek Lelke, az Jonasnak minden prædicatioit meg nem iratta, mint hihető hogy az több Prophetak tanitasival eggyeztenek, mind az altal à Ninivebeliek közt lőt sep prædicatiojat forgalmatossan meg iratta, azokra az hasznokra nezve, à mellyekről ide alab emlekezem.

TANUSAG.

Tanullyuk meg innet; Hogy az Istennek voltanak minden ůdőben oly Szolgai, à kiknek munkajokkal élt az embereknek oktatasokban. Erről fól az Jeremias *cap.* 25. *v.* 4. mondvan: Bocsatotta az Ur ti hozzatok minden ő folgait jo reggel fel kelven, &c. Christus Urunk-is *Mat.* 23. *v.* 37. Jerusalem, Jerusalem, ki meg ölöd az Prophetakat, es meg kövezed azokat à kik te hozzad bocsatatnak, &c. Nagy sep peldaban adgya ezt elönkben Christus Urunk *Mat.* 20. *v.* 1. Lasd meg az peldat. Illyenek voltanak regenten az Moyses, Samuel, Ilyes, Elisæus, Isaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel

Daniel es az mi Jonasunk, &c. Az Uy Testamentomban pediglen, az Apostolok es azoknak tanitvani. Lasd megh *Ephes.* 4. v.11.&c. Mostan-is, à mint lattyuk, vadnak az Istennek Jonasi, à kik altal hasznossan munkalkodik az ô lelki szôlejeben. Intetessûnk azert innet; vegyûk hala-adassal ô felsegetûl ebbeli Atyai gondgyaviseleset, es kerjûk hogy ennek-utanna-is bocsassa munkasokat az ô szôlejeben.

AZ MASODIKROL.

Igen helyes amaz kôzônseges mondas: *Quod latet, ignotum est, ignoti nulla cupido.* azaz: Az mi el reytetet, nem tudatik, es az tudatlan dolgot senki nem kevannya. Mert à ki mit nem et, nem tudgya dicsirni. Hogy azert mi az Jonas Propheta jelen valo irasat inkab tudgyuk kevanni, lassuk megh hasznait. Noha pedig ennek sok sep hasznai vadnak, mind azonaltal imez kôvetkôzendôk terteteſebbek. 1. Elônkben adatik innet, az Istennek ki beſelhetetlen jo volta es irgalmassaga, mely minden emberekre ki terjed. Peldaink erre az Ninive varossanak lakosi, à kiket az

Isten, még akkor intette az pœnitentiara, mikor csak az Sido nemzetség volna az ő sajat nepe. 2. Az Jonasnak szemelyeben, az emberi termeszetnek romlot volta adatik elönkben, àki az Istennek parancsolattyat meg vetven, el akar futni az Istennek szine elöl. 3. Az Istennek igasszaga is meg tetszik innet; Holot az Jonas Prophetat meg bûnteti sulyos bûnteteszel az ő vakmerö engedetlenszegejert. 4. Ugyan innet az Istennek mindenhato nagy erejeis elönkben adattatik, àki az Jonast à tengernek közepötte az Czeth halnak gyomrában elevenen meg tartotta. 5. Az Jonasnak peldajaban, nagy szepen abrazoltatik, az Ur Jesus Christusnak halala, temetszege es fel tamadasa. Igy magyarazza ezt ő maga Idvözitönk. *Mat.* 12. *v.* 40. Vegezetre, mint egy vilagos tükörben, elönkben adattatik, mind az közönseges, s mind az kivaltkeppen valo pœnitentia tartasnak modgya es rendi, az Jonasnak es az Ninivebelieknek szemelyekben; Es az Istennek irgalmassaga, es Atyai jo volta, az pœnitentia tarto bünösökhöz, miat meg erthe-

tik

tik à hivek az igeknek magyarazattyabol.

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy az Jonas Prophetanak hiſtoriaja, nem csak haſnos, hanem ugyan ſükſeges tudomany-is. Ennek valoſaga meg tetſik az elő ſamlaltatot dolgokbol. Intetteſsünk azert innet, hogy ennek halgataſaban, figyelmeteſſek, es megh tartaſaban alhatatoſſak legyünk, &c. Ezekről akarek ſolani az kereſtyenek előt, az igeknek magyarazattya előt. Laſſuk immar az igeket-is rendel; Mond az Jonas: Ez lőn az Urnak beſede az Jonashoz, az Amittainak fiahoz, &c. Olvasd vegiglen az elſő Caputot.

Ebben az elſő Caputban, harom dolgok adattatnak előnkben. 1. Az Iſtennek elſő parancsolattya irattatik meg az Jonashoz. 2. Az Jonaſnak engedetlenſege adattatik előnkben. 3. Az Iſtennek igaz itiletiből ſarmazot ſulyos büntetese jelentetik meg az Jonaſnak engedetlenſege ellen. Ezekről rendel ſolljunk Iſten ſegitſegeből az igeknek folyaſa ſerint. Mond az Propheta: Ez lőn az Urnak beſede az Jonashoz az

Amittainak fiahoz, mondvã: kelyfel, meny el Niniveben, amaz nagy városban, es kialts ő ellene, mert fel hatot az ő gonoſſaga en előmben. Ez igekben foglaltatik be ennek à caputnak elſő ága, holot két dolgokat forgat az Propheta. 1. Az ő követſegenek fő okat jelenti meg. 2. Az ő követſeget rövid ſummaban foglallya be.

AZ ELSŐRŐL.

Az Jonas (hogy egy beſzeddel azt-is meg jelentſem) Ninivebe bocsattatik, világ teremteſe utan harom ezer, ſaz es huſonegy eſtendőben, à mint Dreſſerus bizonyittya *in ſuâ Iſagoge*. Továbba az ő követſegenek ſerzői okanak az Urat mondgya lenni az Jonas, &c. Szokaſok ez az regi Prophetaknak, hogy az ő iraſoknak kezdetiben, az ő el bocsattataſoknak fő okarul emlekezzenek, az mint meg tetſik, az többi kőzt *Iſa.* 1. *v.* 2. Iſmet *cap.* 6. *v.* 9. *Ierem.* 1. *v.* 2. *Ezech.* 1. *v.* 2. *Oſeæ* 1. *v.* 1. &c. Ezt pedig azert cselekedik 1. Hogy az ő halgatojokat figyelmeteſſegre inditſak. 2. Hogy az Egyhazi ſolgalatnak meltoſagat allaſſak, ugymint à kinek ſerzői oka à Sz. Iſten.

3. Hogy

3. Hogy az ô tudomanyoknak igaz voltat jelentsek, tudni illik à mely nem emberi, hanẽ Istẽni jelenes. Lasd meg 2.*Pet.*1. *v.*21.

TANUSAG.

Jegyezzûk meg innet; Hogy az regi szent Prophetak nem magoktul szolottanak, hanem az Istennek Lelkenek vezerleset kôvettek 2.*Pet.*1.*v.*21. Hasonlokeppen viseltek magokat az Uy Testamentombeli Apostolok es Evangelistak. Errûl szol Idvôzitônk, *Matt.* 10.*v.*20. mondvan: Nem ti vattok az szóllók, hanem az ti Atyatoknak Lelke, &c. Ide valo az-is, az mint az szent Pal mond, 2.*Tim.*3.*v.*16. Intetteſſenek innet az Egyhazi szolgak, hogy ne az ô fejektûl talalt tudomant hirdeſſek az Anyaszent egyhazban, hanem az Istennek szent igejet. Ezt parancsolta vala Isten regen, à mint meg tetszik à tôbbi kôzt *Deut.*4.*v.*2. Ismet *cap.* 12.*v.*32. *Proverb* 30. *v.* 6. Errûl szol Christus Urunk-is, *Matt.* 28. *v.* 20. &c. Vetkeznek ez ellen azok, à kik emberi talalmant hirdetnek az ô halgatojok elôt. Ezek nem igaz Saphari az Istennek, hanem hasonlok azokhoz, à kik lopot marha-

val tartyak az ő Uroknak cseledit. Ugyan itt, az halgatok-is vegyek eſekben, hogy az Egyhazi ſolgaknak beſedeket, ne ugy halgaſſak, mintha csak magoktul ſolnanak, hanem ugymint Iſtennek beſedet. Mert nem azok az ſoſolok, hanem az ő Attyoknak Lelke ſol ő altalok. *Matt.* 10. *v.* 20. Annak-okaert à kik őket halgattyak, az Ur Jeſus Chriſtuſt halgattyak; Ellenben pedig, à kik azokat meg vetik, az Ur Jeſus Chriſtuſt vetik meg az ő mennyei ſent Attyaval. *Luc.* 10. *v.* 16. Vayha errûl tudnanak gondolkodni ez moſtani emberek nem volnanak ſem à tanitokban, ſem à halgatokban ennyi fogyatkozaſok, à mint naponkent lattyuk. De mi effele embereket ne kővesſünk, hanem im hallyuk micsoda az mi hivatalunk, azert mind tanitok ſ-mind halgatok, àhoz tartſuk magunkat. Hogy mikor meg tér az mi Urunk, amaz jo ſolgaval egyetembē, mi nekünk-is azt mondgya: Őrûly jo es hû ſolgam, mert az kicsinen hûſeges voltal, ſokakon bizlak tegedet, meny be az te Uradnak őrőmeben. *Matt.* 25. *v.* 21. Igy cselekedgyek mi velünk,

lúnk, à mi kegyelmes Atyank es Istenúnk, Sz. Fiaért az Ur Jesus Christusert, Amen.

Ez ennek az elsó czikkelynek magyarazattya. Immar az masodik következnek; De arrul ez következendó tanitasban fogok Isten segitségeból, mostan legyen eleg.

II. Prædicatio.

ENnek elótte való tanitasomban kezdem magyarazni az Jonas Prophetanak Historiajat; Holot mindeneknek elótte emlekezem az Jonasnak semelyeról. Annak-utanna az ó Irasanak hasznairol. Vegezetre az igeket kezdem magyarazni, de csak az Propheta követségenek fó okarul solhatek; Mostan azert immar lassúk Isten segitségeból az masodik dolgot-is.

AZ MASODIKROL.

Immar az Propheta masodfor, az Istennek parancsolattyat, igenkét elé hamlallya mondvan: Kely fel, menj el Niniveben amaz nagy varosban, es kialts ó ellene, mert fel hatot az ó gonosságа en elómbe, &c.

Ez

Ez igekben harô dolgokat forgat az Iſten.

I Aztjelenti meg, hova mennyen az Io as? Tudni illik Niniveben amaz nagy varosban.

II. Mit cselekedgyek ott? Tudni illik hogy kialtſon.

III. Miert cselekedgye azt? Azert, mert annak gonoſſaga mind az egigh fel hatot. Mindenikrôl rendel ſolok Iſten ſegitſegebôl az igeknek rendi es folyaſa ſerint.

AZ ELSÒRŐL.

Az mi az elſô dolgot illeti, affelôl igy ſol: Kelyfel meny el Ninivebe amaz nag varosban, &c. Itt mi nekûnk 1. Kel ſolanunk à Ninive varoſſarol, 2. Miert nevezi ezt az Iſten nagy varoſnak? 3. Miert hogy kivaltkeppen abban kûldetik az Jonas Propheta?

1. Az Ninive volt Jeruſalemtûl ſaz hetven mely fôldòn; Magyarul annyit teßen, mint ßep avagy gyònyòrûſeges. Igy neveztetet pedigh 1. Az ô helyere nezve. Mert igen ßep helyen eppittetet vala, tudni illik az Tigris folyo vize mellet az Aturianak ſik mezeien, az mint az Moyſes bizonittya *Geneſ.*10. *v.* 11. 2. Az varoſnak belſô ekeſſegere nezve. Mert az mint az kûl-

az kûlsô hiſtoriak elônkben adgyak, az varos kerîteſin kôrôs kôrnyûl, más fel ezer tornyok voltanak, mellyekkel mint neminemû ſep koſoruval, az Ninive varoſſa meg ekeſsitetet vala. 3. A Kiralyi ſekre nezve. Mert az Aſſyriai Fejedelmeknek lako helyek, tôbbig volt az Ninive ezer es harom faz eſtendôknel, &c.

Tovàbba ennek eppitôje felôl az Hiſtoriàuſok, nem mind egy ertelemben vadnak: Mert nemellyek azt mongyak hogy amaz Beluſnak fia az Ninus eppitette, es az ô neverûl Ninivenek nevezte. Illyen ertelemben volt az Agoſton Doctor, *lib.* 15. *de Civit. Dei*, holot igy ſol: *Ninives Civitatis magnæ. Ninus filius Beli conditor, unde nomen ex ejus nomine derivatum eſt, ut à Nino, Ninive vocaretur.* Az az: Amaz nagy Ninive varoſinak eppitôje volt az Beluſnak fia az Ninus, à honnet az ô nevezeti-is ſarmazot, hogy az Ninuſtul Ninivenek hivattatnek. Az Ptolomæus, *in deſcriptione Aſſyriæ*, az Ninive varoſſat Ninumnak nevezi. Haſonlokeppen à Plinius *lib.* 6. *cap.* 26. Es az Strabo. *lib.* 16.

Nemel-

Nemellyek pedig azt mondgyak, hogy az Assurtul eppitetet az Aturianak mezejen. Eggyez ezekkel az Moyses, *Genes.* 10. *v.* 11. Es ez utolso ertelem helyesseb à tôbbinel.; Mert az sent Irasbol vagyon fundamentoma, az elsô pedig csak az Ninusnak nevetûl fûg.

TANUSAG.

Tanullyuk meg innet, mely igen jo legyen az mi Istenûnk, à ki az ô javait meg az idegenekkel-is kôzli. Sôt gyakran tôbbet nyuyt ez vilagi jokban azoknak, hogy nem mint az ôvejinek. Idvôzitônk bizonittya ezt *Matt.* 5. *v.* 45. Peldaink erre az Ninivebeliek, à kik noha poganyok voltanak, mindazonaltal az Istennek sok javait kostoltak, mint az elô samlaltatot dolgokbol meg tetzik. Intettessûnk azert innet, hogy az Istennek irgalmassagat csudallyuk es jo voltat magastallyuk.

II. Az Ninive varossat nagynak mondgya az Isten. 1. Mert bizonyara nagy vala. Ezt az Jonas Propheta-is allattya ide alab *cap.* 3. *v.* 3. mondvan: Az Ninive pedig nagy varas vala, harom napi jaro fôldôn.

dőn. Az kűlső historiak-is bizonyittyak, holot azt mondgyak hogy ennek kerűleti negy faz ſtadiumni főldőn volt. *Dreſſerus in Iſagoge* azt mondgya; Hogy az Ninive fekűt tizenket avagy tizenőt mely főldni helyen. 2. Igy nevezi az gazdagſagra es belső fenyeſſegre nezve. Erről nem kűkſeg ſokat ſolanunk, holot nyilvan vagyon, hogy az Aſsyriai Fejedelmeknek Ninivé varoſſa Kiralyi ſekek többig volt ezer harom faz eſtendőknel, à kik annyi űdő alat, ſabadon megh ekeſithettek: 3. Ez alkolmatoſſaggal az Iſten az Jonas Prophetanak felelmenek vette eleit, es az előtte valo kővetſeghez keſitette, mintha azt mondotta volna: Jol tudom minemű nagy, hatalmas es erős varos legyen az Ninive, mindazaltal azt akarom hogy oda menj, es az en tűlem rejad bizot, kővetſegben ſorgalmatoſſan el jary, es annak az helynek meltoſagi, az te tizted mellől tegedet el ne vonnyon, &c.

TANUSAG.

Vegyűk eſűnkben innet az Iſtennek régi ſokaſat, az ki az ő igejenek prædicalaſat

a

lasat az erőtelen es egy-ügyű tanitok altal sokta ez vilagnak nagy emberi előt hirdetteteni, hogy mind ez vilagnak negedseget meg gyalazza, s mind pedig à dűcsősseget maganak tulaydonitsa, es az Egyhazi folgakat csak ő magatul függeni tanitsa. Erről sol Christus Urunk *Matt.* 11. *v.* 25. Az sent Pal-is, 1. *Cor.* 1. *v.* 21. &c. Peldank erre az többi közt az Jonas, à kit az Isten Ninive varossanak, sőt az egesz Assyriai birodalomnak Prophetajava tessi. Noha pedig az Jonasnak az Izrael fiai közt valami meltosaga lehetet: Mindazaltal az poganyok közőt annak semmi helye nem volt, à kik az Istennek igaz ismeretitől üressek voltanak. De az mit akkor cselekedet az Isten, többször is gyakran cselekette azt. Peldanak-okaert, az Moyses az juhok mellől solitvan, az Pharahonak es az Ægyiptumbeli Magusoknak elleneben vete. *Exod.* 3. *v.* 10. Az Jeremiast is meg gyermek koraban hija, es az Kiralyok, Papok es az kősseg ellen az Prophetasagra ki bocsattya, *Ierem.* 1. *v.* 5. &c. Hasonlo sorsok lőn az Uy Testamentumban az Apo-

Apostoloknak, à kik noha egy-úgyú emberek valanak, mindazaltal, mind ez feles vilagnak Doctoriva fenteltetenek, *Matt.* 28. *v.* 19. *Mar.* 16. *v.* 15. &c. Intettessenek tehat, mind az Tanitok, s mind az Halgatok. Az Tanitok arra, hogyha az Isten óket hija, tehat az ó erőtlensegektúl megh ne rettennyenek, hanem engedgyenek az hivatalnak, jarjanak el az ó tiztekben, es az dolognak ki menetelit bizzak az Sz. Istenre. Ezt sajat peldajaval commendallya à Sz. Pal, *Gal.* 1. *v.* 15. Az Halgatok vifontag arra, hogy az Tanitoknak egy-úgyú allapattyokban meg ne útközzenek, es az Istennek befedet megh ne vessek, hanem azok felől ugy itillyenek, mint Christus Szolgai, es az Istennek titkos dolgainak Saphari felől, 1. *Cor.* 4. *v.* 1. Mert nem azok az Szofolok, hanem à ó Mennyei Attyoknak Lelke fól ó altalok, *Matth.* 10. *v.* 20. De ezek ellen menyi fogyatkozasok legyenek, naponkent jol lattyuk.

III. Niniveben küldetik az Jonas imez következendő okokra nezve. 1. Hogy az Ninivebelieknek engedelmessegekkel, az

Sidoknak engedetlenségek karhoztassék. Az Istennek Sz. Prophetai sok esztendőktől fogvan prædicallottak vala az Sidok közt, de igen keves hasonnal az ő halgatojoknak engedetlenségek miat. Ime egyedül bocsattatik az Jonas Niniveben az poganyok közze, es egy-nehany orák alat, többet hasnal à Ninivebelieknel hogy nem mint amazok sok esztendőktől fogvan az vakmerő Sidoknal. Igy magyarazza ezt Christus Urunk *Luc.* 11. *v.* 32: Az Ninivebeli firfiak, ugymond, fel kelnek az itelet napjan ez nemzetséggel, es karhoztattyak azt, hogy az Jonasnak kialtasara meg tertenek, es ime itt az helyen nagyob vagyon Jonasnal. 2. Hogy ebben à peldaban eleikben adatnek az Sidoknak, jövendőben az poganyoknak az Anyaszent-egyhaznak tarsasagaban valo hivatallyok. Erről sol Idvőzitőnk, *Matt.* 8. *v.* 11. Sokan jőnek, ugymond, nap kelet felől es nap nyugat felől, es nyugoznak az Abrahammal, Isakkal es Jacobbal az Istenek orszagaban, &c. Ismet, *Joan.* 10. *v.* 16. Más juhaim-is vadnak, à kik nem ebből az akolbol valok, azokat-is fűkseg

ſeg ennekem ide hoznom, &c. 3. Ezzel azt-is megh akarta Iſten jelenteni; Hogy noha az Sidok meg vetik az Iſtennek ſent igejet, mindazaltal igen könnyen ſallaſt talal Iſten annak az ſült poganyok közöt-is, à kik azt kûlömb haſonnal halgattyak. Erröl ſól az Iſten *Iſa.* 55. *v.* 10. mondvan: Mikeppen le ſál az eſső es hó az egböl, es oda viſſa nem tér, hanem megh refegiti az földet, es azt miveli, hogy az föld teremjen, es az mag-verönek magot adgyon, es kenyeret az ehezönek; Ugy lefen az en befedem, mely az en fambol ki megyen, nem tér en hozzam üreſſen, hanem megh cſelekefi az mit akarok es ſerentſes lefen azoknal à kikhöz kûldöttem, &c.

TANUSAGOK.

I. Vegyük eſünkben innet, mely igen igaz, az mit az ſent David *Pſal.* 103. *v.* 8. mond: Könyörülö es irgalmas az Ur, hoſſu türö es igen kegyelmes Nem mindenkor feddödik es nem mind örökke haragſik. Ennek igaz volta megh tetſik az Iſtennek jelen valo cſelekedetiböl, holot az el fordult Ninive varoſanak vefedel-

menek nem ôrûl, à kinek gonossaga mind az Egûig fel hatot vala, hanem az ô sent Prophetajat oda bocsattya, hogy pœnitiat hirdessen, es igy az kôvetkôzendô nagy vesedelmet el tavoztassa. Igazan eskûsik annak okaërt *Ezech.* 33. *v.* 11. mondvan. Elek en, nem akarom az bûnôsnek halalat, ha nem hogy meg terjen es ellyen. Hasonlokeppen sôl *Ierem.* 18. *v.* 7. *Ezech.* 18. *v.* 21. &c. Vigaztallyuk tehat mi segeny gyarlo emberek magunkat, à kik sokakban vetkezûnk mindnyajan, az mint à sent Jacab sôl, *cap.* 3. *v.* 2. Es sinten ugy issuk az bûnt, mint az somjuhozo ember az vizet, mint az Job Patriarcha bizonyittya *cap.* 15. *v.* 16. Nem vetet el az Sz. Isten semei elôl, mert ime naponkent az ô Jonastt kôzinkben bocsattya, à kik altal intet az pœnitentiara. Intettessûnk-is egyser s-mind, hogy vegyûk halaadassal ô felsegetûk, es adgyunk helt az ô Atyai intesenek.

II. Jegyezzûk megh azt is; Hogy az Isten semmi kárt nem val abban hogy ha az ô sent igejet valamely Orsag avagy nemzetseg, varos vagy falu megh veti.

Mert

Mert hatalmas ő felſege, es az kővekből-is Abrahamnak fiakat teremthet, à mint kereſtelő Janos bizonittya *Matt* 3. *v.* 9. Meg tetſik ez, az jelen valo allapatbol. Meg veték à Sidok az Jonaſnak haſnos es ůdvőſſeges tanitaſat, de helt talala annak à ſ. Iſten, mert Ninivebe kůlde à poganyok kőzze, à kik annak helt adanak, es melto gyůmőlcset termek. Intetteſsůnk tehat innet, bőcsůllyůk megh mind magunkat, ſ. mind az Iſtennek ſent igejet migh kőzőttünk prædicaltatik, hogy az Iſten, halaadatlanſagunkert, ugy ne cselekedgyek velůnk, mint az Sidokkal regenten. Laſd megh *Matt.* 21. *v.* 43. De bodog Iſten, ki ſo fogadatlanok vagyunk, ime naponkent valo peldaink bizonyittyak, &c.

Engedgye az mi ſent Iſtenůnk, hogy ennek-utanna, az ů ſent igejenek halgataſaban nagyob ſerenſeggel forgolodhaſſunk, hogy latvan az mi jo magunk viſeleſet, tartſa megh az ő ſent igejet ennek-utanna-is mi kőzőttünk. Amen.

Ez ennek az elsö czikkelynek magyarazattya.

III. Prædicatio.

Summa. KEzdettem vala àKereſtyenek elôt magyarazni, az Iſtennek parancsolattyat az Jonashoz, melynek harom reſzei vannak. Mert mindeneknek elôtte azt jelenti meg, hova mennyen? Maſodſor, mit cselekedgyek ott? Harmadſor, okat adgya az ô parancsolattyanak. Az elſôrôl ſzollottam, laſſuk immar Iſten ſegitſegebôl az tôbbit-is.

AZ MASODIKROL.

Mond immar az Iſten az Jonaſnak: Es kialts ô ellene, &c. Ez igekben foglaltatik be az Iſten parancsolattyanak maſodik ága; Holot csak azt kel meg latnunk, mit ért az kialtaſon az Iſten?

Az kialtaſon it, nem valami mod-nelkûl valo dolgot ért az Iſten, az minemû kialtozaſſal az reſegek es az bolondok ſoktanak elni, hanem ez ſolaſnak modgyaval az Prophetat imez kôvetkezendô nagy dolgok felôl akarta meg inteni. 1. Hog az mit ô neki parancsolt, ſabadoſſan, batran es minden ſzemely valogatas nelkûl hirdeſſe

hirdeſſe az Ninivebelieknek. Ide valo az mit Iſten az Iſaiaſnak parancsol, *Iſa.* 58. *v.* 1. mondvan: Kialts tellyes torokkal, meg ne ſünnyel, mint az trombita emeld fel az te ſodat, es mond meg az en nepemnek bűnet, es az Jakob hazanak hamiſſagat. Az Ezechielnek is azt mondgya az Iſten. *Ezech.* 3. *v.* 18. Ha en mondandom az hűtőtlennek; Halallal halſz meg, es őtet meg nem inted, es nem ſollaſz neki, hogy az hitetlen az ő utatul el tavozzek es éllyen. Az hitetlen meg hal az ő alnokſagaban, de az ő veret az te kezedből kevanom elő. Erre néz idvőzitőnk is, *Matt.* 10. *v.* 27. holot az Tanitvanyoknak azt parancsollya; Hogy az mit nekik ſőtetben mondot, az vilagoſſon prædikallyak, es az mit fülőkben ſugot, az haz tetejerűl hirdeſſek. 2. Ezzel az ő ſent igejenek termeſetit is megh jelentette, à mely igen hathato, es minden ket élő fegyvernel eleſſeb, es el hat mind az akaratnak es az elmenek, es az tagoknak egyben-kőtteteſenek, es az velőknek oſlaſaig, &c. *Hebr.* 4. *v.* 12. Erről fol az Iſten, *Ierem.* 23. *v.* 29. mondvan; Nem ol-

lyane az en igem mint az tűz, azt mondgya az Ur, es az pőrőly ki meg rontya az kővet? 3. Ez alkolmatoſſaggal az emberi termeſetnek romlot voltat-is megh akarta Iſten jelenteni. Vayki húſos fülővek az emberek, es igen könnyen avagy meg vetik, vagy pediglen csak fülők mellől boesattyak az Tanitoknak inteſeket, hogyha ſigy beſeddel ſollanak nekiek. Peldank erre az David Kiraly, az ki felől azt olvaſſuk, 2. *Sam.*12. *v.*5. Hogy mikor az Nathan Prophera csak kűlső peldaban atta volna ő eleiben az ő bűnet, fűle mellől bocsattya, mintha ingyen ſem neki prædikallana az Prophera. Tehat ez ſolaſnak modgyaval, arra akarta Iſten az Jonaſt tanitani, hogy ugy prædikallyon Niniveben, hogy mind ſemeket fülőket fel nyiſſak miatta.

TANUSAG.

Tanullyuk meg innet, micsoda legyen az egy házi ſolgaknak eggyik fő tiſtek; Ez tudni illik hogy az Iſtennek Sz. igejet tiſtan es igazan, nagy batorſaggal, minden ſemely valogatas-nelkűl prędikallyak. Ezt parancsollya Iſten az Iſaiaſnak, *cap.*58. *v.*1.

v. 1. mondvan: Kialts, es meg ne ſûnnyel, emeld fel az te ſodat mint az trombita, és hirdeſſed az en nepemnek gonoſſagat. Az ſent Pal-is, 1. *Tim.* 5. v. 20. mondvan: Az vetkeſeket mindenek elôt megh fedgyed, hogy egyebek-is meg fenyûllyenek. Iſmet, 2. *Tim.* 3 v. 2. Prædikald az beſedet, es az te halgatoidon ugyan raytok tompoly, mind ûdô ſerint, ſ-mind ûdô kivôl. It-is azt kevannya az Iſten az Jonaſtul, hogy kialtſon Nineve ellen. De, bodog Iſten, ki nehez ennek az notaja? Mert ez moſtani kedve tôlt emberekkel igen gyengen kel az ſegeny Tanitoknak banniok, nem kûlômben mint valami eretlen keleſekkel, mert igen hamar fel pattannak, es port rugnak az igaz Tanitoknak ſemek kôzi-ben, az mint ezt naponkent valo peldaink bizonyittyak. Igen helyeſſen haſonlitotta volt tehat egy jambor Tanito az prædikatiot, Nyul nyuzashoz. Mert mikeppen hogy az Nyulnak labairol es derekarol kônnyeb az bôrt le vonni, hogy nem mint az fejerûl: Igy kônnyeb az egyûgyû kôſſegvel banni, hogy nem mint az fô renden

valo emberekkel. Intette ſſenek tehat innet à Tanitok elſôben; Hogy az Iſtennek parancsolattyarol meg emlekezven, az Iſtennek 6. igejet ſemely valogatas nelkûl prædicallyak mert jay ô nekik ha nem prædicallanak, 1. *Cor.* 9. v. 16. mivelhogy ha az embereknek akarnak kedveskedni, az Ur Jeſus Chriſtus ſolgai nem lehetnek. *Gal* 1. v. 10. De egyſer ſ. mind az halgatok is inteſſenek; Hogy az igaz Tanitokra az ô igaz mondaſokert ne haragudganak, mert ime ertik hogy ô nekik az tiztek mutattya. Hanem kôveſſek amaz eſes beteg embereket, à kik az jôvendô gyogyulaſert, akar mely keſerû purgatiot is meg iſnak, es az Borbelynak mind porozaſat, ſûteſet es meteleſet el ſenvedik, csak az ô nyavalyajokbol lehеſſen kônnyebûleſek. De ezek ellen menyi, fogyatkozaſok legyenek mind à ket reſzûl moſtanaban, naponkent valo peldaink bizonyittyak.

AZ HARMADIKROL.

Vegezetre igy ſól immar Iſten az Prophera altal: Mert fel hatot az ô gonoſſaga en elômben, &c.

Ez

Ez igekben immar okat adgya Isten az ő parancsolattyanak; Miert kialtson az Jonas az Ninivebeliek ellen? Tudni illik azert; Mert azoknak gonoßagok mind az égh fel hatot, &c. Hasonlo keppen ßól Isten, az Cainnak gyilkoßaga felől *Geneſ.* 4. *v.* 10; Es az Sodomabelieknek gonoßagok felől. *Gen.* 18. *v.* 20. &c.

Itt mi nekünk csak azt kel meg latnunk, miert ßól igy az Isten? Az Ninivebeliknek vetkek felől illyenkeppen ßol az Isten. 1. *Per Metalepſin*, az mint az Scholakban ßolunk; Kivaltkeppen azert, mert az benvedő embereket, az kegyetlenßeknek meltatlan cselekedetek, az Isten elől valo melto panaßolkodaßra fel indittyak. 2. Hogy az Ninivenek lakoßinak vetkeknek nagy voltat megh mutaßa. Mert az Egre mondattatnak kialtani, az artatlan vernek ki omlaßa, az termeßet ellen valo fertelmeßeg, az ßegenyeknek nyomorgataßa, es az munkaßnak igaz jutalmanak megh tartaßa. Ide valo amaz közönßeges mondas:

Clamitat ad Dominum vox ſanguinis & Sodomorum,
Vox oppreſſorum, merces detenta laborum.

Az

Az az: Az Urra kialt, az artatlan vernek ki ontatasa az Sodomabelieknek vetkek, à çegenyeknek nyomorgatasa, es az munkasnak jutalmanak meg tartatasa.

TANUSAGOK.

I. Vegyük eßünkben innet; Hogy az Isten meltan feddette az Propheta altal à Ninivebelieket, mert ö köztök minden rendbeli vetkek bövölköttenek. Az ö birodalmokat nagy sok artatlan vernek ki omlasaval kerestek vala: Sok nemzetsegeket, lako földökböl ki kergetven, azoknak joßagokkal fel oßtoztanak vala: Az testi gyönyörüsegben, es minden fertelmessegben torkig ülnek vala. Mind ezekhez jarulnak vala, az usoralkodas, adasban es vetelben valo csalardsag, babonasag, ördöngösseg es balvany imadas, a mely vetkek à Napkeleti poganyoknal igen bövölköttenek. Ezeket pedigh Isten ideiglen mind el ßenvette, nem azert mintha ezekre hunnyoritot volna, hanem imez követközendö okokert. 1. Hogy az Ninivebeliekkel ostor es paltza gyanant elne egyebeknek büntetesekre. Lasd meg, *Isa.* 10. *v.* 5.

2. Hogy

2. Hog ûdôt hagna à pœnitentiara nekiek, hogy ô felſegere à hirtelẽ valo bûntetéſert ne panaſolkodhatnanak. *Exo.* 34. *v.* 6. 3. Hog az ô alnokſagoknak merteket be tôltenek; Mert az Iſtennel minden dolgoknak hatara vagyon. Laſd meg, *Gen.* 15. *v.* 16. Ne csudallyuk tehat moſtan-is, hogy ha az Iſten az ô ſolgai altal ellenûnk kiakat, mert ugyan ezek az vetkek Uralkodnak kôzôttünk. Tekints két fele es igaz eleg peldakat talalſ.

II. Jegyezzûk meg innet azt-is; Mely nyavalyas allapattyok legyen amaz czegeres vetekben elô embereknek. Meg tettik ez, az Ninivebeliecknek (hogy moſt tôbbet elô ne hozzak) peldajokbol. Ezek nagy teſti batorſagban elnek, vigan laknak es gyônyôrûſeges eletet elnek, ſenkitûl ſemmit nem felnek, es ſemmi rejajok kôvetkezhetendô nyomoruſagoktul avagy vefedelemtûl nem rettegnek, mely az ô nagy bodogſagokat meg haborithatna. Es bizonyara nem is vala abban az ûdôben oly nemzetſeg, mely az Nineve ellen valamit mert volna inditani. Mindazonalta

vefe

vefedelmeſſeb allapattyok vagyon ő nekik, hogy nem mintha az egeſs Nap keleti birodalom ellenek tamadot volna. Mert ime az ő gonoſſagok az Szent Iſten eleiben fel hatot, es az ő ſulyos bûnteteſet ket kezzel vonſa fejekre. Igen őrûlnek es vigadnak az Ninivebeliek, ellenbe pedigh nagy ſok nemzetſegek az ő ſullyos igajokat el unvan, ſirnak es zokognak, es az Egbe az Iſtenhez fel kialtvan, ő ellenek az ő boſſu-állo kezet kevannyak. Sirattyak az ő ferjeket az őzvegyek, az ſegeny arvak az ő edes Attyokat es Annyokat ohaytyak, kevannyak az ő edes hazajokat az rabſagra vitetet emberek, panaſolkodnak az több nyomorusag alá vetetet emberek. Mind ezekre á Ninivebeliek ſemmit nem figyelmeznek. De ime el amaz igaz biro, az ki az arvaknak es őzvegyeknek Iſtenenek neveztetik, es minden dolgokat tudgya es lattya, el-is vegezte felőlők, hogy ha megh nem térnek, negyven nap mulvan, kicsintûl fogvan nagyiglan mind el veſzti őket, mint regen Sodomat es Gomorrhat. Intetteſſenek innet amaz nagy es hatal-

hatalmas emberek, az kik azt soktak mondani: *Sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas.* Az az: Igy akarom, igy parancsolom, az okossag helyet legyen az akarat. Nem felneke ezek ez vilagi embertektul? Fellyenek az mennek földnek teremtő Istenetul, az kinek semei sellel jarnak ez egesz földön. *Zach.* 4. *v.* 10. es azoknak meltatlan cselekedeteket el nem senvedi, hanem erdemek serint meg bűnteti őket.

Ugyan innet vigaztallyak magokat az nyomorultak nem alhatnak ők bossut ez vilagi hatalmassokon: Bizzak Istenre az bossu-allast, meg bűnteti Isten az ő ellensegeket es haborgatojokat. *Deut.* 32. *v.* 35. Ide valo az mit Isten mond *Exod.* 22. *v.* 21. Az jövevenyen hatalmat ne cselekedgyel, es azt meg ne nyomoritsd. Mert ti-is jövevenyek voltatok Ægyiptumban. Egy özvegyet es arvat is meg ne nyomoritsatok. Ha pediglen meg nyomorgatod, fel kialtok hozzam es en azt megh halgatom, fel gerjed az en haragom ellened, es el veszteslek titeket fegyverrel, az ti felesegetek özvegyek lesznek, es az ti gyermeketek arvak

vak, &c. Erről kellene ez mostani hatalmas embereknek gondolkodniok, hogy ha mind magokoak, s mind az ő maradekoknak jot kevannanak. De ki keveſſen tudnak erről elmelkedni, az naponkent valo ſok meſtatlanſagok bizonyittyak. Engedgye az mi ſent Iſtenünk, hogy mi ezekről minden údőben jozanon gondolkodhaſſunk, Amen.

Ezennek az első Caputnak első agának rövid magyarazattya: Immar az masodik következik, de arrol ezutan ßollyunk Iſten ſegitſegeből.

IV. Praedicatio.

EZ ideiglen valo tanitalimban follottam az elsőCaputnak első czikkelyenek magyarazattyaban, az Jonaſnak első el becsattataſarol Ninive varoſaban; Holot minemű dolgokat forgattunk, nem famlalom uyjonnan elő, hanem laſſuk Iſten ſegitſegeből az masodik agat is. Mond az Jonas: Fel kele azert az Jonas, hogy faladna Tharſisban az Ur elől, &c. Olvaſd el, mind az hetedik verſiglen.

Ez

Ez igekben foglaltatik be ennek az Caputnak masodik resze, holot azt irja meg az Jonas, mint viselte önnön magat az Istennek első parancsolattyahoz. Summaja tehat ez megh hallot igeknek csak ez: Ez igekben elönkben adattatik az Ionasnak engedetlensege az Istennek parancsolattyahoz. Ninivebe küldi Isten az Jonast, es ő nem akar oda menni, hanem mas fele tartya az lova fajat, mely ő cselekedetivel, nem csak maganak, hanem az ő uti tarsainak is nyilvan valo veszedelmet szerez, &c.

Harom dolgokat forgat it az Propheta.

I. Az ő maga cselekedetit irja meg, tudni illik mikeppen akart el futni az Isten parancsolattya elől.

II. Az Istennek cselekedetit jelenti meg, mikeppen üldözte őtet az ő utaban, mint egy el szökőt szolgajat?

III. Mind az Hajosoknak, s mind az ő maga cselekedetit, az veszedelemnek idejen, rendel elő szamlallya, &c.

Ezekről rendel szollyunk Isten segitsegeből, az igeknek folyasa szerint. Mond azert az Propheta: Es fel kele Jonas, hogy szaladna Tharsisban az Ur elől. Annak-okaert

Japho varosban menven, es ott hajot talalvan, mely Tharsisban menne, meg ada az hajobért, es be falla az hajoba, hogy ő velek el menne Tharsisba az Ur fine előt, &c.

Ez igekben foglaltatik be ennek az masodik resnek első aga; Holot az Jonasnak, az Isten parancsolattyahoz valo engedetlensege adattatik előnkben. De hogy innet az kereftyenek tőb lelki eppűletet vehessenek, imez kővetkezendő dolgokat lassuk meg. 1. Hogy hogy s-mi modon vetkezet Jonas ebben az ő cselekedetiben? 2. Micsoda okok inditottak őtet erre az dologra? 3. Hova akart futni az Jonas?

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az első dolgot illeti; Noha nemellyek az Jonasnak cselekedetit mentegetik, mindazonaltal csak hejaban munkalkodnak. Mert az Ionasnak fogyatkozasa megh tetfik mindeneknek előtte innet; Mert az Isten őtet az Tengeren, mint főkőt folgajat kergeti, mind addig, mig meg nem bűnteti, az halal pedigh az bűnnek solgya, *Rom. 6. v. 23.* Annak-felette az ő maga nyelve vallasabol-is. Mert ide alab az

tizen-

tizen-kettódik verſeczkeben, ónnón maga érté hadgya magat az Jonas mondvan: Fogyatok megh engemet, es veſſetek az Tengerben, hogy meg ſünnyek az ſelveſ; Mert tudom hogy en mi attam vagyon. Bizonyara pediglen, ha gondolkodunk felóle, ſok keppen vetkezet az Jonas. 1. Az Iſten parancsolattyahoz valo engedetlenſegeben. Az Ure ez fóld, es ennek tellyeſſege *Pſal.* 24. *v.* 1. Az mit az ſeregeknek Ura Iſtene el vegez, kicsoda bonthattya azt el? *Iſa.* 14. *v.* 27. Az Jonas Iſten ſolgaja vala, es el vegezte vala hogy az ó munkajaval ellyen à Ninivebelieknek meg teritesekben. Vetkezik tehat az Jonas, hog ez ellen rugoldozik. 2. Tiſti es hivatallya ellen-is vetkezik. Propheta vala az Jonas, meg minek-elótte az Iſtentúl Niniveben küldettetnek. Ime azert az mellól-is el ál, hogy ne kelleſſek ó neki Niniveben menni, es Sido orſagbol ki fut. 3. Vetkezik modnelkúl valo itiletiben-is; Holot az Iſtennek ſine elól akar el futni, az ki az Eget es az fóldet be tólti, *Iere.* 23. *v.* 24. Kúlómben itelt effelól az David *Pſa.* 139. *v.* 7.

mondván: Hova mennek à te Lelked elôt, es az te orczad elôt hova futnek? Ha az Menybe megyek-is ot vagy, ha az koporsoban (nemellyek pokolnak fordittyak) vetem-is az en agyamat, ot-is jelen vagy. Ha ollyan sarnyam volna-is, mint az haynalnak, es az Tengernek utolso hataranal laknam-is, oda-is az te kezed vinne engemet es az te jobb kezed meg fogna engemet, &c. 4. Az Atyafiui szeretet ellen-is vetkezik, holot Ninivebe nem akar menni hogy az el fordult varost meg teritze, hanem az vesedelemben hadgya.

Hasonlo fogyatkozasat olvassuk ide alab az negyedik Caputban, mikor latna hogy az Isten az pœnitentia tarto Ninivebelieket el nem vesti, hanem megh kegyelmez nekyek, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk meg innet; Hogy az emberi termeszet az mi elsô szüleinknek eseti miat felette igen meg rolmot. Errôl sol az Isten, *Gen. 6. v. 5.* Ismet *cap. 8. v. 21.* Az Salomon-is. 1. *Reg. 8. v. 46.* Ismet, *Proverb. 24. v. 16.* Az szent Jakab-is *cap. 3. v. 2.* Lasd

meg

meg az iraſokat. Peldaink erre az Noë, Loth, Moyſes, Aron, David, Szent Peter es az Jonas it à helyen. Intettefsûnk azert innet; Hogy igen vigyazzunk es az bûntôl magunkat oltalmazzuk, mert ha az regi nagy ſent emberek el eshettenek, mi ſegeny gyarlo emberek inkab el eshetûnk. Hat az ki kôzzûlônk lattatik allani, megh laſſa hogy el ne eſſek. Laſd meg, 1. *Cor.* 10. *v.* 12. Vigaztallyuk-is egy-ſer, ſ-mind magunkat az mi naponkent valo eſetinkben. Vetkezûnke naponkent: Nincs az Egh alat oly ember à ki nem vetkeznek, à mint à Salamon bizonittya, 1. *Reg.* 8. *v.* 46. Mert minnyajan bûnben fogantattunk es ſûlettettûnk, *Pſal.* 51. *v.* 7. Mind azonaltal ne eſsûnk ketſegben csak terjônk meglſtenûnkhôz, nagy emberekkel evezônk egy hajoban. Az Ur Jeſus Chriſtus adattatot minekûnk igaſſagul, ſentſegûl es valtſagul 1. *Cor.* 1. *v.* 30. az kinek vere meg tiſtit minket minden bûneinkbôl. 1 *Ioan.* 1. *v.* 7. Mert ez az Iſtennek baranya, à ki el veſi ez vilagnak bûneit. *Ioan.* 1. *v.* 29, &c.

AZ MASODIKROL.

Az mi à masodik dolgot illeti; Sok okai lehetnek à mellyek az Jonast az Isten parancsolattyahoz valo engedetlẽségre inditottak, de azok kõzt imez kõvetkezendõk nevezetessek. 1. Az sokatlan dolog. Mert Uy, es az elõt nem hallattatot dolog vala, à Sidok kõzzül à poganyok kõzze Prophetat bocsatani. Sõt lattatik vala ez az dolog ellenkezni az reghi Prophetiakkal, az mellyek ferint, az Istennek akarattyat, mellyet az õ Tõrvenyebẽ ki jelentet vala, csak az Sido nemzetségnek kellet érteni. Ide valo, az mit az David *Psal. 76. v. 1.* mond: Ismeretes az Ur Judaban, es nagy az õ neve Izraëlben, &c. Ismet, *Psal. 147. v. 19*: Az ki hirdeti az õ beszedet Jacobnak, es az õ itiletit az Izraël fiainak. Nem cselekedet igy minden nemzetséggel, es az õ itiletit meg nem jelentette azoknak. Errõl sol az Moyses-is, *Deut. 7. v. 6*: Szent nẽpe vagy te az te Uradnak Istenednek, es tegedet valaztot egyedûl, hogy sajat nẽpe legy, ez fõldõn levõ nemzetségek kõzzûl. Nyilvan valo dolog pedig, hogy az

Sidok

Sidok ezzel az ö valaztaſokkal es meltoſagos allapattyokkal feletteb dicsökedtenek, ugy annyera, hogy az ſomſed poganyokat magokhoz kepeſt ſemminek tartottak. Söt az Uy Teſtamentomban-is, megh az Sz. Leleknek ajandekinak el vetele utan-is, az Ur Jeſus Chriſtuſnak valaztot Apoſtoli-is ketelkettenek benne, hogyha az Evangeliumot az Sido nemzetſegen kivöl kelleneje az poganyoknak prædicallani, mind addiglan, migh az Szent Peter, kivaltkeppen valo mennyei jelenes altal az dologh felöl meg nem tanittatnek, az mint ezekröl nyilvan valo iraſink vadnak *Act.* 10. es 11. *cap.* Ne csudald tehat ſeretö atyamfia, hogy ha az Jonaſnak ez az ö követſege ſokatlan dolognak lattatot, &c. Mert ha moſtan valamely Prædicatort az Iſten Magyar orſagbol à pogany Törökök közze Conſtantinapolyban küldene prædikallani, vallyon mint viſelne magat? Itelem bizonyara hoǵ az Jonaſſal eggyüt, hamarab mas-fele tartana à lo ſajat, hoǵ nē mint az Iſten parancsolattyanak engedne. 3. Oka az felelem lehetet, mely imez kö-

vetkőzendő okokbol származot. I. Mert láttya vala, hogy az Izráél fiai közt igen keves foganattya volt az ő hűséges tanitásának, noha semmi alkolmatosságot el nem mulatot volna; Mit remenlyhetet tehat à poganyok felől. Ha moſtan valamely jo Tanitot, Magyar országbol az Iſten Tatar országban küldene prædikallani; vallyon, micsoda remenſeggel lehetne az ő munkájának foganattya felől, holot láttyuk az Magyar nemzetſeg közt, à ki az Iſtennek nevével es az keresztyenſeggel igen dicsekedik, mely igen foganatlan az Iſten igéjének prædikallása? II. Mert láttya vala, hogy akar adnának helt az ő tanitásának à Ninivebeliek ſakarne, ő neki mindazonáltal minden felől fogyatkozása következnek. Mert ha helt nem adnának, nyilvan valo veſzedelemben eytene magat, hogy idegen es iſmeretlen ember leven, ollyan neves város ellen, veletlen veſzedelmet kiáltana, holot mindenek bekeſegben es czendeſſegben volnanak, es fenkitül ſemmi ſelelmek nem lehetne. Ha pediglen hinnenek es Pœnientiát tartananak, megh

kegyel-

kegyelmezne az Isten azoknak, es az vesedelmet rolok el haritanaja, es igy az Propheta lattatnek so mondotta lenni, à ki az mit jövendölne, be nem tellyesednek. Hogy erröl igy gondolkodot az Jonas, meg tetsik ide alab az negyedik caputbol, holot azt mondgya: Kerlek Uram, nemde ezc az beseed, mellyet en mondok vala, megakkor, omikor azen földemben volnek: Ezert akarok vala en Tharsisban futni, mert tudom vala hogy te igen irgalmas, kegyelmes, hosu türö es könyörülö Isten vagy. &c.

TANUSAG.

Vegyük esünkben innet, mely igen vesedelmes legyen, az Istennek nyilvan valo parancsolattya ellen, az mi okossagunkat futtatnunk. Mert az lelkes ember semmikeppen eseben nem veheti, à mi az Istennek lelkeje, mert az ö neki merö bolondsagnak lattatik, 1. *Cor.* 2. *v.* 14. Annakokaert igen könnyen okokat talal magaban, az mellyekkel az Isten parancsolattyat megh vetven, az ö maga tanatsat allassa. Peldaink erre az Moyses, az ki

felöl azt olvassuk *Exod.* 3. *v.* 11. hogy mikor Isten ötet az Pharaho eleiben az ö nepenek megh sabadulasa felöl küldene, felette sok okokkal mentegeti magat. Az Jeremias-is, az Prophetasag elöt igen vonogattya magat, az mint meg tetsik, *Ierem.* 1. *v.* 6. Ugyan ezen dolgot bizonittya az Jonas-is jelen valo cselekedetivel. Mostan-is vay ki sokakat el vonsou, avagy csak meg keslel ez dologh az ö tizteknek el követeseben. Nemellyeket egy-hazi solgalatra hina az Isten, de elöttök ál az ö erötlensegek es az halgatoknak haladatlansagok. Nemellyeket pedig külsö gondviselesre solit ö felsege, de elöttök viselik annak sulyossagat es à kössegnek engedetlēseget, es nem akarnak Istennek engedni. Az Chrysippus felöl azt olvassuk, hogy mikor kerdenek, miert nem akar tiztet-viselni? azt felelte, *Quia si rectè imperavero, hominibus, si verò non, Deo displicebo; At ego neutrum volo.* Az az: Mert ha igazan viselem à tiztet, az embereknek, ha pediglen nē igazan, az Istennek nem tetzem; En pedig eggyiket sem akarom. &c. Vay ki sok tar-

sai

ſzi vadnak ebben az dologban moſtan-is à Chryſippuſnak. De mi ezeknek peldajokat ne kôveſsûk, hanem az Sz. Pallal egyût, *Gal.* 1. *v.* 16. engedgyûnk az Iſtennek hivatallyanak, es à mi dolgainknak kimenetelit bizzuk az ſent Iſtenre. Engedgye à mi ſent Iſtenûnk, hogy mi igy viſelkeſsûk magunkat. Amen.

V. Prædicatio.

ENnekelôtte valo tanitaſomban kezdem magyarazni ennek az elſô Caputnak maſodik reſet, holot az Jonaſnak engedetlenſege adatik elônkben. It pedig I. arrol ſollek; Hogy hogy ſ-mi modon vetkezet az Jonas ebben az ô cselekedetiben? II. Micsoda okok inditottak ôtet arra, hogy az Iſten parancsolattyat meg veſſe? Moſtan immar laſſuk Iſten ſegitſegebôl az harmadik dolgot-is, tudni illik; Hova akart az Jonas futni?

AZ HARMADIKROL.

Az harmadik kerdeſre ô maga megh felel az

tel az Propheta, holot azt mondgya, hogy Tharsisban akart menni. Itt csak azt kel meg latnunk, micsoda ez az Tharsis? Az iras magyarazó Doctorok ez felől nem mind egy ertelemben vannak. Mert nemellyek az Tharsisnak nevezetni, az Tengert ertik, mely amaz Tharsistul az Iavannak fiatul igy neveztetek, az ki az ő Attyafiaival az Tenger figetit foglala el, az mint az Moyses Propheta bizonyittya, *Geneſ.* 10. *v.* 4. Illyen ertelemben mondattatnak az Tenger figetiben lako kiralyok, Tharsisnak kiralinak, mikeppen hogy az Tharsisnak hajoin, az Tenger hajoi ertettetnek. Lasd meg *Pſal.* 72. *v.* 10. De ez az ertelem helyen nem maradhat. Mert nem valami goromba ember volt az Jonas, hogy csak serencsere, maga gondolatlanul az Tengerre bizta volna magat, nem tudvan hova vitettetnek; hanem volt ő neki fel tőt czellya az hova igyekezet. Nemellyek az Tharsison bizonyos helyet ertenek, nevezet serint pedigh Carthago varossat, mely mas nevel Tunetumnak mondatik. Nemellyek pedigh Ciliciat. Es ez utolso ertelem helyes-

helyesseb az elsőnel. Ennek igaz volta meg tetßik. 1. Innet; Mert Sido orßaghoz Cilicia nem messe vala, annakokaert à kereskedő emberek eggik orßagbol à masikban jarhattanak. 2. Mert Tharsus, Ciliciának varosi közze szamlaltatik, az mely ugyan nevezetes hel-is volt, mind amaz fő scholara nezve, mely abban az varosban volt, s-mind pedig az Szent Pal eredetire nezve, mert ő abbol az varosbol valo volt. Lasd megh *Act.* 21. *v.* 39. Es *Cap.* 22. *v.* 3. De hogy hogy fol à Propheta maga felől? Azt mondgya hogy az Urnak sine elől akart el futni. Vallyon hova tudot volna az elől menni? Las megh *Psalm.* 139. *v.* 7. Isinet, Amos 9. *v.* 2. Ved ebedben serető Atyamfia; Mikeppen hogy az Levitak, à kik az Isteni solgalatban valanak foglalatossak, mondatnak vala az Ur elől allani, *Deut.* 10. *v.* 8. Azonkeppen azok mondatnak az Ur sine elől el futni, à kik az ő Sz. solgalattyatul vonogattyak magokat. Igy cselekedet vala pedigh az Ionas holot az Istennek parancsolattya ßerint Ninivebe nem ment vala prædikallani. Tehat mellan mon-

mondatot az Urnak sine elôt el futni. Sôt nem csak Ninivebe nem akar menni, hanem Sido orßagbol-is ki akar futni, hogy igy az Isteni folgalattul tellyeſſeggel meg ſireſsithetne önnön magat, mintha az Istennek, maſut az ô tißteletire nem volna gondgya, hanem csak Sido orßagban, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük meg innet; Hogy nem jo az Istennek könyü igajat meg vetni, mert valakik azt kerülik, ſoha az Istennek ſullyos bünteteſet el nē tavoztathattyak. Ide valo amaz közönſeges mondas: *Incidit in Scyllam volēs vitare Charybdin.* Ismet: *Qui fugit fumum, cadit in ignē* Az az: Az ki à kicsin nyavalatyul fel, gyakran nagyobbat talal. Peldank erre az Jonas, az ki akarvanel tavoztatni az Ninivebeli követſeget., es abbol ſzarmazhatando nyomoruſagokat, ô maganak nagy nyilvan valo nyomoruſagot es veßedelmet ßerez, az mint errül ide alab bövebben hallanak à kereßtyenek. Intelſenek tehat innet mind azok az kiket Isten bizonyos tißtre allatot, hogy az Istennek

hiva-

hívatallyat meg ne vessek, hanem az ő könnyő igajat fel vegyek, es attul se az ő gyarlo erőtelenségek, se ez világnak fiainak hiszelkedő barátságok, se az emberektűl vallo felelem el ne vonnya, hogy ha az Istennek sullyos búnteteset el akarjak távóztatni. Erre int bennúnket Christus Urunk *Mat. 11. v. 29.* mondvan: Vegyetekfel az en igamat, &c. Mert az en igam gyönyörűséges, es az en terhem könyű, &c. Vetkeznek ez ellen mind azok, az kiket az Isten bizonyos tiztre allatot volna, es ők nem akarnak abban elő menni, hanem hatra neznek, mint az Loth felesége Sodomaba, *Genes. 19. v. 26.* avagy az Szanto ember, à ki az eke Szarvara vetette az ő kezet, es hatra nezven, à barazdat el veti, *Luc. 9. v. 62.* &c. Tekincz ketfele, es erre igaz peleg peldakat talalsz, &c.

Ez ennek ez masodik resznek, első agnak magyarazattya. Mond immar az Prophéta: Es az Ur tamasta nagy Szelet à Tengeren, es lón főlőtte igen nagy Szelvész az Tengeren, annyira hogy azt alitanak, hogy az hajo el romolna.

Ez

Ez igekben foglaltatik be ennek az masodik résnek masodik aga, holot az Istennek csudalatos cselekedeti adatik elönkben az Jonasnak üldözeseben. Itt azert I. azt kel meg latnunk; Miert hogy Jonas utan seleket es Tengeri haborukat bocsatot az Isten? II. Hogy hogy illet ez az Istennek igasagahoz, hogy az bünös Jonasert, az büntelen hajosokat-is büntette, az kik az Jonasnak dolgaban semmit sem tuttak?

AZ ELSÓRÓL.

Szeleket es habokat bocsat Isten az Jonas utan, hogy azok altal, mint egy sökös solgajat üldözze imez következendö okokert. 1. Hogy meg mutassa azzal-is, hogy ö egyedül parancsol mind a Tengernek es seleknek az kik az ö parancsolattyat, mint teremtöjöket cselekedik. 2. Mert ez igen jo alkolmatosság vala az futo Jonasnak üldözeseben, halot az Tengeren evez vala. Tehat az Tengeren evezö Jonas, az hajosoknak sokot büntetesevel büntettetik, es az ö seleseget, selekkel, es nyughatatlan elmejet, habokkal bünteti az Isten. Ide valo

amaz

amaz közönseges mondat; *Per quæ quis peccat, facta per illa luit.* Az az: Az ki miben vetkezik, hasonlo dologban büntetetik. 3. Ez alkolmatossag altal, az hajosokat akarta Isten serkengetni, hogy az sokatlan, es termeszet ellen valo haborunak okairol ertekeznenek, es annak igaz okat ki keresnek. Meg-is cselekedik ezt à hajosok, az mint ide alab meg hallyuk. Tehat ez büntetesnek neme, à hajosokra nezve-is igen illendö vala, az kik az Tengernek haborui felöl tuttanak itiletet tenni, es az termeszet szerint valokat, az termeszet ellen valoktul meg tuttak valasztani.

TANUSAGOK.

I. Tanullyuk megh innet; Hogy az Isten egyedül az, à ki mind az Tengerrel, s-mind az szelekkel bir. Az David bizonyittya ezt, *Psal.* 104. *v.* 3. mondvan: ki az vizekben szerzette az ö lako helyet, az felhöket rendelte az ö szekereve, es jar az szeleknek szarnyan, ki az szeleket ö követive tötte, es ö szolgajava az langozo tüzet. Önnön maga-is erröl szol az Isten, *Iob.* 38. *v.* 8. mondvan: Kicsoda zarlotta be az Tengert

gert aytokkal? Ismet v. 9. Hol voltal, mikor az tengert felhővel meg ruhaztam, es az homalyossaggal, ugy mint polyvaval be fedeztem? Ertettek ezt valami reszeből meg az poganyok-is, holot az tengert Neptunus Istennek, à szeleket pedig Æolusnak tulaydonitottak. Ide szabhattyuk az Junonak Virgiliusnal valo mondasat 1. Æneid. holot illyenkeppen szol:

Aeole, namq; tibi Divum pater, atq; hominum Rex,
Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento, &c.

Az az: ô Æole, mivel hog teneked az Juppiter meg engette, hogy mikor akarod, az tengernek habiait megh enhitheted, es mikor akarod, az szelek altal ismet fel haboríthatod, &c. Vetkeznek tehat, à kik az szelvészeket es egyeb Egi haborukat, az ördögnek es annak tagjainak à boszorkanyoknak tulaydonittyak, mert ezek à poganyoknal-is alacsonban ertenek az Isten felől. De mi ezeket ne kövessük, hanem higgyük el, hogy mikeppen az Isten mindeneket egyedül teremtet, azonkepen csak egyedül birja es igazgattya mind azokat. Lasd megh Psal. 24. v. 1. Ismet. 135. v. 6.

II.

II. Vegyük esünkben azt-is; Mely hasontalan es vesedelmes legyen az Istennek elóle el akarni futni? Mert az Istennek sok utai vannak az embereknek meg bünteteseben. Peldank erre az Jonas(hog most meseb ne mennyek) à ki el akar menni az Isten parancsolattya elót, es immar Sidoorszagbol kit menven, az tengeren Cilicia fele evez; De nem saladhat, mert utanna bocsatotta Isten az seleket es habokat, az mellyek altal az ó sókót solgajat úldózteti. Igy jarnak mind azok, valakik az Isten parancsolattyanak nem engednek, hanem az ellen rugoldoznak. Nehez az ótton ellen rugoldozni, az mint Christus Urunk mondgya Szent Palnak, *Act.* 9. *v.* 5. Intetessünk mi innet; Hogy az Isten parancsolattyanak engedgyünk, hogy hasonlokeppen ne jarjunk.

AZ MASODIKROL.

Az Isten az Jonasnak vetkejert; Nyulat bokrostul, az az, meg azokat-is bünteti az kik ó velle eg hajoban eveznek vala. Mely hogy az Istennek igasagaval nem ellenkezik, imez kövétkezendó okokbol nagy

ſepen megh tetſik. 1. Mert noha azok az hajoſok az Jonaſnak cſelekedetiben ſemmit nem tudnak, mindazonaltal ſok kepen megh erdemlettek az jelen valo bûnteteſet Iſtennek. Az többi közt pedigh az balvany imadas meltan megh erdemlette azt az bûnteteſt, melyben azok az emberek mind torkig ültek. Megh tetſik ez az Sz. Hiſtorianak rendiből, holot azt olvaſſuk; Hogy mikor az ſelvefet es abbol ſarmazot Tengeri haborut latnak az hajoſok, tel kialtottanak ki ki mind az ő Iſtenehez, hatra hagyvan az mennek földnek teremtő Iſtenet, az ki azt kevannya, hogy ſükſegünknek idejen egyedül ctak ötet hijuk ſegitſegül. *Pſal.* 50. *v.*15. 2. Ez alkolmatoſſaggal azoknak az embereknek erötelenſegeket akarta az Iſten ſem eleiben hozni, ez vegre hogy azt meg orvoſollya. Moſtanis ſokakkal igy cſelekedik az Iſten, hogy meg laſſa ki ki mind vagyon az Credoban. 3. Vegezetre igy akarta Iſten azokat az embereket az Iſteni ſzolgalatra ſerkenget-ni. Mert noha idegeny Iſteneknek könyörgenek az hajoſok, mindazonaltal, az

ſel

sel vesset latvan, fel kialtanak kiki mind az ő Istenehez, mellyet ha csendes allapattyok lőt volna, ne talam nem cselekettek volna.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Mely veszedelmes legyen azokkal tarsolkodni, az kik az Istennek parancsolattya ellen rugoldoznak: Es mely igen vetkezzenek azok, az kik azokat segitik, az kik Isten ellen élnek. Peldank erre az Achan, az kinek vetkejert az egesz Izrael szenvede regenten, *Ios.7.v.4.* Az Saul Kiralynak vetkejert, az egesz Sido nemzetseg az Philisthæusoktul meg verettetek 1. *Sam* 31. v.1. &c. Az Josaphat Kiralyt-is igen meg seddeti Isten az Prophetaval, hogy amaz Istentelen Achab Kirallyal ősve cymboralt vala. 2. *Paralip.*19. v.2. &c. Ugyan ezen dolog meg tetsik à hajosoknak jelen valoallapattyokbol, à kik az egy Jonasert közönsegeskepen szenvednek. Intetesünk azert innet; Hogy az joknak tarsasagokban gyönyörködgyünk, à gonoszokat pedig el tavoztassuk: Mert à mint az Sz. Pal, 1. *Cor.* 15. v.33. mondgya;

Az jo erkölcsü embereket-is meg vezti az hitvan tarſaſag. Ide valo amaz közönſeges mondas: *Qui cum claudo ambulat, claudicare diſcit.* Az az: à ki ſantaval jaar, ſantalni tanul. Igen igaz amaz mondaſ-is: *Noſcitur ex ſocio, qui non eſt cognitus ex ſe.* Az az: Meg-is iſmertetik tarſan, à ki magaban meg nem iſmertethetik, &c. De ez ellen meni fogyatkozaſok legyenek, naponkent jol lattyuk. Engedgye à mi Szent Iſtenünk, hogy mi az jokat ſzerethesſük, az gonoſzokat pedig el tavoztaſſuk, Amen.

VI. Prædicatio.

Suma SZollottam ide fellyeb az Jonaſnak ſzandekarol, tudni illik hova akart az Iſtennek parancsolattya elöt futni? Annak-utanna azt-is megh jelentettem, mi keppen üldözte Iſten az ö ſzököt ſzolgajat à tengeren? Vegezetre, miert hogy az vetkes Jonaſert az hajoſokat is büntette az Iſten? Moſtan immar laſſuk az harmadik dolgot-is, ennek az elsö Caputnak maſodik reſzeben.

1R: 5 Es meg remülven az hajosok kezdek ez az hajoba valo terhett hanyatni vala az tengerben hogy az hajot meg konnyebitteek

ben. Mond azert az Propheta: Es megremûlven az hajoſok, kezdenek kialtani ki ki mind az ô Iſtenehez, &c. Olvaſd el mind az 15. verſiglen.

Ez igekben foglaltatik be ennek az elſô Caputnak maſodik reſzenek harmadik aga, holot ket dolgokat forgat az Propheta. 1. Azt irja megh, mint viſeltek az hajoſok magokat abban az veſzedelmes allapatban: 2. Arrol is emlekezik, mit cselekedet ô maga is akkor: Mindenikrôl rendel ſollyunk Iſten ſegitſegebôl, az igeknek folyaſa ſzerint. Mond az Propheta: Es megh remûlven az hajoſok, kezdenek kialtani, ki ki mind az ô Iſtenehez, &c. Olvaſd el mind az hetedik verſiglen.

Ez igekben foglaltatik be az hajoſoknak elſô rendbeli cselekedetek. Negy kivaltkeppen valo dolgokat jelent pediglen felôlôk. I. Hogy latvan az felveſet igen meg ijedtenek. II. Hogy ki ki az ô Iſtenehez kialtot. III. Hogy az ô mar hajokat az hajobol ki hantak, hogy azt megh kônnyebitenek. IV. Hogy az Jonaſt is fel ſerkentettek, es intettek hogy

ő is könyörögyön az ő Istenének. Lassuk mindeniket rendel csak rövideden.

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az első dolgot illeti, arrul igy sol az Jonas: Es meg felemlenek az hajosok, &c. Az honet megh tetsik hogy nem kicsin felvesset bocsatot volt Isten az Tengerre az Jonas utan; Holot meg az Tenger habiaihoz sokot hajos Mestereket is meg remitette. Itt mi nekünk csak azt kel megh latnunk, micsoda felelem volt az ?. Az mi ezt az kerdest illeti, tudóunk kel it mi nekünk, hogy az felelem ket fele, tudni illik Fiuyi es solgai. Az Fiuyi felelem nem egyeb, hanem az bűnnek ismeretiből sarmazot retteges, mely az bűbeli tőredelmessegge es igaz hűttel eggyűt jar. Erről sol az David *Psal.* 2. *v.* 11. mondvan: Szolgallyatok az Urnak felelemmel, es örvengyetek ő neki resketessel. Az Salamon-is *Proverb.* 1. *v.* 7. holot igy sol: Az Urnak felelme az bölcsesegnek kezdeti. Erre int az Sz. Pal-is *Philip.* 2. *v.* 12. Felelemmel es rettegessel munkalkodgyatok az ti üdvösségeteknek dolgaban. Illyen felelem vala az Da-

az Davidnak felelme, mikor az Nathan Prophetanak kemeny prædikatiojat halvan, fel kialt, mondvan: Vetkeztem az Urnak. 2. *Sam.* 12. *v.* 13. Hasonlo ehez az Szent Petere, az ki meg ismerven az ô fogyatkozasat, hogy haromfor meg tagatta az ô Mesteret, ki megyen, es nagy keservessen sir. *Mat.* 26. *v.* 75. Nem illyen felelem volt az hajosoknak felelmek, mert ezek meg az Istennek igaz ismereti kivôl voltanak, az mint az ô sok Isteneknek segitsegûl valo hivasokbol megh tetsik, &c. Az bolgai felelem pedig, ugyan azon bûnnek ismeretibôl szarmazik, de mint hogy hûtnelkûl vagyon, az embert kertsegben esesre visi. Illyen vala à Cainnak felelme, à kit mikor Isten feddene az ô gyilkossagarul, meg ismeri vetket, de nincsen igaz hûti, annakokaert kertsegben esik az ô bûnenek bocsanattya felôl. Ennek valosaga megh tetsik az ô maga nyelve vallasabol, mikor azt mondgya: Nagyob az en alnoksagom, hogy nem mint megh bocsattathatnek. *Gen.* 4. *v.* 13. Hasonlo lôn ehez az Judasnak felelme-is, à ki meg ismerven az ô nagy vet-

ket, hogy el arulta az ô meſteret, nem bizhatik az Iſtennek irgalmaſſagaban, annakokaert ketſegben eſik es fel akaſztya magat. *Mat.*27.v.5. &c. Illyen volt azert à hajoſoknak-is elſô felelmek, mely annakutanna nẽ ſok ûdôvel fiui felelemre valtozek, àmint meg tetſik ide alab az 16. verſeczkebûl.

TANUSAG.

Tanollyuk meg innet; Hogy az felelem közönſeges mind az hivekkel, ſ-mind az hitetlenekkel, csak hogy ez az kûlömbſeg köztök, hogy à hivek felelme az igaz hittel eggyût jar, annakokaert ûdvôſſeges: Az hitetleneke pedigh annelkûl vagyon, azert karhozatos, &c. Intetteſsünk azert innet; Hogy az Fiui felelmet (mely ſajatyok az hiveknek) fereſsük es kôveſsük: Az ſolgait pedig (mely az Hypocritake es az hittôl ſakat embereke) igen el tavoztaſſuk.

AZ MASODIKROL.

Maſodſor azt jelenti az hajoſok felôl: Hogy fel kialtottanak ki ki mind az ô Iſtenehez. A honnet nagy nyilvan meg tetſik, hogy ezek balvanyozo emberek voltanak,

es az

es az igaz Isteni ismerettől tellyességgel üresség. Mert à Poganyok sok Isteneket vallottanak, es az mint az Sz. Pal *Rom.* 1. *v.* 23. mondgya : El valtoztattak az halhatatlan Istennek abrazattyat, halando embernek, madaraknak, negy labu allatoknak es csuszomaszo fergeknek abrazattyara. Az Athenasbeliek felől azt olvassuk ; Hogy à ki az ő vad erkölcsöket meg feleditette, emberségre tanitotta, az Isteni tisteletre, Templomoknak es oltaroknak eppitesere, es amaz ektelen bujasagnak el tavoztatasara oktatta, annak nagy bölcseségen csudalkozvan, Isten gyanant tartottak, es Jupiternek neveztek. Hasonlokeppen annak sok külömb külömb fele jotagos cselekedettel tündöklő fiat, Apollonak neveztek, mellyet az fenyes Napnak abrazattyaban tisteltenek. Hasonlokeppen, holot az Ceres Görögh orszagban, Olasz orszagban es Siciliaban az embereket az buzaval valo elesre, szantasra, veteſre (mert az előt mákkal eltenek az emberek) meg tanitotta volna, Isten Aſſony gyanant tiſztelték, az mint Plinius irja *lib* : 7. *cap* : 56.

Igy

Igy az Dionyſius, à kit mas nevel Bacchuſnak hittanak, mikor à borral valo eleſre az embereket meg tanitotta volna, Iſtenſeget nyere maganak, az mint Diodorus Siculus irja *lib.*5. Az Mercuriuſ-is, az ô ekeſſen ſolaſaval, es ſok Meſterſegeknek talalaſaval, az Iſtenek kôzze ſzamlaltatek, &c. Igy azert, laſſan laſſan, az Iſteneknek ſamok à poganyok kôzt annyera megh ſokaſodek, hoǵ (az mint Heſiodus irja, es az Agoſton Doctor-is az Varro iraſabol be hozza) tellyeſſeggel harmincz ezer Iſteneket ſzamlalnanak. Azt irja az Varro, hogy csak Jupiter Iſtenek, harom ſazan voltanak à poganyok kôzt, &c. De nem csak az embereket, hanem (az mely dolog leg rutab) męg az oktalan allatok kôzzûl-is, ſokakat Iſteneknek tarrottanak az poganyok. Peldanak okaert, amaz Trogloditak az Tekenôsbekakat imadtak, à Syriaiak à Galambokat, az Romajak az Ludakat, az Capitoliumnak meg tartaſaert. Ambraciaban az nôſteny otrolant tiſteltek, ugy mint meg ſabaditojokat, mivel hogy à kegyetlen Fejedelmet meg ôlte vala. Az Samiuſok az Juhokat

hokat imadtak, mivel hogy az ő Templomokbol el lopot aranyat nekik meg mutattak vala. Az Argivusok az kigyot, à Thenedusok az ellő tehenet, az Albanusok az Sarkant. Az Ægyiptumbeliek penig, minden nemzeteket ebben à dologbā felől hallattanak. Ezek felől azt olvasſuk; Hogy az ebeket, maczkakat, ólyúket, tengeri Sarkanyokat es Farkaſokat is tiſteltenek. Sőt meg (az mi nagyob) az kertbeli vetemenyeket is Iſten gyanant imadtak, ugy mint à Parhagimat, veres hagimat, &c. Ide valo az Juvenalis Poetanak az ő mondaſa, melybē ōket csufolvan, fel kialt es azt mondgya: *O Sanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis Numina, &c.* Az az: Bezzeg ſ. nemzetſegek azok, à kiknek kertekben illyen Iſtenek teremnek, &c. De ſok volna mind elő ſamlalnom az poganyoknak balvanyokat.

TANUSAG.

Vegyúk eſűnkben innet, minemű allapattyok legyen azoknak, az kik az igaz Iſtent nem iſmerik. Haborognak azok, nem kűlőmben mint ezek az hajoſok, es ki ki mind az ő Iſtenenek hatalmat es melto-

ſagit

ſagat futtattya. Az Ægyiptombeliek felől azt olvaſſuk; Hogy, az többi közt, egy Canopus nevő Iſtenek volt, az kinek hatalmat mikor feletteb magaſtalnak az Chaldæuſok előt, ſemmikepen el nem fenvedhetik hanem az ő Iſteneket, az tűzet, hatalmasbnak mondgyak az Canopuſnal. Mikor azert megh nem alkhatnanak, vegezik azt, hogy egy bizonyos napon proballyak meg, mellik leſen hatalma ſſab. Ez űdő alat az Canopus Papja (mert napot tőttek vala az dolognak) hogy az ő Iſtenet győzedelmeſſe tehetne, illyen csalardſagot gondol, mellyet vegben-is viſſen. Az fazekgyartoval egy nagy keregded korſot csinaltat, es kőrős kőrnyűl meg liggattattya. Annak uatnna hazahoz viven, az lyukakat viaſal mind be csinallya, es emberi abrazatot irvan rea, igen ſepen meg feſti, es az uttan vizzel tele tőlti. Akkor az Canopus elebbi fejet le veven (hi hető hogy ſuton jart,) annak helyere teſi. Mikor azert az nap el jőven, az Chaldæuſok az ő Iſteneket, az tűzet el keſitettek volna, es az Canopuſnak alatta meg gyuytottak volna, hogy őtet

azzal

azzal meg emeztessek, mihelt az melegség fel erkezek az Canopus fejere, mindgyart el olvada az viasz, es az fúrô lyukakon az viz hertelelenseggel ki folyamodvan, az tûzet el olta. Mellyet latvan az Ægyiptombeliek, az ô Isteneket az Canopust, igen magastallyak, ellenbe pedigh az Chaldæusok tûzet csufollyak. Igy jatzottatta az Satan az regi poganyokat, az kik az igaz Istennek ismeretin kivôl voltanak, &c.

Hataros ok ezekkel az Papistak, az kik az ô varasoknak szamok szerint, meg szokasitottak az Isteneket, mint az Isten panaszolkodik vala regen az Sidok felôl, *Ierem.* 2. *v.* 28. Mert az megh holt szentekbôl, kûlôn kûlôn valo Isteneket csinaltanak, az kik közt ugyan el osztottak az tisztet, es kit egy fele, kit pedigh mas fele nyavalyajokban hinak segitsegre.

Peldanak okaert, az kiknek hajojok tôrik el, Szent Miklosnak könyörögnek, az kiknek hazok gyul megh, Lôricznek, az korsagosok, Balintnak, az kiken *pestis* indul, Sebestiennek,

az kiknek semek fay, Orbilianak az kiknek fogok fay, Apollonianak, az gyermek fűlő aszonyallatok, Margitnak, az hideg lelők, Petronellanak, az fölös emberek, Orbannak, az Ludasok, Gálnak, az disnosok Antalnak, az ökrösök, Pelagiusnak, az lovasok Eulogiusnak, &c. Es hogy valamelliket el ne feleycsek, vegre minden szentek napjának könyörögnek, innet neveztetet à minden szentek napja, mellyet ők esztendőnkent sorgalmatossan meg tartanak, Szent Andras havanak első napjan, &c. De mi ezeket ne kövessük, hanem à mi mennyei szent Atyankat hijuk segitségül az mi nyomorusaginknak idejen. Ezt ő maga parancsollya, *Psal.* 50. *v.* 15. mondvan: Hiv segitségül engemet az te nyomorusagodnak idejen, &c. Christus Urunk is oda igazit, *Mat.* 6. *v.* 9. *Luc.* 11 *v.* 2. *Ioan.* 16. *v.* 23. Lasd meg az irasokat. Az Szent Pal is erre int *Hebr* 4. *v.* 16. holot igy sol: Annakokaert, nagy bizodalommal jarullyunk az kegyelemnek szeki eleiben. Engedgye az mi szent Istenünk, hogy mi minden üdőben igy viselhessük magunkat, Amen.

Ez

Ez ennek az masodik dolognak-is rövid magyarazatya. Immar az harmadik es negyedik dolgok következnek, de ottan mas orara halaßtom; Ha Iſten engedi, jövendöben azokrol-is ßollok, &c. Moſtan legyen eleg.

VII. Prædicatio.

EZ'el mult tanitaſomban kezdek ßolani az hajoſoknak magok viſeleſerôl à tengeri haborunak idejen. Negy kivaltkeppen valo dolgokat jelent azok felôl à Prophéta. I. Hogy igen meg remûltenek latvan az ßelveßeket. II. Hogy ki ki mind az ô Iſtenehez kiaſtot. III. Hogy marhajokat az hajobul ki hantak. IV. Hogy az Jonaſt-is fel ſerkentettek, es az könyörgeſre intettek. Az ket elſô dolgokrol ſzolottam ez elôt; Moſtan immar laſſuk Iſten ſegitſegebôl az ket utolſo dolgokat-is.

AZ HARMADIKROL.

Mond az Propheta: Es ki hanyak az ô terheket az hajobul, hogy meg könnyebbitenek az hajot, &c. Ez igekben foglaltatik be az harmadik dolog, mellyet az hajo-

fok felől jelent az Jonas. Azt mondgya hogy az ő marhajokat-is ki hantak az hajobul, hogy meg könnyebithetnek az hajot. Szokafok ez az Hajofoknak, hogy mikor lattyak az Tengernek feletteb valo haborui az, nem kedveznek femmi jofagoknak, hanem magok meg maradafaért; ki hannyak. Erre nevezetes peldat hoz elő az Eraſmus *in Colloquiis*, abban az tractatusban mellyet Naufragiumnak nevez.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az embernek fejenel nincsen dragab marhaja. Ezert nem fannya fem ezüſtit, fem aranyat, fem draga ruhajat el veſteni.

Sőt nem csak az emberekbe, de meg az oktalan allatokban-is belejek oltotta ezt az termeſet. Nevezetes az többi közt az kigyio az ki mindeneknek felette az fejet oltalmazza. Nem csuda tehat hogy ha fejek oltamaert femmi jofagokat nem fantak, mert jol tuttak, hogy ha fejek megh marad, talalnak füveget, az mint köz peldaba mondgyuk. Nem oknelkül oltalmazza pedigh az emberi illyen igen az fejet,

mert

mert az Isten-is az emberi tagok közt ezt tötte meltosagosba, mellyet mind nevezetivel s-mind helyevel meg mutatot. Azert neveztetet fönek, mert az tagok közt meltosagosb, ez mellet az töb tagok közt leg felső helyen vagyon. Annakfelette lattyuk azt-is, hogy az külső erzekenségekkel-is meg ekesitetet, ugymint az semnek latasaval, fülnek hallasaval, nyelvnek solasaval, illatozassal es kostolassal. Intettessünk azert innet; Böcsülljük mi-is az mi fejünket, mint Istennek draga ajandekat: De ügy, hogy ha kevantatik, ne bannyuk az ö neve es szent igeje mellet le tennünk, es eletünket el fogyatnunk, tudvan azt, hogy az ki az Christus neve mellet eletet el veszti, meg talallya azt. *Mat.* 10. *v.* 39.

AZ NYEGYEDIKRÓL.

Mond immar az Propheta: Es jarulvan az kormanyos Mester, monda neki: Mi dolog te nagy alhato? kely fel, kialcs az te Istenedhez, &c. Ez az negyedik es utolso dolog. Im azt mondgya hogy az Jonast-is serkengettek. Ket reszei vannak az kormanyos Mester oratiojonak. 1. Pirongattya az Jonast alusekonsagaert.

II. Tiſtire inti, hogy az nyilvan valo nagy veſedelemben kőnyőrőgjőn az ő Iſtenenek megh maradaſokért. Az honnet nagy nyilvan megh tetſik, hogy nem bizhattak az hajoſok az ő Iſtenekhez, hanem az Jonas Iſtenet az ővekhel hatalmasbnak iteltek lenni.

TANUSAG.

Tanollyuk meg innet; Hogy valahol az igaz Iſteni iſmeret nincsen, az embereknek ot ſemmi bizodalmok nem lehet, hanem csak kapdoſnak ket fele, mint az vizben halo ember az habokhoz. Peldaink erre az hajoſok, à kik mikor farattig kialtottak volna az ő Iſtenekhez, azoknak beket hagyvan, mas utat kővetnek az dologban. Az Bál Papjai felől azt olvaſſuk, 1. Reg. 16. v. 27. Hogy reggeltől fogvan mind kőnyőrgőttenek neki, de csak hejaban, mert megh nem halgatta őket. Vegre oſtan ugyan el unnyak es el hadgyak. Haſonlo dolgot cselekednek az Papiſtak az meg holt ſentekkel. Intetteſsűnk azert innet; Hogy az Iſtennek igaz iſmeretire igyekezzűnk, mely az Iſtennek Sz. igejeből vetetik. Annakutan-

na, az

na, az mi nyomorusagunknak idejen, csak az ô nevet hijuk segitsegûl, tudvan azt hogy valaki az Urnak nevet segitsegûl hija, megh tartatik. *Ioel.* 2. *v.* 32. ô maga-is azt kevannya az Szent Isten, *Psal.* 50. *v.* 15. mondvan: Hiv segitsegûl engemet az te nyomorusagodnak idejen, es megh szabaditalak, tegedet, &c. Igy vegezôk el az hajosok magok viseleset az felvebekben. Mond immar az Ptopheta. Az Jonas penig az hajonak eggik oldalaban le szallot vala, es mely almot alubik vala.

Ez igekben foglaltatik be ennek az csikkelnek masodik aga, holot az Jonasnak maga viselese adatik elônkben. Azt mondgya maga felôl, hogy felette igen alut, &c.

Csudalatos dologh ez, hogy az Jonast; sem az ô lelki ismeretinek fordulasa, sem az tengeren valo evezesnek fokatlansaga, sem az iffonyu tengeri haborunak felette valo zugasa, az alomtul el nem vonhattak. Meltan kertheted azert, micsoda okai lehettenek az Jonasnak illyen nagy alubekonsaganak?

Az mi ezt az kerdeſt illeti; Az Jonaſt erre inditotta. 1. Az nagy teſti batorſag, melynek termeſeti ez, hogy az embereket feledekenyekke teſi, ha az elſő felelmen altal mehetnek. El ſaladot az Jonas az Ga-ton, holot az Ninivebeli utat el haritotta magarol, es immar azt tudgya, hogy minden veſedelmen altal ment, annakokaert mind az két fűleire nagy batran alufik. 2. Ez alkolmatoſſaggal à hajoſokat akarta Iſten ſerkengetni, hogy à nagy ſelveznek igaz okat ki kereſſek. Meg-is cſelekedik azt az ſors altal. 3. Hogy igy az hajoſok altal fedene es pirongatna az Jonaſt, à ki tiſztit el hagyvan, nem akar vala egyebeknek prædikallani. Az ki azert nem akar az Ninivebelieknek prædikallani, az pogany hajoſokkal prædikaltat Iſten annak. Az mint meg hallyak az kereſztyenek ide alab.

TANUSAGOK.

I. Vegyűk eſűnkbē innet à bűnnek termeſetit, mely az embert teſti batorſagra viſi, ha az elſő felelmet el kerűlheti. Peldāk erre à David, à ki felől azt olvaſſuk 2. Sā. 11. es 12. Cap. Hoģ mikor meg ertette volna, hoģ az

azUrias feleſege ô tûle terehben eſet, à kô-vetkezendô gyalazattol meg rettê, es minden modon azon vagon, hogy à meg let vetket el titkollya. De minekutanna az Uriaſt az oſtromon meg ôleti, es annak feleſeget melleje vêti, minden felelmet le teven, nagy teſti batorſagnak adgya magat, es ſenkitôl ſemmit, ſem fel, mind addig-is, mig az Iſtê à Nathan Propheta altal fel nem ſerkenteti, es az ô eſetit ſemere nem hanyattya. Haſomlo peldakat talalunk az Cainban, az Joſeph Attyafiaiban es az Achab Kiraliban. Laſd meg, *Gen.4.v.8.* Iſmet *Cap.42.v.21.* Es *1.Reg. 21. v. 27. &c.* Ugyan ezen dolog felôl ki ki magaban-is igaz elég peldakat talal csak gondolkodgyek felôle. Intetteſſünk azert innet, hogy az bûntûl magunkat igen oltalmazzuk, hogy teſti batorſagra ne vetemedgyünk.

§. II. Jegyezzûk meg azt-is; Mely igen jo legyen az mi Szent Iſtenünk mi hozzank, az ki meg akkor-is vigyaz, es az mi megh maradaſunkra gondot viſel, mikor mi aluſunk es magunkra ſemmi gondot nem viſelünk. Ezt pedigh ſok keppen

cselekedi ô fôlsége. Mert neha az ô szent igejeben az igaz tanitok altal intet, neha jo baratink altal, neha ellenségink altal, neha kar vallas altal, neha nagy betegségh altal, neha vegezetre az ô Szent Lelkenek titkos munkalkodása altal. Erre peldaink az mi elsô ßûleink, *Genes. 3. v. 9.* Az David *2 Sam. 12. ver. 1.* Az Szent Peter. *Mat. 26. v. 75.* Az Sz. Pal. *Act. 9. v. 4.* Es az Jonas it az helyen. Intetessûnk azert innet, hogy vegyûk jôneven ô fôlségetûl az ô atyai daikalkodasat, es az ezkôzôkre, mellyekkel az Szent Isten sokot elni, ne haragodgyunk. De ez ellen ki sokan vetkezenek naponkent lattyuk. Ez az Jonasnak maga viseltse-is.

Mond immar az Propheta; Es mondanak egy masnak: Jer vessûnk sorsot, hogy tudhassuk meg, mi okert ßallot ez vesedelem mi reank: Olvasd el mind az 12. vers.

Ez igekben nyjob cselekedetek adatik elônkben az hajosoknak, tudni illik mi keppen mentenek vegere az Jonasnak vetkenek; Es mi keppen az Jonas, nem csak vallast tôt arrol, hanem vegre ugyan ha-

lalos

lalos ſententiat-is mondot az ô maga fejere, &c. Ket reſzei vannak ez igeknek.

Mert elôſzôr az adatik elônkben, micsoda alkolmatoſſagh altal nyilatkozot ki az Jonaſnak vetke. Errûl vagyon emlekezet az hetedik es nyolczadik verſekben.

Maſodſor, mi keppen tôt ô maga vallaſt az ô vetkerûl, es vegre ugyan ſententiat-is mondot az ônnôn fejere. Ezekrôl ſol az kilenczedik, tizedik, tizen-eggyedik es tizen-kettôdik verſekben, &c. Mindenikrôl rendel ſolyunk Iſten ſegitſegebûl.

Mond az Propheta: Es mondanak egy maſnak: Jer veſsûnk ſorſot, es tudgyuk megh mi lehet oka ennek az nagy veſzedelemnek, &c. Olvaſd el az hetedik es nyolczadik verſeket.

Ez igekben foglaltatik be tanuſagunknak elſô reſze; De hogy innet tôb lelki eppûleret veheſſenek az hivek, rendel veſzem fel az igeket magyarazatra.

Igy ſol az Jonas; Mondanak egy maſnak: Jer veſsûnk ſorſot, es tudgyuk megh mi lehet oka ennek az veſzedelemnek,

Ez igekben ket dolgokat forgat az Jonas. I. Azt jelenti meg, mikeppen intettek egy maſt az hajoſok, az jelen valo veſedelemnek okanak ki kereſeſere: II. Micsoda utat es modot akartanak abban követni:

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az elſő dolgot illeti, azt mondgya az Propheta, hogy az embernek közönſeges ſokaſokat követtek, az kik magoknak örömeſt hizelkednek, es nem könnyen veſik rejajok, hanem, ha ſeret tehetik egyebekre harittyak. Regi talalman ez, még az mi elſő ſüleinkről maradot, az kik felől azt olvaſſuk *Gen.* 3. *v.* 12. es 13. Hogy mikor az Iſten az ő vetkekrel őket meg ſolitotta volna, az Adam azt feleli: Az mely aſſont en mellem adal, az ada ennekem az fának gyümölcseben es evem. Mintha azt mondotta volna; Ha azt en mellem nem attad volna, nem vetkeztem volna te ellened. Az Eva pedig azt feleli: Az kigyo csala engem megh. Mintha azt mondotta volna: Ha az kigyot nem teremtetted volna, nem vetkeztem volna.

Ugyan ezen uton jarnak az hajoſok is.

Igen

Igen igyekeznek az vefedelemnek okat ki keresni, de eggyik sem ismeri magat bűnősnek lenni. Hasonlokeppen viselik ez mostani emberek-is magokat. Lattyak az Istennek sulyos bűnteteset fejeken. El hittek azt-is, hogy az bűnert bocsatotta azt az emberekre; De senki nem akarja magara venni annakokat, hanem ki ki somfedgyara mutogat.

TANUSAG.

Tanollyuk meg innet; Hogy nem jo az embernek magat feletteb feretni, mert valakik azt cselekedik soha igazan magokat meg nem ismerik. Igaz elég erre az hajosoknak jelen valo cselekedetek, à kik mint hogy magokat igen feretik, az ô vetkeket meg nem ismerhetik. Intetessünk azert innet: Hogy elsôben-is magunkban visgallyuk az vetket, es az utan egyebekre ugy vigyazzunk. Erre int Christus Urunk *Luc. 6. v. 41.* mondvan: Hypocrita vesdki elôsôr az gerendat az te magad semebôl, es az utan ugy igyekezzel à te Atyadfianak à szalkat szemebôl ki venni. De mi; *Non videmus manticæ, quod in tergo est.* Nem lattyuk az ira-

az iſákot az mely hatunk meget vagyon. Tekincz ket fele, es erre igaz eleg peldakat talalſ.

AZ MASODIKROL.

Az mi az maſodik dolgot illetí, az felől igy ſolanak az hajoſok: Jer veſsünk ſorſot, &c. It mi nekünk ket dolgokat kel megh latnunk. I. Micsoda es hany fele az Sors? II. Hogy ha ſabade az kereſtyen embernek ſorsval elni avagy nem? Mindenikről csak rövideden ſolok.

AZ ELSÓRÓL.

Az Agoſton Doctor az harminczadik dicsíretet magyarazvan, azt mondgya; Hogy az ſors ſemmi nem egyeb, hanem, *Indicium Divinæ voluntatis in dubitatione humana.* Az az: Az Iſten akarattyanak ki nyilatkoztataſa az emberi ketelkedesben. *Petrus Martyr* azt mondgya; Hogy az Sors vetes nem egyeb, hanem oly dolognak cselekedeti, az melynek ki meneteliből, az iſmeretlen dolognak vegere mehetünk. Gualther, magyarazvan az Jonaſt. az mongya: Hogy az ſors ſemmi nem egyeb, hanem oly cselekedet, az mely altal az titok dol-

gok,

gok, ugy mint Isteni jelensegh altal ki kerestetnek, &c. Tovabba az sorsok harom felek, tudni illik, oßtoztatok, mellyekkel az örökſegeknek es egyeb joßagoknak igyengeteseben elnek az emberek. Annakfelette tanacsosok avagy tanacskozok, az mellyekkel à ketseges dolgokban elnek. Vegezetre nemellyek jövendölök, az mellyek altal, az jövendö dolgokrol ertekeznek nagy sokan, &c. Amaz nagy elmejû *Caspar Peucerus*, abban az ö könyveben, mellyet irt *de Divinatione*, az sorsnak harom nemeit ßamlallya, eggyiket Isteni sorsnak, az masikat emberi avagy Polgarinak, az harmadikat pedigh ördöginek avagy jövendölönek nevezi. Az Isteni sorsnak nevezetin, erti azokat az kivaltkepen valo dolgokat, à mellyek altal Isten regen nagy titkos dolgokat ki nyilatkoztatot. Peldanak okaert, az Josue Herczeg, amaz lopo Achant sors altal keresi ki, *Iosue* 7.v.14. It-is az hajosok az nagy veßedelemnek okat sorsval keresik ki, &c. Polgari avagy emberi sorsnak azt mondgya, az mellyel az közönseges emberi tarsasagban az emberek elnek, ugy

mint

mint örökſegeknek avagy egyeb joſzagoknak el oſztaſaban, es az tiſt viſelöknek valaztaſokban. Erre mind az ſzent irasban, ſ-mind az külſö Hiſtoriakban nevezetes peldaink vannak. Az többi közt azt olvaſſuk 1. *Sam.* 10. *v.* 20. Hogy az Sault, az Samuel Propheta, ſorſval valaztya az Kiralyſagra. Az Apoſtolok-is, az arulo Judas helyeben, ſorſval valaztanak maſt, *Actor:* 1. *v.* 26. Az Joſue Herczeg-is, ſorſval oſztya el az igiretnek földet az Izrael fiainak. *Ioſu.* 15. *v.* 16. es 17. *capit.* Az Athenasbeliek felöl-is azt olvaſſuk; Hogy ſorſval valaztottak amaz ket tiſztviſelöket, mellyeket, *Dui viros*, neveznek vala. Az Romajaknal-is az Prætor az tizedik közzül, az közönſeges törveny tevöket, ſors altal valogat vala. Homeruſ-is azt irja; Hogy az Görögh vitezek, mikor az fö emberſegen nem alkhatnanak, ſorſot vetnek es ugy igazittyak el az dolgot.

Mert az ſorſokat mind egy Siſakba hantak, es azt mind addigh raztak,

tak, migh az sorsok mind ki nem hullottanak.

Azert az kinek sorsa eleb ki eset, azt tartottak fôb embernek, az kié masodszor, azt ismet masodiknak, es mind rendel az sorsok szerint, az kinek sorsa mint eset. Regen az sors vetesben igen eltenek az babokkal, golyobisokkal es marvanyokkal, csûdôkkel es egyeb eszkôzôkkel-is. Azokon pedig bizonyos jegyek voltanak. Minek elôtte azert az sorsokat valamely edeniben elvetnek, tehat elsôben-is abban olay fa levelet vetettenek, mellyet Mercuriusnak neveztének, hogy az ô sorsokat az Mercurius igazgalla, az kit ôk az sorsoknak Istenének tartottanak. Elsôben-is pedig az olay fa levelet vettek ki, es annakutanna ki ki mind sorsot veszen vala az edenibôl, es az kinek sorsan tôb jegyek talaltatnak vala, az leszen vala gyôzôdelmes. Ha pedig ketten egy aranyu sorsra talalkoznak vala, uyjobban vetnek vala sorsot. Az Velencsesek mostan, arany es ezûst golyobisokkal élnek az sors vetesben.

Az

Az Nemetek bizonyos bötükkel. Az Magyarok közt az Deakos emberek, czedulakkal, az Deaktalanok pedig neminemü jegyes facskakkal, mellyeket nyilaknak neveznek, az mint jol tudgyak az kerestyenek. Vegezetre ördögi sorsoknak nevezi, amaz babonas es varaslo sorsokat, mellyekkel minden üdőben igen eltenek az emberek, az Satannak es ennek tagjainak kivaltkeppen valo munkalkodasa altal. Ezeket az regi poganyok oraculomoknak nevezték, az mellyek közt nevezetesek voltanak, *Sortes Lyciæ, Deliæ, Præneſtinæ, Antianæ, &c.* Ezekről az ki bővebben akar olvasni, tekincse meg *Peucerust de Divinatione.*

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az sors igen regi talalmany, mellyel mind az Istennek nepe, s-mind az regi poganyok eltenek. Ennek valosaga meg tetßik az elő szamlaltatot dolgokbul. Intetessünk tehat innet, hogy az sorsok felől jo iteletben legyünk. De ezekről, az kővetkezendő kerdesben többet kel szolanunk.

Mostan legyen elég.

VIII.

VIII. Prædicatio.

MEG hallottak ennek elötte az kereſztyenek, mi keppen hantak ki az hajoſok az ö marhajokat az hajobol, es az Jonaſt-is mi keppen ſerkengettek az könyörgeſre. Annakutanna az Jonas maga viſeleſeröl-is emlekeztem annak az pagy haborunak idejen. Vegezetre uyjob cselekedetekröl ſolottam az hajoſoknak, mely altal az Jonaſnak vet be ki nyilatkozik, tudni illik az ſorſrol. It elſö ben is azt latok megh; Micsoda es hany fele az ſors? Laſſuk immar az maſodik dolgot-is Iſten ſegitſegeböl.

AZ MASODIKROL.

Következik az maſodik kerdes, tudni illik; Hogy ha ſabade az kereſtyen embernek ſorſval elni?

Erre az Iras magyarazo Doctorok nem mind egy aránt felelnek. Mert nemellyek azt mondgyak, hogy tellyeſſeggel tilalmas az ſors, annakokaert kereſtyen embernek nem ſabad azzal elni. Illyen ertelemben

vagyon az Jeronymus Doctor, magyarazvan az Jonasnak jelen valo irasat. Nemellyek pedigh valaztast tesznek az sorsok kőzt. Az mi az Istení sorsot illeti; Noha regenten azok altal, az Istennek kivaltkeppen valo igazgatasabol, nagy titkos dolgok ki nyilatkoztanak, mint ezt csak az Achannak peldaja-is megh mutattya, az kinek lopasat, sors altal mutattya ki az Isten, *Iosu.* 7. *v.* 14: Mindazonaltal mostan mi nekünk azzal nem kel élnünk, mert ez csak kivaltkeppen valo dologh volt, es az Istennek az Sido nemzetseg kőzt viselt dolgainak eggyike. Az mi az polgari sorsot illeti, azt mondgyak hogy nem ellenkezik az Szent Irassal, az mely, nem rontya az polgari jo rend tartast, hanem inkab erősiti, kivaltkepen az mellyek az emberi tarsasagnak megh maradasara folgalnak. Tehat à tiztviselőknek valaztasokban, őrőkségeknek es egyeb jossagoknak el osztasaban, es egyeb hasznos es jo dolgoknak igyengetesében, babadossan elhetünk az sorsokkal, hogy ha imez következendő conditiokat megh tartunk:

1. Hogy

1. Hogy az Istennek igen kônyôrôgjûnk hogy à sorsokat az ô nevének dicsiretire, kèrèstyen felebaratunknak eppûletire es mi nekûnk lelkûnk ûdvôssegere igazgalla. Peldaink erre az Apostolok, az kik felôl azt olvassuk. *Actor.* 1. *v.* 24: Hogy minek elôtte amaz arulo Judas helyet mast valaztananak az sors altal, nagy buzgosaggal kônyôrôgnek az Istennek.

2. Hogy igazan, es minden csalardsagnelkûl ellyûnk az sorsokkal, nem ugy mint amaz Temenus regenten, az ki felôl azt olvassuk; Hogy mikor az Cresphontes es Aristodemus, Attyafiak leven, az ô jofagokon meg nem alhatnanak, vegre az Temenust valaztyak kôz embernek. Annakokaêrt illyen csalardsaggal él; Hogy az Cresphontes sorsat (az mely sárbol csinalt marvany vala) az tûzben egeti vala megh, az Aristodemuset pedigh, csak az Napnak melegenel faraztya vala. Mivelhogy pedigh ugy alkuttak vala; Hogy az mellyik felnek sorsa eppen meg maradna az vizben, aze lenne az ôrôksegh: Mikor az sorsokat egy veder

vizben vetette volna, az Ariſtodemuſe, mint hogy csak az Nap melegenel ſaradot vala, nem ſok ůdő mulvan el olvada, az Creſphonteſe pedig, ugy mint az mellyet az tűz igen megh kemenytet vala, eppen meg marada es igy lőn, hogy az Creſphonteſe lenne az őrőkſeg, &c. Effele csalardſag azert tavoly legyen az ſorſoktol.

3. Az babonaſagot es varaslaſt-is (mellyek moſt igen kőzőnſeges vetkek) el kel tavoztatnunk, hanem Iſteni felelemmel kel azokkal elnűnk, &c.

Vegezetre az őrdőgi ſorſokat tellyeſſeggel karhoztattyak, mert az igaſſagnak regulajatul tavoly jarnak, hamiſſak es csalardok, akar mint palaſtollyak az emberek annak undokſagat. Meg tiltotta ezt az Sz. Iſten, *Levit.* 19. *v.* 31. es *cap.* 20. *v.* 6. Iſmet, *Deut.* 18. *v.* 10. Laſd meg az iraſokat.

TANUSAGOK.

I. Tanollyuk megh innet; Hogy nem kel egyenlőkeppen minden ſorſokat karhoztatnunk, mert az Iras nem mindeniket tiltya. Ennek igaz volta meg tetſik az elő ſzamlaltatot dolgokbol. Intetteſsűnk

azert,

azért, hogy az polgari ſorſokat megh ne veſsük, hanem az oda fel megh mondot okok ſerint ellyünk azokkal.

II. Ugyan innet azt-is vegyük eſzünkben; Hogy nem jo az ſors vetteſſel hirtelenkednünk, hanem amaz ſokot es rendeltetet eſzközökkel kel elnünk, az mi nemüek, az Iſten igeje, az könyörges es az jozan okoſſag, mind addiglan, vala migh az utolſo ſükſegh nem kenſerit minket. Vetkeznek tehat, az kik az ſokot eſzközöket hatra hagyvan, mindgyart az ſorſokhoz fognak, es ugyan főben jaro dologban-is azokkal elnek. De mi ezeket az hajoſokat kövesük, az kik mindeneket meg probalnak elſőben, es az utan mennek az ſorſra. Mond immar az Propheta: Es az ſors Jonaſra eſek, &c.

Itt immar az dolognak ki meneteliről emlekezik az Propheta. Azt jelenti, hogy minekutanna az ſorſot el vetettek volna, az Jonaſra mutatot. Holot csak azt laſſuk meg, Hogy hogy egyelitette Iſten az pogany es balvanyozo hajoſoknak babonas ſorſokhoz önnön magat, hogy ez altal

ki mutatna az engedetlen Jonast; Vallyon nem artotte ez az Istennek meltoságának?

Ved ebedben szerető Atyamfia; Az Ure az föld es ennek tellyessege, azt mondgya az David *Psal.* 24. *v.* 1. Szabados Urà mi Istenünk, bölcs es hatalmas, annakokaërt minden teremtet allatival szabadossan elher, es az hitvan eskőzőkkel-is jol tud eni, az mint az Agoston Doctor eggyüt az ő irasaban mondgya. Nem-is árt ez az Istennek dücsőssegenek semmit, mint az Napnak az ő fenyenek nincsen fogyatkozasara, hogy az tiztatalan allatokban-is munkalkodik.

TANUSAG.

Tanollyuk meg innet; Hogy az kik az Isten Törvenye ellen vetkeznek, azok sokaig nem lappanghatnak. Mert mikeppen hogy az Isten igaz Biro, azonkeppen sok utai vadnak az bűnősöknek megh büntetesében. Hogy pedig most, az Isten igejenek erejerül ne sollyak, az mely hasonlo amaz ket elő palloshoz, mely altal jarja az embernek belső reszeit; *Hebr.* 4. *v.* 12.

Az

Az kûlsô hiſtoriakban nagy ſok peldaink vadnak, mikepen nyilatkoztatta ki az Iſten ſokaknak az ô vetkeket. Nemellyeket az madarak altal mutatot ki az Iſten. Olvaſſuk egy uton jaro ember felôl; Hogy mikor az tolvajok kezeben akadot volna, az kik minden javait el veven, ô magat-is meg akarnak ôlni, nem tud kinek tudomanykodni, hanem egy ſereg varjakat lát feje felet repûlni, es azoknak proteſtal az ô meltatlan halala felôl, es keri hogy azert allyanak boſſut. Mikor azert azt az tolvajok csak nevetnek, es az artatlan embert ugyan megh ôltek volna, be mennek egy varosba, es az vendegh fogadoban megh fallanak. Ki megyen egy azok kôzzûl, es valami varjakat lat az ſomſed hazan ûlni, es be menven, mond az tarſainak: El er keztenek à boſſu állo varjak. Meg hallya az gazda, es az varos Birajanak hirre teſi. Meg ragadozzak azokat, es mikor meg kenzottak volna, az dolgot voltakeppen ô magok megh beſellik, &c. Ez mellet, ſokakat az megh ôlettetet embernek vere, ugy mint Uyjal mutatot ki. Sôt megh

az oktalan allatok-is, ugy mint az vitlak, nemely gyilkosokat, ugataſokkal megh jelentettenek. Intetteſsünk azert innet, Hogy fellyünk az bünteteſtül, es ellyünk fegyhetetlen eletet, tudvan azt hogy az Iſten igaz Biro, es ha ideig az embereknek vetkeket el ſenvedi, vegre bünteteſtlen nem hadgya, hanem az bünnek keſedelmet, az büntetesnek ſulyos voltaval potollya meg. Mond meg-is az Propheta; Es mondanak ö neki az hajoſok: Mond meg mi nekünk mi okaert vagyon mi raytunk ez veſzedelem? Mit cselekettel, hova valo vagy es hova megy avagy micsoda nemzetből valo vagy?

Ez igekben uyjob emberſeges cselekedet adatik az hajoſoknak elönkben. Im azt mondgya az Jonas; Hogy nagy ſeliden viſeltek magokat ö hozza, noha immar nagy karokat vallottanak miatta. Mert nem hertelenkednek az bünteteſſel, noha immar az ſors ötet ugy mint uyjal ki mutatta, hanem, mind cselekedetit, nemzetſeget, hazajat es fel tör czellyat ſorgalmatoſſan meg kerdezik, Veſd ö ſve ezekkel à

po-

pogany emberekkel ez moſtani embereket, à kik az kereſztyen nevel dicsekednek, es meg itelheted nagy könnyen, mely igen tavol jarjanak az kereſztyenſegtûl. Ezek az idegen Jonaſval, à ki miat nagy karokat ſenvettenek vala, nagy emberſeggel bannak es ſemmi dolgokban nem hertelenkednek; Az mi kereſztyenink pedig, az ô vereket es tagokat-is, neha minden okanelkûl, neha pedig valami kicsin fogyatkozaſert, feletteb rongallyak es karhoztattyak, Tekincs ket fele, es erre igaz elégh peldakat talalſ.

TANUSAG.

Vegyek eſekben innet azok, az kiknek egyebeknek eleteken es halalokon hatalmok vagyon; Hogy az bûnôſôknek bûnteteſeben ne hertelenkedgyenek, hanem az dolognak eleit utollyat jol megh gondollyak, es mindeneknek vegere mennyenek. Errôl ſol az Iſten, *Deut.17. v.6.* mondvan: Egy tanu altal ſenki megh ne hallyon, hanem ket avagy harom embernek bizonſag tetelere ôlettеſſek meg à ki meg halando. Erre int az Szent Iſten ſajat peldajaval-is,

Genes. 18. v. 1. Holot azt olvaſſuk; Hogy noha az Sodomabelieknek gonoſzſagok mind az egyig fel hatot, mindazonaltal az Abrahamnak azt mondgya: Le fallok es megh latom, ha ugy vagyone az dologh, az mint ennekem hiremmel lőt, avagy nem, &c. Mely cselekedetivel az Iſten minkent vigyazaſra int.

Amaz nagy Theodoſius Csaſar felől azt olvaſſuk, hogy mikor Theſſalonicaban egy nehany ezer embereket, hertelenſegből farmazot haragjabol meg őletet volna, az Ambros Doctor kemeny feddeſe utan pœnitentiat tartvan, azt vegezte, mellyet meg-is tartot; Hogy az utan, az halalra ſententiaztatot emberre-is, harmincz napokig voxot nem mond, ſem kez iraſſal nem erősiti, hanem ez idő alat jol gondolkodik az dolog felől.

Az Nero Domitianus felől-is azt olvaſſuk; Hogy mikor egy halalra valo embernek ſententiat mondottak volna fejere, es azt ő neki keze iraſaval kellene confirmalni, fel kialtot es azt mondotta: *Quàm vellem neſcire literas.* Az az; Igen akarnam, ha

ha iraſt nem tudnek. Vetkeznek tehat az fele emberek, az kik az ember halalt csak ollyanna tartyak, mintha valami csirket kellene meg ölni. De mi ezeket ne kövessük, hanẽ az ember halaltul iſonodgyunk ſöt azoknak eleteknek megh maradaſaban, ezekkel az hajoſokkal eggyüt munkalkodgyunk. Engedgye az mi Sz. Iſtenünk, hogy mi igy viſelhesſük magunkat, Amen. Ez az elſö reſznek magyarazattya.

IX. Prædicatio.

EZ el mult utolſo tanitaſomban ſollek. 1. Arrol; Hogy ha ſabade az kereſztyen embernek ſorſal elni avagy nem? 2. Emlekezem az hajoſoknak az Jonas környül valo emberſeges ſorgolodaſokrol-is; Moſtan immar laſſuk maſodik reſet-is ezeknek az igeknek. Mond az Propheta: Es monda az Jonas az hajoſoknak; Sido vagyok en, es à mennek Urat Iſtenet tiſztelem, az ki az tengert es az földet teremtette. Olvaſd el mind az 13. verſiglen, &c.

Ez

Ez igekben foglaltatik be ez meg hallot igeknek masodik resze, holot azt jelenti meg az Propheta, mi keppen kelletet à hajosok elôt az ô vetket megh vallani, es mind ezeknek felette az ônnôn fejere halalos sententiat mondani. Tovabba harom dolgokat forgat it az Propheta. I. Az ô sep vallas tetelet jelenti meg, mellyet ô az hajosok elôt tôt. II. Emlekezik az hajosoknak uyjob emberseges cseledetekrôl. III. Az ô tanacsadasat irja meg, az ô tengerben valo vetteteſe felôl. Lassuk mindeniket Isten segitsegebôl.

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az elsô dolgot illeti; Mikor az Jonasnak vetke az sors altal ki nyilatkozot volna, ô maga sem tagadgya hanem alhatatos vallast tesen mindenekrôl, es jövendô meg maradasok felôl hasnos tanacsot is ád à hajosoknak. Ennek az ô vallas tetelenek harom agai vannak. Mindeneknek elôtte az ô nemzetseget mondga meg hog tudni illik ô Sido nemzetbôl valo. 2 Az ô vallasarol-is bizonsagot tesen, holot azt mondgya, hogy az Mennek Istenet tisteli, az ki

terem-

teremtette az tengert es az földet. 3. Az ő vetket-is elő szamlallya, &c. Lasd megh ide alab az tizedik verset.

Ezeket pedig nem azert szamlallya elő, hogy ő magat mentse, avagy az ő kereszтyenseget commendallya, hanem imez kővetkezendő okokert. I. Hogy az ő vetket ezzel-is öregbicse, ugy mint az ki ezt az ő gyermekségetűl fogvan valo Istenet, az kinek eletenek folyasaban sok javait koltolta, ezzel az ő engedetlenségevel magatul el idegenitette, &c.

II. Ezzel az vallas tetellel ő magat, az ő bűneinek bocsanattya felől batoritotta es vigasztalta, hogy ugy ne jarna, mint regen az Chain, es az utan az Judas.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzük megh innet; Hogy nem csak szükseges, hanem ugyan hasznos is mi nekünk, hogy az Isten ez vilagi nyomorusagok altal meg latogasson. Az David bizonyittya ezt *Psal.* 119. *v.* 71. mondvan: Jo ennekem Uram, hogy meg alazal engemet, hogy meg tanulnam az te igasságidat. Erről szollanak az hivek-is *Ierem.* 31. *v.* 18. mond-

mondvan: Meg ſanyargatal engemet ô Jehova Iſtẽ, es meg tanulek, à ki annaĳ elôtte ollyã valek, mint à tanulatlan tulok. Az Sz. Pal-is ezt allattya, *Rom.* 8. *v.* 28. A kik ugy. mond az Urat ſeretik, azoknak mindenek javokra ſolgalnak. Peldank erre minekûnk az Jonas, à ki az ô engedetlenſege miat az Iſtennek haragjat ket kezzel vonta vala fejere. Ihon azert illyẽ rôvid ûdô alat menit jobbult az Iſtennek Scholajaban. Az elôt nẽ akar vala Ninivebẽ menni, hoǵ à poganyok kôzt prædikallya az Iſtennek ſ. igejet. De ime az Iſtennek keze mit cselekedet ô vele. Vallaſt tefen az Iſtenrôl à ſûlt poganyok elôt, à kik idegen Iſtenek utan ſugurognak vala, à mint ide fellyeb tanubizonſagot tôn azokrôl. Moſtan-is ugyã ezen haſna vagyon à hiveknel, az Iſtentôl ô rejajok bocsatot nyomoruſagoknak. Intetteſſûnk azert innet; Hoǵ à nyomoruſagok alat ne nyughatatlankodgyunk, es az Iſtẽ ellen ne zugolodgyunk, tudvan azt hoǵ, bodog ember az, à ki az nyomoruſagokat el ſenvedi, mert minekutanna meg probaltatik, el veſi az eletnek coronajat. *Iacob.* 1. *v.* 12.

II. Ta.

II. Tanollyuk meg azt-is; Hogy az vallas tetel meg kevantatik meg azok elôt is, à kik az Istennek igaz ismeretin kivól vadnak. Erról sol Christus Urũk, *Mat.* 10. *v.* 32. mondvan: Az ki en rolam vallast tesen emberek elôt, en-is vallast tesek arrol az en Atyam elôt, à ki az mennyekben vagyon. Peldank erre az Jonas it à helyen. Intettessünk tehat innet; Hogy valahol kevantatik, nagy batorsaggal vallast tegyünk à mi Istenünk felôl, tudvan azt; Hogy sivel hissük az igasságot, de nyelvel tessünk vallast az üdvôssegre.

AZ MASODIKROL.

Az mi az hajosok dolgat illeti, harom dolgokat jelent az Prophéta azok felôl. 1. Hogy minekutanna az Jonasnak vallas tetelet meg hallottak volna, meg felemlettenek. Az holot mindgyart az kerdhetned, micsoda lehetet annak az nagy felelemnek oka?

Megh rettennek az hajosok 1. Mert immar az Istent igaz ismeret az ô sivekbẽ, az Jonas bevelgetesi altal ki kezdet vala nyilatkozni, à kinek hatalmat külsôképpen az sokatlan tengeri haborubol-is esekben keztek, vala venni. 2. Mert

2. Mert hallyak vala, hogy az Jonas annak tekinteti elôt futna, es ô kôztôk volna az igaz Istennek szôkôt szolgaja. Nem igerhetnek azert semmi jot magoknak mind addiglan-is, valamig Istennek az ô szolgajat kezeben nem adgyak.

3. Mert egyfelsmind az ô magok fogyatkozasa-is elôttôk forogh, holot ôk az ideiglen, annak az Mennek fôldnek teremtô Istenenek igaz ismeretinelkûl voltanak, mellyert nagy iszonyu es rettenetes bûnteteſt erdemlenek, ha az Isten igaz itileti szerint akar velek cselekedni.

2. Az hajosok felôl azt jelenti, hogy az Jonast az ô engedetlenſegerôl meg fedettek, mondvan: Miert cseleketted ezt? Mintha azt mondottak volna; Holot az mennek, fôldnek es tengernek hatalmas teremtô Istene parancsolt te neked, à kinek gyermekſegedtôl fogvan ſolgaltal: Micsoda nagy dologh kenſerithetet teged arra, hogy moſtan az ô parancsolattyat meg vetned, es az ô orczaja elôl el futnal?

3. Azt mondgya, hogy meg akkor ſem haraguttanak az Jonas ellen, hanem ſôt inkab

inkab ô rayta bankodvan es ſanakodvan, baratſagoſſan ô tûle tanacsot kerdettenek, mit kellyen ô nekiek ollyan ûgye fogyot allapattyokban-is cselekedniek, holot az tengernek haboruja orankent nevekednek ô ellenek?

TANUSAGOK.

Vegyûk eſûnkben innet; Hogy à bûn termeſet ſerint felelmet ſerez az emberben. Peldaink erre az mi elſô Szûleink, à kik az eſetnek utanna meg rettenven, el reyteznek Iſten elôt az paradicsomnak kerteben. *Geneſ.* 3. *v.* 8. Vallaſt teſen errôl ô maga az Adam ugyan azon Caputban, mondvan: Uram Iſten hallam az te ſodat paradicsonban, es meg ijedek, mert mezitelen vagyok. Az Chain-is, halvan Iſtentûl az ô vetke ellen ki mondot ſulyos ſententiajat, fellette igen meg felemlik magaban. *Geneſ.* 4. *v.* 13. Igy az David az Nathannak kemeny prædikatiojat halvan, meg retten, es fel kialtvan azt mondgya: *Peccavi Domino.* Vetkeztem az Urnak. 2. *Sam.* 12. 13. Ugyan ezen dolog meg tetſik az hajoſoknak jelen valo cselekedetek-

ból. Vetkeznek tehat az fele emberek, az kiket sem az ó sajat lelki ismeretek, sem az igaz tanitoknak naponkent valo kemeny prædikallasok, sem vegezetre az sok kûlömb kûlömb fele nyomorusagok fel nem indithatnak, hogy az bûnöktûl meg rettennyenek; hanem nagy testi batorsagban elnek, es az bûnt ugy isak, mint à vomjuhozo ember az hideg vizet. *Iob.* 15. *v* 16. Ezek ellen fel tamadnak az utolso napon ezek az Hajosok, es karhoztattyak öket, az kik illyen rövid üdö alat többet tanultak az Istennek Scholajaban, hogy nem azok sok esteadöktûl fogvan. De mi az fele vakmerö embereket ne kövessünk; Hanem az mi bûneinket megh ismerven, vegyünk bucsut azoktul, es azoknak bocsanattyaert az Sz. Istennek buzgosaggal könyörögjünk, es az Dauiddal egyetemben mondgyuk: Könyörûl en raytam en Istenem az te nagy irgalmassagodbol. Es az te veghetetlen nagy kegyelmességedbôl töröld el az en bûneimet. *Psal.* 51. *v.* 1.

II. Ugyan it azt-is jegyezzük megh; Hogy

Hogy megh azoknak veſedelmeknek ſe ôrúllyûnk az kik az bûnteteſt meltan meg erdemlik, hanem ſôt inkab ſanakodgyunk raytok tudvan azt, hogy à mi maſon meg eshetet, mi raytunk-is megh eshetik. Es az mint az Poêta mondgya:

Expectanda dies ſemper, dicíq; beatus
Ante obitum nemo, ſuppremáq; funera debet.

Az az: Mindenkor varni kel az napot, es ſenkit holta napigh bodognak nem kel mondani. Ide valo az Crœſus feleleti az Cyrus Kiraly kerdeſere, az mint Herodotus megh irta. Be vitte vala az Crœſus az Solon nevô bôlcs embert az ô tarhazaban, es mikor minden draga marhait megh mutogatta volna neki; Vegre kerdi, ha latot valaha ô nalanal bodogb embert? Az Solon azt feleli hogy latot, es kettôt-is nevez. Mellyet halvan az Crœſus, meg haragſik az Solonra, es ajandek nelkúl bocsattya el. Az utan, mikor az Cyruſtul megh gyôzettetven, egy nagy rakas fára kôtôzve vettetet vôlna, hogy elevenen meg egetteſſek, ot jút eſzében az Solonnak

igaz mondaſa, az ki azt mondotta vala; Hogy ſenki holta napiaig boldogſagaval nem kerkedhetik. Erre intenek az hajoſok it az helyen; Holot az bûnös Jonaſnak veſedelmenek nem örülnek, hanem inkab ſomorkodnak azon. Vetkeznek tehat amaz más ember nyomoruſagan örülö emberek, à kik jo lakas gyanant tartyak, ha egyebeknek, veſedelmeket lathattyak, kivaltkeppen ha azok öket valami kicsin dologban megh ſertettek. Tekints ket fele, es erre igaz eleg peldat talalß ez moſtani vilagnak fiai közt.

AZ HARMADIKROL.

Az mi az Jonaſnak tanacsadaſat illeti; Noha lattya azt az Jonas, hogy az hajoſoknak meg maradaſok az ö halala-nelkül nemlehet, mindazonaltal igazan megh mondgya mit kellyen cselekedniek, ha azt akarjak hogy az tengernek haboruja megh csendeſedgyek; Fogjatok meg ugymond engemet, es veſeteket az tengerben, mert tudom en, hogy en erettem vagyon ez veſedelem ti raytatok. Az honnet meg tetßik. 1. Hogy nem valami ket ßinû ember volt

volt az Jonas, hanem az mi ſiveben volt, nyelvevel-is azt mondotta. 2. Hogy igaz Atyafiui ſeretet volt ô benne, mert az ô ſajat eletevel valtotta fel à hajoſoknak eleteket: Ebben peldazta az mi Idvôzitônket az Ur Jeſus Chriſtuſt, az ki az ô halalaval ſerzet minekûnk eletet, &c.

Itt csak azt kel meg latnunk; Hogyha vetkezette az Jonas ebben az ô cselekedetiben avagy nem; Holot az Iſten meg tiltotta az gyilkoſſagot az hatodik parancsolatban? Erre rôvideden azt felellyûk, hogy nem vetkezet. Ennek igaz volta meg tetſik imez kôvetkôzendô okokbol.

1. Mert Propheta volt, es tudta az Iſten tanacsat az ô halala felôl. Annakokaért dicsiretre melto, hogy illyen nagy dologban is enged az Iſten tanacsanak, es keſz az halalra. 2. Mert az ô cselekedeti egeſlen az atyafiui ſeretetbôl ſarmazik, holot az ô eleten valtya fel azoknak eleteket. 3. Mert ez nem ketſegben eſesbôl, hanem igaz hûtbôl ſarmazik. El hitte azt az Jonas, hogy jo az Iſten, azert mindeneket jo vegre cselekedik; Annak-felette hatalmas,

es ôtet az tengernek habjai kôzt-is megh tarthattya.

TANUSAG.

Tanollyuk meg innet; Mely kônyû az Iſtennek az engedetlenekbôl engedelmeſſeket, es az kik egy maſt gyûlôlik, azokbol egy mas ſeretôket tenni. Nem hozok erre ſem iraſokat, ſem peldakat, mert igaz eleg az Jonaſnak jelen valo cselekedeti. Ez elôt engedetlen vala az Jonas, es az Iſten parancsolattyat az kônnyeb es kiſſeb dologban meg vete: Moſtan illyen nagy dologban engedelmeſſen viſeli magat. Annakfelette, nem akara az Ninivebelieknek pœnitentiat prædikallani, mellyel megh jelente, hogy nem ſereti ôket, mint pogany embereket: Moſtan ime ez pogany hajoſokat ugy ſereti, hogy az ô ſajat eletenek ſem kedvez, csak azok maradhaſſanakmeg, &c.

Intetteſsûnk azert innet; Ne eſsûnk ketſegben ſenki felôl, hanem ſôt inkab jo remenſegben levê, kereſztyeni imatkozaſunk altal kinek kinek meg terûleſeben Iſtenûnk elôt munkalkodgyunk. De egyſerſ-mind arra-is intetteſsûnk, hogy eletûnknek ſe

ked-

kedvezzûnk, az hon az Iſten tiſteſſege es kereſtyen felebaratunknak meg maradaſa kevannya. De bodog Iſten, ki tavoly jarnak ettûl ez moſtani emberek, naponkent valo peldaink bizonyittyak, &c. Engedgye az mi Szent Iſtenûnk, hogy mi az Jonaſnak jelen valo ſent peldajat igazan kôvetheſsûk, Amen.

X. *Prædicatio.*

SZolottam ez el mult utolſo tanitaſomban az Jonaſnak alhatatos vallas tetelerôl. Annakutanna az hajoſoknak uyjob emberſeges cselekedetekrôl. Vegezetre az Jonaſnak haſznos tanacsadaſarol. Moſtan immar laſſuk meg is mit cselekednek az hajoſok az Jonaſſal. Mond azert az Prophéta: Es igyekeznek vala azok az firfiak hogy ki vinnek az hajot az ſarazra, de nem lehet vala, mert az tenger inkab inkab nevekedik vala ô ellenek, &c.

Ez igekben két dolgokat forgat az Prophéta. 1. Uyjob emberſeges cselekedeteket irja meg az Hajoſoknak, az kik noha minden dolgoknak vegere mentenek immar, mindazonaltal meg-is az Jonaſnak meg maradaſaban tôrekednek. 2. Hogy csak hejaban munkalkodnak, mert az tengernek haboruja annal inkab nevekedik ô ellenek, &c. It mi nekûnk csak azt kel megh latnunk; Miert iſonyodnak ezek az pogany emberek illyen igen az ember halaltul?

Ennek kivaltkeppen valo okai vannak. I. Mert noha az Iſtennek irot tôrvenye ô nalok nem volt, mind azon altal az termeſetnek tôrvenye az ô ſivekben be oltatot volt, az mint az ſent Pal bizonittya *Rom*: 2. *v*. 15. Ez altal azert iſmertek ennek az veteknek nagy voltat.

II. Mert az gyilkoſſagh termeſet ellen valo vetek. Az gyilkoſſag az termeſetnek rontoja, mely az meg maradaſnak es ſaporodaſnak ôrûl.

III. Mert męgh az poganyok-is igen meg bûntettek az gyilkoſokat. Az Beſsus

felôl

felől azt olvaſſuk, hogy mikor az ő Urat az Dariuſt meg ölte volna, annakutanna az Alexandernek kezeben akad, es imigyen bűnteti megh; Hogy ket fiatal fakat egy maſſal ellenben az erdőben le vonat, es kezeit labait azokhoz kötöztetven, az fiatalokat iſmet helyekre bocsattattya, es ugy faggattatya el, az mint *Quintus Curtius* irja. Haſonlokeppen, à kik amaz nagy Pompeiuſt meg ölték vala, az Julius Cſaſar meg ölete, az mint Plutarchus bizonittya. Az Romajaknal (az mint meg tetßik *in Lege Cornelia de Parricidiis*) à kik avagy Attyokat Annyokat, avagy fiokat es leanyokat meg ölték, az volt bűnteteſe; Hogy bőr ſakba varrottak, es mellejek maimot, kakaſt es merges kigyot rekeztettenek, es az vizben vetettek. Az kik pedig köz embert öltének, fegyverrel bűntettek. Ne csudald tehat, hogy ha az hajoſok igy iſonyodnak az ember halaltol.

TANUSAGOK.

I. Vegyük eßünkben innet; Hogy az gyilkoſſag, igen nagy es utalatos vetek mind Iſten elől, ſ. mind ez vilagi jambor

emberek előt. Ennek valosaga meg tetßik az elő famlaltatot okokbol. Ugyan ezen dolgot allattyak az hajosok-is jelen valo cselekedetekkel. Vetkezet tehat regenten az Chain, az ki az ő Attyafiat meg ölé. *Genes.* 4. *v.* 8. Vetkezek az Jezabel-is, à ki az Nabotot az ő sajat sőlejeert meg ölete. 1. *Reg.* 21. *v.* 8. Az Cambyses-is, à ki az ő Attyafiat az Smerdist, valami kicsin gyanosagert meg ölete, az mint Herodotus irja. Az Prexaspes fiat-is altal lőve, mivelhogy őtet az Prexaspes az ő reßeges kedeseről meg intette vala. Amaz Dionysius Tyrannus felől azt olvassuk; Hogy amaz Marsiast csak azert ölette meg, mivelhogy almaban azt latta volt, hogy az Dionysiust megh ölte. Effelől az Dionysius azt mondotta, hogy nem almodot volna ugy, ha nappal arrol nẽ gondolkodot volna. Ezekkel egyetemben vetkeznek mind azok, az kik az ember halalt csak ollyanna tartyak mint az golyobis jatekot. De mi ezeket ne kőveßük, hanem ezekkel az hajosokkal eggyűt az gyilkossagtol iszonodgyunk.

II.

II. Jegyezzük megh azt-is ; Hogy Iſten ellen nincsen tanacs, annakokaert csak hejaban munkalkodnak, valakik Iſten ellen valamit inditanak. Az Salamon bizonyittya ezt *Proverb.* 21. *v.* 30. Errôl ſol az Iſaiaſ-is *Cap.* 14. *v.* 27. mondvan ; Az mit az ſeregeknek Ura Iſtene el végez kicsoda bonthattya azt el ? Az Szent Pal-is *Rom.* 9. *v.* 19. Az ô akarattyanak vallyon ki alhat ellene ? Mintha azt mondana hogy ſenki ſem. Idvözitönk-is azt kialtya az Sz. Palnak az Eghbôl : Nehez teneked az en öztönöm ellen rugoldoznod, &c.

De ſok volna az iraſokat mind elô ſamlalnom. Peldaink erre az hajoſok, az kik azon vannak, hogy az hajot az ſarazra vihetſek, es az Jonaſt meg ſabadithaſſak, de csak hejaba munkalkodnak, mert más az Iſten tanacsa ô felôle, tudni illik hogy megh bûntetteſſek. Intetteſsünk tehat innet, hogy az Iſten ellen, ſe ne tanacskozzunk, ſe valamit ne cselekedgyünk, mert csak hejaba munkalkodunk.

De, bodogh Iſten ; ki ſokan vannak, az kik moſtan ez ellen cselekednek, napon-

naponkent valo peldaink bizonyittyak. Ne csudallyuk tehat, hogy ha enni sok hejaba valo munkak talaltatnak az emberek kőzt, &c. Igy vegezők el, Isten segitsegeből, ennek az caputnak masodik reßet is. Mond immar az Propheta: Kialtanak azert az Urhoz mondvan: Kerűnk teged Uram, ne veßűnk el ez embernek lelkeert, es ne bűntes minket ennek artatlan vereert, &c. Olvasd vegik az Caputnak hatra maradot reßet.

Es igekben foglaltatik be ennek az caputnak harmadik reße, holot harom dolgokat forgat az Propheta. 1. Elől jaro dolgairol emlekezik az Jonas bűnteteßenek. 2. Az bűnteteßnek nemet is meg irja. 3. Az minemű dolgok az bűnteteßt kővettek arrol is sol. Lassuk mindeniket rendel az igeknek folyasa serint. Mond az Propheta: Kialtanak azert az Urhoz mondvan: kerűnk Uram, ne veßűnk el ez embernek lelkeert, es ne bűntes minket ennek artatlan vereert, mert Uram az mint akarod ugy cselekeßel, &c.

Ez igekben foglaltatik be az harmadik reßnek

reßnek elsô aga, holot ket dolgokat forgatnak az hajosok. I. Nagy buzgosaggal kônyörögnek az Istennek, hogy az Jonas halalat ô nekiek vetkûl ne tulaydonicsa. II. Okat adgyak az ô cselekedeteknek mondvan: Mert te Uram ugy cselekeßel, az mint akarod, &c.

It minekûnk csak azt kel meg latnunk; Miert mennek illyen nehezen meg-is ezek az hajosok az Jonas bûnteteſere? Noha errôl az kerdesrôl oda fellyeb-is solottam, mindazonaltal, hogy ne latassunk saraz labbal el menni az bôtûk mellôl, egy nehany nevezetes okait szamlalom. Mindeneknek elôtte azert ez az Istennek titkos munkalkodasa volt, az ki az ô szolgajanak, az pogany hajosok elôt illyen kedvesseget szerzet volt, hogy mindenben az ô eletenek meg tartasaban tôrekednenek. Igy cselekedek regen Isten az Josephvel, az kit Ægyiptomban az tômlôcz tartonal kedvesse tôn, *Gen.* 39. *v.* 21. Annakutanna az Pharaho kiraly elôt-is, az ki ôtet egeß Ægyiptusson fejedelme teve. *Gen.* 41. *v.* 40. Az Davidnak-is à pogany Philisthæusoknal

nal gratiat szerze, az kit az ő nemzetsége meg vetet vala. 1. *Sam.* 27. *v.* 6. Hasonlokeppen cselekedek az Daniel Prophetaval is, az kit az Dariusnak es Nabugodonozornak kedveben jutata. *Daniel.* 2. *v.* 46. Ismet, *Cap.* 6. *v.* 2. Az Szent Pal felől-is azt olvassuk, *Actor.* 27. *v.* 3. Hogy az Romai vitezek előt kedvességet nyert volt. De sok volna mind elő számlalnom.

Masodsor, mert immar az Jonast az ő hajojokban be fogattak, tudgyak azert mivel tartoznak annak, az kit az ő oltalmok ala vettenek. Az poganyok az Juppiter Istent Hospitalisnak, az az, gazdalkodonak neveztek, es az uton jaroknak gongyok viselő Isteneknek tartottak; Ellenben pedig az kik az utonjarokat, es vendegeket meg haborittottak, azoknak meg büntetőjenek mondottak. Tehat azon felnek, hogy ha modnelkül az Jonashoz nyulnak, az Jupitertől-is meg büntettetnek.

Az Lycaon felől azt irja *Ovidius* 1. *Metamorphos.* hogy mikor az ő vendegit meg ölne, es az töb vendegeket azoknak husokkal tartana, ő maga-is az Juppiter le fal-

szallot az Egből, hogy megh latna az Lycaonnak cselekedetit, es az Lycaonnal emberi abrazatban megh szál. Mikor azert őtet-is vacsora utan, meg akarna ölni, törvent tetet az Lycaonra az Apro Istenekkel, es farkassa valtoztattya. Amaz Procrustes nevő tolvai felől-is azt irjak; Hogy az kik ő hozza be tertenek fallasra, igen jol tartotta őket; de mikor le akartanak fekünni, ha nagyok voltanak, rővid poszolyakat adatot alajok, ha pediglen kisinyek, igen hoszakat. Az utan az kik hoszabbak voltanak az ő noszolyajanal, az labokat mind el vagdaltatta; Az kik pediglen rővidebbek voltanak, mind addigh nyuytatta, csigaztatta, migh az noszolyat el nem ertek. Es igy mind az ket rendbeli vendegit meg ölte. Ezert az ő latorsagaert az Procrustest vegre az Hercules őle meg. Effelekről gondolkodvan az hajosok, nem akarnak az Jonashoz modnelkül nyulni.

Vegezetre harmadsor ezert-is; Mert noha az Istennek irot törvenye ő nalok nem volt, mindazonaltal az termeszetnek

törve-

tőrvenyet jol tuttak, az mely ő nekiek azt dictalta; Hogy az mit magoknak nem kevannak, egyebekkel se cselekedgyek. Lasd megh, *Mat. 7. v. 12. Luc. 6. v. 31.* Ezek azokai az hajosoknak jelen valo magok viseleſenek.

TANUSAGOK.

I. Tanollyuk meg innet; Hogy az gyilkoſſagot, nem csak az Anyaſent-egyhaznak tagjai, hanem meg az poganyok-is veteknek tartottak, annakokaert ſulyos bűnteteſſel meg-is bűntettek. Az Theſeus felől azt irja Pauſanias, hogy mikor az Pallas fiait meg ölte volna, tiſtulaſnak okaert meſſe földre kelletek faradni. Ugyan ezen vetek miat az Adraſtuſnak, Crœſushoz kelletek futni, az mint Herodotus irja. Az Alexander Macedo az Beſſuſt ezert ölete meg. Az nagy Pompeiuſnak fő gyilkoſa-is az tengerben veſe, az mint Plutarchus irja. Amaz Melita ſigetbeli poganyok felől azt olvaſſuk; Hogy mikor latnak, hogy az ſent Palnak kezeben ragad az merges kigyo, azt mondgyak hogy gyilkos ember lehet, holot az tengeri haboro-

bol

bol ki szabadulvan, az szarazon-is bûnteti az Isten. *Actor.*28.*v.* 4. &c. Intettessünk tehat, hogy ezt az vetket utallyuk es igen el tavoztassuk.

II. Vegyük eszünkben azt-is; Mely draga dolog, mikor az ember az ô cselekedetit, az Istennek szent akarattyaval oltalmazhattya. Nem hozok erre sem irasokat sem peldakat, igaz elegh az Hajosoknak jelen valo allapattyok. Vigasztalhattyak tehat innet magokat az Tisztviselô szemelyek, mikor az bûnôsôket, akar minemû vetekben esteket, tôrveny szerint meg bûntetik. Mert ôk-is azt mondhattyak. Ugy cselekettel Uram az mint te akartad, &c.

Mond immar à Propheta: Es fogak az Jonast, es az Tengerben vetek. Ez igekben foglaltatik be masodik ága ennek az elsô caputnak harmadik reszenek; Holot az Jonasnak engedetlensegevel erdemlet bûntetese adattatik elônkben. It mi nekünk csak azt kel megh latnunk: Miert bûntette Isten az Jonast illyen sôrnyû bûntetessel?

Ennek bizonyos okai vadnak. 1. Igy

kellet ennek lenni; Hogy az Jonas kivalt-keppen valo pelda lenne, es ő rayta tanulnanak az engedetlenek, hogy az Istennek parancsolattyahoz engedelmessen viselnek magokat. Propheta vala az Jonas es tudgya vala az Istennek akarattyat, azert melto vala erre az nagy bűntetesre: Mert az mely folga tudgya az ő Uranak akarattyat, es nem cselekedi, nagyob bűntetesre melto. *Luc.* 12. *v.* 47.

2. Hogy az Isten hatalma, az őveinek megh tartasaban, nyilvan valo lenne. Az tengerben vettetik az Jonas, de bele nem hal, mert az Isten egy nagy halat kesit, az mely őtet el nyeli, es gyomraban à tengernek vizetűl eletben meg tartya, es harmadnapra az farazra ki veti, á honnet az Istennek mindenhato ereje es gongyaviselese nagy nyilvan meg tetik.

3. Mert ugyan azt erdemli vala az Jonas, mivelhogy az tengeren akar vala el futni az Isten elől. Az ki azert az tengeren akarja el kerűlni az Isten parancsolattyat, meltan vettetik az tengerben. Ez az oka hogy ő maga-is azt adgya tanacsol az

hajo-

hajosoknak, hogy ötet az tengerben vessek, mert lattya hogy ugyan azt erdemli.

4. Hogy pelda lenne az Jonas, az Ur Jesus Christusnak jövendö halala, temetsege es harmadnapon valo fel tamadasa felöl. Igy magyarazza ezt Christus Urunk, *Mat.* 12. *v.* 39. Bizonyara pedig, ha gondolkodunk az dolog felöl, igen sepen megh felelt idvezitönk ennek az peldanak.

1. Mert mikeppen az Jonas, minekutanna az tengerben vettetik es az haltul el nyeletteték, az tenger meg csendesül es az fel vesek megh sünnek: Azonkeppen az Christus az ö halalaval az Istennek haragjat meg csendesiti, az ördögnek hatalmat el röntya, es az örökke valo halalt el törli. Erröl sol az 6. Pal, *Rom.* 8. *v.* 1. *Coloss.* 1. *v.* 19. Az sent Janos-is, 1. *Ioan.* 1. *v.* 8. Lasd meg az irasokat. 2. Mikeppen az Jonas, az ö tengerben valo vetteteſevel, az hajosokat az Istenhez meg teriti, es az ö igaz ismeretire jutattya: Azonkepen à Christus, az ö halala es fel tamadasa utan sokakat meg teritet es az Istennek igaz ismeretire jutatot. Lasd meg à többi közt, *Act.* 2. *v.* 41.

3. Mikepen az Jonas az halnak gyomrában meg nem emésztetik, hanem harmad napra ki szabadul: Azonkeppen az Christus, az ördögöt, az poklot es à halalt meg győzven, harmad napra az koporsobol fel tamad. Erről jövendölt vala regen az Oseas, *cap.* 13. *v.* 14. Az Sz. Pal is erről szól, 1. *Cor.* 15. *v.* 55. 4. Mikeppen az Jonas, az ő szabadulása utan az Ninivebelieket meg teriti: Azonkeppen az Christus fel tamadása utan az Apostolokat ez széles világra ki bocsattya, hogy prædikallyak az Evangeliumot minden teremtet allatnak, ez végre, hogy az ki hiszen es meg keresztelkedik üdvözüllyön. *Matth.* 28. *v.* 19. *Marc.* 16. *v.* 15. &c.

TANUSAG.

Jegyezzük meg innet; Hogy az Isten minden üdőben, az nagy bűnt, nagy es sullyos büntetessel büntette meg. Peldank erre az első világh, az mely nagyot vete Isten ellen, mert minden test meg veztegete az ő utat, *Genes.* 6. *v.* 12. Annakokaert az Isten sullyos büntetessel meg büntete, mett az viz ezönnek habjaival burittata

rittata el az emberektûl fogvan mind az oktalan allatokig. *Gen* 7. *v.* 11. Az Sodomabeliek-is nagyot vetenek mert azoknak gonoſſagok mind az egig fel hata, annakokaért az Iſtentûl erdemek ſerint bûntettetének, mert az ęgbôl kenkôves es tûzes eſsôt bocsata rejajok. *Gen.* 19. *v.* 24. Igy à Pharaho nagyot vete Iſten ellen, nem akarvan ki bocsatani az Iſtennek nepet, annakokaërt az Iſten minden nepevel egyetemben az tengernek habjaival burittata el. *Exod.* 14. *v.* 24, &c. Az Jonaſ-is nagyot véte, annakokaert azIſtentôl kemeny bûnteteſſel bûntettetik. Intetteſsûnk azert innet; Hogy az bûnnek cselekederitûl ſûnnyûnk meg, hoġ azIſtênek ſullyos bûnteteſet el tavoztathaſſuk. De ki keveſſen tudnak moſtă errôl jozanon gondolkodni, naponkêt jol lattyuk. Ne csudallyuk tehat, hogy ha az Iſtennek oſtora naprol napra nevekedik raytunk, mert az Iſten igaz Biro, azert à bûnt bûntetetlen nem hadgya. De mi igen kerjûk az Iſtent, hogy tericsen minket, hoġ meg terheſsûnk ô hozzaja es ſent eletet elheſſûnk, hoġ az ô ſullyos bûnteteſet el tavoztathaſſuk, Amen.

XI. Prædicatio.

ENnek elõtte valo tanitasomban emlekezem az hajosoknak uyjob emberseges cselekedetekrõl az Jonassal, az kik azon vadnak, hogy õtet az farazra ki vihessek, de nem tehetik sieret, mert az tengernek haboruja nevekedik õ ellenek. Annakutanna kezdem magyarazni harmadik es utolso reset az elsõ caputnak, holot mondam hogy harom dolgokat forgat az Jonas. 1. Emlekezik az õ bûnteteſſenek elõl jaro dolgairol. 2. Az bûnteteſnek nemet irja meg. 3. Az minemû dolgok az bûnteteſt követtek, azokrol sol. Az ket elsõ dolgokat el vegeztük Isten segitsegebûl; Lassuk immar az utolsot-is.

Mond az Propheta: Es megh szûnek az tenger az õ haborusagatol. Annakokaert azok az emberek nagy felelemmel felek az Urat, es aldozatot tõnek, es fogadasokat-is fogadanak az Urnak, &c.

Ez

Ez igekben foglaltatik be az harmadik es utolso dolog, holot ket dolgokat jelent az Propheta. 1. Azt jelenti, hogy az Jonasnak tengerben valo vetteteset nagy csendesseg követte. 2. Az hajosoknak magok viseleserol emlekezik, az kik felől 1. azt mondgya hogy az Urat feltek. 2. Hogy aldozatokat es fogadasokat tőttenek ő neki. Mindenikről rendel sollyunk Isten segitsegebol.

Mond az Propheta: Es megh szűnek az tenger az ő haborgasatol, &c. Ez az elsső dologh, mellyet it jelent az Propheta. Holot lassuk igaz okait ennek az hertelenseggel lőt csendességnek.

Ennek egy nehany okai vadnak, de imez következendők nevezetesek. 1. Mert az Isten csak azt kevannya vala az hajosoktul, hogy az ő engedetlen szolgajat az Jonast, az ki ő velek egy hajoban evez vala, megh bűntessek.

Mert az szelveszet-is ez vegre bocsatotta vala Isten az tengerre, az mint oda fellyeb megh tanultak az hivek *vers.* 12. Annakokaert; *Sublata causa, tollitur*

effectus, az az: El vetetven az ok, egyſerſmind el haritatik annak rayzattya-is. Meg bűntettetik az Jonas, azert az ſzelek mindgyart meg ſűnnek.

2. Ezzel az jo tetemennyel az Iſten, az hajoſok engedelmeſſeget akarta meg ajandekozni. Mert à mint az Samuel Propheta mondgya: Job az engedelmeſſeg az aldozatoknal. 1. *Sam.* 15. *v.* 22. Kedves dolgot cselekedenek Iſten előt az hajoſok, hogy az ő ſőkőt ſolgajat erdeme ſerint megh bűntetek: Annakokaert az Iſten-is el veſi rolok az ſelveſeket.

3. Hogy az Jonas mondaſa be tellyeſednek. Meg mondotta vala az Jonas ő nekiek; Hogy ha őtet az tengerben vetik, mindgyart az ſelveſek meg ſűnnek. Nem hadgya azert Iſten ſomondotta az ő ſolgajat.

4. Hogy Iſten az ő mindenhato erejet ezzel is megh mutatna az hajoſoknak, az ki egyedűl bir az tengerrel, ſelekkel es az habokkal. Ezt pedig az vegre cselekedi ő felſege, hogy az okat az balvanyozo embereket, az ő tevelgő utokrol el vonhatna, es az ő igaz iſmeretire jutatna.

TA-

TANUSAG.

Tanollyuk megh innet; Hogy kellene az Istennek haragjabol szarmazot bűntetesset rolunk el haritanunk? Igy tudni illik, mint ezek az hajosok. Ki vetik ezek az bűnös Jonast közzűlök, es mindgyaraszt meg szűnik az tengernek haboruja. Hannyuk ki azert mi-is az csegeres bűnben elöket közzűlönk, es meg szűnik az Istennek haragja es abbol szarmazot bűntetese mi raytunk. Erre nevezetes peldaink vannak az szent irasban. Az többi közt, azt olvassuk, *Iosu.* 7. es 8. *cap.* Hogy minekutanna az Josue Hertzeg meg bűnteti amaz lopo Achant, mindgyart meg csendesedik az Istennek haragja az Sido nemzetseg ellen. Ismet, 2. *Samuel.* 21. *v* 14. Mihelt az Saulnak az ö maradekit meg bűntettete az David, mindgyart megh szűnik az nagy dragasag. Azonkeppen az Illyes idejeben; Megh ölettetnek az Bálnak az ö papjai, es megh nyittatnak az Egnek csatornai, es az dragasag-is megh szűnik 1. *Reg.* 18. *v.* 40. Ezekröl kellene azoknak gondolkodniok, az kiket Isten ez mostani üdöben Korma-

nyos Mesterekke tőt, tudni illik az Királyoknak, Csaßaroknak, Fejedelmeknek, Nagy Uraknak, es kózönsegeskeppen minden tißt viselőknek. Lattyak ezek mindnyajan az Istennek rettenetes haragjat az bűn ellen; Lattyak az Istennek sok rendbeli sulyos bűnteteset. Igen tudakoznak azon, mikepen vehetnek ezeknek eleit. De nem vesik esekben, hogy az Jonasok ő vellek egy hajoban eveznek, az az, az sok csegeres vetekben elő emberek minden falukon varasokon igen meg sokasultanak, sőt az ő sajat udvaroknak minden resei rakvak lopokval, gyilkosokkal es parasznakkal, az kiknek az gratiat igen bővön ostogattyak, es azoknak bűnteteseks selől semmit sem gondolkodnak. Ne csudallyak tehat, hogy ha az habok ellenek inkab inkab nevekednek, mert az Jonasok köztők vadnak. Intette sSenek azert innet az nagy emberek, hogy tißtekről meg emlekezzenek, es az ő hajojokbol az bűnősőket ki hannyak, hogy ha azokkal eggyőt el vesni nem akarnak. Mert valamig azokkal egy hajoban eveznek, nem remenyhetnek

hetnek mind addig-is csendes allapatot, mint sinten ezek az hajosok. De, bodogh Isten, kicsodak az kik ezt meg csak meg-is gondollyak? Többeket latunk az kik azoknak partyokat fogyak es az Flavus Vespasianussal azt mondgyak: *Lucri bonus odor ex qualibet re.* Az az: Az hasznak jo illattya vagyon, akar honnet jüjön, &c.

Mond meg-is az Propheta: Es meg felemlenek az hajosok nagy felelemmel, &c.

Ez igekben foglaltatik be az harmadik csikkelynek masodik aga, holot, azt jelenti az Jonas, hogy igen meg felemlettenek az hajosok, &c. Szolottam ennekelötte az felelemröl; Mostan csak azt lassuk megh micsoda felelem volt ez, es honnet szarmazot? Nemsolgai, ha nem siui felelem volt immar az hajosoknak jelen valo felelmek. Szarmazot ez 1. az Istennek ismeretiből, mellyet ök az Jonas elebbi prædikallasabol vettenek vala, holot nagy nyilvan meg mondotta vala; Hogy ö az mennek földnek Istenet tisteli, &c. 2. Az Istennek nagy hatalmabol, mellyet az szelyeszeknek, mind inditasabol, s-mind hertelen valo

le

le csendeſiteſebôl megh iſmertek vala. 3. Az ô elebbi eletek es erkôlcsôk felôl valo gondolkodasbol, tudvan azt hogy kicsinſegektûl fogvan ôk az balvany imadasban nevekettenek, es azt az mennek fôldnek teremtô Iſtenet nem iſmertek, az kit immar mind az Jonas tanitaſabol, ſ-mind tengeri haborukbol ekekben vettenek.

TANUSAG.

Vegyûk eſûnkben innet; Hogy az Iſten igeje nem hivolkodik, hanem haſonnal gyûmôlcsôzik az emberek ſivekben, az hol illendô fallaſt talal. Laſd meg, *Iſa.* 55. *v.* 10. Nagy ſep peldaban adgya ezt elônkben Chriſtus Urunk, *Mat.* 13. *v.* 8. Ugyan ezen dolog megtetſik az hajoſoknak jelen valo allapattyokbol. Ezek csak keveſſe hallyak az Jonaſtul az Iſtennek igejet, es ime fiui felelmet nemz az ô ſivekben, mely az bôcseſegnek kezdeti. *Proverb.* 1. *v.* 7. Vetkeznek tehat azok, az kik noha gyermekſegektûl fogvan halgattak az Iſtennek ſent igejet, mindazonaltal ſinten annyi haſnat vettek, mintha az kô falra

hantak

hantak volna az paras borsot. Fel tamadnak ezek az hajosok az utolso napon, es karhoztattyak azokat az embereket, az kik csak kûlsô fûlôkkel halgattak az Istennek igejet es annak melto gyûmôlcset nem teremtettek, holot ôk ez rôvid ûdô alat abbol, az Isteni felelemre indittattanak, &c. Mond vegezetre az Propheta: Es aldozatokat tevenek az Urnak, es fogadasokat-is fogadanak, &c.

Ez az utolso dolog, mellyet az hajosok felôl jelent az Propheta, kettôt mond pediglen. 1 Azt mondgya: Hogy aldozatokat tôttenek az Istennek. 2. Hogy fogadasokat-is fogattanak. Lassuk mindenik dolgot rôvideden.

AZ ELSÓRÓL.

Az Moyses Propheta, az ô harmadik könyveben, az aldozatoknak hat nemeit szamlallya. Ezek kôzzûl az harma neveztetik engeztelô aldozatnak, nem azert, mint ha ezek ô magokban, Istentôl bûn bocsanatot erdemlenenek, avagy hogy az Istennek haragjat az bûn ellen megh enyhithetnek, hanem igy neveztettenek imez kôvetkezendô

zendô okokert. 1. Mert peldazzak vala a-maz igaz aldozatot az Ur Jesus Christust, à ki az Istennek haragjat az bûn ellen meg enhitene, es az mi bûnûnket rolunk el mosna. *Hebr* 10. *v.* 1. &c. 2. Mert à kik az kôzben jaro Christus Jesusnak erdemeben bizvan vittek fel az engeztelô aldozatokat, kedvesſek voltak Isten elôt, es megh nyertek à mit kertenek Istentôl. 3. Mert à kôſſeg elôt-is kedvet nyertenek az fele emberek, az kik az Isten rendeleſenek eleget tôttenek, es az ô tarſaſagokban be fogattattanak, &c. Az harom utolſo aldozatok pedig, hala adoknak neveztettenek; Mellyeket azert vittenek fel az emberek, hogy Istênek az el vet jokert halakat adgyanak, es az ô halaado voltokat, kûlſôképen azokkal, mint bizonyos jegyekkel mutogaſſak. Ezekrôl en moſtan bôvebben nem ſolok, hanem az kik akarnak melyebben ertekezni, tekincsek meg az Moyſes harmadik kônyvenek, elſô, maſodik es az tôb reſeit.

Hanem, minthogy az bôtûk kevannyak, az poganyoknak aldozattyokrol ſolok; Holot 1. azoknak eredeteket jelentem meg rôvi-

rövideden. 2. Hogy hoǵ aldoztanak ők az ő Isteneknek? 3. Az hajosoknak jelen valo aldozattyokrol-is emlekezem.

AZ ELSŐRŐL.

Az pogany aldozatok, mind eggyüt kezdettek az balvany imadassal. Regi dologh pedig mind az kettő, à mint az Historiak előnkben adgyak. Mert az Japhetnek Unokaja es Gomernek fia, az Tuisco, à kit mas nevel Ascanesnek hittanak, mivel hogy az Nemeteknek első Kiralyok es Attyok lőn, az ő maradekitul Isten gyanant tisteltetek. Annakutanna, mikor amaz Belus Jupiter, az Nimrodnak fia (à ki masodik Kiralyok lőn az Babiloniaiaknak) meg holt volna, az ő fia az Ninus, az ki az ő Attya utan Uralkodek, hogy az ő Istentől valo eredetit mutogatna, annakfelette az ő Attyanak meltosagat magaztalhatna, az ő Attyat az Istenek kőzze samlala, es kemeny parancsolat alat megh hagya, hogy mindenek Isten gyanant tistellyek: Annakfelette templomot-is eppite neki; es Babyloniaban az ő kepet ki őntete es fel allata, es megh parancsola, hogy mindenek

Isteni

Isteni tiſztelettel illeſſek. Laſd meg Aventinuſt *in Chronicis*, &c.

Annakfelette az Semiramis Kiralyne aſſony, ugyan azon Belus Juppiternek, Babylonianak kőzepette, felette nagy templomot eppitete, es annak tetejen harom arany oſlopokat emele, eggyiket az Juppiternek, maſikat az Junonak es az harmadikat az Opiſnak, &c. Ezeknek peldajokat kővetven az tőbbi, az kiknek az ő joſzagos cselekedeteket csudallyak vala, azoknak oſlopokat es kapolnakat eppitven, aldozatokat teſnek vala.

TANUSAG.

Jegyezzűk meg innet; Hogy az Satan az Iſtennek Majomja, az poganyok pedig az regi ſent Atyaknak vazai, es az ő aldozattyok, az Iſtentől regen rendeltetet aldozatoknak arnyeki. Tudgya vala azt az Satan; Hogy az Iſten az regi ſ. embereknek megh parancsolta, hogy őtet kűlőmb kűlőmb fele aldozatokkal tiſztelnek: Annakokaert az ő kővetőit ő-is fel inditotta, hoǵ azokat kővetnek, es őtet az balvanyokban aldozatokkal tiſztelnek. Igazan mondgya

tehat

tehat az Agoston Doctor; Hogy az holot Isten Templomot eppit, az ördögh, ha feret teheti, tehat kapolnat csinal mellette. Intetteſünk azert innet, hogy az Satannak ezer Meſterſegi ellen igen vigyazzunk, hogy az ő alnok halojaban ne kericsen minket. Engedgye az mi Istenünk, hogy vigyazok leheſsünk es ennek veſedelmes keſertetit el tavoztathaſsuk. Amen.

XII. Prædicatio.

MEg hallak az kereſztyenek ennek előtte, minemű dolgok követtek az Jonaſnak tengerben valo vetteteſet. Elsőben azt monda, hogy mihent az Jonas az tengerben vettetet, az tengernek haboruja megh csendeſedet. Annakutanna azt jelenti, hogy az Hajoſok latvan az csudalatos dolgot, igen megh felemlettenek. Vegezetre azoknak aldozattyokrol kezdek ſolani, de csak eredeteket mutattam megh; Moſtan immar laſſuk Istenſegitſegeből az tőb dolgokat is.

I AZ

AZ MASODIKROL.

Az mi az masodik dolgot illeti; Az Ægyiptombeliek felől azt olvaſſuk; hogy hat ſaz es hatvan hat aldozatnak nemeivel eltenek, az mellyekkel az ő balvany Iſteneket tiſteltek. Haſonlok voltanak ezekhez az Gőrögők es Romaiak. Nevezet ſerint pedigh az ő balvanyoknak imigyen aldoztanak. Az mennyei Iſteneknek, fejer es feletlen allatokkal aldoztanak: Az pokolbelieknek pedig, fekete es feles allatokkal. Peldanak okaert, az Jupiternek, fejer ökörrel aldoztanak, az Neptunuſnak, Apollonak es Marſnak, Bikaval, Artannyal es koſſal. Az Cereſnek, elſőben, Mezzel, Borral es Tejel, annakutanna pedigh eme diſnoval. Az Æſculapiuſnak, kecskekkel es Tyukokkal. Az hazi Iſteneknek, kakaſſal. Az Napnak es Marſnak, Loval. Az Holdnak, Bikaval. Az Junonak, Barannyal. Az Venuſnak, Galambval. Az Minervanak, keczkevel. Az Diananak, Szarvaſſal. Az Bacchuſnak, neha Mezzel, Borral es Tejel, neha pedigh kecske bakval. Az Sylvanuſnak,

Diſno-

Diſnoval. Az Faunuſnak, Barannyal es gödölyevel. De ki győzne mind elő ſamlalni bolondſagokat, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az kiket az Satan az ő halojaban kerithet, azokat felette ſok illetlen dölgokra viſi, &c.

Meg tetſik ez az regi poganyoknak allapattyokbol, az kiket az Satan meni ſok bolondſagokra haytot, az elő ſamlaltatot peldakbol megh tetſik. De mind ezekkel ſem elegedvē, az ember öldökleſre-is reja vitte az ő tagjait, hog, ezzel-is az emberi nemzethez valo dühöſſeget meg mutathatna. Peldanak okaert, az Agamemnon Kiraly felől azt olvaſſuk, hogy az ő leanyat az Iphigeniat meg aldozta, hogy az Görögöknek job ſzerencsejek lenne az Trojajak ellen az hadakozasban. Az Teucer felől-is azt olvaſſuk, hogy Cyprus ſigetben az Jupiternek emberrel aldozot, es arra az ő maradekit-is megh tanitotta. Mely pogany ſokas fen allot, mind az Hadrianus Imperatornak idejeiglen, az ki azt el törle. Olaſ orſagban, az Saturnus Iſtent-is em-

beri aldozatokkal tiszteltek. Az eleven embert az Tyber-is folyovizere vittek, es az Milvius nevő hidről, az vizben vetettek. Ezert irnak az kép irok az Saturnus kezebe kis gyermeket, mellyet elevenen el akar nyelni. Az Julianus Apostata felől-is olvassuk; Hogy Antiochiaban, nagy sok emberekkel aldozot az ő Balvany Istenének. Istenessünk azert innet; Igen kerjük az mi sent Istenünket; Hogy ne vigyen az kisirtetben, de fabadicson az gonosztul.

AZ HARMADIKROL.

Vegezetre lassuk immar azt-is; Minemű volt az Hajosoknak jelen valo aldozattyok? Ez felől az Iras magyarazo Doctorok nem mind egy ertelemben vadnak. Az Jeronymus Doctor, nem kűlső, hanem belső aldozatnak mondgya, es dicsiretnek aldozattyanak nevezi. Effele aldozatot az Hoseas, az mi ajakinknak tulkainak nevez. *Ose.* 13. *v.* 3. Az David pedig, dicsiretnek aldozattyanak mondgya, *Psal.* 50. *v.* 14. Nemellyek pedig, tűzes aldozatnak mondgyak. Nemellyek vegezetre,

mind

mind az kettőt egyben foglallyak, es azt mondgyak, hogy az hajosok Istennek mind kűlső, s-mind belső aldozatokkal aldoztanak. Mert mindeneknek előtte alazatossan kertek Istentől az ő bűnöknek bocsanattyat kivaltkeppen pedig az balvany imadasrol kővettek, az melyben ők kicsinsegektűl fogvan torkigh űltenek. Annakutanna az Szent Istennek megh kőszőntek, hogy ez alkolmatossag altal őket az ő igaz ismeretire jutatta. Vegezette kertek-is ő szent felseget azon, hogy az ő igaz ismeretiben meg tartsa, sőt naponkent őregbicse es nevellye. Ezeknek utanna kűlső aldozatot is tettenek. Ez az utolso ertelem lattatik az többinel helyesebnek lenni.

TANUSAG.

Vegyűk eszűnkben innet; Hogy az Isteni igaz ismeret, az balvanyozassal soha egyűt nem maradhat, hanem az hol eggyik vagyon, az massiknak ki kel helyebűl vettetni. Az Szent Pal bizonyittya ezt, 2. *Corint.* 6. v. 15. &c. holot azt mondgya: Micsoda közi vagyon az Christusnak az Beliallal, az igassagnak az hamissaggal, es

az ſetetſegnek az világoſſaggal? Megh tetſik ez az hajoſoknak moſtani allapattyokbol. Mert holot az igaz Iſtennek teſnek aldozatot, azzal nagy nyilvanſaggal meg mutattyak, hogy ők bucsot vettenek az ő regi balvany Iſtenektûl, hanem annak akarnak ennek utanna ſolgalni, az kit mind az Jonaſnak rövid tanitaſabol, ſ-mind az tengernek jelen valo allapattyabol, meg iſmertenek. Intetteſsünk tehat innet; Hogy ket fele ne ſantallyunk, hanem az kengyelt egy arant nyomjuk. Erre inti vala regen az Illyes az Sidokat, 3. *Reg.* 18. *v.* 21. Idvözitönk-is, az Laodiceabeli Angyalt. *Apoc.* 3. *v.* 15. mondvan: Vagy volnal heu vagy hideg; Mert holot ſem heu nem vagy ſem hideg, ki foglak tegedet vetni az en ſzambol. De ez ellen ki ſokan vetkezzenek moſtan, naponkent valo peldaink meg mutattyak, &c.

Ez az hajoſoknak elſő renden levő cselekedetek; Következik immar az maſodik, tudni illik az ő fogadaſok. De arrol az következendő kerdesben ſollyunk.

AZ

AZ MASODIKROL.

Az fogadas igen regi dologh, mellyel nem csak az poganyok, hanem megh az Istennek valastot nepe-is elt. De hogy elsôben-is az poganyokrol sollyak; Az Romajaknal, oly közönseges dologh volt ez, hogy az Deciusok es Curtiusok, inkab minden harczok elôt fogadasokat tettenek, hogy serencsessen hadakozhatnanak. Az Görögök közt-is fen allot ez az sokas. Az Platonal, *in Phædone* olvassuk; Hogy mind az Socrates idejeiglen minden esstendôben az Görögök Belus figetben, egy ekes hajo ajandekot küldöttenek, mivelhogy az Theseus fel fogatta volt regen azt, megh mikor Creta szigetebe menne, hogy az Minotaurust megh ölne, es az arany gyapjat tûle el venne, &c.

Az Sido nemzetseg közt-is az fogadasok igen forgottanak. Az többi közt az Jacob felôl azt olvassuk *Genes.* 28. *v.* 20. Hogy mikor Mesopotamiaba indult volna budosni, fogadast tôt az Istennek, hogy ha ô neki gongyat viseli, es jövendôben bekevel vissa hozza, minden jo-

gából dezmat ád Istennek. Az Jephte hadnagy felől-is azt olvassuk, *Iudic.* 11. *v.* 30. Hogy mikor az Ammonitak ellen hadba megyen, azt fogadgya, hogy ha Isten az ellenségen győzödelmet ád ő neki, tehat valami elsőben az ő hazából eleiben megyen, meg aldozza Istennek. Lásd megh ezeken kivől, *Levit.* 27. *v.* 2. *Numer.* 30. *v.* 3. *Deut.* 23. *v.* 21. &c.

Holot azert az fogadasok illyen igen bővölkőttenek legyen, szükség erről it az helyen rövideden ertekeznünk. Hogy pedigh sok dolgokat elő ne számlallyak, 1. azt lassuk meg, Micsoda es hany fele az fogadas? 2. Hogy ha szabad az Uy Testamentomban az keresztyen embernek fogadast tenni avagy nem? 3. Szollok az hajosoknak fogadasokrol.

AZ ELSŐRŐL.

Amaz nagy elmejű *Petrus Martyr*, abban az ő irasaban, mellyet az fogadasokrol tőt, azt mondgya: Hogy az fogadas semmi nem egyeb, hanem oly szent igiret, melyben Istennek valami dologra kőttyük magunkat. Nemellyek azt mondgyak:

Hogy

Hogy az fogadas, Istennek tőt sent igiret. Vegezetre nemellyek azt mondgyak; Hogy az fogadas oly sabados igiret, melyben oly dolgokra kőtelezzük magunkat, az mellyek lehetsegesſek, es tudgyuk hogy Isten előt kedvesſek, &c.

Az honnet megh tetſik, hogy az fogadasban mindeneknek előtte meg kevantatik az sabadsag. Tehat vetkeznek azok, az kik kenszeritesből valamit fogadnak, avagy egyebekkel kedvek ellen fogattatnak. Illyenek az Baratok es Jesuitak, à kik az gyermekeket es szűz leanyzokat az Clauſtromokban be rekeſtik, es őrőkke valo szűzeſſegre kőtelezik. Vetkeznek az Franciſcanuſok-is, az kik azt fogadgyak, hogy ſoha penzt kezekben nem vesnek, es őrőkke valo segensegre kőtelezik magokat. Az Chartuſianuſok-is, az kik arra kőtelezik magokat, hogy ſoha huſt nem esnek.

II. Az-is meg kevantatik; Hogy elegſegűnk legyen arra az mit fogadunk es be tellyesitheſsük. Nem jol cselekedik tehat az Papiſta Papok, az kik őrőkke valo szű-

zesseget fogadnak, de mint hogy elegsegek nincsen reja, sok kûlömb kûlömb fertelmességben eytik magokat. Amaz Gergely Papa felôl azt olvasſuk; Hogy mikor Romaban az Clauſtrum mellet valo tora kûldôt volna halaztatni, het ezer gyermek fejeket vontak ki az hálasok, mellyek mind az ô ham-is fûzességeknek kûlsô jegyei voltanak.

III. Az-is vegezetre feletre fûksseges; Hogy az mit fogadunk kedves dologh legyen Istennek elôtte, es az ô parancsolatival eggyezzen. Ide valo amaz kôzônseges regula: *Contra præceptum non eſt jurandum, juratum non eſt ſervandum.* Az az: Az parancsolat ellen nem kel eskûnni, es ha ki az ellen eskût, nem kel megh tartani. Mert: *Quod male juratur, pejus ſervatur*: Az mit valaki nem jol fogad, gonosab lesen ha megh tartya.

Vetkeznek ez ellen-is mind azok, az kik az Istennek parancsolattya ellen valo dolgokat fogadnak, es az ô eskûesekert nem merik azt megh segni, hanem azt be tôltik, es igy eggyik bûnt az masikra rakjak.

rákjak. Lásd megh, *Actor.* 23. *v.* 14. Tovabba az fogadas ket fele, tudni illik tilalmas es fabados. Az fabados fogadas az, mely sem az Isten tőrvenyevel, sem az atyafiui szeretetnek regulajaval nem ellenkezik, sőt mind az kettőt segiti.

Erről fol az David *Psal.* 50. *v.* 14. mondvan: Ad meg az te fogadasodat az Urnak. Ismet, *Psal.* 75. *v.* 12. *Vovete & reddite*; Fogadgyatok es megh adgyatok az Urnak. Önönön maga az Isten is *Numer* 30. *v.* 2. holot igy fol: Az firfiu mikor fogadast fogadand az Urnak, avagy eskűvessel kőtelezi ő magat, meg ne fegje az ő befedet hanem mind az ferint cselekedgyek, az mint az ő fajabol ki menend. Ismet, *Deut.* 23. *v.* 21. Mikor fogadasbol igers valamit az te Uradnak Istenednek, ne hallasad azt meg adni; Mert meg keresi azt az te Urad Istened te raytad, es bűnől tulaydonittatik az te neked, &c. Illyen vala az Jacobnak fogadasa, *Genes.* 28. *v.* 20.

Az tilalmas fogadas pedigh az, mely, mind az Isten tőrvenyevel, s mind az atyafiui szeretetnek regulajaval ellenke-

lenkezik. Illyen vala az Jepthenek fogadása, *Judic.* 11. *v.* 30. Illyenek az barati, Remetei es Apaczai fogadasok, az mellyek felette sok felek. Nemellyek örökke valo szüzességet, nemellyek pedigh szegenséget fogadnak. Nemellyek arra kötik magokat hogy soha husth nem esnek. Nemellyek azt fogadgyak, hogy mezit lab el mennek Romaban az sent Peter latni, nemellyek sent Jakabhoz Compostellaban, nemellyek Crakkoban szüz Mariahoz, nemellyek Czestakoba az sent ver latni, &c. Egy Prior nevöR emete felöl azt olvasstuk: Hogy minden attyafiaitul el buczuzvan az pusztaban ment, es azt fogatta, hogy soha csak eggyet-is az ö Attyafiai közzül testi semeivel nem akar latni, Mikor azert egy Nennye, az kivel mind egy vala, halalos betegsegben eset volna, es igen kevannya az ö Attyafiat latni, sok keresekkel haza hivattyak. De azt cselekedi, hogy az ö Nennyenek aytaja elöt meg alvan az semeit be hunnya, es igy fol: En vagyok az Prior, az te atyad fia, nez en rejam az mint akarod, de en tegedet latni nem

akar-

akarlak. Semmikeppen az hazba be nem hihattyak, hanem egy keves ûdô mulvan az puſtaban iſmet viſſa megyen, &c.

Erre pedigh inditottak az embereket. 1. Az ô gyarloſagok es erôtlenſegek felôl valo tudatlanſagh. Mert többet igertek magoknak, hogy nem mint erejekkel fel ertek volna. 2. Az ſzabad akaratban valo bizodalom. 3. Az kereſztyeni vallaſnak againak tudatlanſaga. Mert nem tuttak, mit kevannyon kivaltkeppen Iſten ô tôlök, hanem az ô magok tanatſat követtek.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy az fogadas nem Uy dolog, hanem igen regi, melyel mind az Iſtennek nepe regenten, ſmind az poganyok eltenek. Ennek igaz volta megh tetſik az elô ſamlaltatot dolgokbol. Intetteſsûnk azert innet, hogy ez felôl jozan ertelemben legyûnk. De errôl többôt kel ſolnom, az maſodik kerdeſnek magyarazattyaban; Moſtan legyen eleg. Ez az elſô kerdeſnek magyarazattya.

XIII. Prædicatio.

SZolottam ennek elõtte, az poganyoknak az ő sok rendbeli aldozattyokrol, mellyekkel ők az ő balvanyokat tiszteltek. Annakutanna megh jelentettem az hajosoknak aldozattyokat-is minemű volt? Vegezetre az fogadasrol kezdek emlekezni, de csak azt jelentem meg; Micsoda es hany fele az fogadas? Mostan immar lassuk az tõb dolgokat-is.

AZ MASODIKROL.

Az mi az masodik kerdest illeti, az Papistak kõzt es mi kõztünk affelõl igen nagy ellenkezes vagyon. Mert ők azt mondgyak hogy szabad az keresztyen embernek az Uy Testamentomban-is fogadasokat tenni: Mi pedig az kerdesre külõmben felelünk. Lassuk mindenik ertelmet.

Az Papistak az ő ertelmeket imez kõvetkezendõ erõssegekkel allattyak fõkeppen. 1. Azt mondgyak; Hogy mind parancsolatok, s-mind peldak vadnak az fogadas felõl, az mint megh tetszik, 1. *Sam.* 1.

v. 11. Iſmet, 2. *Sam.* 15. *v.* 7. *Levit.* 27. *v.* 2. *Numer.* 30. *v.* 3. *Deut.* 23. *v.* 21. *Pſalm.* 50. *v.* 14. Iſmet. 75. *v.* 12. *Geneſ.* 28. *v.* 20. *Iudic.* 11. *v.* 30. &c. Laſd meg az iraſokat. Mind ezekből azert azt hozzak ki; Hogy ſabad az kereſztyen embernek az Uy Teſtementomban-is fogadaſt tenni.

De erre csak azt felellyük rövideden; Hogy ezek illetlen iraſok es peldak, oka ennek ez; Mert felette nagy kűlömbſegh vagyon az ô es Uy Teſtamentom közöt. Hogyha mind megh tartanok azokat, az mellyek az ô Teſtamentomban fen allottanak, az Moyſes ceremoniait-is meg kellene tartanunk az aldozatoknak ſok nemeivel egyetemben. Tovabba nagy kűlömbſeg vagyon az regieknek fogadaſok közt, es az Papiſtaknak moſtani fogadaſok közöt. Mert az regiek nyilvan valo parancsolattal kenſeritteetenek az fogadaſokra; Az Papiſtaknak pedigh ſemmi parancsolattyok nincs azok felől. Annakfelette, az regieknek az ô fogadaſok minden babonaſagnelkűl voltanak; Az Papiſtake pedigh rakvak babonaſaggal.

Vege.

Végezetre, az regi fogadaſok, nem ellenkeztenek ſem az Iſten tôrvenyevel, ſem az atyafiui ſeretetnek regulajaval; Az Papiſtake pedigh mind az kettôvel ellenkezik, &c.

II. Vegnek erôſſeget az Uy Teſtamentombol. Hozzak az Sz. Palnak peldajat, az ki felôl azt olvaſſuk, *Actor.* 18. *v.* 18. Az Pal pedig mikor még az utan-is ſok napigh ott lôt volna, az Atyafiaktol el buczuzvan, Syriaba eveze Aquilaval es Priſcillaval egyetemben, minekutanna fejet meg nyirette volna Cenchree varosban, mivelhogy fogadaſa vala, &c.

Innet azert az hozzak ki; Hogy az keresztyen embernek ſabad az Uy Teſtamentomban-is fogadaſt tenni, mert az ſ. Pal az Uy Teſtamen: cselekette azt. Erre nemellyek azt felelik; Hogy nem az Szent Pal felôl irja ezeket az Szent Lukacz, hanem az Aquila es Priſcilla felôl. Azt irja Beda, hogy ô egy regi kônyvet latot, az melyben ezek voltanak az igek meg irvan. *Qui totonderant ſibi caput, habebant enim votum, &c.* Az az: Az kik meg nyirtek

vala

vala az ő fejeket, mivelhogy fogadasok vala, &c. Nemellyek pedigh azt mondgyak; Hogy ha ſinten meg engedgyük-is hogy az ſent Pál felől ſollyon az ſent Lukats, mindazonaltal nem következik innet à Papiſtak ertelme hogy igaz legyen, elſőben ezert: Mert az ſent Pál minden volt mindeneknek, hogy mindeneket az Chriſtuſnak megh nyerhetne. 1. *Cor.* 9. *v.* 22. Tehat kivaltkeppen valo dolog ez, es ſenki ebből regulat nem ſabhat. Haſonlo dolgot olvaſunk felöle *Act.* 16. *v.* 3. Holot azt irja az Evangeliſta, hogy az Timotheuſt környül meczette, hogy az Sidokat inkab meg terithetne. Mikeppen azert hogy innet nem következik hogy az Uy Teſtamentomban à környül metelkedeſnek fen kellyen allani, ſinten ugy nem hozhattyak ki az ſent Pál peldajabol az fogadaſt. Maſodſor ezert-is; Mert az Apoſtolok idejeben az fogadas csak oly köz dolog volt, az mellyet ſabad volt mind megh tartani ſ-mind el hadni; De moſt kűlömben vagyon az allapat az Papiſtak közt.

III. Hozzak be *Iſa.* 19. *v.* 21. az Pro-

phetanak sep jövendöleset; Holot az Uy Testamentumbeli hivek felöl azt mondgya; Hogy az Urnak fogadasokat tesnek, es megh adgyak. Az honnet azt akarjak allatni; Hogy az Uy Testamentumbeli hiveknek sabad fogadasokat tenni.

Erre rövideden csak azt felellyük; Hogy nem sól ot az Propheta az fogadasrol; Hanem az poganyoknak az igaz hitre valo meg teresekröl jövendöl. Mivelhogy pedig à Sidoknak sol vala, à kik még à Moyses ceremoniai alat valanak, az Isteni tizteletet ugy irja meg, à mint azokhoz illik vala, es az mint azok az Istent soktak vala tiztelni, tudni illik fogadasokkal es aldozatokkal. Annakokaert az fogadasokon es aldozatokon erti az Propheta, az igaz Isteni tizteletet az Uy Testam: mely lelekbē es igasságban helyheztetik à mint Christus Urunk mondgya *Ioan.* 4. *v.* 24.

IV. Hozzak be az Apostolokat-is, az kik azt mondgyak magok felöl *Mat.* 19. *v.* 27: Ime mi mindenünket el hattuk, &c. Innet azt allattyak; Hogy az Apostolok örökke valo segenyseget fogattak volt.

De

De erre kônyû az felelet; Mert kûlômbet tanit az Szent Janos Evangeliſta, *cap.* 21. *v.* 3. es az Szent Pal *Actor.* 20. *v.* 34. Iſmet, *Philip.* 4. *v.* 15. &c. Laſd meg az iraſokat.

V. Ide vonſak az ſûz Marianak mondaſat-is, az ki az Gabriel Angyalnak azt mondgya *Luc.* 1. *v.* 34. Hogy hogy lehetnek ezek, holot en ferfiat nem iſmerek? Az honnet azt akarjak ki hozni, hogy az ſûz Maria ôrôkke valo ſûzeſegre kôtelezte volt ô magat. De innet az Uy Teſtamentombeli fogadaſokat az Papiſtak nem allathattyak, holot meg csak emlekezeti fincsen it az fogadaſnak. Igen nad palcsahoz tamazkodnak tehat az Papiſtak, holot illyen gyermeki okokkal akarjak allatni az ô ertelmeket à fogadaſok felôl. Vadnak tôb argumentomok-is, à mellyeket en rôvidſegnek okaert el hagyok. Laſſuk immar az maſodik ertelmet-is. Nemellyekazert à kereſtyen Doctorok kôzzûl egy altallyaban azt mondgyak; Hogy nem ſabad az kereſtyen embernek az Uy Teſtamentomban fogadaſt tenni. Ezt az ô ertelmeket imez kôvetkezendô okokkal allattyak.

1. Azt mondgyak; Hogy mi egeßlen Iſtennek kőteleztük magunkat meg az kereßtſegben: Annakokaërt nem ßükſeg ſenkinek fogadaſokat tenni az Uy Teſtamentomban? 2. Mert az Iras arra tanit minket; Hogy az Iſtent csak az ő igejeben ki jelentet akarattya ßerint kel tiztelnünk: Annakokaërt holot az Uy Teſtamentomban az fogadaſok felől az Iſten ſemmit nem parancsolt, nem kel az kereßtyen embernek arra kőtelezni magat. 3. Mert az fele barati fogadaſok eg altallyaban ellenkeznek az Iſten parancsolattyaval es az Atyafiui ßeretetnek regulajaval. Peldanakokaert; Az Iſten azt mondgya *Geneſ.* 2. *v.* 18. Nem jo az embernek egyedül lenni; Az baratok pedigh es Apatzak őrőkke valo ßüzeſeget fogadnak. Iſmet, *Geneſ* 9. *v.* 2. az Iſten azt mondgya: Valami mozogh es él, legyen eledelül ti nektek; Az Chartuſianuſok pedigh azt fogadgyak, hogy ſoha huſt nem eßnek. 4. Mert az Iras egy altallyaban karhoztattya az fele barati fogadaſokat, az mint meg tetßik, 1. *Cor.* 7. *v.* 2, 9, 28, &c. *Iob.* 5. *v.* 7.

v. 7. 1. *Timoth.* 4. *v.* 1. Lasd megh az iraſokat, &c.

Nemellyek pedigh valaztaſt teſnek az dologban es azt mondgyak; Hogy az barati fogadaſok egy altallyaban tilalmaſok. Nem kel azert ſenkinek ſem örökke valo ſüzeſeget, ſegenyſeget, hus nem etelt, penz nem illeteſt, es tób affele dolgokat fogadni, &c. Ellenbe pedig, ſabad maga felöl ollyat igerni, az mely dolog nem ellenkezik az Iſtennek ſent igejeben ki jelentet akarattyaval es az Atyafiui ſeretetnek regulajaval. Annakfelette az mellyek haſnoſſak mind magunknak ſ-mind kereſztyen felebaratinknak. Vegezetre nẽ erönk felet valok, hanem lehetſegeſſek, &c. Peldanakokaert, ſabad azt fogadni; Hogy duskat nem iſik, hanem mertekleteſſen el, hogy mind az ö kereſztyeni tiztiben el jarhaſſon, ſ-mind egyeb külſö dolgait jo modgyaval vegben viheſſe. Annakfelette hogy az kartya es kocska jatzaſt el hadgya, hogy az ö joſagaban kárt ne vallyon, hanem legyen miböl tartani haza nepet, es az ſükölködöket ſegiteni. De

effele fogadaſokban-is igen mertekletes-
ſen kel magat viſelni az keresztyen ember-
nek, &c. Ez az utolſo ertelem helyeſſeb
az elſőnel.

TANUSAG.

Tanollyuk meg innet; Hogy az barati
fogadaſok tellyeſſeggel tilalmaſok, annak-
okaert ſenkinek nem ſzabad azokkal elni.
Ennek valoſaga meg tetßik az elő ſamlal-
tatot dolgokbol. Vetkeznek tehat az ba-
ratok, Jeſuitak es Apaczak, az kik őrőkke
valo ßűzeſſeget fogadnak. Ezekkel egye-
temben az Franciſcanuſok az kik őrőkke
valo ßegenyſegre kőtelezik magokat, es
penzt ſem fognak kezekben. Vegezetre
az Chartuſianuſok, az kik ſoha huſt nem
ęßnek; Mert ezek csak embęri talalma-
nyok, az mellyekkel hejaban tißteltetik az
Iſten. *Mat.* 15. *v.* 9. De ez ellen az Pa-
piſtak azt mondgyak; Nagy emberek fe-
lől olvaſſuk ugymond: Hogy ki remete-
ſegre, ki őrőkke valo ßűzeſſegre, ki pe-
dig ßegenſegre kőtelezte magat, à kik felől
az iras dicsiretetelſen emlekezik: Azert
igen jo azoknak peldajokat kővetnűnk.

De

De erre elsőbẽ csak azt felellyűk; Hoǵ regẽ à fogadasok ſabadoſſak voltanak. Sőt ha valaki megh banta fogadasat, veteknelkűl meg valtoztathatta, à mint Polydorus irja *lib.7.cap.1.* Masodſor azt mõdhattyuk; Hoǵ affele emberek nẽ vetettek remenſegeket affele cselekedetekbẽ, hanẽ az Iſten kegyelmeből es az Ur Jeſus Chriſtus erdemeből vartak bűnőknek bocsanattyat, es őrők eleteknek meg adaſat. Erre nagy ſok peldakat hozhatnek; De igaz eleg amaz Antonius Remetenek az ő cselekedeti, à ki felől azt olvaſſuk: Hoǵ mikor azt akarna meg tudni, hoǵ ha à remeteſegẽ kedveſſeb az Iſtẽnek előtte avaǵ à kőzőnſeges allapat? Az Iſten őtet Alexandriaba egy varga Meſter hazahoz kűldőtte, hogy azzal beſelgeſſen. El menvẽ azert az Antal Remete, embersegeſſen kőſőnti à Gazdat. Annakutãna meg kerdezi hiti es vallaſa felől. Amaz meg felel mindenekre igazã. Annakutanna azt-is megh jelenti miben gyakorollya ő magat. Azt mondgya azert, hogy mihent reggel fel kel, csak igen rővideden halakat ad Iſtennek minden lelki es teſti aldaſiert, de

kivaltkeppen azert hogy az ő szent fiat az emberi nemzetsegnek valtsagara el bocsatotta az testben. Annakutanna keri az ő bűneinek bocsanattyat ugyan azon Christus erdemejert. Vegezetre azon-is kőnyőrőgh, hogy az Isten tartsa megh az ő Anyaszent-egyhazat minden helyeken es az ő lako helyeben-is, mind az ő haza nepevel egyetemben, &c. Mind ezeknek utanna az ő sokot Mesterseget kővetven, sorgalmatossan munkalkodik, es az ő haza nepere-is gondot viselt. Ezeket halvan az Antal, kerdi ha ezeken kivől valami kemenyeb sulyossab dolgokban nem gyakorollyae magat? Amaz azt feleli: Nem eleg kemeny munkat tessene az, az ki az ő haza nepenek etelere italara es ruhazattyara, igaz kezi munkaja altal viselt gondot? Ezekhez jarul az felső fejedelmeknek valo szolgalat es fizetes, annakfelette az közönges polgari tarsasagban valo forgolodas. Nem latode, ugymond, meni sok fele nyomorusagok es insegekessenek naponkent, az mellyeket csendes elmevel zugolodas-nelkűl el szenvedni keressyen

ember-

embernek, vallyons nem igaz elegh kemeny vitezſege? Ezeket halvan, el megyen az Antal, es veſi eſcben, hogy az ő remeteſege ſemmivel nem kedvesb Iſten előt az kőzőnſeges eletnel, &c. Intetteſsűnk azert innet, hogy à Barati fogadaſoknak beket hagyvan, ki ki mind az ő hivatallyaban ſerennyen mennyen elő, es az ő bűneinek bocsanattyat es őrők eletenek megh adaſat, az Iſtennek ingyen valo kegyelmeből es az Ur Jeſus Chriſtus erdemeből varja, &c. Ez az maſodik kerdeſnek-is magyarazattya.

AZ HARMADIKROL.

Az mi az Hajoſok fogadaſat illeti, ne itillyűnk ezek felől hogy valami barati fogadaſt tőttenek volna; Hanem azt fogattak hogy erről az Iſtennek csudalatos cselekedetiről, es velek kőzőltetet jo tetemenyeről ſoha el nem feletkeznek, hanem eleteknek napjaiban halaado voltokat meg mutattyak. Es hogy az ő elebbi balvanyozaſokat el hagyvan, az Iſtennek igaz iſmeretiben mind vegig megh maradnak, Haſonlo dolgot olvaſunk amaz Naman

Syrus felől, az kit az Elisæus Propheta az ő bel poklosságabol megh tiztita, 2. *Reg.* 5. *v.* 17. holot illyenkeppen sol: Kerlek tegedet, hogy az te szolgadnak adgy annyi földet, az menit ket ökör el vihet, mert az te szolgad többe nem aldozik idegen Isteneknek, hanem csak az Urnak, &c.

TANUSAG.

Vegyük essünkben innet; Micsoda azoknak az ő tiztek, az kiket az Isten valami nagy veszedelemből ki szabadit. Mindeneknek előtte meg kevantatik azoktol, hogy el ne hidgyek magokat, hanem az Isteni ismeretben es felelemben nevekedgyenek, az kinek sulyos bünteteset immar meg kostoltak. Annakfelette, hogy az ő igaz vallasokat, külső cselekedetekkel-is meg mutassak. Annakokaert az ő ajakoknak tulkaival, tudni illik könyörgessel es hala adassal aldozzanak az Istennek. Vegezetre, minthogy az keresztségben fogadast tettenek ő neki, hogy minden idegeny Isteneket hatra hagyvan, csak az ő zasloja alat akarnak vitezkedni, ezt az ő köteseket mind vegiglen alhatatossan megh tartsak,

tsak, es annak eleteknek napjaiban hiven es igazan folgallyanak. Erre indithatnak mindeneket az hajosok jelen valo cselekedetekkel. De bodog Isten, ki kevessen vadnak az kik ezekrol tudnanak gondolkodni. Tobbeket latunk az kiket Isten, hogyha vagy betegsegekbol, vagy karvallasokbol, vagy samki veteskedol, vagy rabsagokbol, vagy lelki probajokbol megh sabadit, nem hogy halakat adnanak az el vet jokert, avagy eleteket es erkolcsoket jobbitanak, de sokkal latrabbak es Istentelenbek, hogy nem az elot voltanak. Tekincz ket fele, es erre igaz eleg peldakat talalsz. De mi ezeket ne kovessuk, hanem ez hajosokkal eggyut az Istennek el vot javairol meg emlekezven, azokert eletunknek napjaiban halaado fiai es leany legyunk. Erre segellyen fejenkent minket az mi kegyelmes Atyank es Istenunk Fiaert az Ur Jesus Christusert, Sz. Lelkenek altala, Amen.

Ezennek az elsö Caputnak rövid magyarazattya.

XIV.

XIV. Prædicatio.

EL vegezem Istensegitsege velem leven, az Jonas Propheta irasanak elsö Caputyanak magyarazattyat; Holot minemü dolgokat forgattunk, nem ßamlalom uyjonnan elö, hanem lassuk Isten segitsegeböl az masodik caputot-is. Mond az Propheta: Keßitet vala pedig az Ur egy nagy halat, hogy be nyelne Jonast. Es lön Jonas az halnak gyomraban harom nappal es harom eyel, &c. Olvasd el az egeß caputot. Hogy innet-is az kereßtyenek töb lelki eppületet vehessenek, elsöben rövid summajat jelentem megh. Masodßor, reßeiröl ßolok. Harmadßor az igeket magyarazom rendel. Summaja azert ennek az Caputnak csak ez: Meg irja az Propheta; Minemü allapattya löt az Jonasnak, minek utanna az Hajosoktul az tengerben vettetik, &c. Harom kivaltkeppen valo reszei vadnak; Mert az elsö reßeben az adatik elönkben, mikeppen nyelte el az hal az Jonast. Masodßor azt jelenti meg mint viselte ma-

te magat abban az ſetet temlőczben az halnak gyomraban. Vegezetre az ő csudalatos meg ſabadulaſarol emlekezik. Ez mind ſummaja ſ. mind rendi.

Laſſuk immar az igeket rendel. Mond az Propheta: keſitet vala pedig az Ur egy nagy halat, hogy be nyelne Jonaſt. Es lőn Jonas az halnak gyomraban harom nappal es harom ejel, &c.

Ez igekben foglaltatik be ennek az Caputnak elſő reſe, Holot ket dolgokat forgat az Jonas. 1. Mikeppen nyelte el őtet az Hal? 2. Meddig mulatot annak gyomraban?

Annakokaert ket dolgokat kel rővideden megh latnunk. 1. Az nagy halrol ſzolok, mely az Jonaſt el nyelte volt. 2. Az halnak gyomraban valo mulataſarol emlekezem, &c.

Mond az Propheta: Es keſitet vala az Ur egy nagy halat, hogy be nyelne az Jonaſt, &c. Ez igekben foglaltatik be az elſő dolog, holot 1. azt laſſuk meg; Micsoda nagy hal volt ez, mely az Jonaſt el nyelte volt? 2. Hogy ha ezt az Iſten uyjonnan

nan teremtette volte, avagy masonnet hozta arra az helyre ez vegre, hogy az Jonast be nyelne?

AZ ELSŐRŐL.

Az halnak neme felől nem sükseg sokat disputalnunk, holot Christus Urunk nagy nyilvan sol effelől, *Mat.* 12. *v.* 40. mondvan: Mikeppen az Jonas harom ejel es nappal volt az Tzet halnak gyomraban, azonkeppen az embernek fia harom nap es harom eczaka lesen az földnek gyomraban. Az honnet nagy nyilvan meg tetsik hogy Tzet hal volt, az mely az Jonast be nyelte volt. *Plinius lib.* 32. *cap.* 1. azt irja, hogy Arabiaban oly nagyot fogtak volt, hogy az hosusaga hat saz lab nyomni volt, az selessege pedigh harom saz es hatvan. Ugyan azon *Historicus*, *lib.* 9. *cap.* 3. azt irja; Hogy az Oceanus nevő tengerben ollyak talaltatnak, hogy az nagysaga negy santo földet meg tesen. Az santo föld felől mindazonaltal ugy gondolkogyal, hogy az regieknel nem illyen nagyok voltanak mint mi nalunk, hanem sok helyeken azt tartottak egy santo földnek, az menit

ket

ket ôkrôn egy nap meg fanthattanak. Azt is irja azon Plinius; Hogy Arabiaban az Tzet halaknak hajaval az teveket meg kenik, hogy amaz varga legyek ne arthaſſanak azoknak, az kik igen gyûlôlik annak az fagat.

Neha azt Tzet halnak nevezeti vetetik minden ôreg halakert. Megh tetſik ez az Columella iraſabol, az ki *lib.* 8. az nagy halaknak aroſsit, Cetariuſoknak, az az, Tzet hal aruloknak nevezi, &c.

TANUSAG.

Jegyezzûk meg innet; Mely igen igaz, az mit az David mond, *Pſal.* 135. *v.* 6. Az mi Iſtenünk valamiket akart, mindeneket teremtet az Egen, az fôldôn, az tengerben es az melyſegekben. Ezt allattya az Jonas irt az helyen, holot azt mondgya hogy az Ur kefitette ez nagy halat. Ide alab-is azt irja *Cap.* 4. *v* 6. Hogy Iſten nevelte volt az Jonas feje felet az boroſtyan falat, hogy arnyekot tartson az ô fejenek. Ugyan azon Caputban *verſ.* 7. azt jelenti, hogy azt az fergetis az Iſten kefitette volt,

volt, mely annak az boroſtyannak gyökeret megragta, &c. Intetteſsünk azert innet; Hogy az Iſtennek hatalma es ereje felől ne ketelkedgyünk, hanem hidgyük el hogy moſtan-is valamit akar meg cselekedheti, es ſenki ő neki ellene nem alhat. Laſd meg *Iſa.* 59. *v.* 1. &c.

AZ MASODIKROL.

Az mi ennek az nagy halnak allapattyat illeti; Nemellyek azt mondgyak felőle, hogy az Iſten uyjonnan teremtette volt ez vegre, hogy ennek az ő gyomra az engedetlen Jonaſnak tőmlőcze lenne, az melyben bizonyos ideiglen tartatnek. Haſonlonak mondgyak ezt amaz boroſtyá ſalhoz, mellyet az Iſten uyjonnan teremte, hogy az Jonaſnak fejenek arnyekot tartana. Nemellyek pedig azt mondgyak, hogy maſonnet hozta volt Iſten ezt az nagy halat, az tengernek vala mellik fegeletiből ez vegre, hogy az Jonaſt be nyelne, mert azt mondgya az Moyſes *Geneſ.* 1. *v* 21. hogy az Iſten az elſő teremtesben az ötödik napon nagy Tzet halakat is teremtet volt, &c. Eggyik ertelem ſem ellenkezik az iraſſal, azert

azert mindenik helyen maradhat, akar mellyiket kôveſſed. Mert uyjonnan-is teremthette ezt az Iſten, mint regenten egy beſedevel mindeneket teremtet. Maſonnan-is oda ſolithatta, mert az Ure az fôld es annak tellyeſſege, *Pſal.* 24. *v.* 1. Parancsolhatot az Iſten annak, es engedet az ô akarattyanak, nem kûlômben mint regen az Hollok engedenek es az Illyes Prophetanak eledelt vinek à puztaban, 1. *Reg.* 17. *v.* 4. &c. Laſd meg *Mat.* 17. *v.* 27.

TANUSAG.

Tanollyuk meg innet; Mely igen igaz, az mit az Szent Pál mond, *Hebr.* 10. *v* 31. Rettenetes az Iſtennek kezeben eſni. Meg tetſik ez az Jonaſnak peldajabol, az ki az ô engedetlenſege miat az Iſtennek kezeben akada. Mivelhogy pedig az mi Iſtenûnk, meg emeztô tûz, *Deut.* 4. *v.* 24. annakokaert ſulyos bûnteteſſel meg latogata ôtet, mert azzal nem elegedven, hogy elevenen az tengerben vettetik, annakfelette az nagy hallal el nyeleti, az melynek az ô gyomraban, mint egy ſetet es bûdôs tômlôczben, harom nap es harom

etzaka tartatik az mint ennek utanna bővebben meg hallyak az keresztyenzek. Intetessünk azert innet, hogy az bűntől iſonyodgyunk, hogy ezek miat az Istennek haragos kezebe ne essünk. Ez az első derekas dologh.

AZ MASODIKROL

Jelentettē vala oda fellyeb; Hogy ennek à masodik caputnak első reszenek masodik agabā kelletik szolanunk az Jonasnak Tzet hal gyomrabā valo letelerül. Ez felől azert azt jelenti az Propheta; Hogy az Jonas az halnak gyomraban harom nap es harom etzaka volt. &c. Igaz eleget evezkelhetet azert à szegeny Jonas es üdő alat. &c. Mert à mint à külső historiak elönkben adgyak; Ez harmadnap alat többet ment harmadfel faz mely földnel. Mert Joppe varossatul fogvan egeszlen à kisebbik Asian altal menven, az Ægeum Tengeren altal költ Constantinapol varasara. Annakutanna à Hellespontuson, mind az Euxinum tengerig ment, à melynek partyara oztan à haltul ki vetteteť. Onnat azert megh indulvan ugy ment Ninive varasaba, az mely

többet

többet tőt ket faz mely földnel. Lasd meg Josephus Historicust, *lib. 9. Antiquit. cap.* 14, &c. It mi nekünk csak azt kel megh latnunk; Miert kellet az Jonasnak az halnak gyomraban enni ideiglen tartatni?

Tellyességgel harom nap es harő etzakan kellet az Jonasnak az halnak gyomraban tartatni. 1. Hog az Istēnek nagy haragja à bűn ellē meg tetzenek. Sullyos bűntetessel bűnteti meg Isten az Jonast, mert harmad napigh tartya az Tzet halnak gyomraban, azert nagy volt az Istennek haragja az Jonasnak engedetlensege ellen. Peldanakokaert, az mel Ur avagy Fejedelem, az ő folgajat à tőmlőczbe vetteti es ot sokaig tartya meg tetßik az ő haragja az ellen; Tehat az Jonas fogyatkozasa ellen-is nagy nyilvan meg tetßik innet az Isten haragja, holot őtet illyen sőtet tőmlőczbe tellyességgel harmad napig rekezti. 2. Hogy az Istennek hatalma es mindenhato ereje az Jonasnak meg tarrasabol ki nyilatkoznek. Bizonyara pediglen, ha gondolkodunk az dolog felől, à regi csudak közűl eggik nevezetes csuda lehet ez, hog az Jonas enni

ideiglen elő égh nelkúl lehetet es megh nem fuladot, avagy az nagy haltul megh nem emeßtetet. 3. Hogy az mi idvőzitőnknek az Ur Jesus Chriſtuſnak jővendő halalanak, temetſegenek es fel tamadaſanak peldaja lenne. Igy magyarazza ezt ő maga Chriſtus Urunk, *Matth.* 12. *v.* 40. mondvan: Mikeppen az Jonas harom nap es harom etzaka volt az halnak gyomraban, azonkeppen az embernek fianak-is harom nap es harom etzaka kel lenni az főldnek gyomraban.

TANUSAGOK.

I. Vegyük eßünkben innet; Meni veßedelem ßallyon az ollyan emberekre, az kik az Iſtennek engedni nem akarnak. Peldank erre az Jonas, az ki mivelhogy az Iſtennek parancsolattyához engedetlen lőn, az Iſten ßelveßeket bocsata ő reja, az mellyek minthogy meg az tengernek habjaihoz ßokot Hajot embereket-is meg rettente, hihető hogy az Jonaſt tellyeſſeggel holt elevenne tőttek. Annakutanna jol hallya az Jonas, hogy az Hajoſok forſot akarnak egy-mas közt vetni, hogy az ve-

az veletlen nagy ſelveſnek okat ki kereſſek, az mely dolog hiherö hogy nem kůlömb volt ö elötte, mint az halalra valo ember elöt az hohernak ki vont fegyvere. Ez mellet, mikor az ſors ö reja mutatot volna, kenſerittetik az önnön fejere ſententiat mondani, az mely dologh nem csak gyalazatos, hanem ugyan veſedelmeſ-is vala. Annakfelette az Hajoſoktul az tengerben vettetik, az melynek haboruit meg az hajoban-is aligh ſenvedheti vala. Nem kůlömben lön dolga, mintha elevenen temettetet volna el. De megh ezen ſem elegſik megh Iſten, hanem egy nagy halat keſit ö ellene, az mely ötet elevenen be nyeli, es az ö dohos gyomraban, mint egy ſetet tömlöczben bocsattya. Vegezetre abban az ſetet tömlöczben harmad egeſ napiglan tartatik, hol az tenger fenekere vitetik, hol az viznek felſö reſere hozattatik, neha eggik oldalara, neha pedigh az maſikra hanyattatik. Mit itelſ ſeretö atyamfia az Jonas felöl hogy magaban gondolt, kivaltkeppen azert, hogy jol tutta hogy mind ezeket az meg hara-

gut Isten bocsatotta ô reja, mellyekkel az ô engedetlenseget igaz Biro leven akarja meg bûntetni, &c.

Intetteſsûnk azert innet; Hogy az bûnöktûl iſonyodgyunk, eletûnket es erkölcsûnket az Istennek parancsolattya ſerint rendellyûk, hogy az ô igaz itiletibôl farmazot bûnteteſet el tavoztatha ſſuk, tudvã azt, hogy rettenetes az Istennek haragos kezeben eſni *Hebr.*10.*v.*31. Mert à mi Istênûnk meg emeſtô tûz. *Deut.*4.*v.*24. &c.

II. Jegyezzûk meg azt-is; Mely igen könyû modga legyen az Istennek az ôveinek meg oltalmazaſaban. Meg tetſik ez az Jonaſnak jelen valo peldajabol, az kit az Isten eletben harmad egeſs napiglan megh tarta az halnak gyomraban. Ide valo à mit Isten *Iſai.* 43.*v.*1. mond: Ne fely edes folgam Jacob, mert en meg valtottalak tegedet, &c. Mikoron az viteken altal menendeſs, el nem buritanak tegedet, es ha az tûzben jarz, meg nem egettetel, mert en vagyok az te Urad Istened, &c. Igy tarta meg regenten à Noe Patriarchat az viz-ôzönnek habjai kôzt, *Geneſ.*7.*v.*1.

Annak-

Annak-utann az Moyſeſt, mikor az Pharaho parancsolattyara nezve, az Nilus folyó vizere, az ő Anyatul ki vetteteť volna. *Exod.* 2. *v.* 3. Hasonlokeppen az Daniel tarsait az egő kemencseben az sebes langnak közepette. *Daniel.* 3. *v.* 49. ő magat pedigh az oroßlanyoknak vermeben. *Daniel.* 6. *v.* 22. De mi sükseg meßse gondolkodnunk, holot lattyuk naponkent az Isten mely csudalatoßan tartya az apro magzatocskakat, nem csak harmad napig, hanem egy nehany holnapokig, az ő Anyoknak meheben. Intetteßünk azert innet, hogy az mi sorulasunknak idejen bizzuk az mi Szent Istenünkre magunkat, es hidgyük el bizonyoßan ő felőle, hogy eletünket megh tudgya tartani, meg-is tartya pedigh csak az ő nevet hijuk segitßegre, *Ioel.* 2. *v.* 32. Igy cselekedgyek mi velünk az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, Fiaert az Ur Iesus Chriſtuſert, Amen.

Ez ennek az masodik Caputnak elsö reßenek magyarazattya.

XV. Prædicatio.

ENnek elötte valo tanitaſomban kezdem magyarazni az Jonas Prophetiajanak maſodik reßet. El-yegezem pedigh annak elſö reßenek magyarazattyat, holot ket dolgokat forgat az Propheta: Mindeneknek elötte azt jelenti meg; Mikeppen nyelte el ötet az nagy hal: Annakutanna maſodßor azt-is meg mondgya, meddig mulatot ö az halnak gyomraban: It minemü dolgokrol ßolottam, nem ßamlalom uyjonnan elö, hogy eleb meheſſünk à tanitaſnak rendiben, hanem laſſuk Iſten ſegitſegeböl az igiket rendel. Mond az Propheta: Es könyörge Jonas az ö Uranak Iſtenenek az halnak gyomrabol, &c. Olvaſd el mind az tizedik verſnek az vegeigh, &c.

Ez igekben foglaltatik be maſodik reße ennek az caputnak, holot az Jonaſnak maga viſeleſe adattatik elönkben. De minek elötte az igekröl ßolanank, minthogy itt az könyörgeſröl vagyon emlekezet, imez

követ-

8 [illegible]

kővetkőzendő dolgokat kel meg latnunk. 1. Micsoda es hanyfele az kőnyőrges? 2. Micsoda okok indithatnak minket az kőnyőrgefre? 3. Mi modon kellyen kőnyőrgenűnk, ha azt akarjuk hogy az ſent Iſtentűl meg halgattaſſunk.

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az elſő dolgot illeti; Az kőnyőrges ſemmi nem egyeb, hanem az kereſtyen embernek Iſtennel valo lelki beſelgeteſe, melyben kevan Iſtentől, maganak avagy egyebeknek, lelki avagy teſti jokat megh adatni; Ez mellet, magatol avagy egyebektől, lelki es teſti gonoſokat el tavoztatni, az kőzben jaro Chriſtus Jeſuſnak neveben, es az el vet jokrul halakat ad, &c. Ebből az rővid deſcriptiobol meg tetſik 1. Hogy csak az kereſtyen embereke az kőnyőrges, mert az hypocritak es hittűl el ſakat emberek csak kialtoznak, nem kűlőmben, mint regen az Bal Papjai. 1. Reg. 18. v. 26.

II. Hogy az igaz kőnyőrgeſnek, egyedűl csak az Szent Iſtenhez kel igazgattatni, nem az Angyalokhoz, ſem az megh

holt Szentekhez, avagy egyeb idegen balvanyokhoz. *Pſal.* 50. *v.* 15. 3. Hogy igaz hitből es tellyes bizodalombol kel ſarmazni. Ezert mondatik lelki beſelgeteſnek. Laſd meg *Mat.* 21. *v.* 22. *Hebr.* 4. *v.* 16. 4. Hogy mind magunkert, ſ. mind egyebekert kel kőnyőrőgnünk. 1. *Tim.* 2. *v.* 1. 5. Hogy jo dolgokat kel kernünk Iſtentől, mellyek mind magunknak, ſ. mind az mi kereſtyen felebaratinknak haſnoſſak, *Iacob.* 4. *v.* 3. 6. Hogy csak az egy kőzben jaro Chriſtus Jeſus neveben kel kőnyőrgenünk *Ioan.* 16. *v.* 23. 7. Hogy az el vet jokrol halakat is kel adnunk az mi Szent Iſtenünknek. 1. *Theſſ.* 5. *v.* 17. De ezekről ide alab bővebben kel ſolanunk, &c. Ezeknek utanna laſſuk immar, hany fele az kőnyőrges?

Az Szent Pal Apoſtol, 1. *Tim.* 2. *v.* 1. az kőnyőrgeſnek negy nemeit ſamlallya. Az első, Gőrőgül προσευχὴ proſeuchi, Deakul, *preces*, Magyarol, kőnyőrges, ez nem egyeb, hanē oly kőnyőrgeſnek neme, melyben kevanunk Iſtentől, magunknak vagy egyebeknek, lelki avagy teſti jokat megh

adatni.

adatni. Az masodik Δέκσις Deisis, Deakul, *deprecationes*, Magyarol, keres: Az melyben kevanunk, magunktol vagy egyebektol, lelki avagy testi gonoßokat el tavoztatni. Az harmadik ἔνπυξις Enteuxis, Deakul, *postulationes*, à mi nyelvönkön imadkozas, nē egyeb hanē egyebekert valo esedezes. A negyedik εὐχαριστία Eucharistia. Deakul, *gratiarum actiones*, Magyarol halaadas, mely az el vet jokrol es az el tavoztatot gonoßokrol valo halaadas, &c. De en most ezeket hatra hagyvan, csak amaz ßokot könyörgesnek nemeirol emlekezem. Annakokaert az ßemelyekhez es az helyhez kepest, à könyörges ket fele, tudni illik közönseges es kivaltkepē valo. Az kivaltkepē valo könyörges nē egyeb, hanē oly Istē elöt valo esedezes, melyben före före à kereßtyenek, mikor az alkolmatoßag kevannya, gyakorollyak magokat, vagy ßajokkal nyelvekkel, avag pedig csak ßivekben lelkekbē. A honnet meg tetßik, hog az kivaltkepē valo könyörgesbē, sem à sokasag, sem bizonyos hely, sem üdö, sem ora, söt meg à nyelü sem mindēkor kevantatik; hanē före

före,

főre, akar hol es mikor, minden keresztyen ember könyörőghet siveben lelkeben-is. Erről sol idvőzitőnk, *Mat. 6. v. 5.* Mikor, ugymond, te imatkozol, ne legy ollyan mint az hypocritak, kik őrőmest imatkoznak fen alva az gyülekezetekben, es az uczaknak segeletin, hogy az emberektől lattassanak. Bizony mondom ti nektek hogy el vettek az ő jutalmokat. Te pedig mikor könyörgesz meny be az te titkos hazadban, es aytod be zarolvan imagyad az te Atyadat, az ki titkon vagyon, es az te Atyad, az ki read nez titkon, meg aggya neked az mit kersz nyilvan. Az sent Pal-is, *1. Tim. 2. v. 8.* Akarom, ugymond, hogy az ferfiak imatkozzanak akar mely helyen, fel emelven tiszta kezeket, minden haragnelkül es ketelkedesnelkül. Igy könyerge regen az Ezechias Kiraly az ő beteg agyaban, *2. Reg. 20. v. 2.* Igy az Moses az veres tenger partyan. *Exod. 14. v. 15.* Igy az Jonas-is az halnak gyomraban. Hasonlokeppen könyörőgnek mostan-is sokan az hivek közzül, az mint kinek kinek az ő allapattya kevannya, &c.

Az

Az közönseges könyörges pedigh az (mint az neveis meg mutattya) sokasagtul bizonyos helyen es üdőben, sajal es nyelvel sokot vegben vitetni. Ezzel pedig az regi jamborok, főkeppen akkor eltenek, mikor az Istennek haragjanak külső jegyet lattak; ugymint, dragasagot, dög halalt, fegyvert avagy fogsagot. Erről sol az Joel Propheta *Cap.* 2. *v.* 15. mondvan: kürtőllyetek Sionban, sentellyetek böytőt, hirdessetek gyüles, vegyetek melletek az veneket, vegyetek kőzetek az aproczkakat es az czecs sopokat. Menyen ki az Vő legyen az ő belső hazabol, es az meny Asszony az ő kamorajabol. Az templomnak tornacsa kőzt es az oltar kőzőt sirianak az Papok az Urnak solgai, es ezt mondgyak: Legy kegyelmes Uram az te nepednek, es ne bocsassad sidalomra az te örökseged, hogy az poganyok ő raytok uralkodgyanak, hogy ne mondgyak az nepek: Hol vagyon az ő Istenek? Erről sol az sent Pal-is, 1. *Tim.* 2. *v.* 1. &c. Igy könyörge regen az jambor Ezechias Kiraly, mikor amaz kevely Sennacherib, Jerusalem

lem varossat megh sallotta volna, 2. *Reg.19. v.19. Esa.37.v.16.* Igy az Iosaphat Kiral-is, mikor à Moab es Ammon fiai, ő ellene nagh hadval tamattanak volna, az mint erről irasunk vagyon 2. *Paralip.20. v.6.* Hasonlokepen az Ninive varosbeliek, mikor az Ionasnak kemeny prædikatiojat halvan meg felemlettenek volna, *Ioan.3. v.5. &c.* Igy kőnyőrgűnk mi es kereßtyenek, mikor az Isten hazaban, bizonyos údőben, felesen fel gyűlekezűnk, es az mi ßokot halaado kőnyőrgesűnket az Tanito uta el mondgyuk, &c. Ez azert mind az kőzőnseges, s-mind à kivaltkepen valo kőnyőrges.

TANUSAGOK.

I. Tanollyuk meg innet; Hogh az igaz kőnyőrges, csak à kereßtyē embernek tulaydona. Nincsē tehat ahoz semmi kőzők az hypocritaknak, sem à poganyoknak. Meg tetßik ez innet; Mert csak az hivek kőnyőrőgnek az igaz Istēnek, à mint ő maga is kevanya, *Psal 50.v.15* Azoknak vagyon igaz hitők es elő remensegek. *Tit. 1. v.1.* Azok kőnyőrőgnek mind magokert, s-mind egyebekert, à ß. Pal tanitasa ßerint, *1. Tim 2.v.1.* Ez mellet azok kevannak Istētől hasznos es jo dolgokat, mind magoknak, s-mind kereßtyen felebarattyoknak az Christus parancsolattya ßerint, *Mat.6.v.11. Luc 11. v.3.* Annakfelette ezek talallyak meg az Istēt, az eg kőzbē jaro Christus Iesusnak neveben, à mint ő maga kevanya, *Ioan.16.v.24* Vegezetre, ezek adnak halakat az el vőt jokert à mint à ß. Pal tanit, *1. Thes.5.v.17.* Intetteßünk azert innet az kőnyőrgeßre; Hogh à mi ß. Istenünk, adgyon elő igaz kereßtyeni hitet mi nekünk. Ez mellet indulson ß.

lel-

lelkenek altala igaz atyafiui szeretetre, az jonak
követesere es à gonoßnak el tavoztatasara, hog
az eg közbē jaroval meg elegedvē, csak az ő ne-
vebē könyörögheßünk à mi ß Iſtenünknek; Es
vegezetre, hogy az halaadasrol el ne feletkez-
zünk. Vetkeznek tehat ez ellē, à kik nē csak az
Iſtēnek, hanem à meg holt ſenteknek, es az An-
gyaloknak könyörögnek, mint az Papiſtak. An-
nakfelette, à kik hitnelkül könyörögnek, mint
regen à Bal papjai. Ez mellet csak magokert kö-
nyörögnek. Vegezetre tilalmas, karos es nem jo
dolgokat kevānak Iſtētől. Nē az eg közben jaro
altal talallyak meg az Iſtēt, hanē ſok idegē köz-
ibē jarokat allatnak melleje. Annakfelette azok-
is, à kik az el vet jokrol el felet kezven, nē adnak
azokert halakat à Sz Iſtēnek, &c. Ez fele embe-
rekkel rakva ez moſtani hitvā vilag, à kik bizo-
nyara nem dicsekedhetnek az ő igaz könyör-
geſekkel. De mi ezeket ne kövesük, hanem az
mi könyörgeſünkben ugy viſellyük magunkat à
mint oda fellyeb meg jelentē, hogy az mi kö-
nyörgeſünk legyen igaz, &c. 11. Vegyük eßünk-
ibē azt-is: Hog à kereßtyē embernek nē eleg csak
haza nal könyörgeni, hanē közönſeges helyre-
is az Iſten hazaba fel kel menni. Mert it-is helye
vagyon amaz közönſeges mondaſnak: *Multæ manus allevant onus*, az az: Az ſok kezek inkab fel
emelhetik à terhet. Laſd meg mikepē ßol az Io-
el Propheta, *cap* 2. *v.* 15 Az ß. Pal is, 1 *Tim.* 2. *v.* 1 In-
tetteſsünk azert innet, hog hazunknal-is könyö-
rögjünk: De az Iſten hazaban-is fel mennyünk,
es az tōb hivekkel eggyūt könyörögjünk. Ezt

ſajat

ſajat peldajaval commendallya David, *Pſal.* 109. *v.* 30. mondvan: Az gyûlekezetnek közepette dicsirlek tegedet Uram. Vetkeznek ez ellen, az kik ſem hazoknal kivalikeppen, ſem pedigh az Iſten hazaban közönſeges helyen nem könyörögnek. Ezek amaz Ajax Thelamoniuſt követik, az kit mikor az ő ven Attya az könyörgeſre intene, minekelőtte az bay viadalra ki menne, azt feleli: Hogy csak az tunya es röſt emberekhez illyik az könyörges, az kik az Iſteneknek ſegitſegeknelkül ſemmit vegben nem vihetnek, de ő azoknak ſegitſegeknelkül-is győzödelmet vehet az ellenſegen, azert nem ſükſegh ő neki könyörgeni, &c.

De mi ez fele el fordult elmejű embereket ne követsünk, hanem mind kivalikeppen, ſ-mind közönſeges helyen gyakorollyuk magunkat az könyörgesben, tudvan, hogy mindenik, nem csak ſükſeges, hanem ugyan haſnoſ-is az kereſtyen embernek. De mivelhogy ide alab erről többet-is kel ſolanunk moſtan csak ebbe hagyom, &c. Ez az első kerdes.

Az

AZ MASODIKROL.

Noha nagy ſok indito okait ſamlalhatnam az kőnyőrgeſnek, mindazonaltal, rővidſegnek okaert csak egynehany nevezetes okairul emlekezem.

1. Az Iſtennek nyilvan valo parancsolattya. Az Iſten kevannya azt mi tőlünk, hogy kőnyőrögjünk, kel tehat az ő ſent felſegenek ebben-is engednünk. Erről ſól önnön maga az Iſten, *Pſal.* 50. *v.*15. mondvan: Hiy ſegitſegül engemet az te nyomoruſagodnak idejen, &c. Chriſtus Urunk-is azt mondgya, *Mat.*7. *v.* 7: Kerjetek es adatik ti nektek, kereſſetek es meg talallyatok, zőrgeſſetek es be bocsattattok. Az ſent Pál is 1. *Theſſ.* 5. *v.* 17. mondvan: Szűntelen kőnyőrögjetek, &c.

2. Chriſtus Urunknak es az regi ſz. embereknek peldajok. Olvaſſuk Idvőzitőnk felől, hogy gyakorlatoſſaggal kőnyőrgőt az ő Mennyei ſent Attyanak. Az többi közt pedigh, *Mat.* 26. *v.* 39. *Ioan.*11.*v.*41. Iſmet *Cap.* 17. *v.* 1. Sőt mind az egeſz caputban. Az Abraham-is nagy buzgoſaggal kőnyőrgőt az Sodomabeliekert. *Ge-*

nes. 18. *v.* 23. Az Moyses az Sido nemzetsegert, *Exod.* 32. *v.* 21. *Numer.* 21. *v.* 7. Az David is gyakorlatossaggal, de fökeppen *Psal.* 51. Igy az Salomon Kiraly, 1. *Reg.* 8. *v.* 22. Az Ezechias, 2. *Reg.* 20. *v.* 2. Az Josaphat, 2. *Paralip.* 20. *v.* 5. &c. De sok volna az peldakat es irasokat mind elö samlalnom.

3. Erre indithat minket az mi sükölködö allapatunk; Mert nagy sok dolgoknelkül szükölködünk mind az lelkiekben s mind az testiekben, az mellyeket az szent Istentöl, csak az igaz hitböl sarmazot buzgo könyörges altal nyerhetünk megh. Az honnet megh tetsik, hogy sinten ugy sükölködünk az könyörgesnelkül, mint az kuldos az alamisna keresnelkül. Erre int az sent Jacab, *Cap.* 1. *v.* 5. mondvan: Ha valamellitek sükölködik bölcsesegnelkül kerjen az Istentöl, az ki mindeneknek böl cseseget ád, es megh nem panasollya. Ertette ne talam ezt megh amaz ven Nestor is, az ki az ö fiait az Homerusnal, Odyss. γ. illyen keppen inti az könyörgesre ἐυχεσθε ; πάντες δὲ θεοῦ χατέουσιν ἄνθρωπο

Euche

Eucheſte ; Pantes de Theu chateuſin Anthropi. Deakul : *Orate ; omnes enim homines indigent Deo.* Az az : kőnyőrőgőjetek ; mert az emberek mindnyajan ſükőlkődnek az Iſten nelkűl.

4. Ezt kevannya tőlőnk, az mi fiui es leany engedelmeſſegűnk, hogy nyomorúſaginknak idejen, az mi ſent Iſtenűnket talallyuk meg kőnyőrgeſűnk altal. Tehat, vagy betegſegűnkben, vagy karvallaſunkban, avagy ſamkiveteſűnkben, avagy egyeb rendbeli nyomoruſagokban, kereſtyeni kőnyőrgeſűnk altal meg tálallyuk az mi mennyei ſent Atyankat, azzal azt jelentyűk, hogy az Iſtennek fiai es leany vagyunk, es ſükſegűnknek idejen, csak egyedűl minden oltalmat es ſegitſeget ő felſegetől varunk, &c.

5. Az jo pelda adaſ-is arra vihet bennűnket ; Hogy azert egyebeket-is, az kőnyőrgesben valo ſerenſegre fel indithaſſuk, ſükſegh minekűnk az kőnyőrgeſben magunkat gyakorolnunk. Mert az peldaknak minemű hathatoſagok legyen,

mind az jora, ſ-mind pedig az gonoſra, naponkent jol lattyuk. Ha lattyak az emberek (kivaltkeppen amaz nagyemberektűl) hogy az joban győnyőrkődnek es ſerenkednek, ſoktak azokat kővetni; Viſontag az gonoſſagot kővetni, abban-is utannok mennek, nem kűlőmben mint az juhok egy-más utan az arokra ſietnek. Ide valo amaz kőzőnſeges mondas: *Regis ad exemplum totus componitur orbis.* az az: Az Kiraly peldajahoz ſabja magat mind az egeſs orſag. Iſmet: *Talis eſt civitas, quales ſunt principum mores.* az az: Ollyan az varos, az mineműek az fejedelmek erkőlcsők. Iſmet: *Qualis Rex, talis grex.* az az: Minemű az igazgato, ollyan az nyaya, &c. Hogy azert jo tűkőrők es peldak leheſsűnk egyebek előt, tehat az kőnyőrgesben igen gyorſak es ſerenyek legyűnk. Erre int Idvőzitőnk, *Mat.5. v.16.* mondvan: Ugy tűndőkőllyek az ti vilagoſſagtok az emberek előt, hogy az emberek latvan az ti jo cſelekedeteket, dicsőiteſſek az ti Mennyei Atyatok. Haſonlokeppen ſol az ſent Peter Apoſtol is

1.*Pet.2. v.12.* TA-

TANUSAG.

Jegyezzük meg innet; Hogy nem csak hasznos, hanem ugyan szükségesis minekünk az könyörges. Ide valo, à mit Christus Urunk mond, *Mat.*26.*v.*41. Vigyazzatok es imatkozzatok, hogy kesertetben ne essetek. Peldakkal-is erősiti ezt, *Luc.* 18. *v.* 1. be hozvan amaz hamis Birot es segeny ozvegy Asszony allatot, az ki gyakor könyörgesevel, meggyőze az hamis Birot. Ismet, *Mat.* 15. *v.* 22. elő hozvan amaz Chanaan nemzetsegebol valo Asszony allatot, az ki az ő könyörgeseben valo serensegevel, Christus Urunktol, az ő leanyanak gyogyulasat meg nyere.

Ide valo az Jeronymus Doctornak mondasa-is *Tom.* 2. *ad Damasum*, holot igy szol: *Do[illegible] qui nullis contrâ se viribus superari potest, publicani precibus vincitur.* az az: Az Isten, az ki semmi ellenkező erőtül meg nem győzettetik, az Publicanus könyörgesetül meg győzettetek. Masut-is azt mondgya: *Sicut militem absq; armis ad bellum exire non convenit; Ita hominem Christianum sine oratione quoquam exire non decet.* az az: Mikeppen az vitez

embernek az hadban nem illik fegvernelkül menni; Azonkeppen az keresztyen embernek könyörgesnelkül nem jo sohova ki menni, &c. Intettesünk azert innet az könyörgesben valo serensegre, hogy igy mind az Isten parancsolattyanak engedgyünk, mind az regi szenteknek peldajokat kövessük. Annakfelette sükseges dolgainkat az Istentöl megh nyerhessük, fiui es leany engedelme szegünket meg mutathassuk, es vegezetre hogy mindenek elöt jo tükörök es peldak legyünk. Vetkeznek ez ellen azok, à kik az könyörgest meg vetik, es azt mondgyak: Hiszem az Isten siveknek veseknek visgaloja, *Psal.* 7. *v.* 10. *Ierem.* 17. *v.* 10. azert tudgya kinek kinek az sükseget; Mi sükségh azert ötet az mi könyörgesünkel untatnunk? Vetkeznek azok is az kik azt mondgyak: Ha az Isten el vegezte hogy nekem valamit meg adgyon, vagy könyörgök vagy nem, de ugyan megh adgya; Ha pedigh el vegezte hogy ne adgyon, csak hejaban könyörgök, mert az en könyörgesemert az ö decretomat fel nem bontya, &c. Hallad

ſeretô Atyamfia, igaz az, hogy az Iſten ſiveknek es veſeknek viſgaloja. Annak-felette az-is igaz, hogy el vegezte magaban, mit adgyon mi nekûnk es mit ne adgyon: Mindazonaltal nem kel mi nekûnk az ô titkos tanacsanak melyſeget viſgalnunk, hanem az ô ſent igejeben ki jelentetet akarattyahoz kel magunkat tartanunk. Meg hallad oda fel, hogy parancsollya mi nekûnk az kônyörgeſt, *Pſal.* 50. *v.* 15. Tehat ahoz kel magunkat tartanunk, es az mi dolgainknak ki menetelit, csak ô felſegere kel biznunk. Engedgye az mi Szent Iſtenûnk, hogy mi igy viſelheſsûk magunkat, Amen.

XVI. Prædicatio.

MEG hallak az kereſztyenek ide fellyeb, mindeneknek elôtte, micsoda es hany fele az kônyörges? Maſodfor; micsoda okok indithatnak minket az kônyörgeſre? Moſtan immar laſſuk Iſten segitſegebôl az harmadik kerdeſt-is.

AZ HARMADIKROL.

Harmadsor es utolsor, lassuk immar azt-is; Mikeppen kellyen az mi könyörgesünkben magunkat viselnünk, ha azt akarjuk hogy foganatos legyen Isten elöt az mi esedesünk?

Annakokaert, à mi ezt az utolso kerdest illeti, az könyörgesben mi nekünk imez következendö dolgokat igen meg kel tartannunk. 1. Hogy egyedül csak az igaz Istennek könyörögjünk az közben-jaro Christus Jesusnak neveben. Erre int önnön maga az Szent Isten, *Psal.* 50. *v.* 15. mondvan. Hiv segitsegül engemet à te nyomorusagodnak idejen, &c. Christus Urunkis, *Ioan.* 16. *v.* 23. holot azt mondgya, hogy az ö neveben kerjünk az Atyatul. Ime itis azt mondgya az Jonas hogy az ö forulasanak idejen az Urhoz kialtot. 2. Hogy amaz elö keresztyeni igaz hitböl szarmazzek az mi könyörgesünk. Mert valami hitnelkül lesen, mind bün az Istennek elötte. *Rom.* 14. *v.* 24. Es hitnelkül senki nem kedves Isten elöt. *Hebr.* 11. *v.* 6. Erre int az szent Jakab *Cap.* 1. *v.* 6. mondvan; Az em-

ber

ber kevannyon hitből, semmit nem ketelkedven: mert az ki ketelkedik, hasonlo az tengernek habiahoz, mely az szeltül idestova hanyattatik. Idvözitönk-is azt mondgya *Mat.* 21. *v.* 22. Valamit kerendetek el hiven, el vesitek, &c. 3. Hogy könyörgesünkben alazatossan viselljük magunkat. Jollehet pedig az keresztyen embernek egesz eletenek napjaiban kel az alazatossagot követni, de kivaltkeppen az könyörgesnek idejen, mert az Isten az kevelyeknek ellenek ál, az alazatosokkal pedig közli az ö kegyelmet, *Iacob.* 4. *v.* 6. 1. *Pet.* 5. *v.* 5. Es az ki magat megh alazza, fel magaztaltatik, *Luc.* 18. *v.* 14. Erre nevezetes peldaink vadnak, az többi közt pedig amaz publicanusnak es Pharisæusnak szemelyekben, *Luc.* 18. *v.* 10. &c. Igy viseli magat az Abraham az ö könyörgeseben, mikor az Sodomabeliekert esedezik, *Gen.* 18. *v.* 27. Hasonlokeppen az David-is, mikor az Urnak hala ado könyörgest tesen, 2. *Sam.* 7. *v.* 8. 4. Hogy szabados, hasznos es jo dolgokat kerjünk Istentől. Mert ha tilalmas, hasontalan es artalmas dolgokat kerünk, nem ad-

gya, ſ-nem-is adhattya megh az Szent Iſten; Mert az ő ſent Tőrvenyet megh nem ſegheti, es magat megh nem tagadhattya. Peldanak okaert az jo Atyak es Anyak, nem adnak kéſt az ő goromba fioknak es leanyoknak gyermeki allapatyokban, noha igen nagy ſiraſſal kerik ő tűlők. Annakfelette, ſem az tűzre; ſem az vizre nem bocsattyak, mert mindenik artalmas volna nekik. Hat az mi ſent Iſtenűnk-is nem adgya, ſőt nem-is adhattya megh mi nekűnk mikor oly dolgokat kerűnk, az mellyek vagy magunknak vagy kereſtyen felebaratinknak artalmaſok volnanak, ha megh adna kereſűnkre. Erről ſol az ſent Jakab, *cap.* 4. *v.* 3. mondvan: Keritek, de el nem veſitek, mert nem jol keritek. Ide valo az Jeronymus Doctornak-is amaz ő ſep mondaſa, *ſuper cap.* 7. *Matth. Si petenti datur, quærens invenit, & pulſanti aperitur: Ergo cui non datur, & qui non invenit, & cui non aperitur; apparet, quod non bene petierit, quæſierit, pulſaverit*, az az: Ha az kerőnek adatik, az kereſő megh talallya, es az zőrgető-

getőnek megh nyittatik; Megh tetßik, hogy az kinek nem adatik, es az ki megh nem talallya, es az kinek megh nem nyittatik, nem jol kért. kereſet es zőrgetet. 5. Hogy alhatatoſſak legyűnk az kőnyőrgesben. Ha mindgyart meg nem adgya az Szent Iſten az mit kerűnk, ne allyunk hatra az kőnyőrgesben, hanem ſzorgalmaztaſſuk ő ſzent felſeget, mind addigh, miglen megh halgat. Idvőzitőnk parancsollya ezt *Mat.* 7. *v.* 7. mondvan: zőrgeſſetek es be bocsattattok, &c. Ha valahova ugyan be akarſz menni, es az ayto be zarva vagyon, mit cselekedel? Kialtaſz es zőrgetz, mind addig, miglen megh hallyak es be bocsatanak. Arra tanit tehat Chriſtus Urunk-is ez haſonlatoſſagh altal, hogy ha Iſtentől ugyan megh akarunk valamit nyerni, ne csőkőnnyőnk megh az kőnyőrgesben, hanem mind addigh ſzorgalmaztaſſuk ő ſent felſeget, mig kedves valaſzunk nem leſzen. Erre int az ſzent Pal-is, 1. *Theſſ:* 5. *v.* 17. mondvan; Szűntelen kőnyőrőgje-

rõgjetek, es mindenekben halakat adgyatok. Nevezetes peldakat-is talalunk erre az Sent irasban, de hogy sokat elõ ne hozzak; Lasd meg amaz Chanaan nemzetsegebõl valo Assont, az ki az õ gyakor kõnyörgesevel, Christus Urunktol az õ leanyanak gyogyulasat megh nyere, *Mat.* 15. *v.* 22. Ismet amaz Segeny õzvegy asszonyi-allatot, az ki az hamis Birot, az õ sok rendbeli sorgalmaztatasaval fel indita, hogy az õ haborgatoja ellen õtet megh oltalmazna. *Luc.* 18. *v.* 1. 6. Ezekhez jarol az embernek eletenek jobbitasa, mellyet pœnitentia tartasnak nevezünk. Igy viseli magat az õ kõnyörgeseben az jambor Josaphat Kiraly, az mint errõl irasunk vagyon 2. *Paralip.* 20. *v.* 3. Hasonlokeppen az Jonas-is, az mint ide alab meg hallyuk. Tehat az kik kõnyörögtõn kõnyörögnek, de pœnitentianelkûl élnek, azok meg nem halgattatnak, mert az bûnõsõket az kik pœnitentiat nem tartanak, az Isten megh nem halgattya. *Ioan.* 9. *v.* 31. 7. Ez-is megh kevantatik, hogy az mi szivünk eggyezzen az mi szajunkal. Mert az kik csak szajokkal

kõnyõ-

kőnyőrőgnek, es az ő elmejek masut nyargal, azok ajakokkal tiſztelik az Iſtent, ſzivek pedigh tavoly jar ő tűle. *Iſa.* 29. *v.* 13. *Mat.* 15. *v.* 8. Ide valo az Bernhard Doctornak az ő mondaſa: *Oratio cordis eſt, non labiorum; Neq; enim verba deprecantis Deus intendit, ſed orantis cor conſpicit.* Az az: Az kőnyőrges nem ajakinké, hanem ſivőnke; Mert az Iſten nem tekinti az eſedezőnek beſedit, hanem az kőnyőrgőnek ſivet nezi. &c. Az Chryſoſtomus Doctor-is azt mondgya: *Homil:* 8. *in Matth. Religioſæ mentis eſt, Deum, non voce, ſed devotione animi orare, &c.* az az: Iſten felő elmehez illik, az Iſtennek nem csak beſeddel, hanem lelki aitatoſſaggal kőnyőrgeni. Ide valo amaz kőzőnſeges mondaſ-is: *Vt tua pertingat penetretq; precatio cœlum, Corde ſit ex puro, ſit brevis atq; frequens.* Az az: Ha azt akarod, hogy az te kőnyőrgeſed fel erje, ſőr altal jarja az Eget; Tiſta ſűből ſarmazzek, rővid es gyakor legyen. 8. Vegezetre (hogy moſtan tőb dolgokat elő ne ſamlallyak) az kevantatik, hogy az mi akaratunkat az ſent Iſtennek akarattyanak

alaja

alaja vesszük, es az mit kerünk, ugy kerjük, hogy ha az ő nevének dicsiretire es tiszteletire, annakfelette kereſztyen felebaratinknak eppületekre, es vegezetre mi nekünk idvösſegünkre folgal. Ezt ſajat peldajaval commendallya Chriſtus Urunk, mikor az ő halalanak előtte illyenkeppen könyörögh: Atyam, ha lehetſeges, mullyek el en tőlem ez pohar; Mindazaltal, ne ugy az mint en, hanem ugy legyen az mint te akarod. *Mat.* 26. *v.* 39. Erre tanit az könyörgeſnek formajaban-is, holot azt hadgya mondanunk: Legyen az te akaratod, mikeppen az menyben, azonkeppen ez földön-is, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük meg innet; Hogy nem minden könyörges kedves Iſtennek előtte, hanem az melyben az elől ſamlaltatot okok meg talaltatnak. Ne csudallyuk tehat, hogy ha moſtan, nem minden könyörgőknek lesen kedves valaſok Iſtentől; Mert ſokan könyörögnek, de nem Iſtennek, hanem avagy az Angyaloknak, avagy az meg holt ſzenteknek, mint

az

az Papiſtak cselekednek, az kik az nemzetſegeket, orſagokat, tartomanyokat, falukat es varaſokat mind el oſztottanak, es kûlômb kûlômb fele ſzenteknek oltalmok ala rendeltenek, az kiket ſûkſegeknek idejen ſegitſegûl hinak. Sokan annakfelette hitnelkûl jarolnak Iſten eleiben, az kiknek kônyôrgeſek nem kônyôrges, hanem csak valami oktalan kialtas. Ez mellet ſokan fel fuvalkodnak az ô kônyôrgeſeknek idejen, mint amaz kevely Phariſæus *Luc.* 18. *v.* 11. Nemellyek oly dolgokat kernek Iſtentôl, az mellyek ellenkeznek az ô tôrvenyevel. Sôt artalmas es haſontalan dolgok volnanak, mind magoknak ſ-mind egyebeknek. Sokan, ha egyſer kerſer kônyôrôgnek, es mindgyaraſt jo valaſok nem lefen Iſtentûl, megh csôkônnek es hatra allanak az kônyôrgesben es azt mondgyak: Immar egy nehanſzor kertem, de ha eddig megh nem atta, en ſem buſitom ez utan kônyôrgeſemmel, &c.

Vegezetre, ſokan pœnitentianelkûl çlnek, es naponkent az bûnt ſzinten ugy

iſak,

iſak, mint az ſzomjohozo ember az hidegh vizet, *Iob.* 15. *v.* 16 Annakfelette ſzivek ſem eggyez az ô ſzajokkal, hanem, az mint Bernhard Doctor, *Cap.* 8. *Meditationum* mondgya : Szajokkal kônyörögnek, de az ô elmejek maſut nyargal; Teſtekben belôl vadnak, de ſivekben kivôl allanak; annakokaert az kônyörgeſnek haſnatul meg foſtatnak, es az mit mondanak, csak el veſtik, &c. Utolſor, ſokan az ô akarattyokat az Iſtennek ſent akarattyanak alaja nem vetik, hanem ſôt inkab regulat ſabnak az Iſtennek eleiben, es az ô ſegitſeget megh hatarozzak, mint regen amaz Bethuliabeliek, *Iudit.* 7. *v.* 23. &c. De mi ezeket ne kôveſsük, hanem az elô ſamlaltatot conditiok ſerint kônyörögjünk, es minden ketſegnelkûl meg halgattatunk. Ez az utolſo kerdeſnek-is magyarazattya; Es igy el vegezôk az kônyörges felôl valo tudomant.

Mond az Prophera: Es kônyörge Jonas az ô Uranak Iſtenenek az halnak gyomrabol es monda: Kialtek az en keſerûſegemben az en Uramhoz; ſ-meg halgata en-

ta engemet, &c. Olvaſd el az igeket mind az tizedik verſnek vegeiglen.

Ez igekben foglaltatik be ennek az caputnak maſodik reſze, holot azt irja megh az Propheta, mint viſelte magat abban az tömlöczben, melyben Iſtentûl vetteted vala. Summa ſerint azt mondgya; Hogy könyörgöt es halakat-is adot az Iſtennek. Negy dolgokat forgat pedigh itt az Propheta. 1. Azt jelenti megh, mit cselekedet ô az halnak gyomraban, es az Iſten mint viſelte ô hozza magat. 2. Az veſedelemnek nagy voltanak meg iraſaval, az Iſtênek jo tetemenyet öregbiti. 3. Az csuda tetelnek haſznat jelenti meg, à melynem egyeb, hanem hogy el hagyvan az balvanyozaſt es babonaſagot, az egy igaz Iſtenben helyhezteſsük remenſegünket, &c. 4. Az halaadaſra kötelezi önnön magat. Nagy ſep haſznai vadnak azert ennek az halaado dicsiretnek. Mert mindeneknek elötte arra tanit benünket, micsoda remenſeggel legyünk az veſedelmeknek köze, pette, es mikeppen kellyen magunkat az halalhoz keſitenünk. Annak felette az

könyörgesnek modgyat-is nagy sepén elönkben adgya. Ez mellet az mi hitünket vastagittya, hogy az vesedelmekben ketsegben ne elsünk. Vegezetre az Istennek jo tetemenyenek hasnara igen sepen megtanit, az mint az igeknek magyarazattyabol megtetsik.

Mond az Propheta: Es könyörge Jonas az ö Uranak Istenenek à halnak gyomrabol, es monda: Kialtek az en keserüségemben az en Uramhoz, s megh halgata engemet, az koporsonak torkabol kialtek, es meg halgata az en somat, &c.

Ez igekben foglaltatik be elsö aga ennek az Caputnak masodik resenek, holot azt jelenti meg az Propheta, mint viselte önnön magat az halnak gyomraba, &c. De hogy innet az kereztyenek töb lelki eppületet vehessenek, czikkellyen kent vessem fel az igeket magyarazatra.

Mindeneknek elötte azert azt jelenti meg, kinek könyörgött. Effelöl azt mondgya, hogy az Urnak. Kicsoda pedig ez az Ur, megh tetsik az ö vallas teteleböl oda fellyeb, holot azt monda, hogy ö az men-

nek

nek földnek es tengernek teremtő Istenet feli. Annakokaert nem könyörgöt à poganyokkal à Neptunusnak es Æolusnak, sem az Hypocritakkal az meg holt fenteknek. Nem hitta segitségül az Noe Patriarchat, az ki regen az vizeznek habiai közt az barkaban csudalatossan megh tartatek, az mint megh tetik *Gen.* 7. es 8. *Cap.* Sem az Moyseſt, az ki minthogy ő maga is az vizekben még gyermeki allapattyaban meg tartatik, azonkepen annakutanna az Izrael fiait az veres tengeren saraz labbal altal vive, à mint iratunk vagyon ezekről is *Exod.* 2. es 14. *cap.* Sem Illyesnek, az ki az Iordan vizet az ő palastyaval ket fele valazta. 2. *Reg.* 2. *v.* 8. Hanem mikeppen hogy az egy igaz Istenben helyheztette remenseget, azonkepen csak ő neki könyörgöt az ő forulasanak idejen.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az mi nyomorusaginknak idejen, egyedül csak az mennek földnek teremtő Istenenek kel könyörgenünk. Ezt ő maga parancsollya *Psalm.* 50. *vers.* 15. mondvan:

Hiy ſegitſegûl engemet az te nyomoruſagodnak idejen. &c. Idvôzitônk is arra tanit *Mat. 6. v. 9. Luc. 11. v. 7.* mondvan: Mikoron kônyôrgôtôk azt mondgyatok: Mi Atyank ki vagy az mennyekben, &c. Peldaink erre az regi ſent emberek, az kik az ô ſorulaſoknak idejen az Iſtennek kônyôrgôttenek. Megh tetſik ez az tôbbi kôzt az Jonaſnak jelen valo cſelekedetibôl. Intetteſsûnk azert innet, hogy hatra hagyvan az idegen Iſteneket, ſûkſegûnknek idejen az Mennek fôldnek Iſtenet hijuk ſegitſegre, el hiven hogy meg halgat Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert. Engedgye az mi ſent Iſtenûnk hogy mi igy viſelheſsûk magunkat. Amen.

XVII. Prædicatio.

EZ el mult utolſo tanitaſomban arrol emlekezem elſôben-is; Hogy hogy kelleſſek az mi kônyôrgeſûnket rendelnûnk, ha azt akarjuk hogy az mi mennyei ſent Iſtenûnktûl meg halgattaſſunk: Annaku-

nakutanna az Jonas könyörgeſet kezdem magyarazni, holot mindgyart azt jelenti meg, kinek könyörgöt ö az ö ſorulaſanak idejen? Moſtan immar laſſuk Iſten ſegitſegeböl az töb dolgokat is rendel. Maſodſor azert immar azt jelenti megh az Propheta; Holot könyörgöt ö az Iſtennek? Effelöl azt mondgya, hogy az halnak gyomraban, &c. Mondhatna itt valaki: Az ö Teſtamentomban az Iſten az Templomot vallaztotta vala Jeruſalemben az ö tiſteletinek helyenek, es azt igerte vala, hogy az kik ötet abban ſegitſegül hijak, megh halgattya azokat, az mint megh tetſik *Deut.* 12. *v.* 11. *Pſal.* 132. *v.* 13. 1. *Reg.* 8. *v.* 29. Laſd meg az iraſokat. Hát az Jonas vetkezet ez ellen.

Ugy vagyon ſeretö Atyamfia, mind azonaltal nem tiltotta vala megh, hogy maſut ne könyörgenenek, hanem mint hogy mi mindenüt ſükölködünk az ö ſegitſege nelkül, azonkeppen ſabadſagot adot arra-is, hogy minden helyeken az ö nevet ſegitſegül hihaſſuk. Ertettek ezt az regi ſent emberek, az kik az Iſtent

fűkſegeknek idejen minden helyeken ſzabadoſſan meg talaltak kőnyőrgeſek altal, es meg halgattattanak. Peldanak okaert az Izrael fiai Ægyiptomban az tegla veteſkózben kőnyőrőgnek. *Exod.* 2. *verſ.* 23. Iſmet *cap.* 3. *v.* 7. Az Moyſes az veres tenger partyan kőnyőrőg. *Exod.* 14. *v.* 15. Az David az vadon erdőkben, az barlangokban es neha az ő agyaban-is kőnyőrgőt, mint az ő dicsiretiből meg tetßik. Az Daniel pedig az oroßlanyoknak vermeből es az ő tarſai az Egő kemenczeből kőnyőrőgnek, *Daniel.* 3. es 6. *cap.* Az Uy Teſtamentomban pedigh; az Ur Jeſus Chriſtus (hogy moſtan tőb peldakat elő ne hozzak) neha az hegyeken, neha utaban, neha pedig az kertben kőnyőrgőt az ő mennyei ßent Attyanak, esmegh halgattatot, az mint az Evangeliſtak bizonyittyak.

TANUSAG.

Vegyűk eſzűnkben innet; Hogy az Iſtennek ßent fűlei mindenkor nyitvan vadnak az ő fiainak es leanyak kőnyőrgeſekre. Az David bizonyittya ezt *Pſal.* 34. *v.* 16. mondvan: Az Urnak ſzemei

mei az igazakra vigyaznak, es az ő fülei halgatoznak azoknak könyörgesekre. Idvözitönk-is ezt allattya, *Mat. 6. v. 6.* holot azt mondgya: Te pediglen mikor könyörgesz, menybe az te agyas hazadban, es aytod be zarvan, reytekben könyörögy az te Atyadnak. Es az te Atyad, az ki reytekben lát tegedet, nyilvan valo helyen halgat megh tegedet. Amaz Samariábeli Asszonynak-is azt mondgya, *Ioan, 4. v. 21.* Asszonyiallat, hid el beszedemet, el jöt az ora, hogy sem ezen az hegyen, sem Jerusalemben nem imadgyatok az Atyat, hanem az igaz imadok az Istent lelekben es igasságban imadgyak. Az szent Pal-is azt mondgya, 1. *Tim. 2. v. 8.* Hogy az ferfiak az ő tiszta kezeket az Istenhez minden helyeken fel emellyek. Ennek valosaga megh tetszik az Jonasnak jelen valo cselekedetiből, az ki az halnak gyomrabol kialt az Urhoz, es megh halgattatik. Ki mindazonaltal jol esszünkben vegyük, hogy ezzel az közönseges könyörgest el nem rontyuk, az mellyek felette sükségesek; hanem csak az kivaltkeppen valot allattyuk, az mely

ſem ûdôhôz, ſem valamí bizonyos helyhez nem kôttettetet. Vigaztallyuk annakokaert mi magunkat ezekkel, mikor vagy betegſeg, vagy fogſag, vagy pedig len mas alkalmatlanſagh minket az kôzônſeges kônyôrgeſtûl el ſakazt. Hidgyûk el hogy az Szent Iſten megh halgat kivaltkeppen valo imatkozaſunkban-is, csak igaz hitnek altala, az Ur Jeſus Chriſtuſnak erdemeben bizvan, talallyuk meg ô felſeget. Harmadſor, idejet-is megh mondgya, mikor kônyôrgôt: Kialtek, ugymond, az en ſorulaſomnak idejen az Urhoz. Es hogy az jelen valo nyomoruſagot ôregbicze, haſonlittya azt à kopôrſohoz, avagy az pokolhoz, mert mind az kettôt jedzi, az mely Sido igevel az Prophéta itt az helyen él. Nem oknelkûl haſonlittya pedig koporſohoz avagy pokolhoz az ô jelen valo allapattyat az Prophéta; Mert mikeppen az koporſobol, az utolſo napnak elôtte nincsen meg ſabadulas; az pokolbol pedig még akkor ſem lehet, mivelhogy nagy kôzben vetes vagon pokol kôzt es Menyorſagh kôzt, *Luc.* 16. *v.* 26.

v. 26. Azonkeppen az Jonaſnak, az kûlſô allapatra nezve, meg maradaſa felôl ſemmi remenſege nem lehet vala. Annak felette, mikeppen hogy az kik elevenen el temettetnek, iſonyu es rettenetes kenokat ſenvednek; Az kik pedig pokolra vettetnek, megh mondhatatlanul gyôtrôdnek, mert azoknak fergek meg nem hal, es tûzôk el nem aluſſik, *Iſa.* 66. *v.* 24: Azonkeppen az Jonas mind teſteben es lelkeben felette ſok es nagy kenokat ſenved vala, kivaltkeppen holot jol tudna, hogy ezeket ô rea az Iſten haragjabol bocsatotta volna. De mi ſûkſeg ezeket mi nekûnk feletteb ôregbitenûnk, holot ônnôn maga az Jonas, ide alab ezekrôl nyilvanſaggal emlekezik. Hanem csak azt laſſuk meg; Micsoda okok inditottak az Jonaſt erre az buzgoſagos kônyôrgeſre?

Kônyôrôg az Jonas az Iſtennek, mert mindeneknek elôtte tudgya, hogy az Iſten irgalmas es kegyelmes mindenekhez, valakik ô hozza igazan meg ternek. *Pſal.* 34. *verſ.* 20. Iſmet, 37. *verſ.* 25. Es 103. *v.* 13. Laſd megh az iraſokat. Tehat az igaz

hit es az bodogh remenſegh hordoztat az Jonaſt.

Maſodſor, mert lattya hogy minden emberi ſegitſegtûl megh ſoztatot, es az Iſtenre forult. Tudgya azert hogy az hol az emberi ſegitſeg megh ſûnik, ot kezdetik az Iſteni ſegitſeg. Haſonlokepen cselekettenek az tôb hivek-is, az mint megh tetſik, *Geneſ.* 18. *v.* 23. *Exod.* 14. *v.* 15. 2. *Reg.* 19. *v.* 15. 2. *Paralip.* 20. *v.* 3. *Pſal.* 121. *v.* 1. Laſd meg az iraſokat.

Harmadſor, mert immar mind magat, ſ. mind az Iſtennek itiletit az bûn ellen meg iſmerte. Szokaſok ez az hiveknek, hogy mikor magokat igazan meg iſmerik, es az Iſtennek igaz itiletit fejeken megh tapaztallyak, buzgoſagoſſan kônyôrôgnek. Igy cselekedik az ſent David, *Pſal.* 51. *v.* 1. Az Daniel-is *cap.* 9. *v.* 4.

TANUSAG.

Jegyezzûk meg innet; Hogy az hiveknek nyomoruſagok, az kônyôrgeſre, es egyeb ſent dolgoknak el kôveteſere nagy haſnos ezkôzôk, mellyek altal Iſtentôl ſerkengetteinek. Ertette ezt à David *Pſal.* 119.

v. 71.

v.71. mikor igy ſol: Jol cselekeddel Uram en velem, hogy meg alazal engemet, hogy meg tanulnam à te igaſſagidat. Az Ephraim-is azt mondgya *Ierem.* 31. v.18. Meg ſanyargatal engemet ô Iehova, es meg tanulek à ki annak elôtte ollyan valek, mint az delczeg tûlôk. Peldank erre az Jonas, az ki annakelôtte nagy teſti batorſagban vala, es az hajoban nagy mely almot aluſik vala; De ime minekutanna az Iſtentôl megh ſanyargattatik, mint tud kônyôrôgni az ô nyomoruſaganak idejen. Illyenek vagyunk mi is ſeretô Atyamfiai, ha gondolkodunk allapatunk felôl. Intetteſsûnk azert ezekbôl, hogy az Iſtennek ſanyargato kezei alat ne nyughatatlankodgyunk, tudvã azt; Hogy az kik az Urat ſeretik azoknak mindenek javokra fordulnak *Rom.* 8. v. 28. &c.

Negyedſer, modgyat-is meg irja az ô kônyôrgeſenek, mikor azt mondgya, hogy kialtot az Urhoz. It csak azt kel megh latnunk; Mit ért az Propheta az kialtaſon?

Az kialtas nem csak egy jedzesben vetetik az ſent irasban. Mert 1. Vetetik amaz modnelkûl valo kajabajalaſert, az mi-

minemüekkel az reſeges emberek az kor-
csomakon es uczakon ſoktanak élni
2. Az Iſten igejenek, tiſtan, igazan es nag-
batorſaggal valo prædicallaſnert. Illyen
jedzesben veſi az Iſten *Iſa.* 58. *v.* 1. holot
azt parancsollya az Prophetanak, hogy
kialtſon es meg ne ſünnyek. 3. Amaz nag-
czegeres vetkekert, mellyek az Iſtennek
ſent ſemeit feletteb meg bantyak. Erről
ſol az Iſten, *Gen.* 18. *v.* 20. mondvan: Az
Sodomabelieknek kialtaſok fel hatot enn
elömben. 4. Az Hypocritaknak modnel-
kül valo könyörgeſekert. Ide valo az mit
Iſten az Prophetanal mond: Kialtotok es
meg nem halgatlak, mert az ti kezeitek
rakvak artatlan verrel. *Ierem.* 11. *v.* 11.
Laſd megh annakfelette, 1. *Reg.* 18. *v.* 27.
5. Az hiveknek buzgo es aytatos könyör-
geſekert. Illyen jedzesben veſi az David
Pſal. 130. *v.* 1. mondvan: Az mélyſegek-
ből kialtottam Uram te hozzad, &c. Az
Iſten is *Iſai.* 65. *v.* 24. holot igy ſól: Mi-
nek előtte en hozzam kialtanak, megh
halgatom óket. Ebben az utolſo jedzes-
ben veſi az Jonas-is itt az helyen. Mint-
ha azt

ha azt mondana: En nagy aitatoſſan es buzgoſaggal könyörgöttem az Urnak.

TANUSAG.

Tanullyuk meg innet; Hogy az hiveknek draga ezközök az könyörges, mely altal az Iſtentül minden lelki es teſti jokat meg nyerhetnek.

Ide valo az mit Chriſtus Urunk mond *Mat.* 21. *v.* 22: Valamit kerendetek el híven, el veſitek. Az ſent Jakab-is *cap.* 5. *v.* 16. azt mondgya: Hogy igen hathato az igaznak az ö könyörgeſe Iſten elöt. Az Balas Doctor-is ezt erösiti eggyüt az ö iraſaban, mikor azt mondgya: *Oratio eſt grandis munitio animæ.* az az: Az könyörges à leleknek nagy erösſege. Az Nazianzenuſ-is igen ſepen föl erröl, mondvan: *Pia precatio gradus eſt, per quem ad Deum aſcendimus,* az az: Az kegyes könyörges gradics, mellyen az Iſtenhez fel megyünk. Peldank erre az Moſes *Exod.* 14. *v.* 15. az Ezechias Kiraly, 2 *Reg.* 20. *v.* 2. *Ioſaphat* 2. *Paralip.* 20. *v.* 3, &c. Az Jonas Prophetа-is it à helyen. Intetteſsünk azert innet; hogy az Kereſztyeni könyörgesben foglalatoſ-

latoſſak legyünk életünknek napjaiban, de kivaltképpen az mi ſorulaſunknak idején.

Otödſör es utolſor immar, az ö könyörgeſének haſnat-is meg jelenti az Propheta, mikor azt mondgya, hogy az Ur ö neki meg felelt. Az honnet meg terſik az Iſtennek Atyai jo volta, es az bünöſökhöz valo ſerelme. Az Jonas engedetlen vala az Iſten parancsolattyahoz; Annakfelette nem igyekezik vala az el fordult Nineve varaſanak megh teriteſében; mind ezeknek felette tiſtit-is felben hatta vala, es az Iſtennek ſine elöl el akar vala futni. De minekutanna meg tér es az Iſtennek könyörög, ime meg halgattatik.

TANUSAG.

Vegyük eſzünkben innet; Mely igen igaz, az mit az ſent David *Pſal. 34. v. 16.* mond: Az Urnak ſemei az igazakra vigyaznak, es az ö fülei halgatoznak azoknak könyörgeſekre. Peldank erre az Jonas, az ki mihent az Urhoz fel kialt az ö foruläſanak idején, mindgyart megh halgattatik. Intetteſünk azert innet; Hogy ſemmit ne ketelkedgyünk az Iſtennek jo voltaban,

ban, hanem tellyes bizodalommal jarullyunk az kegyelemnek Sekinek eleiben, el hiven hogy megh halgattatunk. Ezzel biztat az Sent Pal, *Hebr.* 4. *v.* 16. Ez az elsô dologh.

Mond immar à Propheta: Mert vetettel vala engemet az melyſegben az tengernek ôrvenyeben, az viz kôrnyûl vet vala, &c.

Ez igekben, es az kôvetkezendôkben foglaltatik be ennek az maſodik caputnak maſodik reſenek maſodik aga; Holot az ô nyomoruſaganak nagy voltat bôſegeſſen elô ſamlallya, es azzal az Iſtennek jo tetemenyet ellenben veti az Jonas.

Ket dolgokat forgat tehat az Propheta ebben à maſodik csikkelyben. 1. Az ô nyomoruſaganak nagy voltat jelenti meg. 2. Annak ellenebe veti az Iſtennek nagy jo tetemenyet. Mindenikrôl rendel ſollyunk Jeſus ſegitſegebôl az igek folyaſa ſzerint. Mond à Propheta: Mert vetettel vala engemet az melyſegben, &c. Mindeneknek elôtte helyet jelenti meg az Propheta, az hova Iſtentôl az ô engedetlenſege miat vettetet volt. Azt pedigh melyſegnek

es az

es az Tengernek fivenek nevezi. Ne
oknelkûl nevezi pedig az Tengert mel
ſegnek ; Mert az mint à hajos meſterek
az kik az Oceanuſt mind be jartak, es a
nak melyſeget meg probaltak, nagy nyi
van bizonyittyak, nehol ket mély fôldn
es nehol harom egeſ męly fôldni-is va
gyon az Tengernek mélyſege, es az h
leg csekellyeb-is, az Tenger, vagyon fé
mely fôld annak melyſege. Eggyez ezek
kel à Plinius hiſtoricus, à ki *lib.* 2. *Cap.* 102
az Tengernek mélyſeget, tizenôt ſtadi
umninak mondgya. Pontusban pedig
(*ex adverſo Coraxorum*) azt irja, hogy ha
romßaz ſtadiumni fôldôn az partul oly
igen mély, hogy ſenki ez oraiglan vegere
nem mehetet, &c. Az tengernek fiven
pedigh erti az tengernek kôzepit avagy v
belſô reßeit, mellyet nemellyek ôrvenyek
nek forditanak. Mert mikeppen az em
bernek ſive az ô mellyenek kôzepette va
gyon : Azonkeppen az kik az tengernek
kôzepette vadnak, mondattatnak az Ten
gernek ſiveßen lenni. Es mikeppen azok
el reytettenek, az kik az tengernek kôze

pette

pette vadnak az melyſegekben: Azonkeppen az mi ßivônknek gondolati titkoſok, es csak az ember tudgya azt, az mi az embernek ßiveben vagyon. 1. *Cor.* 2. *v.* 11.

TANUSAG.

Jegyezzük meg innet; Hogy eleitôl fogvan az Iſten az nagy bûnt, nagy es ſulyos bûnteteſſel bûntette meg. Peldank erre az elſô vilag, az mely mivelhogy nagyot véte Iſten ellen, annakokaert az Iſtentôl ſulyos bûnteteſſel meg-is bûntettetek, mert az viz-ôzônnek habjaival burittatek el. *Gen.* 7. *v.* 11. Vetkezenek felette igen az Sodomabeliek, à kiknek gonoſſagok mind az Eghig fel hatot vala, annakokaert az Iſtentûl kenkôves es tûzes eſsôvel bûntetenek. *Geneſ.* 19. *v.* 24. Nagyot vete az Pharaho-is, azert az Iſten minden nepevel egyetemben az veres tengernek habjaival burittata el. *Exod.* 14. *v.* 27. Ide valok à Sennacheribnek, Achabnak es Jezabelnek fomoru kimenetelek, 2. *Reg.* 19. *v.* 35. 1. *Reg* 22. *v.* 34, es 2. *Reg.* 9. *v.* 33. Laſd megh az iraſokat. Ugyan ezen dolgot erôſsit az Jonaſnak jelen va-

lo állapattya-is, &c. Intetteſsünk azert it-
net; Hogy az nagy es czegeres vetkek-
iſsonodgyunk, hogy az Iſtennek ſulyo-
bûnteteſet el tavoztatha ſſuk. Segellyen e-
re fejenkent az mi ſent Iſtenünk, Fiaert a-
Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XVIII. Prædicatio.

ENnek elõtte valo tanitaſomban ſollot-
tam az Propheta kûnyõrgeſenek helye-
rõl; Annak-utanna idejet-is meg jelente-
az õ kõnyõrgeſenek. Harmadſor mod-
gyarol-is emlekezem. Vegezetre annak
haſnat-is meg mondottam. Utolſor az Pro-
pheta ſenvedeſenek nagyvoltarol kezdek
ſollani; De csak az elſõ dologrol emle-
kezhetem: Moſtan immar laſſuk Iſten ſe-
gitſegebõl az tõb dolgokat is rendel.

Maſodſor azert immar azt jelenti meg;
Az halnak gyomraban es az tengernek fi-
veben, mit ſenvedet az õ teſteben az Jo-
nas. Effelõl azt mondgya: Hogy az folyo
viz õtet kõrnyûl vette, es az Iſtennek min-
den

den őrveni es habjai altal mentenek ő rayta, &c. Holot az folyo vizen, nem valami kivaltkeppen valo nevezetes folyo vizet ért az Jonas, hanem mind azokat az folyo vizeket egyfer ſ. mind, az kik az tengerben be mennek. Mert, az mint az Salomon *Eccleſ.* 1. *v.* 7. mondgya: Minden folyo vizek az tengerben mennek. Igazan mondgya tehat, hogy ő az folyo viztől kőrnyűl veretet, holot az tengernek kőzepette à czethalnak gyomraban lappangot. Tovabba Iſtennek őrveninek es habiainak nevezi azokat, mert Iſten az egyedűl, à ki az tengerrel, ſelekkel es az habokkal bir. Az Moyſes bizonyittya azt, *Gen* 1. *v.* 9. Az David-is *Pſal.* 147. *v.* 18. Az Jonaſ-is oda fel *cap.* 1. *v.* 9. &c. Laſd meg az iraſokat.

TANUSAG.

Tanollyuk meg innet; Minemű ſorſok es allapattyok kővetkezzek az engedetleneknek. Illyen tudni illik, mint az Jonaſnak. Az Jonas akarvan az kiſſeb nyavalyat el kerűlni, nagyob nyomoruſagban eyti magat, az mint őnnőn maga itt elő ſzamlallya. Igy jarnak mind azok,

valakik az Istennek könyû igajat nyakokrul le razzak. Ide valo amaz közönseges mondas: *Qui fugit fumum, cadit in ignem.* az az: Az ki az füst elöt fut, az tüzben esik. Ismet: *Incidit in Scyllam volens vitare Charybdin.* az az: Az ki az kicsin nyavalyat kerüli, nagyobbat talal, &c. Intettessünk azert innet; Hogy az Istennek könyû igajat ne kerölljük, hanem az ö parancsolattyat kövessük, el hiven hog valakik az ö hivatallyat követik, megh nem fogyatkoznak dolgokban. Harmadsor, mit senvedet siveben es lelkeben az ö forulasanak idejen, azt-is meg jelenti az Jonas: En, ugymond, el vettettem az te sinednek avagy orczadnak elöle, &c. Az mely mondasaban az ö nagy lelki faydalmat jelenti az Propheta, mely az Istennek megh bantasabol sarmazot vala az ö siveben es lelkeben. Az honnet megh erthettyük, minemü nagy valtozas eset volt az Jonas Prophetanak allapattyaban. Annak elötte minden tehetsegevel azon vala az Jonas, hogy az Istennek sine elöt el futna, mint az kereßtyenek meg ertettek az elsö

caput-

caputnak magyarazattyaban oda fellyeb; Moſtan pedigh az Iſtennek ſulyos kezet erezven, azon bankodik az ô ſiveben, hogy az Iſtennek ſine elôl el vettetet.

ELLENVETES.

De itt azt kerdhetned; Hogy hogy ſollyon es panaſolkodgyek az Jonas itt az helyen az Iſten felôl? Holot ô maga az Sz. Iſten azt mondgya *Ierem.* 23. *v.* 24. hogy ô mind az Eget ſ. mind az fôldet be tôlti. Az Zacharias-is *Cap.* 4. *v.* 20. azt mondgya; Hogy az Urnak ſemei ſellel jarnak ez egeſ fôldôn. Az Job Patriarcha pedigh *Cap.* 26. *v.* 6. azt mondgya: Hogy megh à pokol-is mezitelen az Iſten elôt, &c.

Ved eſedben ſeretô atyamfia; Két féle az Iſtennek tekinteti, nem ô magaban, hanem mi reank nezve, tudni illik, csendeſ, az minemû az kegyes Atyaknak az ô edes magzattyokra valo vigyazaſok es tekintetek: Annak felette haragos, az minemû az igaz Birake az bûnôſôk ellen. Azon panaſolkodik azert az Propheta, hogy az Iſten, az ô Atyai tekintetit ô

rola el forditvan, haragos semmel nez ô rea, holot engedetlensége miat sulyos bûnteteſſel bûntettetik Iſtentôl.

TANUSAG.

Vegyûk eſſünkben innet; Hogy az valaztot hiveknek semmi nincsen nehezeb, mint mikor az Iſtennek tekintetitôl megh fosztatnak. Peldank erre az David, az ki az ô samkivetesének idejen mindeneknek felette azon tôrôdik, hogy az Iſtennek tekinteti elôt az ô templomaban nem foroghat. Amaz tekozlo fiu-is, az kirôl Chriſtus Urunk emlekezik *Luc.* 15. *v.* 11. noha elsôben alig hiſi, hogy ki saladhaſſon az ô jo Attyanak udvarabol; Mindazonaltal vegre az diſnok mellet veſi eſeben magat, es az ô Attyat azon keri, hogy bár csak az ô bereſi kôze samlallya, csak az ô tekinteti elôt foroghaſſon. Az Jonas-is it azon sirankozik, hogy az Iſtennek tekinteti elôt el vetteted. Intetesûnk azert innet; Hogy magunkat ugy viſellyûk, hogy à mi Sz. Iſtenünk az ô tekinteti elôl minket el ne veſſen, hanê sôt inkab ô elôtte bûntelen foroghaſſunk, à kinek tekinteti elôt orômnek es vigaſagnak bôſege vagyon, &c. Ne-

Negyedſer, mind ezekkel ellenben veti az ô hitit es Iſtenben valo bizodalmat mondvan: Mindazonaltal meg latom az ô ſzentſegenek templomat. Tovabba az Templomnak nevezeti alat, az egeſs Iſteni tiſteletet érti, az ceremoniakkal egyetemben, mellyek az jövendô Meſsiaſnak arnyeki valanak. Mintha azt mondana az Propheta: Hogyha mindenek en ellenem allananak-is, es ha ugyan tellyeſſeggel el vetettel volna-is engemet az te ſined elôl, mindazaltal az te ſövetſegedrôl el nem feletkezem, hanem el hittem tôkelletelſſen, hogy az te nepednek tarſaſagabol valo vagyok. Tehat bizonyos vagyok abban hogy meg jövendôben az te nevednek tiſteletiben jelen leſsek.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzûk megh innet; Mely igen nagy ereje legyen az igaz hitnek, mely az nyomoruſagoknak kôzepette az felelem es remenſeg kôzé tuſakodik. Peldank erre it az helyen az Jonas, az ki noha az tengernek kôzepette az nagy halnak gyomraban vagyon, mindazonaltal jo re-

menſeggel taplallya magat. Haſonlo peldakat talalunk az Noë Patriarchaban, *Geneſ.* 7. *v.* 23. Az Abrahamban, *Geneſ.* 22. *v.* 8. Az Jobban, *Cap.* 13. *v.* 15. Az Davidban. 2. *Sam.* 15. *v.* 25. Laſd megh az iraſokat. Intetteſsûnk azert innet; Hogy az mi nyomoruſaginknak idejen ketſegben ne eſsûnk, hanem az Iſtennek az ô ſent Fiaban tôtt ſôvetſege elôttûnk forogjon, es bizonyoſſan el hidgyûk hogy az Atya nem hadgya az ô fiait es leanit. *Pſal.* 103. *v.* 13, &c.

II. Ugyan innet azt-is tanullyuk meg; Miert kevannyak ſôkeppen az hivek az ô meg ſabdulaſokat à nyomoruſagokbol? Ezert tudni illik, hogy ôk az megh ſabadulas utan az ſent Iſtennek kedveſſen ſolgalhaſſanak. Peldank erre az ſent David, àki az ô ſamkiveteſebôl ſôkeppen ezert kevankozik haza, hogy az Iſtennek hazaban ſolgalhaſſon. Laſd megh az tôbbi kôzt, *Pſal.* 42. *v.* 1. Iſmet, 84. *v.* 1, &c. Az Ezechias Kiraly is ezert kevannya vala beteg ſegebôl valo megh gyogyulaſat, *Iſai* 38. *v.* 20. Az Jonas is ugyan ezen dologert

logert kevannya megh ſabadulaſat az ô nyomoruſagabol hogy az Iſtennek Templomat megh lathaſſa. Intetteſsûnk azert innet; Hogy az Jonaſſal eggyût az Iſteni ſolgalatra legyen fô gondunk, es az Iſtentûl meg ſabadittatunk.

Mond immar az Propheta: Kôrnyûl vettenek vala engemet az vizek vefedelmeſſen, az mélyſegh kôrnyûl vet vala engemet minden felôl, fû tekeredet vala az en fejemre. Az hegyeknek alſo reſeyben ſallottam vala. Az fôld be zarlot vala az ô zarjaival engemet mind ôrôkke, &c.

Tovab megyen meg-is az Propheta az ô nyomoruſaginak elô ſamlalaſaban, mellyel ellenben veti az Iſtennek jo tetemenyet az meg ſabaditasban. Mindeneknek elôtte pedigh azt mondgya; Hogy az vizek mind az ô lelkeig be hatottanak. Haſonlokeppen ſól az David maga felôl *Pſal.* 69.v.1. De az mit az David maga felôl haſonlatoſſag altal monda, az ugyan bôtû ſerint be tellyeſedek az Jonas Prophetanak ſemelyeben, mikor az Czethalnak gyomraban az Tengernek kôzepette tartatnek.

Masodsor azt mondgya hogy à melyseg kornyúl fogta ótet. Holot az melységen erti az tengernek órvenit, az mellyek ô neki tômlôcz gyanant voltanak. It is hasonlato ssag altal sol, veven hasonlato ssagot az ellensegtôl, az mely az ellenkezô felnek varat avagy varosat sanczal kornyúl fokta venni, &c.

Harmadsor azt mondgya; Hogy fû tekeredet volt az ô fejere. Holot az füveken erti az hinarokat, mellyek az tenger figetiben talaltatnak. Tovabba azt mondgya, hogy azok az ô fejere tekerettenek, tudni illik mikor az czethal affele hinaros helyeken forgot, az melynek gyomraban az Jonas tartatot.

Negyedsor azt mondgya, hogy az hegyeknek gyôkerekig sallot ala. Az mellyeken erti az tengernek melységet es feneket. Azt jelenti tehat, hogy ô meg az tengernek feneken is forgot.

Otodsor azt jelenti, hogy az fôldnek zarjai el rekeztettek ôtet mind ôrôkke. Holot az fôldnek zarjain erti az artalmas kôsiklakat, mellyek az tengerben talaltatnak,

ak, es az hajosoknak gyakran vesedelmet
sereznek. Tehat it-is hasonlatosságh altal
ol; Mert mikeppen az zarok ellenzik az
se menetelt, azonkepen az artalmas kősök
ik el fogjak az hajosoknak utokat.

TANUSAGOK.

I. Vegyük esünkben innet, mely igen
gaz amaz közönseges mondas: *Lasa patien-*
a furor fit. Az az: Meg bantatvan az enge-
elme sseg, harag lesen belöle. Meg tetsik
sz az Istennek jelen valo cselekedetiből.
Az Isten igen irgalmas kegyelmes, hosszu
rö es igen irgalmas, *Psal.* 103. *v.* 8. De
nivel hogy az Jonas, engedetlensegevel
meg serte az ö hosszu türeset, meg harag-
ik, es sullyos bünteteset bocsattya ö reja,
sz mint az elö samlaltatot dolgok nagy
y yilvan bizonyittyak. Erre nevezetes pel-
akat talalunk ezen kivöl-is az sent iras-
an. Lasd megh *Genes. 6. v.* 7. Ismet *cap.*
9. *v.* 24. *Exod.* 14. *vers.* 27. 2. *Reg.* 19.
35. Ismet 2. *Paralip.* 20. *v.* 22. &c. De sok
olna mind elö samlalnom. Intetessünk
szert innet, hogy az büntöl isonodgyunk,
ogy az Szent Isten, gonos büneinket
melto

melto boſſu allaſra fel ne indicsuk; mer
rettenetes dologh az elŏ Iſtennek kezebe
eſni. *Hebr.* 10. *v.*31. De, bodog Iſten, kicsc
dak gondolkodnak moſtan ezek felŏl, me
mutattya az nagy bŭnre valo ſabadſagh
Ne csudallyuk azert hogy ha az Iſten e
moſtani embereket illyen igen ſanyarga
tya ehſeggel, dŏg halallal es fegverre
mert az bŭn neveketten nevekedik. Id
valo amaz kŏzŏnſeges mondas: *Creſcent*
bus delictis, pœna exaſperari debent; Az ho
az bŭnŏk nevekednek, az bŭnteteſeknek
nevekedniek kel.

II. Ugyan itt azt-is jegyezzŭk megh
Hogy az Iſten az bŭnt meg az ŏ hazanep
ben ſem fenvedi bŭntetetlen. Sŏt gyakra
az itelet az Iſtennek haza nepen kezdetik
1 *Pet.*4. *v.*17. Peldank erre az Jonas Pro
pheta. Ezen kivŏl laſd meg *Gen.* 3. *v.* 16
*Num.*20. *v.*12. Iſmet, *cap.*21. *v.*6. *Exod* 3
*v.*28. 2. *Sam.*12.*v.*10. Iſmet, *cap.*34. *v.*15. &c
Vay ha ezekrŏl gondolkodnanak azok, a
kik kereſtyen nevet viſelnek, nem volna
az Anyaſent-egyhazban ennyi botranko
tas; Nem volna az Iſtennek ennyi ſulyo
bŭnŭ

ûnteteſe-is raytunk. De igen el feleitet-
ük tiſtûnket, es ritkan gondolkodunk az
ſtennek igaz itiletirôl, ez azert az oka az
ok nyomoruſagoknak. Intetteſsûnk azert
zekbôl; Iſten ſiai es leany vagyunke? Fel-
ûnk az bûnteteſtôl, mert hamarab ray-
unk ęſik az hatul ûtô palcza, hogy nem
z idegeneken.

Mond immar az Propheta: Mindazal-
al meg ſabaditad az en eletemet az rotha-
aſtul, ô en Uram Iſtenem, &c.

Ez igekben foglaltatik be ennek az csik-
elnek maſodik aga; Holot ellenben veti
z Propheta az Iſtennek az meg ſabaditaſ-
an valo jo tetemenyet, az ô ſok rendbeli
yomoruſagival, az mellyeket ez ideiglen
lô ſamlala. Sok dolgokat foglal pedig be
z rôvid igekben. 1. Az Iſtennek nagy ha-
almat jelenti megh, mely igen kônyû
nondgya legyen Iſtennek az megh ſabadi-
asban, ot-is az hol az emberi ſegitſeg meg
ſûnik. 2. Az ô Iſten beli bizodalmat je-
enti. Mintha azt mondana: Lattatol vala
z en gondomat tellyeſſeggel le tenni, mi-
oor az halnak gyomraban, mint egy ſeret

tem-

temlőczben be rekeztettel vala. Minda
zonaltal en akkor-is te benned biztam, e
tegedet meg szabadito Istenemnek ismerte
lek. 3. Mindezekben az Ur Jesus Chri
stusnak peldajat viseli az Jonas, az ki ha
sonlo kepen sol maga felől az David altal
Psal. 16. *v.* 10. mondvan: Nem hagyoc
az en lelkemet az koporsoban es nem en
geded hogy az te szentednek teste rotha
dast lasson. Az mely irast az szent Peter
az Ur Jesus Christus fel tamadasara ma
gyaraz, *Actor.* 2. *v.* 25. Ismet, *Cap.* 13. *v.* 35.
4. Vegezetre minket-is biztat az mi te
stünknek jövendőben valo fel tamadasa fe
lől, az mely felől az Apostoli Credoban
azt mondgyuk: Hiszük testünknek fel ta
madasat, &c.

TANUSAG.

Tanollyuk megh innet; Hogy az nyoo
morusagoknak nagy volta miat nem ke
senkinek ketsegben esni az Istennek hatal
ma es Atyai gondviselese felől. Ide val
az mit az Job Patriarcha mond *cap.* 13
v. 15 Ha sinten megh ől-is, mindazalta
meg-is ő benne bizom. Az Anna Asson-i
az

azt enekli 1. *Sam.* 2. v. 6. Az Ur az ki meg ôl, es iſmet megh elevenit, pokolra vét es iſmet fel hoz, segennye tesen es meg gazdagit, &c.

Az Jonas, ſajat peldajaval bizonyittya ezt, holot az nagy veſedelemnek kôzepette-is az Iſtenben bizot. Intetteſsûnk azert innet; Hogy az Iſtennek hatalma es gondgya viſeleſe felôl neketelkedgyûnk, hanem hidgyûk el bizonyoſſan hogy az ô karjai meg nem rôvidôltenek, hogy meg nem ſegithetne, es az ô fülei meg nem ſikerûltenek, hogy megh nem halgathatna. *Iſa.* 59. v. 1. &c. Csak mi magunknak kart ne tegyûnk, es ô neki kônyôrôgjûnk, meg halgattatunk es meg ſabadittatunk. Halgaſſon es ſabadicson megh minket az mi kegyelmes Iſtenûnk minden fele nyavalyainkbol, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

Ez ennek az maſodik veſsnek maſodik ágának magyarazattya.

XIX. Prædicatio.

MEG hallak az kereßtyenek ennek elõtte, mikeppen ßamlala elõ nagy bõ beßeddel az Jonas, az õ ſok, teſteben es lelkeben valo ßenvedeſit az halnak gyomrában; Moſtan immar laſſuk Iſten ſegitſegebõl ez kõvetkezendõ igeket-is. Mond azert az Propheta: Mikor az en lelkem ßinten el fogyatkoznek en bennem, megh emlekezem az Urrol, es be mene az en imatſagom te hozzad, az te ßent templomodban, &c.

Ez igekben foglaltatik be harmadik ágá ennek az maſodik csikkelynek; Holot emlekezik az õ nyomoruſaginak draga es gyõnyõrûſeges gyûmõlcseirõl. Mindenek elõtte pedig azt mondgya; Hogy ez alkolmatoſſaggal az Urrol megh emlekezet. Maſodſor; Hogy az õ buzgo imatſaga, az Iſtennek Templomaban erkezet. Mindeniket laſſuk csak igen rõvideden.

Mond az Propheta; Mikoron ßinten el fogynas

fogyna en bennem az en lelkem, az Urrol meg emlekezem, &c.

Ez igeben foglaltatik be az elsô hason. Im azt mondgya az Jonas, hogy az ô nyomorusaginak nagy volta miat megh nyomattatvan, az Istenrôl megh emlekezet. Tovabba tudnunk kel it; Hogy mikepen az Isteni ismeret, azonkeppen az Istenfelôl valo emlekezet-is két fêle, tudni illik kôzônseges es kivaltkeppen valo. Az kôzônseges semmi nem egyeb, hanem az mely ez vilagnak ekes teremtesebôl vetet tetik, az mely ki terjed mind az hivekre, s-mind az hittôl el fakat emberekre. Errôl fol az Szent Pal, *Rom.* 1. *v.* 19. Amaz bôlcs Cicero-is eggyût az ô iraſaban, holot azt mondgya; Hogy nincsen oly ostoba nemzetseg, mely az Istent nem ismerne. Az kivaltkeppen valo pedig igaz hitbôl ſarmazik, es tulaydonok az hiveknek, annak okaert ûdvôsſeges-is. Erre nevezetes peldaink vadnak az Szent irasban. Lasd meg à tôbbi kôzt *Geneſ.* 48. *v.* 15. 2. *Paralip* 20. *v.* 5. *Daniel* 9. *v.* 4. Errôl fól az Jonas-is it az helyen.

P TA-

TANUSAG.

Vegyük eſſünkben innet; Hogy megh az valaztot hivek-is, az nyomoruſagoknak nagy volta miat el nyomattatvan, megh tantorodnak es esak nem ketſegben eſnek az Iſtennek Atyai gondviſeleſe felől. Peldank erre az Aſaph, *Pſal.* 73. *v* 2. holot azt mondgya; Hogy az hiveknek nyomorult ſorſokat, es ellenben az hitetleneknek kevanatos allapattyokat latvan, az ő labai meg tantorottanak, es csak nem ketſegben eſet. Az Jeremiaſ is igen megh botrankozik ebben az dologban, *Ierem.* 12. *v.* 1. Haſonlo dolgot olvaſunk az Habacuch Prophetaſ felől, *Habach.* 1. *v.* 3. Ugyan ezen dolgot bizonyittya az Jonaſ-is itt az helyen. Intetteſsünk azert innet; Hogy az Apoſtolokkal eggyüt, igen kerjük az mi Urunk Jeſus Chriſtuſt, hogy öregbicse az mi hitünket is *Luc.* 17. *v* 5. &c.

Tovab megyen immar az Prophetaſ mond: Es be mene az en könyörgeſem az te ſentſegednek templomaban, &c. Ez az maſodik haſna avagy gyümölcse az Jonaſnak nyomoruſaganak. Azt mondgya az

az Jonas, hogy ő nem hejaba kőnyőrgőt, hanē be hatot Iſten eleiben az ő eſedezeſe. Itt csak azt kel megh latnunk; Mit ért az Templomnak nevezetin az Jonas? Az Templomnak nevezeti 1. vetetik Jeruſalemben az Iſtennek hazaért. Illyen jedzeſben veſi az ſ. Mathe *Cap* 21. *v.* 12. Holot azt mondgya, hogy be menven Idvőzitőnk az Templomban, ki űzte onnan az adokat es vevőket mondvan: Az en hazā imaſagnak haza, ti pediglē rettetek azt latroknak barlangjava. 2 Vetetik à hiveknek teſtekert. Illyen jedzesben veſi az ſ. Pal. 1. *Cor.* 3. *v.* 19. holot igy fol: Nem tudgyatoke, hogy az ti teſtetek az Sz. Leleknek temploma? Iſmet 2. *Cor* 6. *v.* 16. mondvan: Ti az elő Iſtennek templomi vattok, &c 3. Jedzi az Ur Jeſus Chriſtuſnak ſent teſtet, mely az ő Iſtenſegenek lako temploma es hayleka vala. Igy veſi az ſ. Janoſnal *cap.* 2. *v.* 19. őnnőn maga Chriſtus Urunk holot igy fol: Tőrjetekel ezt az tēplomot, es harmad napon fel eppitē azt. Mit ercsen pedig à templomnak nevezetni, meg magyarazza azt az Evangeliſta módvan; Erti vala pedig az ő teſtet.

4. Vegezetre (hogy tőb jedzesit elő ne ſamlallyam) vetetik az Egert, mely az Iſtennek Kirali ſzekinek neveztetik, *Iſai.* 66. *v.* 1. Ebben az jedzesben veſsi az Jonas it az helyen.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Mely igaz legyen az mit à ſent Jacab *cap.* 5. *v.* 16. mond: Az igaznak az ő kőnyőrgeſe felette hathato az Iſtennek előtte. Megh tetſik ez, az Jonaſnak jelen valo peldajabol. Az halnak gyomrabol az tengernek fenekeről kialt az Iſtenhez, es fel hat az ő kőnyőrgeſe Iſten eleiben. Erre nagy ſok iraſokat es peldakat talalunk ezen kivől-is, az ſent irasban. Az Ægyiptombeli kemeny rabſagbol kialtanak az Izrael fiai, es meg halgattatnak. *Exod.* 3. *v.* 7. Az Daniel tarſai az egő kementzeből kialtanak es megh halgattatnak, *Daniel.* 3. *v.* 25. Az David az ő nyomoruſaginak mely őrveniből kialt, es meg halgattya őtet az Ur, *Pſal* 130. *v.* 1. &c. Intetteſsünk azert innet; Mi-is nagy bizodalommal jarullyunk az kegyelemnek ſeki eleyiben, el hiven hogy az mi

ſent

sent Istenünktől megh halgattatunk, &c.

Mond meg-is az Propheta: Az kik hejaban valo hazugsagok utan indulnak, minden bodogsagtol el rekeztik magokat. Avagy, az mint nemellyek forditttyak: Az ô irgalmassagokat el hadgyak, &c.

Ez igekben, ô magaval elleoben veti az Jonas, az hypocritakat es az balvanyozó embereket, es meg mondgya minemű hasznot vegyenek az ô babonasagokbol. Holot nekünk elsôben azt kel meg latnunk; Mit erczen az Propheta az hejaba valo hazugsagokon? Masodsor, Micsoda irgalmassag az, mellyet azok el hadnak?

AZ ELSÓRÓL.

Az hejaban valo hazugsagokon. 1. Erti az Balvanyokat es minden idegen Istenecket. Igy nevezi pediglen azokat. 1. Mert noha az poganyok az ô balvanyokat Istenecknek tarrottak, mind az altal csak megczaltak magokat, mert azok Istenek nem voltanak. 1. *Cor.* 8. *v.* 4. 2. Mert noha az hypocritak es balvanyozok azt itelik, hogy az balvanyok altal az igaz Isten tiszteltetik, mindazonaltal nem jol itelnek az

dolog felól; Mert az Isten lelek, es lelekben s-igassagban akar tiszteltetni. *Ioan.* 4. *v.*24. 3. Mert az balvanyok csalard mesterek, az kik az ő kővetőjőket meg csallyak. *Amos.*2. *v.* 4. &c. II. Erti az babonas tiszteleteket es emberi talalmanyokat, az mellyekkel csak hejaban tiszteltetik az Isten. *Mat.* 15. *v.* 9. III. Az teremtet allatokban valo bizodalmat. Mert minden test ollyan mint az fű, es minden ő dűcsősege csak hejaban valo. *Isa.* 40. *v.* 6. Annakokaert atkozot az ki emberben bizik. *Ierem.* 17. *v.* 5. IV. Vegezetre az mi erdemünkben valo bizodalmat. Mert mi az jonak csak meg gondolasara-is elegtelenek vagyunk magunktol. 2. *Cor.* 3. *v.* 5. Es az mi igassagink hasonlok az havas asszonyiallatnak veres ruhajahoz. *Isa.* 64. *v.* 6. &c. Annakokaert mind ezeket meltan nevezi az Propheta hejaba valo hazugsagoknak.

TANUSAG.

Tanollyuk megh innet; Hogy az balvany imadas, ham-is Isteni tisztelet, az teremtet allatokban es emberi erdemekben valo bizodalom, mind csak hejaban valo

ha-

hazugſagok. Ennek valoſaga meg tetßik az elő kamlaltatot dolgokbol. Vetkeznek tehat az Papiſtak az tőb balvanyozo emberekkel (az mineműek az poganyok) egyetemben, az kik az Iſtennek nyilvan valo parancsolattya ellen ezekben helyheztetik remenſegeket. De mi ezeket ne kőveſsűk, hanem az igaz Iſtent ugy tiſtellyűk, az mint az ő ſent igejeben kevannya. Annakfelette űdvőſſegűnket, ne az mi cselekedetűnkből, hanem az Iſtennek ingyen valo kegyelmeből es az Ur Jeſus Chriſtus erdemeből varjuk. Ez az elſő dologh.

AZ MASODIKROL

Az irgalmaſſagon erti az Propheta önnön magat az ſent Iſtent, az kit az hypocritak es balvanyozo emberek el hadnak. Tovabba irgalmaſſagnak nevezi az Iſtent, meltoſagnak okaert; Mert az Iſtenben, mindeneket felől halad az ő irgalmaſſaga. Az ſent David bizonyittya ezt *Pſal.* 103. v. 8. mikoron azt mondgya: Irgalmas es kőnyőrűlő az Ur, hoſu tűrő es igen irgalmas. Ugyan azon Soltar kőnyek

ſaz harmintz hatodik reſzeben iſmet azt mondgya: Dicsirjetek az Urat, mert jo az Ur, mert örökke valo az ô irgalmaſſaga. Ônnôn maga-is ezt allattya az Iſten *Exod.* 20. *v.* 5. holot azt mondgya; Hogy megh latogattya az Atyaknak vetkeket az fiakban, harmad es negyed iziglen: Es az ô irgalmaſſagat ki terjezti ezer iziglen azokra, az kik ôtet felyik az ô parancsolattyat meg tartyak, &c.

TANUSAG.

Vegyûnk eſûnkben innet; Hogy az kép mutatok es Balvanyozo emberek, az ô babonas Iſteni tiſztelerek es balvanyozaſok miat nagy kárt vallanak, holot az Irgalmaſſagnak kût fejet az elô mindenhato Iſtent el hadgyak, es idegen Iſtenek utan ſugorognak. Errôl panaſolkodik az Iſten *Ierem.* 2. *v.* 13. mondvan: Két vetket cselekedet az en nepem; Mert engemet, élô kût fônek vizet el hagyot, es maganak el hagyatot ôh kutakat kereſet, az mellyekben vizet nem kaphat. Ugyan ezen dologrol ſol az Jonaſ-is itt az helyen. Intettetſûnk azert innet; Hogy az Iſtent igazan

zan meg iſmerjük, es csak az ô kevanſaga ſerint tiſztellyük. Mert mikeppen az ſôtetſegnek az vilagoſſaggal, az igaſſagnak az hamiſſaggal; Azonkeppen az Chriſtuſnak az Beliallal ſemmi kôzi nincsen. 2. *Cor. 6. v. 14. &c.*

Mond immar az Propheta: En pedigh halaado ſoval aldozom te neked, es az mit fogattam, megh adom te neked, &c.

Ez igekben foglaltatik be negyedik es utolſo ága ennek à maſodik reſznek, holot az ô halaado voltat igeri az Propheta, meg ſabadulaſaert az Iſtennek. Két dolgokat iger pediglen. Mindeneknek elôtte; Hogy halaado ſoval aldozik az Urnak. Maſodſor, hogy az ô fogadaſat is be tôlti. Mindeniket laſſuk egyegy beſeddel.

AZ ELSÔRÔL.

Az mi az elſô dolgot illeti; Azt igeri maga felôl, hogy dicsiretnek ſavaval aldozik az Urnak. Holot az dicsiretnek ſavan erti az el vet jokrol valo halaadaſt. Arra kôtelezi tehat magat az Jonas, hogy az Iſtennek az ô jo tetemenyerôl ſoha el nem feletkezik, hanem azert az ô nevet

mindenek elôt algya, dicsiri es magaztallya, &c. Tovabba az mit az Jonas dicsiretnek szavanak nevez, az szent David, *Psal.* 80. *v.* 14. dicsiretnek aldozattyanak. Az Oseas pedigh *cap.* 13. *v.* 3. Az mi ajakinknak tulkainak nevezi. Igy nevezteţik pedig az halaadas 1. Mert mikeppen az regi szent embereknek aldozattyok kedves volt Istennek elôtte; Azonkeppen az hiveknek kônyôrgeſek es halaadaſok, kedveſek az szent Istennel. 2. Mert mikeppen az regiek az ô halaado aldozattyokban, az Istennek az el vet jokert halakat adtanak: Azonkeppen az hivek az ô halaado kônyôrgeſekben, az Istennek el vet javairol emlekeznek. 3. Mert mikeppen az aldozatok, mellyek igaz hitbôl az jôvendô Meſsiaſnak neveben lettenek, nem voltak haſontalanok: Azonkeppen az hiveknek igaz hitbôl ſarmazot kônyôrgeſek es halaadaſok, hathatok az szent Istennek elôtte, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük meg innet; Hogy az megh ſzabadulas utan, az hivek tartoznak az Isten-

Istennek halakat adni. Ezt önnön maga parancsollya az Isten, *Psal.* 50. *v.* 15. mondvan: Hiû segitségûl engemet az te nyomorusagodnak idejen, es en megh szabaditalak tegedet, te pedigh dicsôics engemet. Az Szent Pal-is errôl szol, 1. *Thess*: 5. *v.* 17. Szûntelen könyörögjetek es mindenekben halakat adgyatok. Ismet 1. *Tim.* 2. *v.* 1. Ezt sajat peldajaval commendallya itt az helyen az Jonas. Intetteſsûnk azert innet; Hogy az el vet jokrol megh emlekezven, azokert az Istennek halaado fiai es leani legyûnk eletûnknek minden napjaiban. De ez ellen ki sokan vetkezzenek ez mostani ûdôben, naponkent lattyuk.

AZ MASODIKROL.

Masodsor azt igeri maga felôl az Jonas; Hogy az mit fogadot, meg adgya az Urnak. Holot ne gondolkodgyal feretô Atyamfia ugy az Jonas felôl, mintha valami Barati avagy Remetei fogadast tôt volna, az melynek még emlekezeti sem volt az ô idejeben; Hanem hihetô hogy azt igerte maga felôl, hogy az Istennek jelen valo

jo

jo tetemenyeröl el nem feletkezik, hanem azert eletének napjaiban kedveſſen akar ſolgalni ô felſegének. De minthogy oda fellyeb, mind az aldozatokrol, ſ. mind az fogadaſrol bôſegeſſen emlekeztem, moſtan ezekrôl tôbbet nem ſollok.

TANUSAG.

Tanollyuk megh innet; Hogy az fogadaſokat be kel tellyeſiteni. Mert noha az Iſten az Uy Teſtamentomban az fogadaſra ſenkit nem kenſerit, holot ki ki mind elegge kôtelezte magat az keresztſegben az ſent Iſtennek; Mindazonaltal, ha valaki valamely ſabados, haſznos es lehetſeges dolgot fogad, be kel tellyeſiteni; kivaltkeppen ha megh eskût rayta, hogy az Iſtennek ſent neve megh ne gyalaztaſſek, mellyet meg tiltot az harmadik parancsolatban az elſô tablan. *Exod.* 20. *v.* 7. &c.

Vetkeznek tehat azok, az kik fogadton fogadnak, de ſemmit be nem tellyeſitenek benne, &c. Engedgye az mi ſent Iſtenünk, hogy az Jonaſſal egyetemben az mi fogadaſunkat az Urnak adhaſſuk meg, Amen.

XX.

XX. Prædicatio.

ENnek elôtte valo tanitaſaban, mindeneknek elôtte elô ſamlala az Jonas, az ô nyomoruſaginak draga gyûmôlcseit. Annakutanna ô magaval ellenbe vete az hypocritakat es balvanyozo embereket. Vegezetre halaado voltat igere az el vet jokert az ſent Iſtennek. Moſtan immar laſſuk Iſten ſegitſegebôl az kôvetkezendô igeket-is rendel.

Mond az Propheta: Az Ure az ſabaditas, &c. Ez rôvid igekben okat adgya az Jonas az ô cselekedetinek, tudni illik; Miert aldozzek az Urnak dicsiretnek ſavaval, es az ô fogadaſat-is miert adgya megh az Urnak? Azt mondgya hogy azert; Mert az Ure az ſabaditas. Mintha azt mondana: Azert aldozom en az Urnak dicsiretnek aldozattyaval, es az en fogadaſomat-is azert adom meg ô neki, mert nincsen ſenkinel az meg ſabaditas, hanem csak ô nala. Laſd meg *Ioel.* 2. *v.* 32.

TA-

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy az híveknek meg ſabaditojok egyedül csak az ſent Iſten. Az David bizonyittya ezt, *Pſal.* 121. *v.* 1. mondvan: Fel emelem az en ſemeimet az hegyekre, es varam honnan jöjön ennekem ſabaditom; Szabaditom lön ennekem az Ur, az ki teremtette az mennyet es földet. Laſd meg, *Iſa.* 43. *v.* 11. Az Jonas is ezt allattya it az helyen. Erre nevezetes peldaink vadnak az ſent iraſban. Az Noet az ő hazanepevel es az oktalan allatoknak ſok nemeivel egyetemben, Iſten tarta meg az barkaban. *Geneſ.* 8. *v.* 1. Az Loth Patriarchat Angyali altal ragada ki Iſten Sodomabol *Gen.* 19. *v.* 16. Az Izrael fiait Iſten hoza ki Ægyiptombol hatalmas karja altal. *Exod* 3. *v.* 8. Az Danielt az oroſlanyoknak vermeben, es az ő harom tarſait az egő kemenczeben ugyan azon Iſten tarta meg, az mint ezekről iraſunk vagyon, *Daniel.* 3 es 6. *cap.*

De ſok volna az peldakat mind elő ſamlalnom. Iſmetteſsünk azert innet; Hogy az mi meg ſabadulaſunkat egyedül csak az

ſent

ſent Iſtennek tulaydonicsuk. Vetkeznek tehat az kik megh ſabadulaſokat, vagy az ô magok okoſſaganak, vagy az külſô ezkôzôknek tulaydonyittyak. De ez illyen embereknek jayt kialt Iſten, *Iſa.* 31. *v.* 1. No mi ezeket ne kôveſsûk, hanem az Jonaſſal eggyût az megh ſabaditaſt az ſent Iſtennek tulaydonicsuk, es az Daviddal eggyût azt mondgyuk: Nem nekûnk Ut Iſten, nem nekûnk, hanem az te nevednek ad az dûcsôſeget. *Pſal* 115. *v.* 1. &c.

Ez ennek az caputnak maſodik reſenek-is magyarazattya. Mond immar az Propheta: Es parancsola Iſten az halnak, es ki vete Jonaſt az ſarazra, &c.

Ez igekben foglaltatik be ennek az caputnak harmadik es utolſo reſe, holot az Jonaſnak csudalatos meg ſabadulaſa adattatik elônkben. Harom dolgokat forgat pedigh it-is az Propheta. 1. Azt jelenti meg, ki altal lôt az Jonaſnak meg ſabadulaſa? 2. Honnet ſabadult meg az Jonas? 3. Az ô megh ſabadulaſanak modgyarol emlekezik. Mindenikrôl rendel ſollok egy egy beſeddel.

Mond

Mond az Propheta : Es parancsola Iſten, &c. Ez az elſô aga ennek az harmadik reſznek ; Holot ſerzô okarol emlekezik az ô meg ſabadulaſanak. Im azt mondgya hogy az Iſten volt az, az ki az halnak parancsolt. It csak azt laſſuk meg ; Miert ſabaditotta ki Iſten az Jonaſt az halnak gyomrabol, melyben engedetlenſege miat vettetet vala ?

Ennek nagy ſep okai vadnak. 1. Hogy megh mutatna az ô mindenhato erejet az ôveinek megh tartaſaban, oly tômlôczben vettetet vala az Jonas, az honnet ſemmi emberi erô altal megh nem ſabadulhatot volna ; De ime az Iſtennek mindenhato ereje altal ki ſabadittatik. 2. Hogy az hiveknek kônyôrgeſeknek hathatoſaga meg tetzenek. Az halnak gyomrabol kialt az Jonas az Urhoz es meg halgattatik kônyôrgeſeben. 3. Hogy az Jonaſnak csudalatos megh ſabadulaſa peldaja lenne az Ur Jeſus Chriſtuſnak jôvendô fel tamadaſanak az koporſobol. Ezt ô maga magyarazza Chriſtus Urunk, *Mat.* 12. *v.* 40.

TA-

TANUSAG.

Jegyezzük meg innet; Hogy az Isten minden allatoknak szabadossan parancsolhat, mert ő mindeneknek teremtője es gondgya viselője. Az David bizonyittya ezt *Psal.* 24. *v.* 1. mondvan: Az Ure az föld es annak tellyessege. Ismet, *Psal.* 135. *v.* 6. Az mi Istenünk, valamit akart, mindent cselekedet az Egen, az földön, az tengerben es az melysegekben. Meg tetszik ez, *Exod.* 8. *v.* 6. holot azt olvassuk hogy az bekaknak parancsolt Isten, es azok altal büntette az Pharahot orszagaval egyetemben. Ugyan ott *v.* 17. ismet azt irja az Moyses, hogy az Tetveknek parancsolt Isten, es azok altal osztorozta az Pharahot. Ismet *v.* 24. Az legyeknek parancsol es azok altal szanyargattya Ægyiptust. Itt-is im az halnak parancsol az Isten. Intertessünk azert innet, hogy az Istennek mindenhato ereje felől semmit ne ketelkedgyünk. Vigaztallyuk-is egyszersmind magunkat az Istennek hatalmaval. Mindenekkel bir ő felsege, annakokaert az legh kisseb teremtét allattyaval-is szolgaltathat

minekünk, az mi ellenſeginket pedigh ſemünk lattara meg büntetheti.

Mond immar az Propheta: Az halnak. &c. Ez az maſodik dolog ebben az harmadik reſben, holot azt jelenti meg, honnet ſabadittatot ő ki Iſtentől? Azt mondgya hogy az halnak gyomrabol. Szolottam ennek előtte-is erről az nagy halrol, es meg mondottam hogy Czethal volt ez, az mint önnön maga bizonyittya Chriſtus Urunk. *Mat.* 12. v. 40. De hogy inkab el hiheſsed ez csudalatos dolgot, meg-is egy avagy ket ſoval emlekezem az Czethalnak allapattya felől. Azt irja Ælianus, hogy az Indiai tengerben oly czethalak teremnek, hogy az Elephantnal őtſerte naggyobbak. Nemellyek azok közzül oly nagyok, hogy az oldalok tetemenek hoſaſaga huſz ölni vagyon. Laſd meg ezekről az Pliniuſt-is, *lib.* 9. *cap.* 3. Iſmet, *lib.* 32. *cap.* 1. Nevezetes dolog, az mit abban az levelben olvaſunk, mellyet amaz Polydorus Virgiliuſnak irtanak volt az czethalaknak nagyſagok felől. Chriſtus Urunk ſületeſe utan 1532. eſtendőben, az tengeri

geri haboru egy holt czethalat vetet volt ki, az melynek noha immar jo reſet az halak es egyeb fele allatok meg ettenek volt, mindazonaltal az huſanak maradekjat, ſaz ôregh terhes ſekereken aligh vihettek el. Annak hoſaſaga felôl azt irjak, hogy harmincz ôlni volt, az ſeleſege kilencz ôlni; az ſaja heted fel ſingni, az alla czontya nyolczad fel ſingni. Harmincz oldala czontyai voltanak, az mellyek kôzzûl mindeniknek hoſaſaga huſon egy lab nyomni volt. Az fejenek hoſaſaga het ſingni volt, haſonlokeppen az nyelve-is. Az ket ſzeme kôzi hat ſingni. Az farka ket agu volt, es az ſeleſege het ſingni, &c.

Ezeket csak azert hozom elô, hogy megh ercsed minemû rettenetes es iſonyu fogſagban vettetet volt az Jonas. Annakfelette hogy azt-is eſedben vegyed hogy hogy maradhatot meg az halnak gyomraban, es vegre mi modon jûhetet ki annak az halnak ſajan az ô ſûrô es hegyes fogai kôzt, artalomnelkûl.

Q 2 TA-

TANUSAG.

Tanollyuk meg innet; Mely igen igaz, az mit az Anna Aſſony mond: 1. *Sam.* 2. *v.* 6. Az Ur ôl meg, es iſmet meg elevenit, pokolra vet, es iſmet fel hoz, &c. Meg tetßik ez az Jonaſnak peldajabol itt az helyen, az kit az Iſten, engedetlenſegejert az Czethalnak gyomraba rekeztet vala mint egybûdôs tômlôczben; Viſontag latvan az ô igaz pœnitentia tartaſat, parancsola az halnak, hogy az Jonaſt az ſarazra ki veſſe. Intetteſsûnk azert innet, hogy az mi nyomoruſaginknak idejen ketſegben ne eſsûnk, hanem bizzunk az Iſtênek mindenhato erejehez, es hidgyûk el, hogy az ki az Jonaſt az halnak gyomrabol ki ſabaditotta, minket-is ki ſabadit az veſedelembôl.

Mond vegezetre az Propheta: Es ki vete az Jonaſt az ſarazra, &c. Ez az harmadik es utolſo dológ, az melyrôl ha derekaſſon gondolkodunk, bizonyara nem kicsin csuda, mind az Jonaſra nezve az ki az halnak, ſûrô es hegyes fogai kôzt bekevel es minden artalomnelkûl altal mehetet:

tet: Mind az halra nezve, az ki az Istennek parancsolattyanak engedet, es az Jonast az szarazra gyomrabol ki vetette: Vegezetre az helyre nezve-is, az honnet illyen nagy allat, az Jonast az szarazra ki vethette. Mert nyilvan valo dolog, hogy affele nagy halak az parthoz igen ritkan kôzelitenek, es mikor kôzel mennek, hamar megh feneklenek, es nehezen mehetnek viſza az mélyere az viznek.

De à ki csak môdotta elein, es mindenek lettenek, igen kônnyen meg cselekedhette ezeket. Tehat mind ezek az Istennek csadalatos munkai voltanak, az ki parancsolt az halnak, es mindenben engedelmeſſeget mutatta. Tovabba, az mint oda fellyeb is mondottam, ugyan jot kerûlt az Jonas az hallal eggyût. Mert az mint az Hiſtoriak elônkben adgyak, ez harmad nap alat tôbbet ment harmad fel ſaz mélyfôldnel. Mert Joppe (mas nevel Japho) varaſatul fogvan, az kiſſebbik Aſian egeſlen altal ment, es az Ægeum Tengeren altal kelven, Conſtantinapolra ment. Annak utanna az Helleſpontuſon, mind az Euxinum

tengerig vitetet, az melynek partyara az haltol ki vettetet, &c.

TANUSAGOK.

I. Vegyük eßünkben innet; Mely igen könyü modgya vagyon Istennek az ô hiveinek megh szabaditaſaban, valamint es mikor akarja. Mert az Istennel ſemmi lehetetlen dolog nincsen. *Marc.* 10. *v.* 27. *Luc.* 1. *v.* 37. Errôl ſol az David-is, *Pſal.* 135. *v.* 6. Az mi Istenünk valamit akart mindeneket meg cselekedet, az Egen, az földön, az tengerben es az melyſegekben. Erre nevezetes peldaink vadnak az ſent irasban; De hogy többet elô ne ſamlallyak, igaz elég erre az Jonaſnak jelen valo csudalatos meg ſabadulaſa az nagy halnak gyomrabol. Vigaztallyuk azert ezzel magunkat minden fele nyomoruſaginknak idejen. Nagyoke, az mi nyavalyaink? Nem lehetnek nagyobbak azoknal, az mellyekben az Jonas forgot az halnak gyomrában, az mint oda fellyeb ô maga elô ſamlala. De mind azokbol ki ſzabadi-

totta

totta ôtet az Ur Iſten. Higgyûk el azert, hogy minket ſem hagy ô felſege; Mert hûſeges es igaz, annak okaert erônk felet nem probal, az mint az ſent Pal bizonyittya, 1. *Cor.* 10. v. 13.

II. Jegyezzûk megh azt-is; Hogy az Iſtennek minden teremtet allati engednek. Nincsen az Iſtennek oly kicsin, nema es erzekenſegnelkûl valo allattya, melynek ha parancsol, hogy az ô ſavanak nem engedne. Megh hallok oda fellyeb; Hogy az Iſten az ſeleknek paranesola, es az tengert fenekevel fel forgatak. Annak-utanna parancsola ugyan azon ſzeleknek, es megh ſzûnenek. Ide alab az negyedik caputban, parancsol az fergeczkenek, es az Jonas feje felet fel nevekedet boroſtyan ſzalat meg ſzaraztya. Itt-is parancsol az halnak, es az Jonaſt az ſzarazra ki veti.

Intetteſsûnk azert innet; Hogy miis engedgyûnk az ſzent Iſtennek, hogy az oktalan, nema es erzekenſegnelkûl valo allatoktol megh ne gyôzetteſsûnk.

De bodog Isten, ki kevessen legyenek az engedelmesek, naponkent valo peldaink bizonyittyak. Meltan panaszolkodhatik azert mi felőlünk-is az Isten, mint regen az Sido nemzetseg felől, *Isa.* 1. *v.* 3. *Ierem.* 8. *v.* 7. &c. Szükseg annakokaert, hogy az mi szent Istenünknek könyörögjünk; hogy tericsen meg minket, hogy meg terhesjünk, es ő hozza fiui es leany engedelmesseggel lehessünk. Igy cselekedgyek mi velünk ugyan ezen mi kegyelmes Atyank es Istenünk, Fiaert az Ur Jesus Christusert. Amen.

Ezennek à masodik caputnak-is rövid magyarazattya

XXI. Prædicatio.

SZollottam ez ideiglen, Isten segitsegeből, az két első caputoknak magyarazattyaban, az Jonas Historiajanak első referől, holot elönkben adattatik, mind az kivaltkeppen valo pœnitentianak modgya, s-mind az Istennek irgalmassaga az megh terö bünösökhöz. Mostan immar következik

kezik az ket utolso caputoknak magyarazattya, holot megh irattatik, mind az kôzônseges pœnitentianak modgya es rendi, s. mind az Istennek irgalmassaganak nagy volta, az meg terô bûnôsôkhôz, az Ninive varosbelieknek peldajokban. Lassuk azert Isten segitsegebôl ezeket-is rendel.

Mond az Propheta: Szola az Ur masodsor Jonasnak es monda: Kelyfel, menj el Ninivebe, amaz nagy varosban, &c. Olvasd el egeslen az harmadik caputot.

Summaja ennek az caputnak csak ez: Meg irattatik ebben az harmadik resben, az Jonasnak masodik el bocsatatasa Niniveben, az ô foganatos prædicallasaval egyetemben; Holot egyser s. mind elônkben adatik az Istennek irgalmassaga az pœnitentia tarto bûnôsôkhôz, &c.

Harom kivaltkepen valo resei vadnak pedig ennek az caputnak. Mert az elsô resben azt irja meg az Propheta, mikepen kûldôtte Isten ôtet uyjonnan Ninivebe, es ot mikepen prædikallot. Masodsor emlekezik az ô prædikallasanak foganattyarol. Harmadsor azt mondgya megh, micsoda

haſnat vettek az Ninive varasbeliek az ő igaz pœnitentia tartaſoknak. Mindenikről rendel ſollok Iſten ſegitſegeből az igeknek folyaſa ſerint.

Mond azert az Propheta: Es lőn az Urnak beſede maſodſor az Jonashoz mondvan: Kel fel, meny el Ninivebe amaz nagy varosban, &c. Olvaſd el az negy elſő verſeket.

Ez igekben foglaltatik be ennek az caputnak elſő reſe, holot az Jonas prædikallaſa adatik előnkben, kőrnyűl allo dolgaival egyetemben.

Itazert ket dolgokat kel rővideden meg latnunk. 1. Miert hogy uyjonnan az Jonaſt küldi Iſten Niniveben? 2. Minemű inſtructioval bocsattatik el az Propheta?

AZ ELSŐRŐL.

Uyjonnan az Jonaſt küldi Iſten Ninivebe, imez kővetkezendő okaiert. 1. hogy ezzel is megh mutatna Iſten az Jonashoz valo Atyai ſeretetit es jovoltat, az Ninivebeliekkel egyetemben. Megh hallottuk ennek előtte, mely engedetlenől viſele az Jonas magat az Iſten parancsolattyahoz,

mikor

mikor elsôben Niniveben kûldetek Istentôl, mely ô cselekedetiert melto vala, hogy az Istentôl tellyesseggel meg vettessek, avagy csak ez jelen valo kôvetsegtôl megh foztassek, es ô helyette Ninivebe mas Propheta bocsattassek. De ime nem cselekedi ezt az sent Isten, hanem masodsor-is solittya ôtet es Niniveben kûldi. Az honnet nagy nyilvan meg tetsik, hogy ôtet Isten ugy vette be az ô gratiajaban, hogy az ô elebbi fogyatkozasirol meg ne emlekezzek. Az Ninivebeliek-is nagyot erdemlenek vala, mert az ô gonossagok mind az Egigh fel hatot vala, es az Istennek sent semeitigen meg bantottak vala: De ime az Isten, ugy kevannya azoknak meg tereseket es meg maradasokat, hogy uyjonnan az ô Prophetajat az Jonast kôzikbe kûlgye.

2. Ezzel azt-is meg akarta Isten mutatni, hogy az emberek Isten ellen csak hejaban igyekeznek es tusakodnak, mert ugyan az Isten tanacsanak kel elô menni. Mert az Isten nem ollyan valtozo mint az ember. *Iacob.* 1. *v.* 17. *Malach.* 3. *v.* 6.

3. Ez alkolmatossággal az Istennek Sz. igéjének prædikallasa is commendaltatik mindeneknek, az mellyel sokot Isten elni az embereknek meg teritesekben rend szerint. Tudgyuk azt, hogy az Isten gyakran az poganyokat, csudak altal is meg intette az rejajok következendő vesedelem felől, az mint ezt nagy sok peldak bizonyittyak. De az ő nepe közt az Isten, az ő szent igéjenek prædikallasat tartotta fen, hogy ez altal igazgatna az ő Anyaszent-egyhazat. Tehat ez is nem utolso jele volt az Istennek az Ninivebeliekhez valo szerelmenek, holot az ő Prophetaja altal az ő szent igéjet küldötte közikben.

4. Vegezetre ezzel az Isten arnyekoztatta, az poganyoknak jövendő megh teriteteseket az Istennek igaz ismeretire, mellyet az ő szent Fianak fületesenek idejere halaztot vala, az mint erről az regi szent Prophetak bőségessen jövendőltenek.

TANUSAGOK

I. Tanollyuk megh innet; Hogy az Isten az pœnitentia tarto bűnősöket, ugy vesi az ő kedveben, hogy az ő elebbi ese-

tek-

tekről tellyesseggel el feletkezzek. Ide valok az Istennek sep vigaztalo beszedi. Az többi közöt, *Ezech.* 18. *v.* 21. azt mondgya az Isten: Az hitetlen ha meg terend minden ő bűneiből az mellyeket cselekedet, es meg tartangya minden en parancsolatimat, es itiletet s igasságot cselekedik, élven el es meg nem hal. Ismet, *Isa.* 43. *v.* 25. En vagyok, en vagyok, az ki el törlöm az te alnoksagidat en magamert, es az te bűneidről megh nem emlekezem. Idvözitönk-is azt mondgya *Mat.* 11. *v.* 28. Jövetek en hozzam minnyajan, az kik megh vadtok az bűnnel terheltetven, es en megh könnyebitelek. Az sent Janosnak hatodik reszeben-is azt mondgya: Az mit az en Atyam ennekem ad, en hozzam jű, és az mi en hozzam jű, en azt ki nem verem. Nagy sep peldaban adgya ezt elönkben Christus Urunk, *Luc.* 15. *v* 20. holot be hozza az tekozlo fiat es az ökegyes Atyat. Peldank erre az sent Peter is, az ki noha az ő Idvözitő mesteret haromszor megh tagatta vala, mely fogyatkozasaval magat az Apostoli meltosagbol ki forditotta

ttotta vála mindazonaltal, latvan Christus Urunk az ő igaz pœnitentia tartaſat, az ő kedveben es kegyelmeben be veſi, es az ő harom tagadaſanak, amaz ſep harom vallas tetelt veti elleneben, *Ioan.* 21. *v.* 15. Szeretlek tegedet, &c. Itt is az Jonaſt nem pirongattya Iſten az ő elóbbi eſetiert, hanem az elóbbi Prophetaſagban meg tartvan, uyjonnan el kűldi Niniveben. Intetteſſűnk azert innet; hogy az mi felebaratinknak eſeteket ugy engedgyűk megh, hogy azokrol többe meg ne emlekezzűnk, hogy az mi mennyei ſent Atyanknak igaz fiai es leani leheſſűnk. De ez ellen ki ſokan vetkezzenek, naponkent valo peldak bizonittyak.

II. Vegyűk eſſűnkben azt-is; Mely igen igaz az mit Iſaias mond; *cap.* 14. *v* 27. Az mit az ſeregeknek Ura el vegez, vallyon kicsoda bonthattya megh? Mintha azt mondana, hogy, ſenki ſem. O maga-is azt mondgya Iſten, *Iſa* 46. *v.* 10. Az en tanacsom meg ál, es az en akaratom meg leſen. Meg tetſik ez, az Jonaſnak peldajabol, à ki noha elſőben vonagattya magat es nem akar

akar Niniveben menni; Mindazonaltal karaval tanullya meg, micsoda legyẽ az Isten parancsolattyat meg vetni, es vegezetre-is ugyan azon parancsolattyat hallya az Istennek: Kely fel, menyel Niniveben, &c. Intettelsünk azert innet; Hogy az Isten parancsolattyanak engedgyünk, mert vagy akarjuk vagy nem, de à mit ô felsége el vegezet, annak vegben kel menni. De ki sok fogyatkozasok essenek ez ellen, naponkent lattyuk. Nemellyeket Isten az Egyhazi polgalatra polit, es sep tudomannyal fel éke. sit; De ôk masfele tartyak az lo sajat, kĩ Udvarbirosagra, ki Harminczadosagra, kĩ Ispansagra igyekezik. Sokan mind addigh sekergenek à hivatal elôt, hogy vegre sem kerülhetik az arkot, hanem vensegeknek idejen is engedniek kel az Isten parancsolattyanak, es az igat fel kel nyakokra venniek. No mi az Jonason tanollyunk, es idejen engedgyünk az Isten parancsolattyanak, ha azt akarjuk hogy karat ne vallyuk engedetlensegünknek.

AZ MASODIKROL.

Lassuk immar azt-is, minemü parancsolattal

lattal bocsattya el Isten az Jonást. Kely fel, ugy mond, meny el Niniveben az nagy városban, es kiálcz az ellen, az mit en teneked mondok, &c. Ez az *instructio*, mellyel Isten Jonást el bocsattya, az mely, mindenben eggyez az első parancsolattyaval. Az honnet megh tetßik, hogy az Isten megh nem változik, noha az ůdők meg változnak.

It-is ket dolgokat kel megh latnunk 1. Miert hogy uyjonnan Ninive városának nagyságat forgattya az Propheta előt az Isten? 2. Miert hogy nevezet ßerint meg mondgya, mit prædikallyon az Jonas.

AZ ELSŐRŐL.

Nagynak mondgya Isten Ninivet, 1. Hogy megh idejen hozza kesicse az Prophetat az jővendő prædikallashoz. Mert lattyuk, az kik nagy emberek eleiben bocsattatnak követségre, idejenkoran jo modgyaval hozza kesűlnek az dologhoz, hogy közep utokban meg ne csökönyenek: Hasonlokepen cselekedik Isten az Jeremias Prophetaval-is, mikor őtet az prædikallasnak tißtire ki bocsattya, à mint meg

tetßik

tetßik, *Ierem.* 1. *v.* 10, holot Iſten azt mondgya: Ime en ma tegedet Prophetava teßlek az poganyokon es orßagokon, hogy gyomlaly, roncs, veßes, tôry, eppits es plantaly-oda alab pedig az tizen-nyolczadik versben azt mondgya. Ime en ma tettelek tegedet erôs varaſa, es vas ofloppa, es ertz baſtyava, mind az egeß fôldôn, az Juda Kiraly ellen, az ô Fejedelmi ellen, az ô Papjai ellen, es à fôld nepe ellen, &c. Chriſtus Urunk-is azt mondgya à tanitvanyoknak, *Mat.* 10. *v.* 18. Az Fejedelmek es Kiralyok eleiben-is vitettek ti az en nevemert, &c. 2. Az Propheta bôcsûletiert cselekedi ezt az Iſten. Mert lattyuk, hogy az bôcsûletes emberekhez, bôcsûletes emberek ſoktanak bocsattatni. 3. Hogy meg mutatna az Iſten, hogy az ô ſent igeje ala, nem csak az kôz renden valok, hanem az nagy emberek-is vettettenek, az minemûek, abban az ûdôben az Ninivebeliek valanak.

TANUSAG.

Jegyezzûk meg innet az Iſtennek csudalatos tanacsat az embereknek megh te-

ritteteſekben, holot lattyuk hogy az egyûgyû erôtelen tanitok altal viſi vegben az dolgot. Ezen ád halakat az mi Idvôzitônk az ô mennyei ſent Attyanak *Mat.* 11. *v.*25. mondvan: Vallaſt teſek te elôtted en Atyam, Mennek, fôldnek ura, hogy el reytetted ezeket az bôlcsektûl, es az ertelmeſektûl, es azokat meg jelentetted az kisdedeknek. Jol vagyon Atyam, mert ez volt az te jo kedved. Errôl ſól az ſent Pal-is 1. *Cor* 1. *v.*27. mondvan: Az kik bolondok ez vilagnak itileti ſerint, azokat valaztotta az Iſten, hogy az bôlcseket meg ſegyenicse: Es à kik ez vilagon erôteleneknek alittatnak, azokat valaztotta Iſten, hogy az erôſeket meg ſegyenicse: Es az kik nemrelenek ez vilagon, es ſemminek alittatnak, azokat valaztotta Iſten, es az mellyek nincsenek, hogy az mellyek vadnak, azokat el-tôrôllye, hogy ne dicsekedgyek ô elôtte egy teſt is, &c. Peldank erre minekûnk az Jonas, à kit egyedûl, illyen nagy roppant varas ellen bocsat: mely az egeſ Aſsyriai birodalomnak feje vala. Hafonlokeppen cſelekedek regenten

genten az Moyseſſel, az kit az juhok mellól ſolitvan, Pharahonak es az Ægyiptombeli bôlcseknek ellenek állata. *Exod.* 3. *v.* 10. Az Jeremias Prophetat-is egyedûl az Kiralyok, Fejedelmek, Papok es az egeſs nép ellen bocsata. *Ierem.* 1. *v.* 5, 10. &c.

Igy az egyûgyû Apoſtolokat, à kik nagy reſre halaſs emberekbôl allanak vala, à pogany Philoſophuſoknak es az nagy fejedelmeknek ellenek ki bocsata az prædikallaſnak tiſztire. Moſtan-is igy cselekedik az Iſten, az mint naponkent jol lattyuk. Az ſegeny egyûgyû es nemtelen tanitokat bocsattya, az nagy Fejedelmek, Urak, orſagok, tartomanyok es roppant varaſok ellen. Nem merik amaz arany lanczos, ſubas es nagy meltoſagbeli emberek vetkekrôl megh inteni az Kiralyokat es Csaſarokat; Elô ál egy ſegeny boytos fejû prædikator, es ſemtûl ſemben meg ſeddi ôket, nem kûlômben, mint regen à Davidot az Nathan. 2. *Sam.* 12. *v.* 7. Es az Achabot az Illyes. 1. *Reg.* 21. *v.* 19. &c. Vigaztallyuk azert innet mi magunkat; Erôtelenek vagyunke magunkban? Hallade, azt mondgya az

sent Pal 1. *Cor.* 1. *v.* 25. Hogy az Istennek erőtlensége, erősseb az embereknek erősségeknel. Az mi erőtlenségünkben tetsik megh az Istennek hatalma. 2. *Cor.* 12. *v.* 9. Tehat bizzuk Istenre magunkat, es jarjunk el mi hivatalunkban, tudvan azt hog nem mi vagyunk az bolok, hanem az mi Atyanknak lelke. *Mat.* 10. *v.* 20.

AZ MASODIKROL.

Nevezet szerint megh mondgya Isten, mit prædikallyon Niniveben az Jonas, imez kövétkezendő okokert. 1. Hogy meg mutassa, hogy à Prophetak, akar mely nagy emberek legyenek-is, mindazonaltal magoktul nem bolhatnak semmit, hanem csak azt, az mit Isten ő nekiek szajokban ád. Erről bol az Isten, *Deut.* 4. *v.* 2. Ismet, 12. *v.* 32. Az Salomon-is, *Proverb.* 30. *v.* 6. Lasd megh az irasokat. 2. Hogy az Isten az Jonas panaszolkodasanak eleit vegye, es az Jeremiassal egyűt azt ne mondgya: Ah, ah, Uram Isten, nem tudok szollani. *Jerem.* 1. *v.* 6. Nagy jo volta tetsik azert innet-is meg az Istennek, az ki az ő beszedet à Prophetának szajaban adgya, mellyel

őtet

ôtet mint neminemű uti költseggel az utra indittya. 3. Hogyennek az Jonas követsegenek nagyob meltosaga legyen, es az felől meltan mondhassa az Prophetais; Az Urnak beßede, &c.

TANUSAG.

Tanollyuk meg innet; Hogy az Egyhazi folgaknak nincsen arra sabadsagok mit sollyanak, hanem az mit az Isten sajokban ád, csak azt kel prædikallanyok. Ezert nevezi ôket az sent Pal, az Istennek titkainak sapharinak. 1. *Cor.* 4. *v.* 1. Mert mikeppen az sapharnak, az ô Uraebol kel sapharkodni, nem masebol, vagy magaebol. Azonkeppen az igaz tanitoknak az Istenebôl kel Sapharkodniok. Peldank erre az Jeremias, az kit Isten mikor ki bocsat, azt mondgya: Ime az en beßedemet adtam az te sadba, *Ierem.* 1. *v.* 9. Az Ezechielnek-is azt mondgya az Isten: Embernek fia ôrallova tettelek tegedet az Izraelnek hazan; Annak okaert az en sambol vegyed az beßedet es azt hirdessed, &c. *Ezech.* 3. *v.* 17. Idvôzitônk-is, mikor ki bocsattya az tanitvanyokat, azt

parancsollya; Hogy azoknak megh tartasara tanicsak az nepet, az méllyeket mondot nekiek. *Mat.* 28. *v.* 20. Ugyan ezen dolgot parancsollya Isten az Jonasnak-is itt az helyen. Intettessenek azert innet mind tanitok s. mind halgatok. &c.

Az tanitok arra, hogy az Istennek szent igejet prædikallyak az Anyaszentegyhazban, hogy Istennek sapharinak meltan neveztethessenek. Az halgatok pedig, hogy az igaz tanitok szajokbol az iget ugy vegyek, nem mint magok tudomanyat, hanem mint az Istennek szent igejet, tudvan azt, hogy valaki azokat halgattya, tulaydon az Ur Jesus Christust halgattya. Visontag az ki azokat meg veti, nem őket, hanem az Istennek szent Fiat veti megh, *Luc.* 10. *v.* 16. &c. Erre segellyen fejen kent bennünket az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, Fiaert az Ur Jesus Christusert, szent Lelkenek altala,

AMEN.

XXII. Prædicatio.

ENnek előtte valo tanitaſomban, kezdem magyarazni az harmadik caputot; Holot mindeneknek előtte arrol ſzollek. Miert hogy uyjonnan az Jonaſt küldi Iſten Niniveben? 2. Azt-is megh jelentem; Minemű inſtructioval bocsattatik Iſtentől az Jonas? Moſtan immar laſſuk Iſten ſegitſegebül az következendő igiket-is rendel.

Mond az Propheta: Fel kele azert az Jonas, es el mene Ninivebe az Urnak beſede ſerint, &c.

Ez igekben előnkben adattatik az Jonaſnak engedelmeſſege az Iſtennek parancsolattyahoz.

Harom dolgot jelent pedig az Propheta, 1. Hogy fel kőlt. Mellyel mind az ő keſ volta, ſ-mind pedigh ſerenſege megh

jelentetik az Isten parancsolattyanak el kö-
veteſében. Mert azok mondatnak fel kel-
ni, az kik ſerenſeggel es vidam elmevel
nyulnak valamely dologhoz. 2. Azt jelen-
ti meg hova ment, tudni illik Niniveben,
az hova annak elötte-is küldettetet vala
Istentöl. Nem megyen azert immar Thar-
ſisban, az hova annakelötte igyekezik va-
la, hanem az hova Isten küldi. 3. Azt
mondgya, hogy az Urnak beſede ſerint
ment el. Mellyel azt jelenti, hogy ſemmit
magatol nem cselekedet, hanem minden-
ben az Urtol függöt.

TANUSAGOK.

I. Vegyük eſünkben innet; Mely haſ-
noſok az nyomoruſagok az hiveknek, az
Isten ſerint valo jo dolgoknak el keveteſe-
ben. Mi emberek termeſet ſerint keſedel-
meſſek vagyunk az jora: Annak-okaert
az Isten ez vilagi nyomoruſagok altal bo-
kot minket azokra ſerkengetni, Mellyek
utan csuda nagy valtozaſok eſnek az hive-
ken csak hamarſaggal. Peldank erre az Jo-
nas, az ki ennekelötte az Isten parancsolat-
tyat hatra hagyvan, az ö oko.ſagat követi
vala,

vala, az Isten sine elől el akar vala futni; Mostan halvan az Istennek parancsolattyat, nem disputal magaban, nem-is gondolkodik az el futas felől, hanem mindgyarast fel kel es utnak ered, es mindenben az Istennek kevansaga ferint igyekezik önnön magat rendelni. Vallyon honnet lőt ez az hertelen valo nagy valtozas? Mert az Isten scholajaban vettetven, meg sanyargattatot vala az Jonas. Hasonlokeppen jár az David-is, az mint az többi kőzt meg tetsik *Psal.* 119. *v.* 71. Holot az Istentől ő reja bocsattatot nyomorusagoknak hasnarol gondolkodvan, fel kialt es azt mondgya: Jo ennekem Uram hogy megh alazal engemet, hogy meg tanulnam az te igasságidat. Hasonlo dolgot olvasunk az Ephraim felől, *Ierem.* 31. *v.* 18. Megh sanyargatal engemet, ő Jehova Isten, es meg tanulek, az ki annak előtte ollyan valek, mint az delcseg tulok. Intettessünk azert innet; Hogy az nyomorusagokat bekevel senvedgyük, tudvan azt, hogy az kik az Urat seretik, mindenek javokra lesznek. *Rom.* 8. *v.* 28.

II. Jegyezzük megh azt-is; Hogy az mi életünket es erkölcsünket az Istennek parancsolattya ſerint kel minekünk rendelnünk. Peldank erre az többi közt az Jonas, az ki az Istennek parancsolattya ſerint el megyen Ninive varaſaban. Vetkeznek tehat mind azok, az kik az Istennek nyilvan valo parancsolattya ellen, nagy vakmerőkeppen ſanzandekbol cselekednek, es az Istent igaz bosu allaſra ingerlik. Effele emberekkel rakva ez moſtani hitvan vilagh. De mi azokat ne kövesük, hanem az Jonaſſal eggyut minden dolgainkat az Istennek parancsolattya ſerint rendellyük.

Mond immar az Propheta: Az Ninive pedigh nagy varas vala, harom napi jaro földön.

Ez igekben uyjobban elő hozza az Propheta az Ninive varaſanak allapattyat, melyről oda fellyeb egy nehanſor emlekezek, es azt igen nagynak mondgya. Nem oknelkül mondgya pedigh nagynak; Mert nem csak az emberek elöt, hanem Isten elöt-is nagy vala az Ninive.

Meg

Megh tetſik ez 1. Mert ſohol az Iſten annyi ideig nem tartotta az Monarchiat, mint Niniveben. Azt irjak az kûlſô Hiſtoricuſok, hogy az Aſſyriai Kiralyoknak lako helyek es Kirali ſekek tôb ideiglen volt ezer harom ſaz eſtendôknel.

2. Mert abban az varasban, kivaltkeppen valo es igen nevezetes peldat ſerze Iſten az kôzônſeges pœnitentia tartas felôl, &c.

Tovabba, az mit az harom napi jaro fôld felôl jelent az Jonas, eggyez az kûlſô Hiſtorikuſokkal az kik azt irjak, hogy negy ſaz futamatni fôldôn volt, mellyek (az mint Dreſſerus *in Iſagoge* megh ſamlallya) tizen ket avagy tizen-ôt Nemet mely fôldeket tettenek.

Az varas keriteſen pedig kôrnyôs kôrnyûl, mas fel ezer ſzep tornyok voltanak, az mint Herodotus es Diodorus Siculus bizonyittyak.

M.N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

TA-

Tanollyuk meg innet; Hogy az Isteni Szolgalatban minket semminemű dologh megh ne keslellyen. Peldank erre mi nekünk az Jonas, az kit Ninive varasanak meltosaga az Isteni Szolgalattol el nem vonhat, hanem abban serenyen elő megyen. Hasonlokeppen cselekettenek az regi Szent Prophetak, az mint megh tetszik az Moisesnek, Samuelnek, Illyesnek, Nathannak, Isaiasnak, Jeremiasnak, &c. peldajokbol. Ezeket követtek az Uy Testamentombeli igaz tanitok, az kik közt nevezetesek az keresztelő Janos, Szent Istvan, Szent Peter es Pal az többivel egyetemben. Intettessünk azert innet, hogy ezeknek nyomdokokat követven, az Isteni Szolgalatban, minden felelem, baratsag es Atyafiusagra valo nezes nelkül elő mennyünk; hogy az utolso napon az mi Urunk mi nekünk-is azt mondgya: Örüly, jo es hű Szolgam; Mert az kevessen hűseges voltal, ez utan többön bizlak tegedet: Meny be az te Urodnak örömeben. *Mat.* 25. *v.* 21. es 23. De ez ellen ki sokan vetkezzenek, naponkent valo peldaink bizonittyak. Mond

Mond immar az Propheta: Es kezde az Jonas be menni egy napi jaro földön, &c. Ez-is eggyik jelenſege Ninive varaſanak nagy voltanak. Mert ha csak laſſan mendegelt-is az Jonas, ket avagy harom mely földet ſabadon mehetet egy nap eſtig. De it azt kerdhetne valaki; Miert ment annyira be az Jonas: hogy nem kezdet mindgyart az varaſnak kapujaban prædikallani? Erre könyü az felelet:

1. Ezt azert cselekette az Jonas, hogy job mondgya lenne az tanitasban. Mert hihetö, hogy közel harmad refere, be ment volt azon elſö napon az varasban. Job volt azert az varaſnak derekan prædikallani, hogy mind elö ſ-mind hatra megh hallanek az ö ſava, hogy nem mint ha az kapuban kezdet volna prædikallani.

2. Hogy az Jonaſnak engedelmeſſege es batorſaga innet-is megh tetßenek, az mely nem lött volna olyan tettetes, ha csak az kapuban prædikallot volna, mert csak ugy jart volna, az ki malomban megyen, es nem öröl, az mint köz beßedben mondgyak.

3. Hogy

3. Hogy az dolognak nagy voltat meg jelencse az mellyet ô prædikal vala. Mert az nagy dolgot ſokaknak kel tuttokra adni, &c.

TANUSAG.

Vegyük eſzünkben innet; Hogy az Egyhazi ſolgaknak az tanitasban valo alkolmatoſſagot igen megh kel kereſniek. Erre indithattya ôket az Jonaſnak jelen valo cselekedeti, az ki hogy job modgyaval tanithaſſon, jol be megyen Ninive varaſaban es ugy kezd prædikallani. Haſonlokeppen cselekettenek minden ûdôbeli igaz tanitok. Vetkeznek tehat, az kik csak azon vadnak, hogy az goromba kôſſegnek tehelſſenek eleget, es csak ſakman modon jarnak el hivatallyokban. De atkozotnak mondgya az Propheta, à ki az Urnak munkajat csalardul cselekedi, *Ierem.* 48. *v.* 10. Mond meg-is: Es kialta mondvan; Még negyven nap vagyon hatra, es Ninive el ſillyed, &c.

Itt immar azt jelenti meg az Propheta, mint viſelte magat Niniveben. Im azt mondgya, hogy, kialtot. Holot az kialtaſon,

ſon, nem valami modnelkûl valo kajabajaſt kel értenûnk, az minemû az reſegeſek kialtaſa az korcsomán es az uczakon; hanem amaz batorſagos, hangos es nyilvan valo prædikallaſt. Nem ſuttogot tehat az Jonas, mint az Baratok es vén Aſſonyok ſoktak cselekedni; hanem teli torokkal prædikallotta az Iſtennek beſedet Niniveben. Kialt peniglen mindeneknek elôtte azert, mert az Iſten azt parancsolta vala, hogy kialcson Ninive ellen. 2. Hogy az teſti batorſagban be merûlt embereket fel ſerkenthetne, &c.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Mikeppen kel amaz huſos fûlô emberekkel az tanitoknak bannyok. Igy tudni illik, mint az Niniveliekkel az Jonas: teli torokkal ki kel azoknak vetkeket kialtani, hogy vegyek eſekben magokat es fel ſerkenven tartſanak pœnitentiat. Azt parancsollya Iſten az Iſaiaſnak-is *cap.* 58. *v.* 1. mondvan: kialcs es megh ne ſünnyel, emeld fel az te ſodat

mint

mint az Trombita, es hirdeſſed az en nepemnek gonoſſagat. Intetteſſenek azert innet mind az tanitok ſ. mind az halgatok. Az tanitok arra, hogy az Iſtennek ſzent igejet, tiſztan es igazan, minden felelem nelkûl batorſaggal prædikallyak. Az halgatok pedig, hogy ne haragudgyanak az tanitokra, ha ôket az Iſten igejebôl megh feddik, mert jay ô nekik ha tiſztekben igazan el nem jarnak. 1. *Cor.* 9. *v.* 16.

De vallyon mit kialtot az Jonas? Meg, ugymond, negyven nap vagyon hatra, es Ninive el ſillyed, &c.

Ez igekben, rôvid ſummaja adattatik elônkben az Jonas prædikatiojanak. Mert ne ugy gondolkodgyal az dologh felôl, mintha csak ezeket az egy nehany ſokat prædikallotta volna Niniveben az Prophéta, hanem ez volt ſummaja az ô tanitaſanak. Mikeppen azert az Evangeliſtak, az Chriſtuſnak es az kereſztelô Janoſnak tanitaſoknak, csak rôvid ſummajat irtak meg, azonkeppen az Jonas az ô prædikatiojat rôvid ſummaba foglallya, mellyet bôvebben jelentet az Ninivebelieknek.

Annak-

Annakokaert, az mint az fent Hiſtoriának rendiből megh tetſik, mindeneknek előtte az ő hivatallyat allata az Propheta, es meg jelentette, hogy ő nem magatul indittatot, hanem Iſtentűl bocsattatot arra à kővetſegre. Annakutanna à Ninivebelieknek vetkeket feddette, à mellyek az Eghig fel hatottanak, es az Iſtent igaz bosuallaſra fel indittottak. Vegezetre, az Iſten savaval ſententiat mondot fejekre es megh jelentette, hogy ha megh nẽ ternek, negyven nap mulvã, mind varaſoſtul el vesnek, &c.

TANUSAGOK.

I. Tanollyuk meg innet; Mely nehez tiſt legyen à Prædicatorſag. Meg tetſik ez csak az Jonaſnak jelen valo allapattyabolis. Kicsoda merte volna az fő renden valok kőzzűl abban az Kirali varasban azt hirdetni, az mit az fegeny egyűgyű Jonas Propheta reli torokkal kialt. Mert ha valami kőz emberekkel lőtt volna dolga, ſokkal kőnnyeb volt volna, hogy nem mint ollyan nagy emberekkel. Egy jambor tanito felől azt olvaſſuk, hogy mikor egy fő Hertzeg előt prædicallana, az Egy-

hazi ſolgalatnak ſulyos voltat, nagy ſep haſonlatoſſag altal jelentette meg, mondvan: Haſonlo az Prædicallas à Nyul nyuſashoz; Mert mikeppen azok á kik Nyulat nyuzank, az derekarul nagykönnyen le vonnyak az bőrt, de ha az fejere jutnak, nehezebben jutnak ahoz. Nemellyek haragjokban azt is mondgyak: Nyuzza őrdög az fejet, es el hadgyak. Igy az tanitoknak ſokkal több bajok vagyon az fő renden valokkal, hogy nem az kőſſeggel. Halvan azokat az Hertzegh, hozza hivattya az Prædicatort, es jol tartya, annak-utanna egy ſubat adat neki mondvan. Szerető Prædikator Uram, kerlek hogy az fejet ſe nyuzasd az őrdőggel, hanem inkab azt is te magad nyuzzad, &c. Jol jart volt az az jambor tanito, mert jambor volt à Hertzeg-is. De moſt hamareb talalnank az ki igaz mondaſunkert az ſubankat el vonna, hogy nem mint ſubaval ajandekozna bennünket. Intetteſſel azert innet ſeretö Atyamfia; Ne mondgyad hogy könyü elet az Prædicatorſag, mert csak az tudgya azt mi izü, az ki meg koſtolta.

II. Ve-

II. Vegyük eſünkben azt-is, mely utalatos legyen Iſten elôt az bûn. Az David bizonyittya ezt *Pſal.* 5. *v.* 7. mondvan: Ur Iſten gyûlôlôd te mind azokat, az kik hamiſſagot cselekednek es el vezted mind azokat, az kik hazugſagot ſolnak, &c. Megh tetſik ez, az elſô vilagnak ſomoru allapattyabol, mellyet Iſten az bûnert veſte el az viz ôzôn altal. Sodomat, Gomorrhat-is, az ſomſed varaſokkal egyetemben az bûnert ſyillyezte el. Ihon az hires neves, Ninive varaſat-is ezert akarja az Iſten negyven nap mulvan el veſteni. Intetteſſünk azert innet, hogy az vetkektûl iſonyodgyunk, hogy az Iſtennek ſulyos bûnteteſet el tavoztathaſſuk. Errôl kellene gondolkodniok azoknak, az kik az ſok kûlômb kûlômb fele vetkekben ugyan buborekolnak, mint egy fele allat az ſárban, es az bûnt ugy iſak, mint az ſomjuhozo ember az vizet. *Iob.* 15. *v.* 16. De ez fele ember igen ritka madar. Engedgye az mi ſzent Iſtenünk, hogy az bûntûl iſonyodhaſſunk, hogy az Iſtennek kemeny bûnteteſet el kerûlheſſük. Amen.

XXIII. Prædicatio.

MEg hallottak ennek elôtte az hivek; Minemû engedelmeſſeggel viſelte az Jonas ônnôn magat, az Iſtennek maſod rendbeli parancsolattyahoz. Az utan, arrol értenek, minemû nagy varos volt az Ninive. Végezetre, hogy hogy ſ-mi modon prædicallot az Propheta Niniveben? Moſtan immar laſſuk Iſtenſegitſegebôl az kôvetkezendô igeket-is.

Mond azert az Propheta: Hivenek az Ninivebeliek az Iſtennek, es bôy tôt hirdetven, kicsintûl fogvan nagiglan gyáz ruhaban ôltözenek, &c. Olvaſd el mind az tizedik verſiglen, &c.

Ez igekben foglaltatik be ennek az caputnak maſodik rebe; holot az Jonas prædikallaſanak foganatos volta adattatik elônkben, mely nem egyeb volt, hanem az Ninivebelieknek, igaz pœnitentia tartaſok. Laſſuk azert rendel az igeket. Igy ſol az Jonas: Es hivenek az Ninivebeliek az Urnak, es bôytôl hirdetven, kicsintôl fog-

fogvan nagiglan gyazban ôltôzenek, &c. Ez rôvid igekben meg jeleni az Prophe-ta Ninive varasanak hertelen valo nagy valtozasat, mellyet ide alab nyilvabban ki magyaraz. Holot 1. azt kel meg latnunk; Micsoda hitel volt ez, mellyet az Ninivebelieknek tulaydonit az Jonas? 2. Miert mondgya hogy az Urnak hittenek, holot az Jonas bevedenek hittenek vala? 3. Miert hirdetnek bôytôt es sakban ôltôznek?

AZ ELSÔRÔL.

Az mi az elsô dolgot illeti, az hit sok keppen vetetik az irasban, de hogy mind elô ne samlallyam, egy nehany nevezetes jedzesit hozom be. 1. Azert vetetik az Istennek igiretinek erôs es alhatatos voltaért. Illyen jedzesben vesi az szent Pal, *Rom. 3. v. 3.* mondvan: Mert micsoda? Ha szinten nemellyek hitetlenek voltanak-is; vallyon azoknak hitetlensegek, az Istennek hitit (az az fogadasaban valo alhatatossagat) nejaban valova tesie? 2. Vetetik, valamely dolognak kûlsô es historia szerint vaio be veteleert. Illyen jedzesben vetetik.

Iacob. 2. *v.* 19. holot az Apoſtol azt mondgya: Az ördögök-is hiſnek es rettegnek. 3. Vetetik amaz üdö ſerint valo vallas tetelert, mely az hypocritakban-is meg talaltatik ez vilagon. Illyen jedzeſben veſi Chriſtus Urunk, *Mat.* 13 *v.* 21. holot azt mondgya; Hogy az mely mag az köves földben eſet, azokat peldazza, azkik csak ideiglen hiſnek. 4. Jedzi, az kep mutatasbol valo vallas tetelt. Illyen jedzesben vetetik, *Act.* 8 *v.* 13. holot azt olvaſſuk; Hogy amaz Simon Maguſ-is hit az Philepnek. 5. Vetetik az csudatetelekre valo erőert. Illyen jedzesben veſi Chriſtus Urunk, *Mat.* 17. *v.* 20. Bizony mondom ti nektek, hogy ha annyi hitetők volna, mint az muſtar mag, es azt mondanatok imez hegynek, meny el innet: el menne, es ſemmi lehetetlen nem volna nektek. Az ſent Pal-is, 1 *Cor.* 13. *verſ.* 2. Ha, ugymond, oly hűtőm volna-is, hogy az hegyeket egy helyből masban vihetnem, ſeretetem pedigh nem volna, ſemmi vagyok. 6. Vegezetre, vetetik az üdvözitő igaz hitert. Erről ſol az ſent Pal *Epheſ.* 2. *v.* 8.

ke-

kegyelemből tartattatok meg az hit altal: Ismet *Rom.3.v.28.* Hit altal igazittatik meg az ember, az törvenynek cselekedetinelkül, &c. Ebben az utolso jedzesben vetetik itt az helyen. Vettek vala pedig ezt az hitöt az Ninivebeliek az Jonasnak prædikallasabol, Mert az hit hallasbol vagyon, az hallas pedig az Isten igejeböl, *Rom.10.v.17.* Hogy pedig illyen igaz hitök volt az Ninivebelieknek, meg tetßik innet; Mert azoknak pœnitentia tartasok kedves volt Istennek elötte. Hitnelkül pedig senki nem kedveslstennek elötte. *Hebr.11.v.6.* Annakfelette innet megh tetßik; Mert Christus Urunk *Mat.12.v.41.* nagy erössen commendallya az Ninivebelieknek hitöket, mikor igy sol: Fel tamadnak az Ninivebeliek az itiletnek napjan, es karhoztattyak ezt az nemzetseget (à Sidokrol sol) hogy ök meg tertenek az Jonas prædikallasara, &c. Mindazonaltal azt nem mondgyuk, hogy seggyetlen eggigh mind igaz hitök let volna az Ninivebelieknek; mert hihetö hogy ollyan roppant varasban, annyi sokasagh közt, sok hypocritak es hitötlenek-is nem

találtatnának volna: De az Isten nagyob gondot viselt az ő valaztot fiaira es leanira, hogy nem mint, az hypocritakra avagy hitetlenekre.

TANUSAG.

Jegyezzük meg innet; Mely igen igaz az mit az Szent Pal, *Hebr.* 4. *verſ.* 12. mond. Elő es hathato az Istennek beszede, es minden ket elő tőrnel hathatob, az mely be hat az embernek szinten belső reszeire. Megtetszik ennek valosaga az Ninivebelieknek peldajokbol, az kik felől ha jol gondolkodunk, nagy sok akadalyok volt, avagy lehetet volna, mely őket az pœnitentianak utaban meg keslelhette volna. Mert, mindeneknek előtte ők balvanyozo Atyaktol es Anyaktol szűlettetven, az balvany imadasnak közepette neveltettenek vala fel, es az Istennek szent igejet annak előtte ingyen sem hallottak vala. Nehez vala azert az be vet tevelygest mindgyart el hadni, es uy tudomant be venni, amaz mondas szerint: *Aſſueta relinquere durum eſt*, az az: Az sokot dolgot nehez el hadni. Annakfelette gazdagsaggal es minden

ez vi-

ez vilagi jokkal bővölköttenek, mellyek az embert fel fuvalkottattyak, es nagy gyakorta testi batorsagra visik. Ez mellet fabadon bizhattanak volna erejekben es hatalmokban-is; Mivel hogy az Monarchia immar ő köztők ezer es haromfaz eftendeig allot vala fen. Vegezetre, minden ketsegnelkül nagy sok babonasok es varaslok voltanak ő köztők, az kik ő nekiek minden jokat, es hosu ideiglen valo bekeseget igirtenek. Ezek közze megyen az Jonas, idegen ember-leven, Sido nemzetből valo, mellyet az somzed poganyok igen gyülölnek vala. Senkit sem ő nem ismer, sem őtet nem ismerik Niniveben. Ez mellet oly somoru hirt prędikal, az mely mind kedvetlensegre s-mind hihetetlensegre indithatta az Ninivebeli kedve tölt embereket. Mert kicsoda hihette volna el, hogy ollyan nagy, erös ez hires neves varasnak, az kinek sohannan semmi ellensege nem vala, sőt felelme sem lehetet, ollyan rövid üdő alat utolso romlasa es vesedelme erkezhetnek. Peldanak okaert, ha most valaki Constantinapolban menne, es az Jonas-

ſal eggyût azt kialtana; hogy ha à pogany Tôrôkôk es annak az nagy varaſnak tôb lakoſi megh nem têrnek, negyven nap mulvan mind el veſnek, vallyon ſ-el hinneke? Nem itelem. De mind ezeken altal ment az Ninivebelieknek, az ô hitôk mely az Sent Leleknek titkos munkalkodaſa altal, az Jonas prædikallaſabol, immar gyôkeret kezdet vala verni. Annak okaert ettûl ſerkengettetven, az ô elebbi eletekrôl es erkôlcsôkrôl gondolkodnak. Egyberſ-mind az Iſtennek termeſeti is eſekben jut, az regi peldak elôttôk forognak, es mivel hogy lattyak, hogy ô elôttôk nagy ſok nemzetſegek haſonlo vetkekert el veſtenek nagy hirtelenſeggel; veſik eſekben hogy ôk-is kônnyen el veſhetnek, ha igaz pœnitentia tartaſok altal az dolognak eleit nem veſik, &c. Intetteſsûnk azert mi-is; Im az Iſtennek Sent igeje naponkent fûleinkben zengedez, mely az mi bûneinket vadollya es az pœnitentiara ſerkenget. Halgaſſuk azert azt figyelmeteſſen, eletûnkrôl es erkôlcsônkrôl gondolkodgyunk, bûneinket el hagyvan eletûnket jobbicsuk, es Iſtenhez

meg

megh térven, az ő irgalmaſſagahoz folyamodgyunk,&c. De ſiketek es vakok ez moſtani vilagnak fiai, es ſinten ugy elnek, mint az Noe idejebeli emberek, mind az ket fűlőkre nagy batran aluſnak. Felő annakokaert, hogy az utolſo veſedelem veletlen ne talallya őket, &c.

AZ MASODIKROL

Noha az Jonas prædikallaſanak hittenek vala à Ninivebeliek, mindazonaltal helyeſſen mondgya à Propheta, hogy az Urnak hittenek; Mert az Jonas nẽ magatul ſollot, hanẽ az Iſten kővetſeget viſelte es az ő ſavat ſollotta. Hat az Jonas az Iſtennek csak kővetti volt, à kialtal à Ninivebelieket pœnitentiara intette. Igazã mődattanak azert az Urnak hinni; mert à kik az Iſten ſolgainak hiſnek, nẽ embereknek, hanẽ az Iſtẽnek hiſnek. Nẽ à tanitok à ſollok, hanẽ az Iſtennek ſelke ſol ő altalok, à mint idvőzitőnk bizonittya *Mat.* 10. *v.* 20. Ide valo az is, az mit Chriſtus Urunk mond *Luc.* 10. *v.* 16. *Qui vos audit, me audit*; Aki titeket halgat, engemet halgat, &c. Meltã commendallya tehat à ſ. Pal az Theſſalonicabelieket, 1. *Theſſ.* 2. *v.* 13.

hogy

hogy az ő tanitaſat nem ugy vettek, mint emberet, hanem mint Iſten beſedet. Viſontagſaggal, à kik az igaz tanitokat meg vetik, tulaydon az Ur Jeſus Chriſtuſt vetik meg az ő mennyei ſent Attyaval egyetemben, *Luc.* 10 *v.* 16. Ezert vadollya az ſent Iſtvan-is az Sidokat, *Actor.* 7. *verſ.* 51. hogy az ſent leleknek allottak ellene, mikor az Iſtennek ſent ſolgainak ſavokat meg vetettek. Igy moſtan-is, valakik az igaz tanitoknak beſedeknek helt adnak, meltan mondatnak az Iſtennek hinni, &c.

TANUSAG.

Tanollyuk megh innet; Hogy az igaz pœnitentianak kezdeti, ſemmi, nem egyeb, hanem az Iſten beſedenek el hitele: Mert az kik az Iſtennek beſedet el hiſik, azok az ő bűnőket megh iſmerik, es azokat el hagyvan, az Iſtenhez igaz pœnitentia tartaſok altal meg térnek, es igaz hitnek altala az Iſtennek irgalmaſſagahoz ragazkodnak. Peldaink erre az Ninivebeliek, az kik mindeneknek előtte az Urnak hiſnek, az utan bűnőket meg iſmerik, azokat el hadgyak, es az Iſtennek bűn bocsato kegyelmehez,

mehez, igaz pœnitentia tartasok altal folyamodnak. Intetteſünk azert innet; hogy mi-is hidgyünk az ö ſzent igejeben minekünk ſolo Iſtennek. Annakutanna vetkeinket megh iſmerven, folyamodgyunk az Iſtennek üdvözitö kegyelmehez es az Ur Jeſus Chriſtus erdemehez, es alazatoſſan kerjük bünönknek bocsanattyat. De ez moſtani emberek ingyen ſem akarjak halgatni az Iſtennek beſzedet, nem hogy annak helt adnanak. Ne csudallyuk tehat, ha illyen ſük moſtan az igaz pœnitentia, &c.

AZ HARMADIKROL.

Vegezetre, az mi az harmadik dolgot illeti; Moſtan nem akarok az böytröl es gyaſz ruharol derekas tractat inditani, igaz eleg azt megh tudnunk; Miert cselekettek ezeket az Ninivebeliek? Az böytöles annyit teſzen, mint bün öles: Mert az ki böytöl, bünt öl az. Az gyaſz ruha pedig az embernek belſö alazatoſſaganak es fülbeli töredelmeſſegenek külſö jeleneſege, mellyek az igaz pœnitentia tartasban igen megh kevantatnak. Annakokaert az Ninivebeliek böytölnek es gyazban öltözniek, hogy

hogy az ő igaz pœnitentia tartaſokat ez kűlſő jegyek altal meg mutaſſak. Erre nevezetes peldaink vadnak az Sent Irasban. Laſd meg, 2. *Sam.* 12. *v.* 16. 2. *Reg.* 19. *v.* 2. 2. *Paralip.* 20. *v.* 3. &c.

ELLENVETES.

Mondhatna itt valaki; Nam azt parancsollya Chriſtus Urunk *Mat.*6.*v.*16. Hogy mikor mi bőytőlűnk, ne ſemlatomaſt, hanē titkon bőytőllyűnk: Azert nem jol cſelekettek az Ninivebeliek hog az emberek nek ſemeklattara cſelekettek ezeket, &c.

De kőnyű erre az feleſet; Mert az bőyt ket fele, tudni illik kőzőnſeges es kivaltkepen valo. Az kivaltkeppen valo, kivaltkepen valo okokbol ſokot ſarmazni, es ezt titkon kel à kereſtyen embernek cſelekedni. Erről ſol Chriſtus Urunk az megh nevezet helyen. Az kőzőnſeges pedigh, kőzőnſeges okokbol ſarmazik, es kőzőnſeges helyet es ſokaſagot-is kevan imez kővetkezendő okokert. 1. Hogy az Iſtennek haragiat az bűn ellen, mint egy kőzőnſeges gyuladaſt mindenek igyekezzek oltani. 2. Hogy à kik nem ſegyenlettek ſokakoak

botran-

botrankozasokra, közönseges helyen vetkezni, ne begyenlyek az Istent közönseges helyen megkövetni. 3. Hogy egyebek-is inditta sanak az pœnitentia tartasra. Mert az peldak igen hathatok, mind jo, s mind az gonos dolgokra. Illyen közönseges pœnitentiat kevan az Joel *cap.* 2. *v* 15. Illyen az Ninivebelieke-is. De itt azt kerdhetne valaki; Miert hogy az Ninivebeliek, meg az apro magzatocskakat-is pœnitentiara fogjak, holot azok ahoz semmit nem ertettenek?

Ennek nagy bé okai vadnak. 1. Mert azok-is balvanyozo Atyaktul es Anyaktul fülettettenek, annak-okaert az büntetest meltan megh erdemlettek volna Istentöl. 2. Mert noha erötelenségek miat az apro gyermekek nem vetkezhettenek, mindazonaltal, haylandosagok volt az bünre. Annakokaert bünöl költtenek az pœnitentia nelkül. 3 Hogy à Ninivebelieknek pœnitentia tartasok tetteteslehetlenne. Ugyan ezenokaert cselekedik ide alab; Hogy meg az barmokat-is gyazban öltöztetik es az eledeltül-is meg fogjak.

TA;

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy az kőzönſeges pœnitentia tartaſnak idejen, nem csak hasznos, hanem ugyan ßükſégeſ is az embernek önnön magat azoktol megh tartoztatni, az mellyek az embernek teſtet faytalanſagra, avagy negedſegre indithatnak, az mineműek az etelben italban es ruhazatban valo bujalkodas es az teſti gyönyörüſegh. Mert noha az Iſten orßaga nem etel ſem ital, hanem igaſſag, bekeſſeg es örőm az ßent Lelek altal, *Rom.* 14. *v.*17. Mindazonaltal gyönyörkődik az Iſten benne, mikor lattya az fiainak es leaninak az ő belső tőredelmeſſegeknek kűlső jelenſeget. Peldaink erre az Ninivebeliek, az kik az ő belső tőredelmeſſegeket bőytőleſekkel es gyaßban valo őltőzeſekkel is megh mutattyak. Haſonlokeppen cſelekednek az Izrael fiai, mikor az Benjamin nemzetſegeről ket ottal igen megh verettenek volna, *Iudic.* 20. *v.* 26. Intereſsünk azert mi is; Hogy az mi belső tőredelmeſſegünknek kűlső jegyeit is megh mutaſſuk, hogy egyebek előt is jo pelda adok lehe-

ſſünk.

ſünk. Erre ſegellyen minket az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Sz. Lelkenek altala Amen.

XXIV. Praedicatio.

MEgh hallak az Kereſztyenek ide fellyeb, minemü foganattya volt az Jonas Propheta tanitaſanak Ninive varaſaban az kőz rend előt. Effelől azt monda à Propheta, hogy az Urnak hittenek az varaſnak lakoſi: Annak utanna kicsintül fogvan nagiglan gyaſ ruhaban öltőztenek es bőytőltenek. Laſsuk immar, Iſten ſegitſegeből az kővetkőzendő igeket-is rendel. Mond immar az Propheta: Minek-utanna pedigh az befed az Ninivebeli kiralynak fületben eſet volna, fel kelven az ő Kyralí ſzekiből, le teve az ő Kyrali ruhajat, es gyaſ ruhaban öltőzven, à porban üle, &c. Olvaſd el az tizedig verſiglen, &c.

Mikor à mi Urunk Jeſus Chriſtus, à Niniavebelyeknek pœnitentia tartaſokat commendallya, *Mat.12.v.41.* Nem csak az Si-

do nemzetſegnek vakmerőſeget feddi, hanem egyſer ſ-mind minket-is int, mint kellyen mind közönſegeſſen, ſ-mind kivaltkeppen cselekednünk, hogy ha meg maradaſunknak őrülünk. Szükſeg annakokaert hogy ez meg hallot igekre figyelmeteſſen vigyazzunk, es ezekből lelkünk eppületire valo tanuſagokat ragadgyunk. Harom dolgokat forgat pedig it à Prophéta. 1. Azt jelenti, hogy az Jonaſnak az ő prædicatioja, az Ninivebeli kiralynak-is fületben ment. 2. Hogy halvan az ő kemeny prædicatiojat, az ő ſekiből le falvan, kirali öltözetit le tette gyázban öltőzőt es az porban ült. 3. Hogy az ő alatta valoknak meg parancsolta, hogy közönſeges pœnitentiat tartſanak. Mindenikről rendel ſolyunk.

AZ ELSŐRŐL.

Mindeneknek előtte azt mondgya az Prophéta; Hogy az Kiralynak-is fületben ment az dolog. Meg lehetet ez nagy könnyen; mert az Kiralyoknak, az mint tudgyuk, ſok ſzemekes fülők vagyon, amaz mondas ſerint: *An neſcis longas, Regibus eſſe manus*, az az: Nem tudode hogy à Kiralyok-

lyoknak hoßu kezek vagyon. Erre pedigh ugyan ßükſegek-is vagyon à Kiralyoknak, holot mindenôt jelen nem lehetnek, es ßemely ſzérint mindeneket nem lathatnak es halhatnak. A honnet meg tetßik, hogy jol rendeltetet udvar volt kûlſôkepen à Ninivebeli Kiralynak udvara; Holot ezt à nagy dolgot, noha à hallaſra ßomoru vala, mindazaltal az ô Uroknak be vißik. Ez mellet ez-is dicsiretes dolog; hogy noha illyen nagy dolgot hallanak az Jonaſtol, mindazonaltal, ſem nem ßidalmazzak az Jonaſt ſem meg nem fogjak, hanem az dolgot igazan be vißik az Kiralynak. Kûlômben vagyon moſt az allapat az Fejedelmek es Kiralyok Udvaraban, az mint lattyuk. Mert nagy ſok udvari ßolgak, hogy az ô Urokat meg ne ßomoricsak, nagy dolgokat el titkolnak ô tûlôk, es az melyben gyônyörkôdhetnek, örûlhetnek es vigadhatnak, csak azokat mondgyak meg, mely miat nem kicsin fogyatkozaſok kôvetkeznek nagy gyakorta mind magokra, ſ-mind az ô alattok valokra. Peldaink erre regenten az Pharaho ſzolgai az kik mind addig commendallyak az

Abraham feleſegenek az Sára Aſſonynak formajat az ô Urok elôt, hogy el ragattattyak vele, mely miat meg ſanyargattatek Iſtentûl az Pharaho udvara, nepevel egyetemben, *Geneſ.* 12. *v.* 15. Vayki ſokan vadnak moſtan-is effele ſolgal az Fejedelmek udvaraban. De nem illyenek voltanak az Ninivebeli Kiraly ſolgai à mint mondam.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzûk meg innet; hogy az ſolgakban valogataſt tegyünk, es az menire lehet azon igyekezzûnk, hogy jambor, hiſeges es Iſten felô ſolgakat tarcsunk. Mert az Iſten az jo ſolgakert, az gazdakat-is meg ſokta aldani, az mint ez meg tetſik az Joſephnek peldajabol. *Geneſ.* 39. *verſ.* 5. Vetkeznek tehat affele emberek, az kik akar mely lopo, paykos es gyilkos ſolgakat be fogadnak. Sôt meg azt mondgyak, hogy ha ôk mind az jamborat valogattyak, ſolgat, ſem kaphatnak. Haſnallyanak vele ez fele emberek; Ezert algya illyen igen Iſten joſagokat es marhajokat, barmokat az dôg ottan ottan le vonſa: mert paykos es parazna ſolgak ôrzik es [illegible]geltetik marhajokat.

kat. Hegyeket es mezejeket az Iſten meg nem algya, mert lopoknak es gyilkoſoknak munkajokkal élnek az gazdak, &c.

De mi ezeket ne kôveſsûk, hanem az menire lehet, jo ſolgakat tarcsunk, hogy mind magunkat ſ. mind joſagunkat az Iſten meg algya.

II. Tanullyak meg innet az ſolgak-is; hogy az ô Urokhoz hivek es igazak legyenek. Ha mit hallanak ô felôlôk, bár ſomoru hir legyen is, mindazonaltal igazan meg mondgyak, es ſemmit tûlôk el ne titkollyanak. Peldaink erre az Ninivebeli kiraly ſôlgai, az kik noha ſomoru hirt hallanak az Jonaſtul, mindazonaltal be viſik az ô Uroknak. De ez ellen ki ſokan vetkezzenek ez moſtani ûdôben az ſolgak kôzzûl, naponkent jol lattyuk.

AZ MASODIKROL.

Laſſuk immár maſodſor, mit eselekedik az Kiraly, minekutanna meg erti az Jonaſnak kemeny es fenyegetô prædicatiojat. Nem haragſik ô ellene, mint az Achab az Illyes ellen. 1. Reg. 18. v. 17. Nem fogtattya megh, ſem az tômlôczre nem kûldi,

mint az Herodes az Sz. Janoſt, *Mat.* 14.v.3. Hanem, le ſal az ô Kirali ſekibôl, es az ô ſokot Kirali ôltôzetit es ekeſſeget le teven, gyaſ ruhat veſen magara es az porban ûl, &c. Szokaſok vala ez az regyeknek, hogy mikor az Iſtennek avagy jelen valo, avagy következendô haragjanak jegyeit latrak, ſokot ôltôzeteket meg valtoztattak es gyaſ ruhat vettenek magokra. Laſd meg, 2 *Reg.* 19.v.1. *Iudit.* 9.v.1. *Eſther.* 4.v 3. Csudalatos nagy valtozas volt ez illyen hertelenſeggel, az mely annyival tetteteſſeb, az menivel nagyob emberben lôt. Mert tudgyuk, az nagy Fejedelmek mely igen oltalmazzak az ô meltoſagokat. Ennek oltalmazaſa mellet nem ſannak nagy vér onto hadakat inditani, melyben ſok ezer emberek el veſnek. Mit nem cselekedik amaz Alexander Macedo, hogy az ô meltoſagat ôregbithetne. Az többi közt az irja Quintus Curtius; Hogy mikor Darius Kiraly, az ô maga leanyaval kenalna es orſaganak eggyik reſevel, csak ſûnnyek meg az hadakozaſtul; azt felelte neki: *Sicut cœlum duos ſoles, ita mundus duos Imperatores*

tores, ferre non poteſt. az az: Mikeppen az Eg ket Napokat, azonkepen ez vilag ket Kiralyokat el nem ſenvedhet, &c. Am mind addig hadakozek ellene, mig eletet el nem fogyata, es orſagat el nem foglala. Az Aſtyages Kiraly felôl is azt olvaſſuk; Hogy az ô unokajat az Cyruſt azert akarta megh ôletni még kicsinkoraban, mert mikor az ô leanya az Mandanes Aſſony terhes volna az Cyruſſal, azt latta volt almaban, hogy oly fiat ſûl, à ki az ô Kirali ſekiben ûl. Az Herodes Kiraly pedigh, hogy az ô Kirali meltoſagat megh tarthatna, az ô ſajat fiainak es feleſegenek ſem kedvez, hanem nagy kegyetlenôl meg ôleti, az mint Macrobius irja, &c. Melto azert csudalkozaſra ennek az orſag, ſôt vilag biro nagy Fejedelemnek peldaja, az ki illyen hertelenſeggel igy meg alazta ô magat. De, mindenketſegnelkûl ezt cselekettette ô velle, 1. az Iſtennek ſ. igeje, mellyet az Jonas hirdetet vala Niniveben. Mert oly hathatoſaga vagyon az Iſten beſedenek, hogy hertelenſeggel az embert el valtoztattya es ugyan meg Uyttya. Meltan mondgya tehat az ſ. Pal, hogy à

lelki fegyverekkel (az Istennek igejevel) minden hatalmasságok el rontatnak. 2. *Cor.* 10. *v.* 5. Ismet, *Hebr* 4. *v.*12. Elő, ugymond az Istennek beszede, es minden ket elő tőrnel hathatob. 2. Az Sz. Leleknek titkos munkalkodasa az ő hiveben es lelkeben; Mert ha ez nem jarult volna, csak hejaba zengedezet volna az ő fületben az külső beszed. Erre nevezetes peldat olvasunk, *Actor.* 16. *v.* 14. holot azt irja az szent Lukacs; hogy amaz Lydia nevő barsony aros Asszonyallatnak az Ur nyitotta meg az ő szivet, hogy azokra figyelmetesszen halgathatna, az mellyeket az szent Pal mond vala.

TANUSAG.

Vegyük eszünkben innet; hogy az fejedelmek is az Isten igejenek alaja vettettenek, annakokaert tartoznak az engedelmesseggel Erre inti Isten az jo fejedelmeket, *Deut.* 17 *v* 18. mondvan: Minekutanna az Kiraly az ő sekiben ülend, irja megh maganak kőnyebe az törvennek massat, az Levi Papjai előt valo kőnyből. Es legyen az ő nalla, es olvassa azt eletenek minden idejeben, &c.

Erre

Erre indithattya ôket 1. Az Iſtennek promotioja. Mert Iſtentôl belheztettek az meltoſagban, az mint az ſent Pal bizonittya, *Rom.* 13. *v.* 1. Melkan meg kevanhattya tehat Iſten ô tôlôk hogy az ô parancsolattya ſerint rendellyek eleteket es erkôlcsôket. Ertettek ezt az jo Kiralyok, annakokaert, minden gyônyôrûſegek az Iſtennek igeje volt ô nekik. Laſd megh *Pſal.* 42. *v.* 1. Iſmet, *Pſal.* 84. *v.* 11. &c.

2. Hogy jo tûkôrôk es peldak legyenek à kôſſeg elôt, az mellyet Iſten az ô kezek ala bizot. Tehat az jamborſag ket kepen-is illeti az Fejedelmeket, elſôben magokra nezve, maſodſor pedig az kôſſegre nezve, mert igen igaz amaz kôzônſeges mondas: *Regis ad exemplum totus componitur orbis*, az az: Az Kiraly peldajat kôveti mind az egeſz orſag. Iſmet; *Talis eſt civitas, quales ſunt Principum mores*: ollyan az varos az minemûek az Fejedelmek erkôlcsi. Iſmet; *Qualis Rex, talis Grex*: Az minemû az Kiraly, ollyan az Orſag. Avagy: ollyan az nyai, az minemû az Paſtor. Ez az oka hogy az Fejedelmeknek vetkeknek fedde-

ô igaz pœnitentiajokat, bôytôlesſel es gyazban valo ôltôzeſekkel bizonyitanak, &c. De itt azt kerdhetne valaki; Mi lehet az oka, hogy meg az oktalan allatok felôl-is parancsol az Kiraly az Ninivebelieknek? Ennek nagy ſep okai vadnak, im csak rôvideden famalalom elô: 1. Ezzel az ô bûnôknek nagy voltat, es az ellen az Iſten haragjanak rettenetes voltat akarta meg jelenteni, tudni illik, hogy ôk oly igen vetkeztenek Iſten ellen, hogy ha ô nekik erdemek ſerint akar fizetni, meltã mind magokat ſ. mind barmokat el veſztheti. 2. Mert amaz kedve tôlt emberek kivaltkepen Ninive varaſaban, az vadakkal es madarakkal gonoſul eltenek vala: Haſonlokeppen az kôz renden valo emberek, lovoknak, ôkrôknek es ſamaroknak munkajokkal es erejekkel; Tehat illendô vala hogy az ô igaz pœnitentia tartaſokat azokban-is megh mutatnak. 3. Hogy az ô pœnitentia tartaſok annyival tetteteſſeb lenne, holot nem csak ô magok ſemelieben koplalnak es gyaſolnak, hanem megh az oktalan allatokkal-is azt cselekettetik. 4. Hogy az emberek

rek az ô bûnôknek ſulyos voltarol gondol-
kodnanak, holot azokert, meg az oktalan
allatok-is fenvednek. Laſd meg *Rom.* 8. *v.* 20.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzük meg innet; Hogy az meg haragutt Iſten, nem jo, etelünkben italunk-ban es ruhazatunkban valo bujalkodaſunkal haragra es bosſuallaſra ingerlenünk: hanem ſôt inkab azon kel lennünk, hogy az ô fel lobbant haragjat az bûn ellen, kûlſô magunk viſeleſevel-is csendeſitsük. Igy cſelekedenek regen az Izraelitak, mikor az Beniamin nemzetſegetûl igen meg veretettenek volna. *Iudic.* 20. *v.* 26. Haſonlokep. pen az jambor Ezechias Kiral-is, mikor az Rabſaceſnek karomlo beſedit az ô követi altal meg ertette volna, 2. *Reg.* 19. *v.* 1. Itt-is az Ninivebeliek, latvan az Iſtennek haragjat, bôytôlnek es gyazban ôltôznek, hogy az ô fûbeli tôredelmeſſegeket ezzel-is meg mutaſſak. Vetkeznek tehat azok, az kik az Iſtennek haragjanak jegyet ooha napponkent lattyak, es fenyegeteſet az igaz tanitok altal nagy ſokſor hallyak, mindazaltal ôk azzal ſemmit ſem gondolnak, ha-

n. m

nem etelekben, italokban, es ruhazatokban ſabadon bujalkodnak, es az teſti gyönyörüſegben torkig ülnek. Effele emberekkel rakva ez moſtani hitvan vilagh. Tekints ket fele es erre igaz elegh peldakat talalſ. De mi ezeket ne kövesſük, hanem az Ninivebelyekkel eggyüt, az megh haragut Iſtent, külſö magunk viſeleſevel-is igyekezzünk engeztelni, &c.

II. Ugyan innet azt-is tanollyuk meg; Hogy az Iſtennek haragjat minden modon kel engeztelnünk. Mert mikeppen az jol rendeltetet falukon es varaſokon, mikor közönſeges gyuladas tamad, minden modon azon vadnak az emberek, hogy mentül hamarab megh olthaſſak. Annak okaert, ki vizet viſen, ki horoggal forgolodik, ki az ház tetejen jar, &c.

Szinten azonkeppen, mikor az Iſtennek haragjanak tüzet lattyuk, tellyes tehetſegünkkel igyekezzük azt oltani. Erre intenek bennünket az Ninivebeliek, az kik meg az ö barmokat-is megh fogjak az legelteteſtül: Annak felette gyàzban öltöztetik, hogy az Iſtennek az bün ellen

fel

fel lobbant haragjanak langjat megh
enhitheſſek. De nem tudunk mi erről el-
melkedni, hanem olayjal oltyuk az tű-
zet, az az, az Iſtennek haragjat, napon-
tent valo eſetinkel ellenünk öregbittyük.
Kerjük azert à mi Sz. Iſtenünket, hogy te-
ricsen meg minket, hogy terheſsünk, es az
ö haragjat engeſtelheſsük, hogy az ö ſu-
yos bünteteſet el tavoztathaſſuk. Igy cse-
kedgyek mi velünk ugyan ezen mi ke-
kegyelmes Atyank es Iſtenünk,
Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert,
AMEN.

*Ez az elsö aga az Kiraly parancsolattyanak; Im-
ar az maſodik es harmadik következik: De azokrol
utan ſollyunk Iſten ſegitſegeböl.*

XXV.

XXV. Prædicatio.

ENnek előtte valo tanitasomban mindeneknek előtte arrol tolek az kereßtyenek előt; 1. hogy hog erkezet az Jonas prædicatioja az Ninivebeli Kiralynak fűleben? Masodßor, mit cselekedet az hir halvan az ő maga semelieben? Vegezetre kezdek tolani az Kiraly parancsolattyarol, melynek harom agai vadnak; De csak az elsőről tolhatek: Mostan azert lassuk Jesus segitsegeből az tőb reßeit-is.

Masodßor azert immar azt parancsollya az Kiraly, hogy erőssen kialcsanak az Urhoz. Holot mindgyart jegyezzük megh, hogy egy Istent emleget az Kiraly. Az honnet meg tetßik hogy az ő sok Istenitől el bucsuzot, es azt az egy igaz Istent valaßztotta maganak, az kit az Jonas prædikal vala. Tovabba azt parancsollya, hogy ennek az egy igaz Istennek erőssen kőnyörögjenek, az az nagy buzgosaggal. Az honnet meg tetßik, hogy az bőytőlesnek es gyaz ruhanak nem tulaydonitotta az ő

bűnők-

bűnöknek bocsanattyat, es eleteknek meg tartaſat, hanem az ingyen kőnyőrűlő Iſtennek.

TANUSAG.

Vegyűk eſzűnkben innet; Hogy csak az egy igaz Iſtennek kel kőnyőrgenűnk. Ezt kevannya őnnőn maga az ſent Iſten *Pſal.* 50. *v.* 15, mondvan: Hiy ſegitſegűl engemet az te nyomoruſagodnak idejen. Idvőzitőnk-is oda igazit az ſent Mathæ-nak hatodik reſzeben, es az ſent Lukacz-nak tizen-eggyedik reſzeben, mikor azt mondgya: Mi Atyank ki vagy Mennyegben, &c. Ezt commendallya az Ninivebeli Kiral-is, holot azt parancsollya hogy az Urhoz kialcsanak. Intetteſsűnk azert innet, hogy mi-is ſűkſeginknek idejen, csak az egy igaz Iſtenhez folyamodgyunk es ő neki kőnyőrőgjűnk.

Harmadſor es utolſor azt parancsollya az Kiraly; Hogy meg terjen minden az ő gonoſz utarol, es ragadozaſatol, mely ő benne vagyon, &c. Itt immar az pœnitentianak fejet tapogattya az Kiraly, mely az bűnnek el hagyaſaban, es embernek elete-

nek meg jobbitasaban ál. Mert az Ut itt az helyen az embernek eletenek nemejert vetettetik, mely igen megh veßet vala az Ninive varasanak lakosiban. Nevezet ßerint pedig az ragadozast emlegeti, mivelhogy ebben torkigh ülnek vala. Mert mikeppen hogy az ö orßagokat es birodalmokat, nagy sok idegeneknek, ßegeny övegyeknek es arvaknak jovagoknak el prædalasaval öregbitettek vala: Azonkeppen naponkent magokat, prædaval es ragadomannyal tartyak vala, es hogy ök etelekben italokban es ruhazattyokban bujalkodhatnanak, naponkent sok ehezöket, somjuhozokat es meziteleneket ßereznek vala. Annakokaért azt parancsollya harmadßor az Kiraly, hogy mind ezektöl az Ninivebelyek magokat meg tartoztassak.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzük meg innet; Hogy az közönseges pœnitentiat az Fejedelmeknek kellene inditaniok. Peldank erre az Ezechias Kiraly, 2. *Reg.* 19. *v.* 1. Ismet, *Isa.* 37. *v.* 1. Az Josaphat, 2. *Paralip.* 20. *v.* 3. Az Ninivebeli Kiraly-is, itt az helyen.

De

De kicsoda az moſtani Fejedelmek kőzzűl, az ki ez felől megh csak gondolkodnek-is, nem hogy valamit cselekednek. Ne csudallyuk tehat, hogy ha az kőſſeg el vetemedet, mert az Fejedelmek igen el feletkeztenek hivatallyokrol, az kőſſeg-is azert tőlők tanult; Mert az viz-is főtűl árad.

II. Tanullyuk megh azt-is; Hogy az igaz pœnitentiaban megh kevantatik az bűnnek el hagyaſa, es az kereſztyeni eletnek el kezdeſe. O maga bizonyittya ezt az Sz. Iſten. *Iſa.* 1. *v.* 16. mondvan: *Deſinite malefacere, diſcite benefacere.* Szűnyetek megh az gonoſz cselekedettől, es tanullyatok jot cselekedni. Erre inti az Ninivebeli Kiral-is az ő alatta valokat itt az helyen. Intetteſsűnk azert mi-is innet; Akarunke igaz pœnitentia tartaſunk attal Iſtenűnkhőz megh terni? Hadgyuk el az gonoſſagot es az jo cselekedetekben gyakorollyuk magunkat, es igy lefen, hogy az mi pœnitentia tartaſunk kedves lefen Iſtennek előtte, &c. Ez az Kiraly parancsolattyanak elſő reſe.

AZ MASODIKROL.

Az mi az Kiraly parancsolattyanak masodik reßet illeti, arrol igy ßol az Prophe-ta: ki tudgya, talam meg tér, es el valoz-tattya Iſten az gonoßt, hogy el fordulvan az ő haragjanak buſulaſatol, el ne ve-ßünk, &c. Holot csak azt laſſuk megh; Miert ßol illyen ketelkedven az dolog fe-lől, talam nem bizot az Iſtennek irgalmaſ-ſagahoz? Ved eßedben ßeretŐ, Atyam fia; Hogy ezek nem ketelkedŐ embernek be-ßedi, hanem oly tŐredelmes ßűbŐl ßarmaz-tak ezek, mely az felelem es remenſegh kŐzt tuſakodot. Igy ßol pediglen 1. az Jo-naſnak kemeny prædikatiojara nezve, melyben fenyegette vala Őket az iſonyu romlaſſal, mely csak aytajok elŐt ál vala. 2. Hogy ezzel-is az ő egyűgyűſeget es alazatoſſagat mutogaſſa, mely az valaztot hiveknek tulaydonok. 3. Erre veßi az Ki-ralt, az ő vetkeknek nagy volta, es az Iſtennek igaz itileti felől valo gondolko-das. Mert noha az hivek az Iſten kegyel-me felől ſem nît nem ketelkednek ſem pe-niglen az ő bűnŐknek bocsanattya felől;

Mind-

Mindazaltal, holot az Iſtent igaznak, es magokat bűnőſöknek iſmerik, ez vilagi bűnteteſetől az Iſtennek ſoktanak felni, mellyekkel gyakran az ő fiait es leanit meg ſokta latogatni. Haſonlo ſolaſnak modgyat olvaſſuk. *Ioel.* 2. *v.* 13. holot az Prophéta illyen tanacsot ad: Szaggaſſatok az ti ſiveteket, nem az ti ruhatokat, ſ-terjetek meg az ti Uratokhoz Iſtentekhez, mert ő kegyelmes es irgalmas, keſedelmes az haragra, es nagy az ő kegyelmeſſege, megh tartozik az bűnteteſtől. Ki tudgya, talam hozzatok tér az Iſten, es meg bannya ſandekat, es ki tudgya talam aldaſat hadgya, &c. Iſmet, 2. *Reg* 19. *v.* 3. holot az Ezechias Kiraly imigyen ſol: Ez nap nyomoruſagnak, ſidalmazaſnak es karomlaſnak napja, mert az fiak jutottak az ſűleſre, de nincsen az ſűlőnek ſűleſre valo ereje. Ne talam az te Urad Iſtened meg hallya Rabſaceſnek minden beſedit, kit el kűldőt az ő Ura az Aſſyriabeli Kiraly, hogy ſidalommal illeſſe az elő Iſtent es karomlo beſedekkel, &c.

ſal eggyût azt kialtana; hogy ha à pogany Tôrôkôk es annak az nagy varaſnak tôb lakoſi megh nem tęrnek, negyven nap mulvan mind el veſnek, vallyon ſ-el hinneke? Nem itelem. De mind ezeken altal ment az Ninivebelieknek, az ô hitôk mely az ſent Leleknek titkos munkalkodaſa altal, az Jonas prædikallaſabol, immar gyôkeret kezdet vala verni. Annak okaert ettûl ſerkengettetven, az ô elebbi eletekrôl es erkôlcsôkrôl gondolkodnak. Egyberſ-mind az Iſtennek termeſeti is eſekben jut, az regi peldak elôttôk forognak, es mivel hogy lattyak, hogy ô elôttôk nagy ſok nemzetſegek haſonlo vetkekert el veſtenek nagy hirtelenſeggel; veſik eſekben hogy ôk-is kônnyen el vethetnek, ha igaz pœnitentia tartaſok altal az dolognak eleit nem veſik, &c. Intetteſsûnk azert mi-is; Im az Iſtennek ſent igeje naponkent fûleinkben zengedez, mely az mi bûneinket vadollya es az pœnitentiara ſerkenget. Halgaſſuk azert azt figyelmeteſſen, eletûnkrôl es erkôlcsônkrôl gondolkodgyunk, bûneinket el hagyvan eletûnket jobbicsuk, es Iſtenhez

meg

megh térven, az ő irgalmaſſagahoz folyamodgyunk, &c. De ſiketek es vakok ez moſtani vilagnak fiai, es ſinten ugy elnek, mint az Noe idejebeli emberek, mind az ket fülökre nagy batran alufnak. Felő annakokaert, hogy az utolſo veſedelem veletlen ne talallya őket, &c.

AZ MASODIKROL

Noha az Jonas prædikallaſanak hittenek vala à Ninivebeliek, mindazonaltal helyeſſen mondgya à Propheta, hogy az Urnak hittenek; Mert az Jonas nẽ magatul ſollot, hanẽ az Iſten követſeget viſelte es az ő ſavat ſollotta. Hat az Jonas az Iſtennek csak követti volt, à kialtal à Ninivebelieket pœnitentiara intette. Igazã mõdattanak azert az Urnak hinni; mert à kik az Iſten ſolgainak hiſnek, nẽ embereknek, hanẽ az Iſtẽnek hiſnek. Nẽ à tanitok à ſollok, hanẽ az Iſtennek ſelke ſol ő altalok, à mint idvözitönk bizonittya *Mat.* 10. *v.* 20. Ide valo az is, az mit Chriſtus Urunk mond *Luc.* 10. *v.* 16. *Qui vos audit, me audit*; Aki titeket halgat, engemet halgat, &c. Meltã commendallya tehat à ſz. Pal az Theſſalonicabelieket, 1. *Theſſ.* 2. *v.* 13.

hogy

hogy az ő tanitaſat nem ugy vettek, mint emberet, hanem mint Iſten beſedet. Viſontagſaggal, à kik az igaz tanitokat meg vetik, tulaydon az Ur Jeſus Chriſtuſt vetik meg az ő mennyei ſent Attyaval egyetemben, *Luc.* 10 *v.* 16. Ezert vadollya az ſent Iſtvan-is az Sidokat, *Actor.* 7. *verſ.* 51. hogy az ſent leleknek allottak ellene, mikor az Iſtennek ſent ſolgainak ſavokat meg vetettek. Igy moſtan-is, valakik az igaz tanitoknak beſedeknek helt adnak, meltan mondatnak az Iſtennek hinni, &c.

TANUSAG.

Tanollyuk megh innet; Hogy az igaz pœnitentianak kezdeti, ſemmi, nem egyeb, hanem az Iſten beſedenek el hitele: Mert az kik az Iſtennek beſedet el hiſik, azok az ő bűnőket megh iſmerik, es azokat el hagyvan, az Iſtenhez igaz pœnitentia tartaſok altal meg térnek, es igaz hitnek altala az Iſtennek irgalmaſſagahoz ragazkodnak. Peldaink erre az Ninivebeliek, az kik mindeneknek előtte az Urnak hiſnek, az utan bűnőket meg iſmerik, azokat el hadgyak, es az Iſtennek bűn bocsato kegyelmehez,

mehez, igaz pœnitentia tartaſok altal folyamodnak. Intetteſünk azert innet; hogy mi-is hidgyünk az ö ſzent igejeben minekünk ſolo Iſtennek. Annakutanna vetkeinket megh iſmerven, folyamodgyunk az Iſtennek üdvözitö kegyelmehez es az Ur Jeſus Chriſtus erdemehez, es alazatoſſan kerjük bünönknek bocsanattyat. De ez moſtani emberek ingyen ſem akarjak halgatni az Iſtennek beſzedet, nem hogy annak helt adnanak. Ne csudallyuk tehat, ha illyen ſük moſtan az igaz pœnitentia, &c.

AZ HARMADIKROL.

Vegezetre, az mi az harmadik dolgot illeti; Moſtan nem akarok az bünytröl es gyaſz ruharol derekas tractat inditani, igaz eleg azt megh tudnunk; Miert cselekettek ezeket az Ninivebeliek? Az bünytöles annyit teſzen, mint bün öles: Mert az ki bünytöl, bünt öl az. Az gyaſz ruha pedig az embernek belſö alazatoſſaganak es ſübeli töredelmeſſegenek küllö jeleneſege, mellyek az igaz pœnitentia tartasban igen megh kevantatnak. Annakokaert az Ninivebeliek bünytölnek es gyazban öltözneк, hogy

hogy az ő igaz pœnitentia tartaſokat ez kűlſő jegyek altal meg mutaſſak. Erre nevezetes peldaink vadnak az Sent Irasban. Laſd meg, 2. *Sam.* 12. *v.* 16. 2. *Reg.* 19. *v.* 2. 2. *Paralip.* 20. *v.* 3. &c.

ELLENVETES.

Mondhatna itt valaki; Nam azt parancsollya Chriſtus Urunk *Mat.6.v.16.* Hogy mikor mi bőytőlűnk, ne ſemlatomaſt, hanē titkon bőytőllyűnk: Azert nem jol cſelekettek az Ninivebeliek hog az emberek nek ſemeklattara cſelekettek ezeket, &c.

De kőnyű erre az feleſet; Mert az bőyt ket fele, tudni illik kőzőnſeges es kivaltkepen valo. Az kivaltkeppen valo, kivaltkepen valo okokbol ſokot ſarmazni, es ezt titkon kel à kereſtyen embernek cſelekedni. Erről ſol Chriſtus Urunk az megh nevezet helyen. Az kőzőnſeges pedigh, kőzőnſeges okokbol ſarmazik, es kőzőnſeges helyet es ſokaſagot-is kevan imez kővetkezendő okokert. 1. Hogy az Iſtennek haragjat az bűn ellen, mint egy kőzőnſeges gyuladaſt mindenek igyekezzek oltani. 2. Hogy à kik nem ſegyenlettek ſokaknak

botran-

botrankozaſokra, közönſeges helyen vetkezni, ne legyenlyek az Iſtent közönſeges helyen megkövetni. 3. Hogy egyebek-is inditta ſanak az pœnitentia tartaſra. Mert az peldak igen hathatók, mind jo, ſ-mind az gonoſz dolgokra. Illyen közönſeges pœnitentiat kevan az Joel *cap.* 2. *v* 15. Illyen az Ninivebelieke-is. De itt azt kerdhetne valaki; Miert hogy az Ninivebeliek, meg az apro magzatocskakat-is pœnitentiara fogjak, holot azok ahoz ſemmit nem értettenek?

Ennek nagy ſep okai vadnak. 1. Mert azok-is balvanyozo Atyaktul es Anyaktul fülettettenek, annak-okaert az bünteteſt meltan megh erdemlettek volna Iſtentől. 2. Mert noha erötelenſegek miat az apro gyermekek nem vetkezhettenek, mindazonaltal, haylandoſagok volt az bünre. Annakokaert fükölköttenek az pœnitentia nelkül. 3 Hogy à Ninivebelieknek pœnitentia tartaſok tetteteſſeb lenne. Ugyan ezenokaert cselekedik ide alab; Hogy meg az barmokat-is gyazban öltöztetik es az ételedeltül-is meg fogjak.

TA;

Huszon-harmadik Tanusag.

Vegyük eßünkben innet; Hogy az kőzönseges pœnitentia tartasnak idejen, nem csak hasznos, hanem ugyan szükseges-is az embernek önnön magat azoktol megh tartoztatni, az mellyek az embernek testet faytalansagra, avagy negedsegre indithatnak, az mineműek az etelben italban es ruhazatban valo bujalkodas es az testi gyönyörüsegh. Mert noha az Isten orßaga nem etel sem ital, hanem igasßag, bekesßeg es örőm az Szent Lelek altal, *Rom.* 14. *v.*17. Mindazonaltal gyönyörkődik az Isten benne, mikor lattya az fiainak es leaninak az ő belső tőredelmesßegeknek kűlső jelenseget. Peldaink erre az Ninivebeliek, az kik az ő belső tőredelmesßegeket bőytőlesekkel es gyasßban valo öltőzesekkel-is megh mutattyak. Hasonlokeppen cselekednek az Izrael fiai, mikor az Benjamin nemzetsegeről ket uttal igen megh verettenek volna, *Iudic.* 20. *v.* 26. Interesßünk azert mi-is; Hogy az mi belső tőredelmesßegünknek kűlső jegyeit-is megh mutasßuk, hogy egyebek előt-is jo pelda adok lehesßünk.

ſünk. Erre ſegellyen minket az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Sz. Lelkenek altala Amen.

XXIV. Praedicatio.

MEgh hallak az Kereſztyenek ide fellyeb, minemü foganattya volt az Jonas Propheta tanitaſanak Ninive varaſaban az kőz rend előt. Effelől azt monda à Propheta, hogy az Urnak hittenek az varaſnak lakoſi: Annak utanna kicsintül fogvan nagiglan gyaſ ruhaban öltőztenek es bőytőltenek. Laſsuk immar, Iſten ſegitſegeből az kővetkőzendő igeket-is rendel. Mond immar az Propheta: Minek-utanna pedigh az befed az Ninivebeli kiralynak fületben eſet volna, fel kelven az ő Kyralí ſzekiből, le teve az ő Kyrali ruhajat, es gyaſ ruhaban öltőzven, à porban üle, &c. Olvaſd el az tizedig verſiglen, &c. Mikor à mi Urunk Jeſus Chriſtus, à Niniavebelyeknek pœnitentia tartaſokat commendallya, *Mat.* 12. *v.* 41. Nem csak az Si-

do nemzetſegnek vakmerőſeget feddi, hanem egyſer ſ-mind minket-is int, mint kellyen mind közönſegeſſen, ſ-mind kivaltkeppen cselekednünk, hogy ha meg maradaſunknak őrülünk. Szükſeg annakokaert hogy ez meg hallot igekre figyelmeteſſen vigyazzunk, es ezekből lelkünk eppületire valo tanuſagokat ragadgyunk. Harom dolgokat forgat pedig it à Prophéta. 1. Azt jelenti, hogy az Jonaſnak az ő prædicatioja, az Ninivebeli kiralynak-is fületben ment. 2. Hogy halvan az ő kemeny prædicatiojat, az ő ſekiből le ſalvan, kirali öltözetit le tette gyázban öltözöt es az porban ült. 3. Hogy az ő alatta valoknak meg parancsolta, hogy közönſeges pœnitentiat tartſanak. Mindenikről rendel ſolyunk.

AZ ELSŐRŐL.

Mindeneknek előtte azt mondgya az Prophéta; Hogy az Kiralynak-is fületben ment az dolog. Meg lehetet ez nagy könnyen; mert az Kiralyoknak, az mint tudgyuk, ſok ſzemekes fülök vagyon, amaz mondas ſerint: *An neſcis longas, Regibus eſſe manus*, az az: Nem tudode hogy à Kiralyok-

lyoknak hoſu kezek vagyon. Erre pedigh ugyan ſükſegek-is vagyon à Kiralyoknak, holot mindenöt jelen nem lehetnek, es ſemely ſzerint mindeneket nem lathatnak es halhatnak. A honnet meg tetſik, hogy jol rendeltetet udvar volt külſökepen à Ninivebeli Kiralynak udvara; Holot ezt à nagy dolgot, noha à hallaſra ſomoru vala, mindazaltal az ö Uroknak be viſik. Ez mellet ez-is dicsiretes dolog; hogy noha illyen nagy dolgot hallanak az Jonaſtol, mindazonaltal, ſem nem ſidalmazzak az Jonaſt ſem meg nem fogjak, hanem az dolgot igazan be viſik az Kiralynak. Külömben vagyon moſt az allapat az Fejedelmek es Kiralyok Udvaraban, az mint lattyuk. Mert nagy ſok udvari ſolgak, hogy az ö Urokat meg ne ſomoricsak, nagy dolgokat el titkolnak ö tülök, es az melyben gyönyörködhetnek, örülhetnek es vigadhatnak, csak azokat mondgyak meg, mely miat nem kicsin fogyatkozaſok következnek nagy gyakorta mind magokra, ſ. mind az ö alattok valokra. Peldaink erre regenten az Pharaho ſzolgai az kik mind addig commendallyak az

Abraham feleſegének az Sára Aſſonynak formajat az ô Urok elôt, hogy el ragattatyak vele, mely miat meg ſanyargattatek Iſtentûl az Pharaho udvara, nepevel egyetemben, *Geneſ* 12. *v.* 15. Vayki ſokan vadnak moſtan-is effele ſolgal az Fejedelmek udvaraban. De nem illyenek voltanak az Nintvebeli Kiraly ſolgai à mint mondam.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzûk meg innet; hogy az ſolgakban valogataſt tegyünk, es az menire lehet azon igyekezzûnk, hogy jambor, hiſeges es Iſten felô ſolgakat tarcsunk. Mert az Iſten az jo ſolgakert, az gazdakat-is meg ſokta aldani, az mint ez meg tetſik az Joſephnek peldajabol. *Geneſ.* 39. *verſ.* 5. Vetkeznek tehat affele emberek, az kik akar mely lopo, paykos es gyilkos ſolgakat be fogadnak. Sôt meg azt mondgyak, hogy ha ôk mind az jamborat valogattyak, ſolgat, ſem kaphatnak. Hanallyanak vele ez fele emberek; Ezert algya illyen igen Iſten joſagokat es marhajokat, barmokat az dôg ottan ottan le vonia: mert paykos es parazna ſolgak ôrzik es ſegeltetik marhajokat.

kat. Hegyeket es mezejeket az Iſten meg nem algya, mert lopoknak es gyilkoſoknak munkajokkal élnek az gazdak, &c.

De mi ezeket ne kövesſük, hanem az menire lehet, jo ſolgakat tarcsunk, hogy mind magunkat ſ. mind jofagunkat az Iſten meg algya.

II. Tanullyak meg innet az ſolgak-is; hogy az ô Urokhoz hivek es igazak legyenek. Ha mit hallanak ô felôlôk, bár ſomoru hir legyen is, mindazonaltal igazan meg mondgyak, es ſemmit tûlôk el ne titkollyanak. Peldaink erre az Ninivebeli kiraly ſolgai, az kik noha ſomoru hirt hallanak az Jonaſtul, mindazonaltal be viſik az ô Uroknak. De ez ellen ki ſokan vetkezzenek ez moſtani ûdôben az ſolgak közzûl, naponkent jol lattyuk.

AZ MASODIK ROL.

Laſſuk immár maſodſor, mit cselekedik az Kiraly, minekutanna meg erti az Jonaſnak kemeny es fenyegetô prædicatiojat. Nem haragſik ô ellene, mint az Achab az Illyes ellen. 1. Reg. 18. v. 17. Nem fogtattya megh, ſem az tömlöczre nem küldi,

mint az Herodes az Sz. Janoſt, *Mat.* 14 *v.* 3. Hanem, le ſal az ő Kirali ſekiből, es az ő ſokot Kirali öltözetit es ekeſſeget le teven, gyaſ ruhat veſen magara es az porban ül, &c. Szokaſok vala ez az regyeknek, hogy mikor az Iſtennek avagy jelen valo, avagy következendő haragjanak jegyeit lattak, ſokot öltözeteket meg valtoztattak es gyaſ ruhat vettenek magokra. Laſd meg, 2 *Reg.* 19. *v.* 1. *Iudit.* 9. *v.* 1. *Eſther.* 4. *v* 3. Csudalatos nagy valtozas volt ez illyen hertelenſeggel, az mely annyival tetteteſſeb, az menivel nagyob emberben lőt. Mert tudgyuk, az nagy Fejedelmek mely igen oltalmazzak az ő meltoſagokat. Ennek oltalmazaſa mellet nem ſannak nagy vér onto hadakat inditani, melyben ſok ezer emberek el veſnek. Mit nem cselekedik amaz Alexander Macedo, hogy az ő meltoſagat őregbithetne. Az többi kőzt az irja Quintus Curtius; Hogy mikor Darius Kiraly, az ő maga leanyaval kenalna es orſaganak eggyik reſevel, csak ſűnnyek meg az hadakozaſtul; azt felelte neki: *Sicut cœlum duos ſoles, ita mundus duos Imperatores*

tores

tores, ferre non poteſt. az az: Mikeppen az Eg ket Napokat, azonkepen ez vilag ket Kiralyokat el nem ſenvedhet, &c. Am mind addig hadakozek ellene, mig eletet el nem fogyata, es orſagat el nem foglala. Az Aſtyages Kiraly felôl is azt olvaſſuk; Hogy az ô unokajat az Cyruſt azert akarta megh ôletni még kicsinkoraban, mert mikor az ô leanya az Mandanes Aſſony terhes volna az Cyruſſal, azt latta volt almaban, hogy oly fiat ſûl, à ki az ô Kirali ſekiben ûl. Az Herodes Kiraly pedigh, hogy az ô Kirali meltoſagat megh tarthatna, az ô ſajat fiainak es feleſegenek ſem kedvez, hanem nagy kegyetlenôl meg ôleti, az mint Macrobius irja, &c. Melto azert csudalkozaſra ennek az orſag, ſôt vilag biro nagy Fejedelemnek peldaja, az ki illyen hertelenſeggel igy meg alazta ô magat. De, mindenketſegnelkûl ezt cselekettette ô velle, 1. az Iſtennek ſ. igeje, mellyet az Jonas hirdetet vala Niniveben. Mert oly hathatoſaga vagyon az Iſten beſedenek, hogy hertelenſeggel az embert el valtoztattya es ugyan meg Uyttya. Meltan mondgya tehat az ſ. Pal, hogy à

lelki fegyverekkel (az Istennek igejevel) minden hatalmasságok el rontatnak. 2. *Cor.* 10. *v.* 5. Ismet, *Hebr* 4. *v.*12. Elő, ugymond az Istennek beszede, es minden ket elő tőrnel hathatob. 2. Az Sz. Lelcknek titkos munkalkodasa az ő szivében es lelkében; Mert ha ez nem jarult volna, csak hejaba zengedezet volna az ő fülében az külső beszed. Erre nevezetes peldat olvasunk, *Actor.* 16. *v.* 14. holot azt irja az szent Lukacs; hogy amaz Lydia nevő barsony aros Asszonyallatnak az Ur nyitotta meg az ő szivet, hogy azokra figyelmetessen halgathatna, az mellyeket az szent Pal mond vala.

TANUSAG.

Vegyük eszünkben innet; hogy az fejedelmek is az Isten igejenek alaja vettettenek, annakokaert tartoznak az engedelmessegel Erre inti Isten az jo fejedelmeket, *Deut.* 17 *v* 18. mondvan: Minekutanna az Kiraly az ő sekiben ülend, irja megh maganak könyvbe az tőrvennek massat, az Levi Papjai előt valo könyvből. Es legyen az ő nalla, es olvassa azt eletenek minden idejeben, &c.

Erre

Erre indithattya ôket 1. Az Istennek promotioja. Mert Istentôl belheztettek az meltoſagban, az mint az ſent Pal bizonittya, *Rom.* 13. *v.* 1. Melian meg kevanhattya tehat Isten ô tôlôk hogy az ô parancsolattya ſerint rendellyek eleteket es erkôlcsôket. Ertettek ezt az jo Kiralyok, annakokaert, minden gyônyôrûſegek az Istennek igeje volt ô nekik. Laſd megh *Pſal.* 42. *v.* 1. Iſmet, *Pſal.* 84. *v.* 11. &c.

2. Hogy jo tûkôrôk es peldak legyenek à kôſſeg elôt, az mellyet Isten az ô kezek ala bizot. Tehat az jamborſag ket kepen-is illeti az Fejedelmeket, elſôben magokra nezve, maſodſor pedig az kôſſegre nezve, mert igen igaz amaz kôzônſeges mondas: *Regis ad exemplum totus componitur orbis*, az az: Az Kiraly peldajat kôveti mind az egeſz orſag. Iſmet; *Talis eſt civitas, quales ſunt Principum mores*: ollyan az varos az minemûek az Fejedelmek erkôlcsi. Iſmet; *Qualis Rex, talis Grex*: Az minemû az Kiraly, ollyan az Orſag. Avagy: ollyan az nyai, az minemû az Paſtor. Ez az oka hogy az Fejedelmeknek vetkeknek fedde-

seben ollyan sorgalmtosſak voltanak az regi sent Prophetak, mert lattak hogy kőzőnseges botrankozasnelkűl nem vetkezhetnek. 3. Hogy az Istennek aldasa sallyon mind magokra s-mind az ő alattok valokra. Mert sokasa Istennek, hogy az jo Fejedelmekert az egesz orsagot meg algya: visontag az gonosokert meg bűnteti, az mint a többi kőzt, az Saulnak es Davidnak peldai bizonyittyak. Vayha igy viselnek magokat ez mostani Fejedelmek, minden rendekben kűlőmb allapatot latnank. Nagyon panaszolkodnak az fő renden valok, az kősségnek engedetlensege felől; Nem vesik pedig eszekben, hogy ők adnak arra-is okot azoknak. Mert eleteket es erkőlcsőket nem rendelik, sem az Isten Tőrvenye, sem az regi Fejedelmeknek jo rendelesek szerint. Annakokaert mikepen az halnak-is mindeneknek előtte az feje vesz meg, az utan az dereka: Igy az fő renden valok gonosz peldajokkal az kősségnek-is nagy kart tesznek. Intetteſſenek azert az jo Fejedelmek, hogy az Isten igeje legyen az ő eleteknek regulaja, hogy mind magokra, s-mind az ő alattok

tok valokra az Istennek kegyelmes aldasa terjedgyen.

AZ HARMADIKROL.

Vegezetre lassuk immar, mit parancsol az ô alattok valoknak: Az mi az Kiraly parancsolattyat illeti, annak ket reszei vadnak. 1. Azokat szamlallya elô, az mellyeket cselekedniek kel à Ninivebelieknek. 2. Okat adgya az ô parancsolattyanak.

AZ ELSÔRÔL.

Az mi az elsô dolgot illeti; harom dolgokat parancsol az Kiraly. I. Hogy az emberektôl fogvan az oktalan allatokigh mindenek bôytôllyenek es gyasz ruhaban ôltôzzenek. II. Hogy forgalmatossan kônyôrôgjenek az Urnak. III. Hogy ki ki mind az ô gonosz utat el hadgya, &c. Mindenikagarol rendel sollok eg eg beszeddel.

1. Mindeneknek elôtte azt parancsollya az Kiraly, hogy bôytôllyenek es gyasz ruhaban ôltôzzenek. Ez pedigh melto es illendô kevansagh vala; Mert az Ninivebelieknek eggyik vetkek, az etelben, italban, es ruhazatban valo bujalkodas vala. Melto vala azert hogy az

ô

ô igaz pœnitentiajokat, bôytôleſſel es gyazban valo ôltôzeſekkel bizonyitanak, &c. De itt azt kerdhetne valaki; Mi lehet az oka, hogy meg az oktalan allatok felôl-is parancsol az Kiraly az Ninivebelieknek? Ennek nagy fep okai vadnak, im csak rôvideden famlalom elô: 1. Ezzel az ô bûnôknek nagy voltat, es az ellen az Iſten haragjanak rettenetes voltat akarta meg jelenteni, tudni illik, hogy ôk oly igen vetkeztenek Iſten ellen, hogy ha ô nekik erdemek ſerint akar fizetni, meltã mind magokat ſ. mind barmokat el veſztheti. 2. Mert amaz kedve tôlt emberek kivaltkepen Ninive varaſaban, az vadakkal es madarakkal gonoſul eltenek vala: Haſonlokeppen az kôz renden valo emberek, lovoknak, ôkrôknek es ſamaroknak munkajokkal es erejekkel; Tehat illendô vala hogy az ô igaz pœnitentia tartaſokat azokban-is megh mutatnak. 3. Hogy az ô pœnitentia tartaſok annyival tetteteſſeb lenne, holot nem csak ô magok ſemelieben koplalnak es gyaſolnak, hanem megh az oktalan allatokkal-is azt cselekettetik. 4. Hogy az emberek

rek az ô bûnôknek ſulyos voltarol gondolkodnanak, holot azokert, meg az oktalan allatok-is fenvednek. Laſd meg *Rom.* 8. *v.* 20.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzûk meg innet; Hogy az meg haragutt Iſten, nem jo, etelünkben italunkban es ruhazatunkban valo bujalkodaſunkal haragra es boſuallaſra ingerlenûnk: hanem ſôt inkab azon kel lennünk, hogy az ô fel lobbant haragjat az bûn ellen, kûlſô magunk viſeleſevel-is csendeſiczûk. Igy cſelekedenek regen az Izraelitak, mikor az Beniamin nemzetſegetûl igen meg veretteenek volna. *Iudic.* 20. *v.* 26. Haſonlokeppen az jambor Ezechias Kiral is, mikor az Rabſaceſnek karomlo beſedit az ô követi altal meg ertette volna, 2. *Reg.* 19. *v.* 1. Itt-is az Ninivebeliek, latvan az Iſtennek haragjat, bôytôlnek es gyazban ôltôznek, hogy az ô fûbeli tôredelmeſſegeket ezzel-is meg mutaſſak. Vetkeznek tehat azok, az kik az Iſtennek haragjanak jegyet ooha napponkent lattyak, es fenyegeteſet az igaz tanitok altal nagy ſokſor hallyak, mindazaltal ôk azzal ſemmit ſem gondolnak, ha-

nem etelekben, italokban, es ruhazatokban sabadon bujalkodnak, es az testi gyönyörüsegben torkig ülnek. Effele emberekkel rakva ez moſtani hitvan vilagh. Tekints ket fele es erre igaz elegh peldakat talalſ. De mi ezeket ne követsük, hanem az Ninivebelyekkel eggyüt, az megh haragut Iſtent, külső magunk viſeleſevel-is igyekezzünk engeztelni, &c.

II. Ugyan innet azt-is tanollyuk meg; Hogy az Iſtennek haragjat minden modon kel engeztelnünk. Mert mikeppen az jol rendeltetet falukon es varaſokon, mikor közönſeges gyuladas tamad, minden modon azon vadnak az emberek, hogy mentül hamarab megh olthaſſak. Annakokaert, ki vizet viſen, ki horoggal forgolodik, ki az ház tetejen jar, &c.

Szinten azonkeppen, mikor az Iſtennek haragjanak tüzet lattyuk, tellyes tehetſegünkkel igyekezzük azt oltani. Erre intenek bennünket az Ninivebeliek, az kik még az ö barmokat is megh fogjak az l'geltetestül: Annak felette gyàzban öltöztetik, hogy az Iſtennek az bün ellen

fel

el lobbant haragjanak langjat megh
nhitheſſek. De nem tudunk mi erről el-
nelkedni, hanem olayjal oltyuk az tű-
zet, az az, az Iſtennek haragjat, napon-
ent valo eſetinkel ellenünk öregbittyük.
Kerjük azert à mi Sz. Iſtenünket, hogy te-
iicsen meg minket, hogy terheſsünk, es az
ö haragjat engeßtelheſsük, hogy az ö ſu-
yos bünteteſet el tavoztathaſſuk. Igy cse-
kedgyek mi velünk ugyan ezen mi ke-
kegyelmes Atyank es Iſtenünk,
Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert,
AMEN.

*Ez az elsö aga az Kiraly parancsolattyanak; Im-
ar az maſodik es harmadik következik: De azokrol
utan ßollyunk Iſten ſegitſegeböl.*

XXV.

XXV. Prædicatio.

ENnek elõtte valo tanitasomban mindeneknek elõtte arrol tolek az kereßtyenek elõt; 1. hogy hog erkezet az Jonas prædicatioja az Ninivebeli Kiralynak fülében? Masodßor, mit cselekedet az hirhalvan az õ maga semelieben? Vegezetre kezdek tolani az Kiraly parancsolattyarol, melynek harom agai vadnak; De csak az elsõrõl tolhatek: Mostan azert lassuk Jesus segitsegebõl az tõb reßeit-is.

Masodßor azert immar azt parancsollya az Kiraly, hogy erõssen kialcsanak az Urhoz. Holot mindgyart jegyezzük megh, hogy egy Istent emleget az Kiraly. Az honnet meg tetßik hogy az õ sok Istenitõl el bucsuzot, es azt az egy igaz Istent valaßztotta maganak, az kit az Jonas prædikal vala. Tovabba azt parancsollya, hogy ennek az egy igaz Istennek erõssen kõnyörõgjenek, az az nagy buzgosaggal. Az honnet meg tetßik, hogy az bõytõlesnek es gyaz ruhanak nem tulaydonitotta az õ

bünök-

bűnöknek bocsanattyat, es eleteknek meg tartaſat, hanem az ingyen könyörülő Iſtennek.

TANUSAG.

Vegyük eſſünkben innet; Hogy csak az egy igaz Iſtennek kel könyörgenünk. Ezt kevannya önnön maga az ſent Iſten *Pſal.* 50. *v.* 15, mondvan: Hiv ſegitſegül engemet az te nyomoruſagodnak idejen. Idvözitönk-is oda igazit az ſent Mathæusnak hatodik reſzeben, es az ſent Lukaczsnak tizen-eggyedik reſzeben, mikor azt mondgya: Mi Atyank ki vagy Mennyegben, &c. Ezt commendallya az Ninivebeli Kiral-is, holot azt parancsollya hogy az Urhoz kialcsanak. Intetteſsünk azert innet, hogy mi-is ſükſeginknek idejen, csak az egy igaz Iſtenhez folyamodgyunk es ő neki könyörögjünk.

Harmadſor es utolſor azt parancsollya az Kiraly; Hogy meg terjen minden az ő gonoſz utarol, es ragadozaſatol, mely ő benne vagyon, &c. Itt immar az pœnitentianak fejet tapogattya az Kiraly, mely az bűnnek el hagyaſaban, es embernek elete-

nek meg jobbitaſaban ál. Mert az Ut itt az helyen az embernek eletének nemejert vetettetik, mely igen megh veſet vala az Ninive varaſanak lakoſiban. Nevezet ſerint pedig az ragadozaſt emlegeti, mivelhogy ebben torkigh ůlnek vala. Mert mikeppen hogy az ő orſagokat es birodalmokat, nagy ſok idegeneknek, ſegeny ŏſvegyeknek es arvaknak jofagoknak el prædalaſaval őregbitettek vala: Azonkeppen naponkent magokat, prædaval es ragadomannyal tartyak vala, es hogy ők etelekben italokban es ruhazattyokban bujalkodhatnanak, naponkent ſok ehezőket, ſomjuhozokat es meziteleneket ſereznek vala. Annakokaért azt parancsollya harmadſor az Kiraly, hogy mind ezektől az Ninivebelyek magokat meg tartoztaſſak.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzűk meg innet; Hogy az közönſeges pœnitentiat az Fejedelmeknek kellene inditaniok. Peldank erre az Ezechias Kiraly, 2. *Reg.* 19. *v.* 1. Iſmet, *Iſa.* 37. *v.* 1. Az Joſaphat, 2. *Paralip.* 20. *v.* 3. Az Ninivebeli Kiraly-is, itt az helyen.

De

De kicsoda az moſtani Fejedelmek kőzzűl, az ki ez felől megh csak gondolkodnek-is, nem hogy valamit cselekednek. Ne csudallyuk tehat, hogy ha az kőſſeg el vetemedet, mert az Fejedelmek igen el feletkeztenek hivatallyokrol, az kőſſeg-is azert tőlők tanult; Mert az viz-is főtűl árad.

II. Tanullyuk megh azt-is; Hogy az igaz pœnitentiaban megh kevantatik az bűnnek el hagyaſa, es az kereſztyeni eletnek el kezdeſe. O maga bizonyittya ezt az Sz. Iſten. *Iſa.* 1. *v.* 16. mondvan: *Deſinite malefacere, diſcite benefacere.* Szűnnyetek megh az gonoſz cselekedettől, es tanullyatok jot cselekedni. Erre inti az Ninivebeli Kiral-is az ő alatta valokat itt az helyen. Intetteſsűnk azert mi-is innet; Akarunke igaz pœnitentia tartaſunk attal Iſtenűnkhőz megh terni? Hadgyuk el az gonoſſagot es az jo cselekedetekben gyakorollyuk magunkat, es igy lefen, hogy az mi pœnitentia tartaſunk kedves lefen Iſtennek előtte, &c. Ez az Kiraly parancsolattyanak elſő reſe.

AZ MASODIKROL.

Az mi az Kiraly parancsolattyanak masodik reſet illeti, arrol igy ſol az Prophe-ta: ki tudgya, talam meg tér, es el valoz-tattya Iſten az gonoſt, hogy el fordulvan az ô haragjanak buſulaſatol, el ne ve-ſûnk, &c. Holot csak azt laſſuk megh; Miert ſol illyen ketelkedven az dolog fe-lôl, talam nem bizot az Iſtennek irgalmaſ-ſagahoz? Ved eſedben ſeretô, Atyam fia; Hogy ezek nem ketelkedô embernek be-ſedi, hanem oly tôredelmes ſûvôl farmaz-tak ezek, mely az felelem es remenſegh kôzt tuſakodot. Igy ſol pediglen 1. az Jo-naſnak kemeny prædikatiojara nezve, melyben fenyegette vala ôket az iſonyu romlaſſal, mely csak aytajok elôt ál vala. 2. Hogy ezzel-is az ô egyûgyûſeget es alazatoſſagat mutogaſſa, mely az valaztot hiveknek tulaydonok. 3. Erre veſi az Ki-ralt, az ô vetkekne[illegible]nagy volta, es az Iſtennek igaz itileti felôl valo gondolko-das. Mert noha az hivek az Iſten kegyel-me felôl ſem nît nem ketelkednek ſem pe-niglen az ô bûnôknek bocsanattya felôl;

Mind-

Mindazaltal, holot az Iſtent igaznak, es magokat bûnôſôknek iſmerik, ez vilagi bûnteteſetôl az Iſtennek ſoktanak felni, mellyekkel gyakran az ô fiait es leanit meg ſokta latogatni. Haſonlo ſolaſnak modgyat olvaſſuk. *Ioel.* 2. *v.* 13. holot az Prophéta illyen tanacsot ad: Szaggaſſatok az ti ſiveteket, nem az ti ruhatokat, ſ-terjetek meg az ti Uratokhoz Iſtentekhez, mert ô kegyelmes es irgalmas, keſedelmes az haragra, es nagy az ô kegyelmeſſege, megh tartozik az bûnteteſtôl. Ki tudgya, talam hozzatok tér az Iſten, es meg bannya ſandekat, ès ki tudgya talam aldaſat hadgya, &c. Iſmet, 2. *Reg.* 19. *v.* 3. holot az Ezechias Kiraly imigyen ſol: Ez nap nyomoruſagnak, ſidalmazaſnak es karomlaſnak napja, mert az fiak jutottak az ſûleſre, de nincsen az ſûlônek ſûleſre valo ereje. Ne talam az te Urad Iſtened meg hallya Rabſaceſnek minden beſedit, kit el kûldôt az ô Ura az Aſſyriabeli Kiraly, hogy ſidalommal illeſſe az elô Iſtent es karomlo beſedekkel, &c.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hoģ az hiveket, az ő fogyatkozaſok felől valo gondolkodas ßelidekke teßi, hoģ magok felől alazatoſſan es egyűgyűkepen ercsenek, es az Iſtennek regulat ne ßabjanak eleiben à bűntetesben, hanem mindenben az ő ß. akarattya ala veſſek magokat. Ezert mondgyak naponkent az imatſagban: Legyen meg à te akaratod, &c. Peldank erre az David Kiraly, az ki felől azt olvaſſuk, 2. *Sam.* 15. *v.* 25. Hogy mikor az ônnön fia elől à ſamkivetesre menne, es à Sádok Pap az Iſtennek ladajat utanna vitte volna, azt mődotta: Vid viſſa az Iſtē ladajat az varosba. Mert ha en az Ur elől kedves lefek, engemet iſmet hazahoz viſen, es azt meg mutattya ennekē, es az ő ſatorat. Ha pedig azt mondgya az Iſten: Nem kelleß ennekem; Im hol vagok en, cselekedgyek ugy velem az mint neki tetßik, &c. Az Ezechias Kiraly felől-is azt olvaſſuk, 2. *Reg.* 20. *v.* 19. Hoģ mikor az Iſten az Iſaias Propheta altal meg feddette volna, mivelhogy az ő tarhazat az Babyloniai Kiraly kővetinek meg mutogatta vala, azt

fele-

feleli, az Prophetanak az Kiraly: Jo az Urnak beſede à mellyet ſollal, es utanna monda: Csak legyen bekeſeg es csendeſſeg az mig en elek, &c. Az Ninivebeli Kiral-is, noha illyen fent dologban munkalkodik, mindazonaltal meg ſem lehet batorſagos, hanem fel az Iſtennek kûlſô bûnteteſetôl. Vetkeznek tehat ez moſtani vilagnak fiai, az kik noha jol lattyak, hogy az balvanyozas, babonaſag, ragadozas, tolvaylas, parazna-ſag, gyilkoſag, artatlan vérnek ki ontaſa es egyebfele czegeres vetkek el arattanak, es minden gonoſſagra ſabadſag vagyon az emberek kôzt; Mindazonaltal meg-is nag teſti batorſagban élnek, mindê jot igernek magoknak, es mind két fûlôkre nag batran alußnak. Sôt meg az igaz tanitokra, avagy az jo tanacsos emberekre-is haragußnak, ha az ô gonoſſagokat megh feddik, es az Iſtennek ſulyos bûnteteſevel fenyegetik à bûnert. De mi azokat ne kôveſsûk, hanem àz Ninivebeli Kirallyal eggyût bûneinket meg iſmerven, fellyûnk az Iſtennek ſulyos oſtoratul, tudvan hog az itilet az Iſtennek haza nepen kezdetik, 1. *Pet.* 4. *v.* 17. *&c.*

Ez ennek az Caputnak masodik resznek-is magyarazattya. Mond immar az Propheta: Annakokaert latvan az Isten az ö cselekedeteket, hogy tudni illik meg tertek volna az ö gonosz utokrol, el valtoztata az gonoszt, az mellyel öket megh fenyegette vala, es nem vette el öket, &c.

Ez igekben foglaltatik be ennek az caputnak harmadik es utolso resze, holot emlekezik az Propheta, az Ninivebelieknek pœnitentia tartasoknak hasznarol, es gyümölcserol, mely nem egyeb volt, hanem az ö meg maradasok. Mert latvan Isten az ö igaz pœnitentia tartasokat, megh ter az ö haragjanak busulasatol, es az vesedelmet, mely csak aytajok elöt ál vala, el harita ö rolok, &c.

De hogy innet-is az kereztyenek töb lelki eppületet vehessenek, imez következendö kerdeseket kel meg magyaraznunk. 1. Hogy ha az mi jo cselekedetink erdemeseke Istennek elötte? Mert az Propheta itt azt mondgya; Hogy az Isten latta az Ninivebelieknek cselekedeteket, hogy meg tertenek volna, es azert kegyelmezet meg

meg nekiek. 2. Hogy ha az embernek az megh teresre vagyone magatol ereje es szabad akarattya? Mert lattatik az Jonas ezt tulaydonitani az Ninivebelieknek, holot azt mondgya, hog meg tertenek. 3. Hogy hogy mondasſek az Iſten valamit megh banni, mind itt, ſ. mind tób helyeken az szent Irasban? Es, hogy ha, valtozas nem eſetté az Iſtenben, holot eg felól el vegezte hogy megh bûnteſſe az Ninivebelieket, mas felól pedigh megh kegyelmezet azoknak?

AZ ELSÓRÓL.

Az mi az elsó kerdeſt illeti, afelól nagy vilongas vagyon mi köztónk es az Papiſtak közt. Mert mi azt mondgyuk hogy az mi cselekedetink nem erdemeſek. Az Papiſtak pedigh azt mondgyak hogy erdemeſek. Mindenik értelmet laſſuk: Az mi értelmünket mi imez következendó erósſegekkel allattyuk. 1. Mert valami mi tóllünk származhatik, mind azokkal tartozunk az szent Iſtennek. Erról ſol Chriſtus Urunk *Luc.* 17. *v.* 10. mondvan: Ha mindeneket meg cselekeztek-is, azmellyek ti-

nektek parancsoltatnak, azt mondgyatok: Hasontalan folgak vagyunk, mert az mivel tartoztunk, azt cselekedtük. 2. Mert à mi cselekedetink nem tökelleteſſek. Megtetßik ez amaz nyomorek gyermeknek az ő Attyanak mondaſabol; Az kit mikor kérdet volna Chriſtus Urunk, hogy ha el hihetne az ő fianak meg gyogyulaſat, fel kialt es azt mondgya: Hiſem Uram, de csak alig; kerlek ſegits meg az en hihetetlenſegemet, &c. *Marc.* 9. *v.* 24. Az ſent Pal-is azt mondgya maga felől, *Rom.* 7. *v.* 22. Gyönyörködöm az Urnak törvenyeben az belső emberre nezve, de mas törvent latok az en tagaimban, az mely ellenkezik az en elmemnek törvenyevel. 3. Mert haſonlok az mi jo cselekedetink az aſſonyiallatoknak veres ruhajokhoz, *Iſa.* 64. *v.* 6. tudni illik, hogy ha azIſtennek igaſſagaval egyben vettyük. 4. Mert ſemmink nincsen à mit nem vettünk volna; Annakokaert nem dicsekedhetönk, 1. *Cor.* 4. *v* 7. 5. Mert az erdem, meg homalyoſitana az Iſtennek kegyelmet, es az Ur Jeſus Chriſtus erdemet. Az ſent Pal bizonyittya ezt *Rom.* 11. *v.* 6.

mond-

mondvan : Ha kegyelemből vagyon, nem cselekedetből ál; Mertha kûlömben volna, tehat az kegyelem nem volna kegyelem, &c.

Ide valo az Bernhard Doctornak-is az ô mondasa : *Sufficit ad meritum scire, quod non sufficiat meritum.* Az az: Eleg az érdem felôl tudni, hogy nem eleg az érdem. Imet; *Non est quod jam quaras, quibus meritis speres bona, præsertim cum audias: Non propter vos, sed propter me faciam.* Az az: Nem szûksèg kerdened, micsoda erdemed altan remenlhesd az jokat, holot hallod: Nem ti erettetek, hanem en magamert cselekedem. Lasd megh *Sermone 68. super Cantica Canticorum.* Az Agoston Doctor is *in Psal.* 139. azt mondgya : *Meritis suis nihil tribuunt Sancti, &c.* Az ô erdemekhez semmit nem tulaydonitanak az szentek, &c. Immar az Papistak ertelmerôl kellene szollanom, de ottam mas tanitasra halasztom; Mostan legyen elegh.

XXVI.

XXVI. Prædicatio.

EZ el mult tanitaſomban, el vegeztem Iſten ſegitſegebôl az Ninivebeli Kiralynak parancsolattyat, mellyet az ô alatta valoknak ki adot vala à kôzônſeges pœnitentia tartas felôl. Annakutanna kezdek ſolani harmadik es utolſo reſerôl ennek az caputnak; Holot elſôben-is azt kezdem magyarazni, hogy ha az mi jo cselekedetink erdemeſeké Iſtennek elôtte avagy nem? Mondam pedig, hogy erre kûlômben felelûnk mi hogy nem mint az Papiſtak. Az mi ertelmûnkrôl ſolottam: Laſſuk azert immar az ellenkezô ertelmet-is csak rôvideden.

Az Papiſtak, az mint oda fellyeb-is jelentettem, azt mondgyak, hogy az mi jo cselekedetink ô magokban erdemlenek Iſtentôl, mind lelki ſ-mind teſti jokat, &c. Az ô ertelmeket pediglen, mind iraſokkal, ſ-mind kûlſô erôſſegekkel allattyak. Mindeneknek elôtte elô hozzak az mi idvôzitônk-

ônknek mondaſat *Mat.* 5. *v.* 10. holot igy
ol : Boldogok az kik üldözeſt ſenvednek
z igaſſag mellet, mert azoke az mennyek-
ek orſaga, &c. Oda alab *verſ.* 12. azt
nondgya : örüllyetek es vigadgyatok,
nert nagy az ti jutalmotok az mennyek-
en, &c.

De ezekre az iraſokra rövideden csak
zt felellyük; Hogy nem azert igeri idvö-
itönk az mennyeknek orſagat azoknak,
z kik üldözeſt ſenvednek, mint ha az mi
o cselekedetinkel azt erdemlenök Iſten-
öl : mert az örök eletnek oka, az Iſtennek
egyelme, es az Ur Jeſus Chriſtus erde-
me; Hanem az ö mondaſat mindeneknek
lötte elleneben veti az mi idvözitönk ez
ilagnak fiainak modnelkül valo ireletek-
ek, az kik felette boldogtalan emberek-
ek tartyak azokat, az kik itt ez vilagon,
üldözeſt ſenvednek. Annakutanna erösi-
i es vaſtagittya, es ugy mint ugyan fel
egyverkezteti az ö tanitvanit, az ö reja-
ok következendö haboruſagok ellen, &c.

Az mi pedigh, maſodik mondaſat illeti
z mi idvözitönknek, holot az örök eletet

juta-

jutalomnak nevezi. Onnet sem allathatnak az ő értelmeket. Mert nem azért neveztetik az örök élet jutalomnak, mintha az mi érdemünkből állana; Mert azt mondgya Christus Urunk, *Luc.* 17. *v.* 10. Hogyha mindeneket megh cselekhetnénk-is, az mellyek mi nekünk parancsoltatnak, mindazon által azt kellene mondanunk, hogy haszontalan szolgák vagyunk; mert azokat cselekedtük az mivel tartoztunk: Tehát jutalomnak neveztetik az örök életnek bodogsága. 1. Azért; Mert szinten ollyan bizonyossan megh adattatik az Híveknek, mint az munkásoknak az jutalom. 2. Mert noha más okokból ál az üdvösség, à mint ez eleb-is mondam, mind azonáltal az Isten ezzel egyszersmind az ő fiainak es leanynak engedelmességeketis meg koronazza, &c.

Másodsor, hozzak azt-is elő, az mit az Sz. Pál, 1. *Tim.* 4. *v.* 8. mond: Az kegyesség mindenekre hasznos, az mely felől igeretek vadnak mind ez életben, s-mind az következendőben. Innet-is azt hozzak ki, hogy az mi jo cselekedetink érdemesek Istennek előtte. De

De kőnyű erre-is az felelet; Mert az
z. Pal Apostol az kegyesſegnek, nem ő
agara nezve, hanem az Istennek jo vol-
ert tulaydonit erdemet avagy jutalmat,
z ki oly igen jo, hogy az ő ajandekit-is
eg fokta koronazni az ő fiaibā es leani-
an, à mint az Agoston Doctor mondgya.

Harmadſor azt mondgyak: Az Hit-
ek jutalma vagyon; Mert azt mondgya
hriſtus Urunk, hogy az ki hiſen es meg
reztelkedik üdvőzűl, *Marci 16. v. 16.* De
z Hit jo cselekedet: Azert az mi jo cse-
kekedetink erdemeſek Istē előt. Erre ső-
idedē csak azt felellyük; Hogy à kereſtye-
i igaz hitnek, nem ugy tulaydonittatik az
dvősſeg, mint üdvősſegnek okanak, hanē
gymint ezkőznek, mely Istentől ez vegre
ndelteted es adattatot az hiveknek, hogy
zzel meg fogjak az Istennek üdvőzitő ke-
yelmet es az Ur Jeſus Chriſtus erdemet.
lvőzit tehat à hit nem annyiba, az meni-
e cselekedet, hanem *objecti ratione* (à mint
z Scholakban folunk) az Isten kegyelmere
à Chriſtus erdemere nezve, mellyeket ő
eg fokot fogni, es à kereſtyen emberhez
glalni.

Erről

Erről sol az sent Pal, *Ephes.2.v.8.* mondvan: Kegyelemből tartattatok meg az hit altal(ez az Isten ajandeka es nem magatoktol vagyon) nem az cselekedetekből, hogy senki ne dicsekedgyek, &c.

Vegezetre (hogy több argumentomokat elő ne hamla'lyam) azt mondgyak: Ha az jo cselekedetek nem erdemesek Isten előt, tehat nem kel az keresztyen embernek azokban magat gyakorolni. De ti azt mondgyatok, hogy nem erdemesek: Azert nem kel azokat cselekedni, &c.

De ez szinten ugy nem következik innet, mintha valaki azt mondana: Az sölö vesö nem jo gerendanak: Azert nem kel az tövet kapalni. Mert noha gerendanak nem jo, de azon kivöl vagyon mas hasna; Mert edes sölöt terem az ö gazdajanak. Szinten ezenkeppen; Ha az jo cselekedetek nem erdemesek Isten elöt, nem következik innet hogy nem kel azokban az keresztyen embernek magat gyakorolni mert azon kivöl vadnak több sep hasnai azoknak. Annakokaert az jo cselekedetekben kel munkalkodnunk elsöben az Istenert, masodsor

mi

mi magunkert, harmadſor felebaratinkert. Iſtenert jol kel cselekednünk; 1. Mert parancsollya mi nekünk. *Levit.* 11. es 19. *cap.* azt parancsollya az Iſten: Szentek legyetek, mikeppen en-is ſent vagyok. Iſmet, *Iſa.* 1. *v.* 17: Szünnyetek meg az gonoſſagtul, es jot cselekedgyetek. *Oſeæ* 10. *v.* 12. Veſſetek magatoknak igaſſagot es jo tetement, &c. 2. Hogy az mi jo cselekedetünk altal dücsöiteſſek az Iſten. Errôl ſol Chriſtus Urunk *Mat.* 5. *v.* 16. Ugy tündöklöllyek, ugymond, az ti vilagoſſagotok az emberek elôt, hogy azok latvan az ti jo cselekedeteket, dücsöitteſſek à ti Mennyei Atyatok. Laſd meg 1. *Pet.* 2. *v.* 12. &c. Mi magunkert jot kel cselekednünk. 1. hogy az mi hitünkrôl tanubizonſagot tegyünk. Mert az jo fa az ô gyümölcserôl iſmertetik meg. Az jo fa jo gyümölcsöt terem, azt mondgya Chriſtus Urunk. *Mat.* 7. *v.* 17. Es az hit az jo cselekedeteknelkül megholt. *Iacob* 2. *v.* 20. 2. Hogy bizonyoſſak legyünk az mi valaztaſunk felôl. Errôl ſol öz. Peter, 2. *Pet.* 1. *v.* 10. Igyekezzetek az ti hivatalotokat es valaztastokat meg erôſ-

 ſiteni

ſíteni az ti jo cselekedetek altal, &c. Mert az jo cselekedetek, ugymint úrt es ôſveny az üdvôſſegre. Mert az jo cselekedeteket azert keſitette az Iſten, hogy azokban jarjunk. *Epheſ.* 2. *v.* 10. Annakokaert az Hût felôl az jo cselekedetekbôl tehetünk itiletet, az meg igazitas felôl az hitbôl, az valaztas felôl az megh igazitasbol. Mert az kiket Iſten eleve el tudot, azokat el-is rendelte, à kiket el rendelt, el-is hitta, à kiket el hit, meg igazitotta, az kiket pedig meg igazitot, azokat még-is dücsôitötte, &c. *Rom.* 8. *v.* 29. Es à kik az Iſten Lelketôl viſeltetnek, azok az Iſten fiai. *Rom.* 8. *v.* 14. &c. 3. Hogy az jo cselekedetek altal az mi hitünk gyakoroltaſſek, taplaltaſſek es erôſsitteſſek. Errôl ſol à Sz. Pál, 2. *Thim.* 1. *v.* 6. Ezeket eſedben jutatom te neked, hogy az Iſten ajandekat fel ſerkencsed az mely te benned vagyon. Lasd meg, 2. *Pet.* 1. *v.* 8. 4. Hogy el tavoztaſſuk mind az jelen valo, ſ mind az követkôzendô bûnteteſet az Iſtennek, mellyekkel fenyegeti az ô Tôrvenyenek rontoit, &c. 5 Hogy meg felellyünk az mi kereſztyeni hivatalunknak-

es az

es az mi jo cselekedetünkel meg ekesicsük az mi vallasunkat. Mert szent eletre hivattattunk: Annakokaert azt kel követnünk. Vilagossagnak fiai vagyunk: Azert vilagossagban kel jarnunk. *Ephes.* 4. *v.* 1. 1. *Thes.* 4. *v.* 5. 1. *Pet.* 2. *v.* 24. *Rom.* 6. *v.* 4. *Philip.* 2. *v.* 15 Lasd megh az irasokat. 6. Hogy az bennünk lako Szent Lelket megh ne szomoricsuk. *Ephes.* 4. *v.* 20. 7. Hogy az Istentül lelki es testi jokat nyerhessünk, az mellyeket azoknak iger az Isten az kik az jo cselekedetekben gyakorollyak magokat. Errül szól az David, *Psal.* 58. *v.* 12: Bizonyara ugymond, vagyon gyümölcse az igaznak. Az Szent Pál-is, 1. *Tim.* 4. *v.* 8. Az kegyesseg mindenekre hasznos, az mely felül igiret vagyon mind ez eletben, s mind az következendöben, &c.

Vegezetre, felebaratinkert-is jot kel cselekednünk. 1. Hogy az mi felebaratinknak hasznalhassunk, es öket az mi jo peldankal eppitsük. Mert az peldak felette hathatok mind az jora, s mind pedig az gonoszra, az mint naponkent jol lattyuk.

Jay pedig annak à ki altal az botrankozas be jõ, &c. *Luc.* 17. *v.* 1. 2. Hogy az botrankozaſt el tavoztaſſuk. Erről ſol az ſent Pál 1. *Cor.* 10. *v.* 32. Botrankozasnelkûl legyetek. Iſmet, 2. *Cor.* 6. *v.* 3. Semmi dologban botrankozaſra alkolmatoſſagot ne adgyatok, hogy az egy hazi ſolgalat ti altalotok ne ſidalmaztaſſek. 3. Hog egyebeket az Iſtennek meg nyerheſsûnk, mind beſedûnkel, ſ-mind cselekedetûnkel. Erre int az ſent Pal. *Tit.* 2. *v.* 5. 4. Hogy az mi jo cselekedetûnk altal megh ſegyenicsûk amaz patvarkodo embereket, es azoknak ſajokat be dugjuk. Erre int az ſent Peter, 1. *Pet.* 2. *v.* 12. Iſmet. *Cap.* 3. *v.* 16. &c.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzûk megh innet; Hogy az jo cselekedetek, mellyek az hivektól ſarmaz. nak ebben az eletben, nem tõkelleteſek, hanem ſok fogyatkozaſokkal egyelittettenek meg. Oka ennek ez; Mert noha az valaztottak, az Ur Jeſus Chriſtus verevel megh moſogattattanak, 1. *Ioan.* 1. *v.* 7. Mindazaltal, migh ebben az gyarlo teſtben elnek, az bûnnek ſõprõje ugyan bennek vagyon, annak-

annakokaert naponkent ſokakban vetkeznek, *Iacob.* 3. *v.* 6. Sôt meg az igaz-is hetſer eſik el napjaban, *Proverb.* 24. *v.* 16. Ez az oka hogy naponkent bûnôk bocsanattyat kerik Iſtentôl. *Mat.* 6. *v.* 12. &c. Intetteſsûnk azert innet, hogy az mi jo cselekedetinknek erdemet ne tulaydonicsunk; mert ha mindeneket megh cselekedhetnenk-is az mellyeket Iſten parancsol, mind azokkal tartoznank Iſtennek az teremteſert, az meg valtaſert, es az ô Atyai gondgyaviſelejert. Annakokaert csak hafonta. lan ſolgaknak kellene magunkat iſmernûnk. Laſd megh *Luc.* 17. *v.* 10. &c. Vetkeznek tehat az Papiſtak, az kik az ô cselekedeteknek jutalmat tulaydonitanak, es igy az ſent Iſtent adoſſa tetſik.

II. Tanollyuk meg azt-is; Hogy az hiveknek jo cselekedetek, noha nem tôkelleteſek, mindazaltal kedveſek Iſtennek elôtte, nem magokra nezve, hanem az Ur Jeſus Chriſtuſra nezve, az kinek kedvejert kedveſek à hiveknek ſemellyek Iſten elôt. Mivelhogy azert ſemelyek kedves az hiveknek, cselekedetek-is kellemetes Iſten

elôt, az közben jaro Chriſtuſert, az kiben hittenek, es az kinek artatlan köntöſe az ô fogyatkozaſokat be feddezte. Mert az kik tiſtak, azoknak mindenek tiſtak, *Tit. 1. v. 15.* Mert az Iſten az mi jo cselekedetünket, nem ô magaba, hanem az ô Szent Fiaban nézi, es azoknak fogyatkozaſit, az ô Szent Fianak artatlan köntöſevel be fedezi. Igy nézi vala az Abelnek aldozattyat, *Gen. 4. v. 4.* Mert az Abel, hûtbôl aldozik vala Iſtennek, *Hebr. 11. v. 4. &c.*

Intetteſsünk azert; Hogy az ſ. Pallal egyût azt mondgyuk: *Gratia Dei ſum id quod ſum.* Az az: Iſten kegyelmebôl vagyok, az mi vagyok, 1. *Cor.* 15 *v.* 10. Es az Daviddal: *Non nobis Domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam:* Nem nekünk Ur Iſten nem nekünk, hanem az te nevednek ad az dicsôſſeget. *Pſal.* 115. *v.* 1. *&c.*

III. Vegyük eſünkben azt is; Hogy az jo cselekedeteknek követeſe nem valami *res in differens*, az az, köz dologh, mellyet ſabad el hadni, es ſabad meg-is cselekedni, ha nem felette ſükſeges. Mert noha az jo cselekedetek nem okai az mi üdvöſſegünk-

segünknek, mindazon altal, út es bizonyos ösveny, az mellyen mi nekünk jarnunk kel, valamigh az mi örökös hazankban be erkezünk. *Epheſ.* 2. *v.* 10. Annak-felette az mi hitönknek draga gyümölcsei, az mellyeknelkül az hit meg holt. *Iacob.* 2. *v.* 20. Vegezetre, az mi fiui es leani engedelmeſſegünknek csalhatatlan jegyei; Mert az kik az Iſten lelketöl viſeltetnek, azok az Iſten fiai. *Rom.* 8. *v.* 14. &c. Mind ezekből meg tetßik, hogy minket az Papiſtak hamiſſan vadolnak, hogy az jo cselekedeteket karhoztattyuk; Mert nem hogy azokat karhoztatnok, de ſöt inkab igen commendallyuk, es hejaban valo kereſtyen embernek mondgyuk, valaki az jo cselekedetekben magat nem gyakorollya, csak hogy erejek felet az jo cselekedeteket nem erőltettyük, es azoknak Iſten elöt erdemet ő magokban nem tulaydonitunk, hanem follyaſaban azokat meg tartyuk, es magunkat az Chriſtus parancsolattya ſerint haſontalan ſolgaknak mondgyuk. *Luc.* 17. *verſ.* 10. Engedgye az mi ſent Iſtenünk, hogy mi ezek felöl jo ertelemben leheſsünk, Amen.

XXVII. Prædicatio.

SZolottam ennek elõtte az elsõ kerdesrõl, tudni illik; Hogy ha az mi jo cselekedetink erdemesekẽ lʃtennek elõtte avagy nem? Mondam penigh, hogy kûlõmben ertenek effelõl à Papiʃtak, hogy nem mint mi. Mind az ket ertelmekrõl elegedendõképẽ ſollottam; moſtan immar laſſuk lʃten ſegitſegebõl az két utolſo kerdeſeket-is.

AZ MASODIKROL.

Laſſuk immar maſodſor; Hogy ha az embernek az meg teresben vagyone ſabad akarattya avagy nincs? Mert ugy tetſik hogy az Propheta az Ninivebelieknek ſabadakaratot tulaydonit, holot azt mondgya; Hogy azok megh tertenek az õ gonoſſagokbol, &c.

Az mi ezt az kerdeſt illeti; Az ſabadakarat felõl ebben az eletben, kûlõmben kel ertenünk az uyjonnan ſûletetet emberekben, hogy nem mint az uyjonnan ſûletesnelkûl valokban. Mert az uyjonnan ſûletesnelkûl valokban, az ſabad akarat csak

gonoſra

gonoßra vagyon, mivelhogy affele emberek gonoßsagnal egyebet nem cselekedhetnek, akar ô magaban legyen gonoß az ô cselekedetek, akar pedigh maſra nezve. Mert az mi elſô ßûleinknek eſetinek miatta, oly igen meg romlot à mi termeßetünk, hogy az jonak csak megh gondolaſara-is magunktol alkolmatlanok vagyunk, 2. *Cor.* 3. *v.* 5. Ennek valoſaga megh tetßik az következendô irafokbol. *Geneſ.* 6. *v.* 5. Iſmet. 8. *v.* 21. Az embernek ßivenek minden gondolattya kicsinſegetôl fogva gonoßra vagyon. *Ierem.* 17. *v.* 9. Csalard az embernek ßive mindeneknek felette, &c. *Ioan* 3. *v* 6. Az mi az teſtûl ßûletteteť, teſt az, *Epheſ.* 2. *v.* 3. Minnyajan haragnak fiai valank, &c. *Mat.* 12. *v.* 34. Mikeppen ßolhattok jokat, holoţ gonoßok vadtok? 1. *Cor.* 2 *v.* 14. Az lelkes ember eßebe nem veßi, az mi az Iſtennek lelkeje. Iſmet, *Cap.* 12. *v.* 3. Senki az Jeſuſt Uranak nem mondhattya, hanem csak az ßent Lelek altal. Ide valok az regi Doctoroknak-is az ô mondaſok. Az többi kôzt, *Iren. lib.* 2. *cap.* 65. azt mondgya: *Non enim ex nobis, neq; ex natura noſtra eſt vita,*

Sed secundum gratiam Dei datur. Az az: Mert nem magunkbol, sem az mi termeßetünkbôl vagyon az elet, hanem az Istennek kegyelme szerint adatik. *Cyprianus lib. 3. ad Quirinum: In nullo, inquit, gloriandum est, quando nihil est nostrum.* Az az: Semmiben ne dicsekedgyünk mert semmi sajatunk nincsen. Nazianzenus (à mint az Agoston Doctor be hozza, *in libro De bono perseverantiæ*) azt mondgya: *Dabit enim Deus, certo scio; Nam qui dat primum, dat etiam secundum.* Az az: Megh adgya az Isten bizonnyal tudom; Mert à ki az elsôt meg adgya, à masodikat is meg adgya. *Ambrosius in Lucam cap. 1. A Deo præparatur voluntas hominum. Vt enim Deus glorificetur à Sancto, Dei gratia est.* Az az: Az Istentôl kesitetik az embernek akarattya. Mert hogy az Isten dücsôitteßek az ßent embertûl, Isten kegyelme az *Chryßoßt. Homil. 30. in Acta Apoßolorum*: *Nihil noßrum eße putemus, quandoquidem & ipßa fides non est noßrum opus. Quod autem non sit noßrum, sed magis Dei, audi Paulum dicentem: Etiam hoc non ex vobis, Dei donum est. Epheß. 2 v. 8.* Az az: Semmit sajatunknak ne itellyünk, holot az hit

sem

ſem mi munkank. Hogy pedig nem mienk, hanem inkab Iſtene, hald megh mit mond az ſent Pal: Ez ſem ti tûletek vagyon, hanem Iſten ajandeka, &c.

Az uyjonnan ſûlettetet embernek akarattya pedig, mind az jora, ſ-mind az gonoſra vitettetik. Az jora vitetik, az meniben az ſent Lelektôl, az Iſten igeje altal az embernek termezeti meg uyitatik, es gerjeztetik az ô ſiveben uy vilagoſſagh es az Iſtennek igaz iſmereti, es az ô akarattyaban az Iſten tôrvenyehez valo haylandoſag. Errôl ſol az Moyſes, *Deut.* 30. *v.* 6. Kôrnyûl metzi az te Urad Iſtened az te ſivedet, es az te magodnak ſivet, hogy ſereſſed az te Uradat Iſtenedet. Az Jeremiaſ-is *Cap.* 31. *v.* 18. Uram terits meg engemet, es meg terek te hozzad, &c. Annakokaert az uyjonnan ſûletet emberekben immar uy erô vagyon, es itt ez vilagon el kezdik az uy es Iſten ſerint valo eletet, es az Iſtennel eggyût munkalkodnak, &c.

De ellenben az gonoſra vitetik az ô akarattyok; Mert ebben az eletben csak el kezdetik, de tôkelleteſſen vegben nem vite-

vitetik az uyjonnan valo ſûletes, az az, az ô elmejeknek es akarattyoknak meg uyitaſa; hanem még bennek vagyon az romlot termeſetnek ſôpreje, mely az Iſtennek iſmeretit az ô elmejekben megh homalyoſittya, es akarattyokat el forditttya, hogy ne azokat cselekedgyek, az mellyeket akarnanak, &c. Errôl ſol az ſent Pal, *Roman.* 7. *v.* 22. Gyönyörködöm, ugymond, az Iſtennek tôrvenyeben, az belſô emberre nezve; De mas tôrvent latok az en tagaimban, mely ellenkezik az en el memnek tôrvenyevel. Iſmet, *Gal.* 5. *v.* 17. Az teſt kevan à lelek ellen, à lelek-is à teſt ellen. Annakokaert az uyjonnan ſûletet emberben, ugy mint ket emberek vadnak; Eggyik Uy, es az maſik ô embernek nevezetik. Mert az uyjonnan ſûletet emberek neha neha Iſtentôl magoknak hagyattatnak, hogy az ô erôtlenſegeket meg iſmerven, alazatoſſagot tanullyanak. De el nem hagyattatnak vegſegeſen, hanem az Iſtennek lelketôl az igaz pœnitentia tartas altal helyekre allattatnak. Peldank erre az David, ſent Peter, ſent Pal, az tôb uyjonnan

ſûle-

ſűletet emberekkel egyetemben, az kik mind jot, ſ-mind gonoßt cselekettenek. Az jot az Iſtennek lelkenek uyjonnan ſűlő erejenek altala, az gonoßt pedig az ő gyarloſagok, es bennek lako bűnnek maradekja miat. Igy vagyon moſtan-is minden uyjonnan ſűletet embernek allapattya.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzűk meg innet; Hogy az uyjonnan ſűletesnelkűl valo embernek csak az gonoßra vagyon ſabad akarattya. Mert az ember termeßet ſerint meg veßet, mind értelmeben ſ-mind akarattyaban, ugy annyira hogy az Jonak meg csak meg gondolaſara-is ő magatol elegtelen, 2. *Cor.* 3. *v.* 5. ſokkal inkab annak vegben vitelere. Ennek az tudomannak igaz volta meg tetßik az elő ſamlaltatot iraſokbol. Vetkezet tehat regen amaz Pelagius nevő Barat ember, à ki Chriſtus Urunk ſűleteſe utan negy ſaz tizen-őt eßtendőtaiban elt, az ki mindeneket az embernek ſabad akarattyanak tulaydonitot. Vetkeznek az Papiſtak-is, à kik eggyik reßet Iſtennek, es az maſikat az embernek tulaydonittyak. De mi ezeket

ne

ne kôveſsûk, hanem hidgyûk el, hogy az mi az teſtûl ſûlettetet, teſt az, *Ioan. 3. v. 6.* Es az Prophetaval egyetemben mondgyuk: Teríts meg Uram bennûnket, hogy meg terheſsûnk. *Thren. 5. v. 21. &c.*

II. Tanollyuk meg azt-is; Hogy az uyjonnan ſûletet emberek-is ez eletben az Iſtennek tôkelleteſſen nem engedhetnek. Mert noha el kezdik az Iſtenhez valo engedelmeſſeget mindazon-altal az ô gyarloſagok miat azt vegben nem vihetik, hanem amaz nyomorek gyermeknek Attyaval azt kialtyak: Hiſzem Uram, de ſegits megh az en hihetetlenſegemet, *Marc. 9. v. 24.* Ezt az ſzent Pal ô maga peldajaval bizonyittya *Rom. 7. v. 18.* mondvan: Az akarat meg vagyon, de az vegben vitelben modot nem talalok. Mert nem cselekedhetem azt az jot, az mellyet akarnek, hanem azt az gonoſt, az mellyet gyûlôlôk. Tehat az ô cselekedetek reſz ſerint jo, reſz ſerint pedigh gonoſ: Mindazon-altal azok kedveſek Iſtennek elôtte az kôzben jaro Chriſtuſert, az kinek igaſſagat az hiveknek tulaydonittya az Iſten. *1. Cor. 1. v. 30.*

Intet-

Intetteſsünk azert innet; Hogy az mi jo cselekedetinknek ſemmit ne tulaydonicsunk, hanem az Daviddal eggyüt azon könyörögjünk; Hogy az Iſten mi velönk ne pöröllyön, mert az itiletben ö elötte meg nem maradhatunk. *Pſal.* 143. *v.*2. *&c.*

AZ HARMADIKROL.

Vegezetre laſſuk immar azt-is; Hogy hogy tulaydonyittya az Propheta Iſtennek az banatot es az el vegezet ſententianak meg valtoztataſat? Ket agai vadnak enek az kerdeſnek, az mellyekhez kepeſt mez ket dolgokat kel rövideden megh atnunk.

1. Hogy hogy tulaydonittaſſek Iſtenek az banat?

2. Mikeppen illet Iſtenhez, hogy az ö el vegezet tanatsat az Ninivebeliek felöl megh valtoztaſſa, holot az Iſten valtoznatatlan?

AZ ELSÓRÓL.

Az mi az elsö kerdeſt illeti; Igen tö-ik az iras magyarazo Doctorok fejeket azon

azon, mikeppen tulaydonittaſſek Iſtennek az pœnitentia, holot az valtozasnelkûl es fenvedesnelkûl nem lehet, az Iſten pedigh valtozhatatlan es ſzenvedesnelkûl valo. *Malach.* 3. *v.* 6. *Iac.* 1. *v.* 17. *Pſal.* 102. *v.* 26. Nemellyek azt mondgyak; Hogy mikeppen az ſent lelek mondatik kialtani es kônyôrgeni mi erettünk ki beſelhetetlen fohazkodaſokkal, *Rom.* 8. *v.* 26. tudni illik, mikor minket fel indit az buzgo kônyôrgeſre es fohazkodaſra: Azonkeppen az Iſten mondatik valamit meg banni, mikor minket banatra indit. Illyen ertelemben vagyon à bodog emlekezetû Luther Marton, *in Geneſ.* Nemellyek csak azt felelik; Hogy az Iſten azert mondatik valamit meg banni; mert azt az dolgot megh valtoztatta: Es igy nem az Iſtenben eſik az valtozas, hanem ez vilagi dolgokban, &c.

Nemellyek azt mondgyak; Hogy ket fele az Iſtennek akarattya, tudni illik titkos es nyilvan valo. Az Iſtennek titkos akarattya felôl azt mondgyak, hogy az ô magaban valtozhatatlan, es erre nezve mondatik az Iſten beſede valtozhatatlannak.

nak. De ezt nem mindenkor jelenti ki, ha nem csak valami reſet, az tőrveny es az Prophetak altal, nyilatkoztattya ki. Erről ſol ő maga az Iſten, *Iſa.* 46. *v.* 10. mondvan: Az en tanacsom megh ál, es minden en akaratom meg leſen. Az Iſtennek nyilvan valo akarattya az, mellyet mi nekűnk az ő ſent igejeben ki nyilatkoztatot. Effelől azt mondgyak, hogy meg valtozhatik, nem az Iſtenre nezve, hanem az emberekre es ez vilagi dolgokra nezve, mikor azok az dolgok megh valtoznak, az mellyeket mi allandoknak iteltűnk lenni, &c.

Az Agoſton Doctor, *lib.* 83. *Quaſtionum, Quaſtione* 52. az holot kivaltkeppen ezt az ſerdeſt magyarazza, azt mondgya; Hogy az ſent Lelek az irasban nagy gyakorta az mi gyarloſagunkhoz es erőtelenſegűnkhőz ſabja őnnőn magat, es az Iſtennek oly dolgokat tulaydonit, az mellyek ez eletben az emberek kőzt ſoktanak lenni, hogy igy az Iſtennek termeſetit inkab előnkben idhaſſa, az mellyet mi maskeppen eſűnkben nem vehetnenk az mi gyarloſagunk miat. Peldanak okaert; Mikepen hogy az

emberek nem sokrak bosſut allani, hanem ha megh haragsanak: Azonkeppen, mikor azIſten bosſut al az embereken az bûnert, mondatik haragudni. Es mikeppen hogy az emberek az ô cselekedeteket megh nem valtoztattyak, hanem ha az ô dolgokat megh bannyak: Annakokaert, valamikor az Iſten az ô cselekedetit megh valtoztattya, mondatik az ô dolgait megh banni. De nem azert mintha az Iſtenben valami valtozas eſnek, hanem azert, mert azok az dolgok valtoznak meg, az mellyeket mi allandoknak itiltûnk lenni, &c. Ez az utolſo ertelem, helyeſſeb az többinel.

TANUSAG.

Vegyûk eſſünkben innet; Hogy az Iſten lelek, *Ioan.* 4. *v.* 24. annakokaert, csontya es huſa nincsen, es ſemmi emberi indulatok nem eshetnek ô felſegeben, mert az fele indulatok valtozaſſal jarnak, az Iſten pedighlen az ô termeſetiben es cselekedetiben valtozhatatlan. Mikor pedighlen az iras, emberi indulatokat

tokat tulaydonit az Istennek, emberi mód szerint ſól az Isten felôl, hogy az Istennek termeſzetit mi nekûnk elônkben adhaſſa ezfele kûlſô dolgokban, az kik az mi gyarloſagunk miat egyeb arant az Isten felôl nem tudnank jo modgyaval gondolkodni.

Vetkeznek tehat az Anthropomorphitak, az kik ez fele iraſokbol es mondaſokbol azt hoſztak ki, hogy az Istennek ſzinten ollyan keze, laba, ſzeme es fûle vagyon mint mi nekûnk. De mi ezekkel ne tevelyegjûnk, hanem hidgyûk el, hogy az Isten lelek, es az kik ôtet akarjak tiſztelni, es imadni, lelki modon imadgyak. *Ioan.* 4. *v.* 24.

Ez az elſô kerdeſnek rôvid magyarazattya.

AZ MASODIKROL.

Nem oknelkûl kerdhetne itt valaki: Mikepen illet ez az Istenhez, hogy az ô el vegezet tanacsat az Ninivebeliek felôl meg valtoztaſſa: Iſmet hogy à Propheta altal az Ezechiaſnak az ô halalat meg jelenti,

de az utan az ô eletet tizen-ôt estendôkkel meg hosszabittya, &c. Lasd meg 2. *Reg.* 20. *v.* 1. &c. De ezekre rövideden azt felelyük; Hogy az Istennek mind igireti s mind fenyegetesi bizonyos okokbol allanak, az mely okok neha nyilvan megh jelentetnek, neha pedig csak ot ertetnek alattomban. Peldanak okaert meg jelentetnek *Levit.* 18. *v.* 5. Megh örizzetek az en törvenyimet es itiletimet, mellyeket meg cselekedven az ember, ęl azokban. *Rom.* 8. *v.* 13. Ha az test szerint eltek, megh haltok. El titkoltatnak pedig, hanem csak ot ertetnek, az Ezechias Kiralynak, es az Ninivebelieknek az ô allapattyokban. Mindazonaltal ez semmit nem árt az Istennek igasságnak; mert mikepen az Isten eleve meg latta vala, hogy az Ezechias halalos betegségben esik: Azonkepen azt-is meg latta, hogy az ô eletet tizen-ôt estendôkkel meg akarja hosszabitani. Hasonlokepen; Mikepen az Isten meg latta es meg izente, hogy az Ninivebelieknek isszonyu vetkek utolso romlast es vesedelmet erdemel: Azonkepen azt-is meg latta, hogy ha meg ternek,

az ô

az ô irgalmaſſagabol ôket megh tartya es el nem veſznek.

TANUSAG.

Jegyezzûk meg innet; Mely igen igaz, az mit az ſent David mond, *Pſal.* 103. *v.* 8. Irgalmas es kônyôrûlô az Ur, hoſſu tûrô es igen irgalmas. Iſmet az mit ô maga mond az Iſten *Ierem.* 18. *v.* 7. Ha ſollok az nep ellen, hogy ki gyomlalom, meg rontom, es el veſztem egy ſem-pillantasban. Ha megh tér az nep az gonoſſagbol az mely ellen ſolottam, en-is megh banom az gonoſt, mellyet el vegeztem volt hogy ô velle cselekednem. Ennek valoſaga meg tetſik ez jelen valo cselekedetibôl az ſent Iſtennek. Nagyot vetettenek vala Iſten ellen az Ninivebeliek; Mert az ô gonoſſagok az Egig fel hatot vala, mely ô gonoſſagokert az Iſtennek rettenetes bûnteteſet erdemlik vala. De minekutanna az Jonaſnak prædikallaſara megh terenek, az Iſten-is hozzajok tere, es az ô rejajok ſánt bûnteteſt el tavoztata. Intetteſsûnk azert innet; Hogy az bûnnek veget veſsûnk, es igaz pœnitentia tartaſunk altal az Iſtenhez meg ter-

jûnk, hogy az Istennek sulyos bûnteteset el tavoztathassuk. *Nulla pœnitentia sera, modo sit seria.* Az az: Egy pœnitentia sem kesô, csak legyen igaz pœnitentia. Engedgye az mi szent Istenünk, hogy ô felségehez meg terhesûnk, hogy az ô sulyos bûnteteset el tavoztathassuk, Amen.

XXVIII. Prædicatio.

EZ el mult utolso tanitasomban vegezem el, Isten Lelkenek vezerlese altal, az harmadik caputnak magyarazattyat; Holot minemû dolgokat forgattunk, nem szamlalom uyjonnan elô az keresztyeneknek unatkozasokra; Hanem hozza fogok, ugyan azon szent Leleknek vezerlese es igazgatasa altal, az negyedik es utolso caputnak magyarazattyahoz ez mostani oraban. Mindeneknek elôtte pedigh rôvid summajat jelentem meg. Annak-utanna reszeirôl szolok. Vegezetre az igeket magyarazom rendel, es az Istennek Lelke azokbol minemû szep tanusagokat adgyon elônk-

elõnkben rõvideden elõ ſamlalom. Summa ſerint annak-okaert, ebben az negyedik caputban elõnkben adatnak azok à dolgok, mellyek à Ninivebelieknek pœnitentia tartaſokat, es az õ velek kõzõltetet Iſten kegyelmet kõvettek. Tudni illik az Jonaſnak nyughatatlanſaga, es ez ellen az Iſtennek maga mentegeteſe, &c.

Ket kivaltkepen valo re..i vadnak pedig ennek az caputnak. Mert az elſõ reſzeben, az Jonas Prophetanak nyughatatlanſaga adatik elõnkben, mikor latna hogy az Iſten az Ninivebelieknek meg kegyelmezet, az elſõ verſtõl fogvan az hatodik verſiglen. Az maſodikban pedig, az Iſtennek mentsege irattatik meg, melyben ugy mint ſamot ad az Jonaſnak, igaz okait ſamlalvan az õ cselekedetinek. Mellyel ugy meg kõtõ az Jonaſt, hogy ſemmit nem tud ſolani az ſent Iſtennek ellene, &c. Ez mind ſumaja, ſ-m ind rendi az igeknek. Laſſuk immar az igeket rendel; Mond à Prophe-a: Semmikepen nem tetſik pedigh az Jonaſnak, es felette igen megh haragvek õ magaban, &c.

Ebben az elsô versecskeben az Jonasnak ket nagy fogyatkozasi adattatnak elônkben, tudni illik az ô kedvetlensege es nagy haragja. Annakokaert mi nekûnk-is, ket dolgokat kel itt meg latnunk. 1. Miert haragßik illyen igen az Jonas. 2. Hogy ha meltan haragutté avagy nem.

AZ ELSÔRÔL.

Az Jonas haragjanak imez kôvetkezendô okait talallyuk. 1. Mert az ô itileti szerint tißteßegeben meg fogyatkozik, mivel hogy az Isten az ô prædikallasa ßerint, Ninive varosat el nem sillyezte. Azt veli annakokaert, hogy ez utan ôtet hazug Prophetanak kezdik tartani. Ugyan ezen ok inditotta vala ôtet elsô ben-is, hogy az Isten parancsolattyanak ne engedne, mikor Niniveben kûldetnek. Meg tetßik ez, az ônôn beßedibôl, holot azt mondgya az kôvetkezendô versecskeben: kerlek Uram, nem de eze az en beßedem, mellyet megh akkor mondottam vala, mikor az en fôldemben volnek; Ezert akarok vala en Tharsisban futni, &c.

2. Mert meltatlan dolognak iteli, hogy az

az Istennek kegyelme az poganyokra-is kiterjedgyen, mellyet az Sidok sajattyoknak tartnak vala. Meg tetßik ez az tôbbi kôzt innet; Mert mikor az Janos Baptistaval, es az Ur Jesus Christussal vetelkednek, az ô jambor Attyokkal es Annyokkal dicsekednek, es az tôbbi kôzt azt mondgyak: *Patrem habemus Abraham.* Az az: Az mi Atyank az Abraham, &c. Mellyel azt jelentik, hogy az Istennek az regi Szent Atyakkal tôt sôvetsege, csak ô reajajok nez, es à poganyoknak ahoz semmi kôzôk nincsen. Lasd meg *Mat.* 3. *v.* 9. *Ioan.* 8. *v.* 33. *&c.*

3. Mert sabadon felhetet az Sidoktul-is, hogy az Istennek igejet ûdô nap elôt az poganyok kôzze vitte, es azoknak az meg tereßre, es ez altal az Isten kegyelmere alkolmatossagot solgaltatot. Az Szent Peter felôl azt olvassuk *Act.* 11. *v.* 1. *&c.* Hogy mikor meg hallottak volna ô felôle az tôb tanitvanyok, hogy az poganyok kôzze ment prædikallani, es az Corneliust haza nepevel egyetemben meg kereßtelte, igen meg haborodnak rayta, mind addiglan-is mig az Szent Peter az ô cselekedetinek igaz

okat megh nem jelenti ô nekiek. Az ſent Palnak-is, halalos vetkûl tulaydonittyak az Sidok, hogy az kôrnyûl meteletlen poganyokat az Iſten templomaban Jeruſalemben be vitte volna, *Act.* 21. *v.* 28. &c. Tehat attul tartot az Jonas, hogy ha az Sidok megh ertik, hogy az poganyok kôzôt prædikallot, jôvendôben meg bûntetik.

TANUSAGOK.

I. Tanollyuk megh innet; Mely artalmas vetek legyen az embernek feletteb valo maga ſereteti, es az ô bôcsûletinek futtataſa. Peldank erre az Jonas Propheta, az ki ez elôt-is azert vete meg az Iſten parancsolattyat, mert az maga bûcsûletit felti vala: Ime moſtan-is ugyan azon emberi indulat hordozza, &c.

Intetteſsûnk azert innet; Hogy magunkat egy ſereſsûk, hogy felebaratinkat meg ne utallyuk: Mert azt kevannyal Iſten hogy felebaratunkat ugy ſereſsûk, mint magunkat, *Levit.* 19.

II. Vegyûk eſsûnkben azt-is hogy à mi indulatinkat meg kel zabolaznunk, hogy azok minket hanyat homlok az vetekre ne

vigye-

vígyenek. Mert ha azok erôt vehetnek raytunk, ſok illetlen dolgokra viſnek bennûnket. Peldaink erre az ſegeny Apoſtolok, à kik felôl azt olvaſſuk *Luc.9.v.54.* Hogy az Samaritanuſok ellen haragra indulvan, az Egbôl tûzet akarnak rejajok kérni, hogy megh emeszteſſenek. De megh feddi ôket Chriſtus Urunk mondvan: Nem tudgyatok minemû Lelek legyen ti bennetek. Ime az Jonaſ-is, az ô indulatitul viſeltetven, mint haragſik az ſent Iſtenre azert az jo dologert, mellyet az Ninivebeliekkel cselekedet vala.

Intetteſsûnk azert innet; Hogy à mi haragunkat meg mertekellyûk, mert az mint imaz Horatius nevô Poëta mondotta: *Ira furor brevis eſt, animum rege, qui niſi paret, Imperat.* Az az: Az harag rôvid dûhôſſeg, bird meg az te elmedet, mely ha nem enged, parancsol, &c. Erre int az ſent Pal, *Epheſ.* 4. v.26. mondvan: Haragudgyatok es ne vetkezzetek; Az nap ala ne mennyen à ti haragotokon. Chriſtus Urunk-is azt mondgya, *Mat.*5. v.22. hogy à ki az ô Attya fia-ra oknelkûl haragſik, melto az itiletre.

AZ

AZ MASODIKROL.

Lassuk immar azt-is; Hogy ha meltan haragutté az Jonas avagy nem? Erre rövideden csak azt mondgyuk hogy az Jonasnak haragja igẽ meltatlan volt. Ennek igaz volta megh tetßik imez következendö okokbol. 1. Mert az Isten ellen haragßik az Jonas, az kinek minden teremtet allatok tökelletes engedelmesseggel tartoznak. Hova lehet ennel nagyob meltatlansag, mint az halando bünös embernek, az halhatatlan es örökke valo ßent Isten ellen haragra indittatni, megh ugy pediglen, hogy az ö igassagos cselekedetit vissgallya? 2. Mert nem valami fogyatkozasert (mely az ßent Istentöl vagyon) hanem az jo dologert haragßik, tudni illik az Istennek irgalmassagaert es könyörületességejert. Es az mely josagokat csokolgatni, es mind az Egig kel vala ö neki magaztalni, azokat seddi az ßent Istenben. 3. Mert az Istennek akarattyaval ellenkedik az Jonas. Az Isten az megh tért Ninivebelieket megh akarja vala tartani, az mint hogy meg-is tarta; Az Jonas pediglen, az ö tehetsége

ßerint,

ſerint, azoknak veſedelmeket kevannya. 4. Mert feletteb bankodik es haragſik, ugy annyira, hogy az mertekleteſſegnek hatarat altal hagja. Meg jelenti ezt önnön maga holot azt mondgya, hogy nem tetſet ez dolog ö neki, hanem felette igen haragut rayta.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az regi ſentek-is eſendö emberek voltanak. Az ſent Jakab bizonyittya ezt *Cap.* 5. *v.* 17. mondvan: Az Illyeſ-is haſonlo fogyatkozaſok ala vettetet ember volt, mint ſinten mi, &c. közönſegeskepen pedig *cap.* 3. *v.* 1. azt mondgya: Sokakban vetkezünk mindnyajan, &c. Meg tetſik (hogy moſt az többiröl ne emlekezzem) az Jonaſnak jellen valo peldajabol, az ki noha az Iſtennek nagy Prophetaja, mindazonaltal mikepen vetkezzek Iſtennek ellene, ez elöt megh hallok. Intetteſsünk azert innet; Hogy ezeknek az ö eſeteken tanollyunk es igen vigyazzunk, mert ha az regi nagy emberek el eshettenek, mi ſegeny gyarlo emberek annal inkab el eshetünk.

Mond

Mond immar az Propheta: Kerlek Uram, avagy nem ez valaé az en mondaſom, még mikor volnek az en földemben. Azert futottam volna Tharſisban; Mert tudom vala hogy te kegyelmes es irgalmas Iſten vagy, nagy türhető, nagy irgalmaſſagu, es az gonoſnak el valtoztatoja vagy. Moſt azert Uram, vedd el kerlek az en lelkemet en tőlem, mert job ennekem meg halnom, hogy nem élnem, &c.

Ez igekben foglaltatik-be az Jonaſnak panaſolkodo beſzelgeteſe, melyben egy felől az Iſtent alattomban vadollya: mas felől pedig magat menti, es az ő engedetlenſeget palaſtollya, az melyert az Iſtentől ennek előtte ſulyos bűntetteſſel meg büntetteteť vala. Tovabba az ő beſzelgeteſet könyörges modgyara formallya, de ugy hogy nagy illetlenül az ő tanatsat, az Iſtennek tanatſanak eleiben veti, es annal ſokkal fellyeb magaſtallya. Mert ſinten annyit teſzen, mintha azt mondana: Felette illetlen dolgot lattatam te előtted cselekedni, mikor az te parancsolatodat meg vetven nem akarek Ninive varoſſaban menni, hanem

Thar-

Tharsisba akarek futni, holot nem kicsin okok kenseritettenek engemet arra az dologra.

Mert meg akkor jol latom vala micsoda jone ki abbol az dologbol. Tudtam hogy te irgalmas es kegyelmes vagy, annakokaert meg gondoltam, hogy ha megh ternek te hozzad az Ninivebeliek, megh kegyelmes nekiek es az bûnteteſt el terited rolok, es igy nem csak en maradok hazugsagban, hanem meg az te ſent igedis gyalazatba kęl az poganyok kôzt. Azert akartam tehat en el futni, hogy ezek ne kôvetkeznenek, &c.

It mi nekûnk két dolgokat kel megh latnunk. I. Minemû fogyatkozaſok talaltaſſanak az Jonaſnak jelen valo befelgeteſeben? II. Az Iſtennek ſep nevezetit laſſuk à mellyeket az Propheta it elô ſamlal.

AZ ELSÓRÓL.

Noha ſok fogyatkozaſok talaltatnak ebben az befelgetesben, mindazonaltal imez kôvetkezendôk tettetteſſek. 1. Hog az ô elebbi engedetlenſeget es el futaſat, melyrôl immar

ímmar pœnitentiat tartot vala, uyjonnan elô hozza es igen oltalmazza. Mely ô cselekedetivel alattomban ônnôn magat purgallya, az ſent Iſtent pedig vadollya, mint ha oknelkûl bûntette volna ôtet ollyan ſulyos bûnteteſevel. 2. Hogy az ô bôlcseſeget, az Iſtennek bôlcseſegenel fellyeb magaſtallya, es igy az Iſtent feledekenſeggel avagy maga-gondolatlanſaggal vadollya; Hogy az dolognak ki menetelirôl jol nem gondolkodvan, ôtet modnelkûl Ninivebe kûldôtte. 3. Hogy az Iſtennek amaz nagyſagos es minden dicsiretre melto dolgait es cselekedetit, az minemû az irgalmaſſag, kônyôrûleteſſeg es à hoßßu ideiglen valo tûres, az Iſtenben nem javallya. 4. Hogy az nagy hires, neves varoſt kevannya el veßni, csak az ô bôcsûleti megh maradhaſſon. 5. Vegezetre, hogy maganak ûdô napnak elôtte halalat kevannya mondvan: kerlek Uram ved hozzad az en lelkemet, mert jobb ennekem meg halnom, hogy nem mint illyen gyalazatoſſan ęlnem, &c.

TA-

TANUSAG.

Tanullyuk meg innet; Mely vakmerő legyen az ember, az ki, az mennek földnek teremtő Istenevel semben mér vetelkedni es neha ugyan feddeni-is. Peldank erre az Jonas, az ki az Szent Istennel semben ál, es mint egy közönseges emberrel ugy vetelkedik. Illyenek vagyunk mi-is szerető Attyamfiai, holot naponkent az Istennek dolgait visgallyuk, es az ő igaz itiletit hantorgattyuk. Ha az Isten bőseget ád, az sem tetsik, mert az Szanto emberek es Szólo mivesek azt mondgyak hogy csak hejaba munkalkottanak, mert sem buzanak, sem bornak nincsen arra. Ha dragasaggal latogat, à sem tetsik az segeny renden valoknak. Ha békeseg vagyon, bannyak az hadakozok: Ha pedig haborusag vagyon, neheztelik à köz renden valo emberek. Az Momus felől olvassuk, hogy az embernek teremtesében azt nem javallota, hogy az Isten az embernek mellyen egy ablakot nem hagyot, hogy egy-massnak sivenek titkat az ember lathatna. Vay ki sok tarsai vadnak mostan à Momusnak.

De mi az fele embereket ne kövessünk; hanem az Ur Jesus Christussal egyetemben mondgyuk: Ne ugy legyen Atyam à mint en akarom, hanem ugy az mint te akarod. *Mat.* 26. *v.* 39. Engedgye az mi Sz. Istenünk, hogy mi mindenben az ő sent akarattya serint rendelhessük eletünket es erkölcsünket. Amen.

XXIX. *Praedicatio.*

ENnek elötte valo tanitasomban kezdem magyarazni az Jonas könyvenek negyedik es utolso reset; Holot mindeneknek elötte azt latok megh, miert haragßik illyen igen az Jonas? Annakutanna, hogyha meltan haragutte avagy nem? Vegezetre kezdek solani az Jonasnak Istennel valo befelgeteserül; Holot jelentem hogy elsöben azt kel meg latnunk, minemü fogyatkozasok talaltassanak az Jonasnak jelen valo befelgeteseben; Mostan immar lassuk masodsor az Istennek sep nevezetit, mellyet it az Jonas elö famlal. &c.

Az

AZ MASODIKROL.

Az Jonas Propheta, ebben az ô beſelgeteſeben, elô ſamlallya az Iſtennek ſep nevezetit az Moyſes maſodik könyvenek harmintznegyedik reſebôl. Mellyekrôl ha jol gondolkodot volna az Jonas, ezt az ô beſelgeteſet kûlömben rendelte volna. Mert ha az Iſtent illyennek iſmerte lenni, à mint itt elô ſamlallya, nem kellet volna azt verkûl tulaydonitani ô Sz. felſegenek, az mire termeſet ſerint vitetik. Kicsoda haragſik az tûzre az ô melegſegejert, avagy az vizre az ô nedveſſegejert? De jer laſſuk ezeket à ſep nevezeteket rendel, hog ezek felôl valo gondolkodaſunk, inditſon minket az Iſtennek igaz ſeretetire, es à mi keſertetûnknek idejen fordullyon vigaztalaſunkra. Mindeneknek elôtte azert könyörûlônek mondgya az Iſtent, ugymint az ki termeſeti ſerint az engedelmeſſegre haylando. Mely igen helyeſſen tulaydonitſa eztaz Jonas az Iſtennek, avagy csak innet is megtetſik: Mert az embert ingyen valo jo voltabol azert terête ez vilagra hog az ô draga lelki es teſti aldaſit ô vele közölhetne.

Ide valo, az mit az mi elsö Szüleinknek mond, mindgyart az teremtes utan *Gen.* 1. *v.* 28: Nevekedgyetek es saporodgyatok, es tölcsetek be az földet es hoidoltassatok meg azt, uralkodgyatok az tengernek halain, az Égi madarakon es minden mozgo allatokon, &c. Az David-is *Psal.* 8. *v.* 7. azt mondgya; Hogy az Isten az embert minden kezi munkajan Urra tötte es mindeneket az ö labai ala veted, &c.

Masodsor irgalmasnak mondgya, mely az Istent arra visi, hogy az mi nyomorusaginkat es nyavalyainkat meg bannya, es azokbol minket ki mencsen. Ezt az indulatot tulaydonittya önnön maganak az Sz. Isten nagy sok helyen az Sent Irasban, az többi közt pedig *Isa.* 49. *v.* 15, holot azt mondgya: Vallyons el feletkezhetike az Anya az ö magzattyarul? De ha sinten az el feletkezhetnek-is, en te rollad Sion el nem feletkezhetem, mert az en tenyeremre irtalak tegedet. Az David-is *Psal.* 27. *v.* 10. Az hon, ugymond, mind Atyam es Anyam el hattanak engemet, az Ur vette fel az en gondomat. Ismet,

Psal.

Psal. 103. *v.* 13. Mikeppen az Atya könyörül az ô fiain, azonkeppen az Ur az ôtet felôkôn.

Harmadsor, hosszu türônek mondgya, à ki nem hertelenkedik à bûntetessel, hanem ûdôt hagy az embereknek az pœnitentia tartasra. Hasonlokeppen sol az David-is, *Psal.* 103. *v.* 8. mondvan: Irgalmas es könyörûlô az Ur, hosszu türô es igen irgalmas. Mely igaz legyen ez, meg tetszik az elsô vilagnak allapattyabol, mellyet sz egesz estendeig vára az pœnitentiara, *Gen.* 6. *v.* 3. Az Chananæusokat-is mind addig vára az szent Isten, migh az ô hamissagoknak merteket be tôltek. *Gen.* 15. *v.* 16. Az Pharahonak sok ûdôt engede Isten az pœnitentiara, minek elôtte ôtet az veres tengernek habiaival el burittatna. *Exod.* 14. *v.* 27. Mostan-is naponkent kostollyuk az Istennek hosszu türeset.

Negyedszer, Sok jo tetemenyûnek neveztetik az Isten, az ki az ô javait naponkent közli az ô teremptet allatival. Errôl emlekezik az David-is *Psal.* 145. *v.* 15. mondvan: Mindeneknek szemei te benned bizZ 3 nak

nak Uram, es te adsz azoknak eledelt alkolmatos ûdôben; Meg nyitod à te kezeidet es be tôltes minden élô allatokat aldasoddal. Ismet *Psal.* 147. *v.* 9. azt mondgya: Hog az barmoknak is az Isten parancsol eledelt az hegyeken, à hollo fiakkal egyetemben. Ezt az Istennek jo tetemenyet mi-is naponkent kostollyuk keresztyenek, mert innet vagon az, hogy minden teremtet allatok à mi tolgalatunkban foglalatosok, nem csak az fôldôn, hanem megh Egekben is. Ezert nevezi az S. Pal az mennyei Sent Angyalokat, tolgalo Lelkeknek. *Hebr.* 1. *v.* 14.

Otôdször azt mondgya felôle; Hogy az gonosz meg bannya, az az, nem kemenyiti meg ô magat azok ellen, az kik neki kônyôrôgnek, hanem ha igazan pœnitentiat tartanak, kes az kegyelemre, es az el Sant bûntetest azokrol el teriti ô maga bizonyittya ezt az Sent Isten, *Ierem.* 18. *v.* 7. holot azt mondgya: Hertelen tollok en valamely nemzetsegh avagy orsag ellen, hogy ki saggatom, el rontom el vesztem azt. Ha pœnitentiat tart az ô gonosságarol, en-is meg banom az gonoszt, mellyet

ô el-

ő ellene gondoltam vala, hogy cseleked-
gyem. Erre nevezetes peldaink vadnak
az Sz. Irasban; Lasd meg *Iudic. 3. v. 8.* Is-
met, *cap. 4. v. 2.* Es *cap 5. v. 1.* &c. Ezt allattya
az Ninivebelieknek jelen valo peldajok-is.

TANUSAG.

Vegyük esünkben innet; Minemű ter-
meszetű legyen az Isten, tudni illik, könyö-
rülő, irgalmas, hosszu túrő, jol tevő es à ki
az vesedelmet el teriti à pœnitentia tarto
emberekről. Ezt allattya à Moyses, *Exod. 34*
v. 6. Az mely mondasst az Jonas itt elő hoz.
Intetessünk azert innet; Hogy az Istenben
ezeket az draga jokat csokolgassuk, eze-
kert őtet szeressük, es eletünknek napjaiban
ő neki hiven szolgallyunk. Vigaztallyuk-is
egyszersmind magunkat, hogy à mi bűnein-
nek nagy volta miat ketsegben ne essünk,
hanem igaz pœnitentia tartasunk altal
Istenhez meg terjünk, el hiven hogy ingyen
valo jovoltabol nekünk bűneinket meg
bocsattya, es az mi bűneink miat erdemlet
büntetest el tavoztattya, &c.

Mond immar à Propheta: Es monda az
Ur: Itelede hogy meltan haragszol? Ki

menven azert Jonas az varosbol, ûl vala az varos elleneben nap kelet felôl, holot csinalt vala maganak haylekot, hogy az alat ûlne az arnyekban mind addig, migh meg latna mint lenne az varoſnak dolga, &c.

Ez igekben ket dolgokat forgat az Propheta. 1. Az Iſtennek csendeſ es engedelmes feleletirôl emlekezik. 2. Az Jonaſnak vakmerô cselekedetit irja meg. Mindenikrôl rendel ſolok, Iſten ſegitſegebôl az igeknek folyaſa ſerint. Mond azert az Propheta: Es monda az Ur; Itelede hogy meltan haragſol?

Ez az elſô dologh mellyet itt forgat az Propheta; Holot ket dolgokat kel meg latnunk. I. Miert felel illyen engedelmeſſen Iſten az Jonaſnak? II. Miert hadgya ônnôn magara ennek az dolognak itiletit?

AZ ELSÓRÓL.

Az mi az elſô dolgok illeti; Szeliden felel iſten az Jonaſnak I. Hogy ezzel is az ô Atyai jo voltat commendallya, mely arra viſi az ſent Iſtent, hogy ſinten ugy daikalkodgyek mi velünk, mint az kegyes Atyak es Anyak az ô fiokkal es leanyokkal.

II.

II. Hogy ezzel az ô engedelmeſſegevel, az Jonaſnak fel lobbant haragjat enhitene. Tehat nem felel az Iſten erdeme ſerint az Jonaſnak ; Hogy ne lattaſſek az tûzben olait ônteni, az az, annal-is nagyob haragra ingerleni az Jonaſt.

Summaja azert az Iſten feleletinek csak ez: Ugy tetſik te neked Jona, hogy igazan haragſol: De kerlek gondold megh, mely meltatlan haragſol. Mert ha ollyan vagyok az minemûnek mondaſ, vallyon miert kellene kûlômben viſelnem magamat az Ninivebeliekhez? Avagy honnan erdemled en tûlem, hogy az te tiſteſſeged-re nagyob gondot viſellyek, hogy nem mint az en dûcsôſſegemre? Jobbe hogy à te tiſteſſeged helyen maradhaſſon, hogy en termeſetemet meg tagadvan kegyetlenne legyek? Avagy alitodé hogy az dologban modot nem talalok, hogy mind az te tiſteſſeged helyen maradgyon, ſ-mind Ninive varoſſa meg tartaſſek?

TANUSAG.

Jegyezzûk meg innet, az Iſtennek ſelid es engedelmes termeſetit az dagalyos em-

berekhez, az kik naponkent az ô dolgaiban es itiletiben piſkalnak, es ugy mint ſamot akarnak ô ſent felſegetûl venni. Meg tetſik ez, az Iſtennek jelen valo cselekedetibôl. Micsoda ember ſenvedne illyen csendeſ elmevel az ô tanatſanak viſgalaſat? De nem csak az Jonas vetkezet ebben az dologban regenten, hanem mi-is naponkent ſokakban vetkezûnk, holot ki egy dologh felôl ki mas felôl panaſolkodik à ſent Iſten ellen. De mind ezekre nagy engedelmeſſen viſeli ô felſege magat, es ſep csendeſſen meg felel az ô ſent igejeben az igaz tanitok altal. Intetteſsûnk azert innet; Hogy kiki mind magara ſabja, az mit az Jonaſnak felel itt az Iſten: Itilede hogy meltan haragſol? Es az mit az ſ. Pal mond *Rom.* 9. *v.* 20. Micsoda vagy te ember, hogy az Iſten ellen zugolodol? Nem de mondgyaé az Sár az Fazek-gyartonak: Miert csinaltal engemet illyen formara? De ez ellen ki ſokan vetkezzenek ez moſtani emberek kôzzûl, naponkent lattyuk.

AZ MASODIKROL.

De jer laſſuk immar; Miert tamaſtya

Iſten

Iſten ônnôn magara az Jonaſra ennek az dolognak itiletit?

Ezt azert cselekedi az Iſten 1. Hogy az ô cselekedetinek igaz voltat meg mutaſſa. Mert az kinek igaz ûgye vagyon, nem fél az ô pôrôſire bizni az ô ûgyet. Haſonlokeppen ſol az Iſten *Iſa.* 5. *v.* 3. mondvan: Moſt annak-okaert, Jeruſalemnek lakoſi es Judanak ferfiai, tegyetek itiletet en kôztem es az en ſôlôm kôzt, &c.

2. Hogy ônnôn maga tegyen tanubizonſagot az Iſtennek itiletinek es cselekedetinek melto es illendô volta felôl, ellenben pedig az ô meltatlan haragja es nyughatatlan elmeje felôl.

3. Hogy ezzel is meg mutaſſa hogy erdeme ſerint az Jonaſſal ſem cselekedik, hanem ingyen valo jo voltabol ôtet kedveben fogatta, melyben mind vegiglen meg-is tartya, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk meg innet; Hog igaz az Iſten es igazak az ô itileti es cselekedeti. Az David bizonyittya ezt *Pſal.* 119. *v.* 137. Errôl ſol az Jeremiaſ-is *cap.* 12. *v.* 1. mondvan.

Igaz

Igaz vagy Uram, ha ſinten vetelkedem-is te veled, &c. Az Daniel-is azt mondgya Daniel 9.v.7. Tijed Uram az igaſſag, mienk pedig az ortza pirulas. Az Agoſton Doctor-is azt mondgya eggyût az ô iraſabao; Hogy azIſtennek itileti titkoſok lehetnek, de hamiſſak ſemmikeppen nem lehetnek. Ennek igaz volta innet-is meg tetßik, holot az ô ûgyet az Jonaſra hadgya hogy megh itillye.

Intetteſsûnk azert hogy az Iſtennek itiletit ne vadollyuk, hanem hidgyûk el hogy igazak azok es ſemmi hamiſſagh nincsen azokban, &c. De vallyon mit cselekedik az Jonas, az Iſtennek engedelmes kerdeſet halvan? Im azt mondgya, hogy az varoſbol ki menven, maganak haylekot csinalt az napnak hevſege ellen, es abban ûlven, varta az dolognak ki menetelit.

Ez tehat az maſodik dolog, az melyrôl itt emlekezik az Propheta. Holot rôvideden csak az Jonas fogyatkozaſirol emlekezem. Vetkezik tehat 1. Vakmerô engedetlenſegeben, holot az Iſtennek illyen Atyai inteſevel nem gondolvan, fel fogja ma-

magat es ki megyen az varosbol, az hova
ôtet Iſten kûldôtte vala. 2. Az Atya fiui
ſeretet ellen-is vetkezik, holot, meg-is
azoknak vefedelmeket varja, az kiknek az
Iſten meg kegyelmezet vala. 3. Tiſti el-
len-is vetkezik az Jonas. Mert az tanitok-
nak tiſtek az, hogy mikeppen az pœniten-
tia tartatlanokat, az Iſtennek ſulyos bûnte-
teſevel rettentik, azonkeppen az megh te-
rôket az ô kegyelmevel vigaztallyak. Az
Jonas pedig az vigaſtalaſt hatra hagyvan,
ki megyen Ninivebôl. 4. Lattatik az Jo-
nas az Iſten befedeben ketelkedni, holot
ertven az Iſtennek jo kedvet az megh tert
Ninivebeliekhez, mindaz-altal meg-is
azoknak vefedelmeket varja.

TANUSAG.

Vegyûk efûnkben innet; Hogy meg az
nyjonnan fûlettetet emberekben-is ben-
nek vagyon az bûnnek ſôpreje, mely ôket
urra viſi, hogy naponkent ſokakban vet-
kezzenek. *Iacob.* 3. *v.* 2. Az Salomon bizo-
nyittya ezt, *Proverb.* 24. *v.* 16. mondvan:
Az igaz-is hetfer eſik el egy nap, de iſmet
fel kel. Ezt ſajat peldajaval bizonyittya az

ſent

ſent Pal, *Rom.* 7. *v.* 18. holot igy ſol : Tu-
dom hogy nem lakik az en teſtemben az
jo. Ugyan ezen dolog megh tetſik az Jo-
nas Propheta peldajaban itt az helyen, az
kinek cselekedetiben menyi fogyatkoza-
ſok lettenek, ez eleb megh hallok.

Intetteſsünk azert innet ; Hogy az Da-
viddal eggyütt igen könyörögjünk, hogy
az mi ſent Iſtenünk Uy ſivet teremtſen
mi bennünk, es amaz igaz lelket uyitſa
meg az mi belſö reſeinkben. Igy csele-
kedgyek mi velünk az mi kegyelmes
Atyank es Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus
Chriſtuſert, Amen.

XXX. *Prædicatio.*

SZolottam ennek elötte, mindeneknek
elötte az Iſtennek ſzep nevezetiröl
avagy tulaydonſagirol, mellyeket az Jo-
nas Propheta rendel elö ſamlala az ö be-
ſelgeteſenek kezdetiben. Annak utanna

Jonas IIII 6 Mert tezitett vala az Ur Iſten Egy tököt emle-
hogy fel menne az, az jonas hajlekara, hogy
arnyekott tartana az jonas fejenek, es megh oltalm-
na az hevegnek bantasatol, Es örüle az jonas

mlekezem az Istennek felid es engedel- nes feleletiről az Jonasnak nyughatatlan- ga ellen.

Vegezetre, az Jonasnak uyjob cseleke- etiről, az ki az fent Istennek engedel- nessegevel, es Atyai intesevel nem gon- lolvan, meg kemenyiti magat, es az arosbol ki menven, haylekot csinal az egyen maganak, es ugy varja az varos- ak jővendő vefedelmet. Mostan immar ssuk Isten segitsegeből az kővetkezendő giket is.

Mond az Propheta: Es kefitet vala az Ir Isten egy borostyan falat (nemellyek őknek fordittyak) hogy fel menne az Jo- as haylekara, hogy arnyekot tartana az Jo- as fejenek, es megh oltalmazna az hev- egnek bantasatul. Es őrűle az Jonas az orostyan falnak felette igen, &c.

Ez igekben, es ez kővetkezendőkben, nind az caputnak vegeigh, foglaltatik be nasodik es utolso resze ennek az caput- ak, holot az Istennek mentsege adatik lőnkben, melyben igaz okat adgya az ő selekedetinek.

Ket

Ket kivaltkeppen valo reßei vadnak ennek. Mert az elsô reßeben elônkben adatik ennek az Jonaſſal valo beßelgeteſnek alkolmatoſſaga. Az maſodikban pedig az Iſtennek az Jonaſſal valo beßelgeteſe irattatik meg. Mindenikrôl rendel ßollyunk Iſten ſegitſegebôl.

Mond az Propheta: Es kefitet vala az Iſten egy boroſtyan falat, hogy fel menne az Jonaſnak haylekara, &c.

Ez igekben mindeneknek elôtte az ezkôz adatik elônkben, mellyel Iſten utat nitot az Jonaſſal valo beßelgeteſre. Effelôl az tudos emberek ſokat vetelkettenek micsoda allat lôt legyen? Nemellyek tôknek, nemellyek pedigh boroſtyannak forditottak. Meg tettik ez az Agoſton Doctornak es Jeronymuſnak egy mashoz kûldôt levelekbôl, az kik ebben az dologban meg nem eggyezhettenek. Nemellyek pedig csuda fanak mondottak, az kik az ô ertelmeket ket kivaltkeppen valo okokkal allattak. 1. Mert az csuda fa igen hamar nevekedik, es az ô feles leveleivel alkolmatos az arnyek tartaſra. 2. Mert az Sido ige kikaon,

mel-

mellyel itt el az Propheta, igen kőzel jar az Gőrőg igehez κίκι, mely Deakul annyit tesen mint *Ricinus*, Magyarul pediglen csudafa. Vegezetre, nemellyek azt mondgyak, hogy ny planta volt ez, mely à mi orßagunkban nem terem. De mi ßükseg ennek az ő neveről fejűnket tőrnűnk es elmenket faraztanunk, holot igen keveset hoz à konyhara, akar micsoda lőt legyen, csak azt ertsűk, mi vegre teremtette volt az Sz. Isten?

Annak-okaert 1. ezt az Isten azert teremte, hogy ezzel-is az megh haragut Jonaßnak buſulaßat enyhitene. Haylekot csinalt vala maganak az Jonas, hogy azzal őnnön magat az Napnak hevſege ellen oltalmazna, az mely hihető hogy alkalmatlan volt az arnyek tartaßra; Hogy azert az Isten ebben-is az Jonaßnak kedvet kereſne, ezzel az ßep arnyek tarto allattal az ő hitvan kalibajat be fedezi, hogy ő az alat kedve ßerint mulathaſſon. Ennek valoßaga meg tetßik az Jonaßnak maga viſeleſeből, à ki latvan az boroßtyan ßalat, felette nagy őrőme vagyon rayta. 2. Hogy ez alkalmatoßßaggal utat nyitna az Isten az Jonaßal

valo beßelgeteßre, melyben az ô cselekedetinek illendô voltat meg mutatna. Meg-is lôn ez; Mert minekutanna latta volna az Jonas, hogy az ô kedves arnyek tarto boroßtyannya nagy hertelenßeggel meg hervadot, oly igen bankodik rayta, hogy halalat kevannya erette. Mely nyughatatlanßagat latvan az Iſten, nagy ßep alkolmatoßßagot vefen az ô velle valo beßelgeteßre, melyben ôtet ugy megh gyôzi, hogy eggyet ßem tud à ßent Iſtennek elôtte ßolani, az mint az kereßtyenek megh hallyak az igeknek magyarazattyabol ide alab.

TANUSAGOK.

I. Tanullyuk megh innet; Mely igen igaz az mit az Iſten mond *Ezech.* 33. *v.* 11. Elek en, nem akarom az bûnôßnek halalat, hanem hogy megh terjen es ellyen. Megh terßik ez az Iſtennek az Jonas kôrnyûl valo forgolodaßabol, holot mindenkeppen azon vagyon, hogy az Jonaßt eßere hozhaßa. Szokaßa ez az ßent Iſtennek, hogy akkor-is az mi meg maradaßunkra vigyazzon, mikor mi arrol ingyen ßem gondolkodunk. Peldaink erre az mi elßô ßûleink,

az

az kik az eſetnek utanna az kertben el reytezven, nem tudnak meg maradaſok felôl gondolkodni, hanem az çlô mindenhato Iſten ô maga kereſi fel ôket, es az Meſsias felôl valo ſep igerettel az ôketſeges ſiveket nagy ſepen vigaſtallya mondvan: Az Aſſonyiallatnak magva meg tôri fejet az kigyonak *Geneſ.* 3. *v.* 15. Az ſegeny David-is az ô paraznaſaga es gyilkoſſaga utan, nem tud maga felôl gondolkodni, hanem nagy teſti batorſagban çl, es mind az ket fûlere batran aluſik, mind addiglan-is, mig az ſent Iſten az Nathan Prophera altal ôtet fel nem ſerkenti, es az ô bûneinek bocsanattya felôl nem biztattya, mondvan: Az Ur el vette az te bûneidet, 2. *Sam.* 12. *v.* 13. Haſonlo-keppen cselekedik mi velûnk is naponkent az mi Sz. Iſtenûnk, mikor vagy az ô ſent igeje altal, vagy baratink altal, vagy ellenſeginк altal, vagy betegſegûnk, vagy kar vallaſunk altal ſerkenget bennûnket, es az mi huſos fûleinket nyitogattya, hogy magunkban ſalvan bûneinket meg iſmerjûk, es azoknak bocsanattyaert ſivônk ſerint kônyôrôgjûnk.

Intetteſsünk azert innet ; Hogy mikor az fele dolgokat latunk avagy hallunk, ne itillyük tőrtenetnek, es fülünk mellől ne bocsaſſuk, hanem allapatunkrol gondolkodgyunk, es az mi Sz. Iſtenünkel idejenkoran megh bekellyünk, hogy az ő ſulyos bűneteſet el tavoztathaſſuk.

II. Vegyük eſsünkben azt-is ; Hog mindenek Iſtentől leſsnek. Mert à ki az első teremtesben csak beſzedevel mindeneket teremtet, moſtan-is ugyan azon Iſten mindeneket az ő nemek ſerint ſaporgat, tart es taplal. Ide valo à mit Chriſtus Urunk mond, *Ioan.* 5. *v.* 17. Az en Atyam ez oraiglan munkalkodik, es en-is munkalkodom. Erről ſol à David-is *Pſal.* 104. *v.* 10. mondvan : ki az forraſokat folyo vizekke teſsed, hogy az hegyek közőt follyanak, &c. Oda alab oſtan igy ſol : Ki meg öntözi az hegyeket az ő lako helyeről, hogy az te cselekedetednek haſznabol megh elegiteſſek az föld. Teremt ſénat az barmoknak, es fűvet az embereknek haſznokra, hog eledelt vegyenek az földből, &c. Iſmet *Pſal* 145. *v.* 15. Mindeneknek ſemei te benned biznak Ur

Iſten

Iſten, es te adſz azoknak eledelt alkolmatos ûdôben. Meg nyitod te az te kezeidet, es be tôlteſz minden elô allatokat aldaſiddal, &c. Iſmet *Pſal.* 147. *v.* 8. Az ki be fedezi az Eget felhôkkel, es eſsôt ſerez ez fôldre: Az ki teremt az hegyeken ſenat es fûvet, az embereknek ſolgaltataſokra. A ki meg adgya az barmoknak eledeleket, es az hollo fiaknak, kik ôtet ſegitſegûl hijak, &c.

Intetteſsûnk azert innet; Hogy az Iſten ajandekival mertekleteſſen es halaadaſſal ellyûnk. Annakfelette az ſûkſegben ô ellene ne zugolodgyunk, tudvan azt, hogy az Iſten ſabados Ur, es ugy ſafarkodhatik az ô jovaibol, az mint akarja, *Mat.* 20. *v.* 15.

Mond immar az Propheta: Es ôrûle az boroſtyan ſalnak az Jonas felette igen, &c. Ez igekben az Jonas maga-viſeleſe adatik elônkben, az ki az arnyekozo boroſtyannak felette igen ôrûl. Holot ketkepen vetkezik az Jonas. 1. Hogy meg nem gondollya, mi vegre teremtette Iſten azt az boroſtyan ſalat, hanem annak csak az ô arnyekan kapdos. 2. Mert az mertekleteſſegnek hatarat altal hágja, holot azon felette b

ôrûl. Ugy vagyon hogy az ôrûlôkkel ſabad ôrûlnûnk, *Rom.* 12. *v.* 15. De abban-is modot kel tartanunk az mint az ſent Pal tanit, 1. *Cor.* 14. *v.* 40. &c.

TANUSAG.

Jegyezzûk meg innet; Hogy à mertekleteſſeg draga joſagos cselekedet, mellyet valakik altal hágnak, vetek-nelkûl nincsen azoknak dolgok. Ide valo amaz kôzônſeges mondas, *Medium tenere beatum.* Az az: Kôzeparant jarni nagy bodogſagh. Iſmet: *Medio tutiſſimus ibis.* Az az: Kôzeparant batorſagoſſan mehecz. Iſmet: *Omnia ſumma nocent, ſed moderata juvant.* Az az: Minden dolgoknak à feletteb valoja artalmas, az mertekletes dolgok pedigh haſnalnak. Peldank erre az Jonas, az ki az igaz ôrômnek hatarat altal hágvan, feletteb ôrûl az zôldellô boroſtyannak, es fogyatkozaſnelkûl nincsen dolga.

Intetteſsûnk azert innet; Hogy minden dolgokban modot tartſunk, ha vetkezni nem akarunk. Ertette ezt megh amaz pogany Cato-is az ki eggyût az ô iraſaban azt mondgya: *Omnibus adde modum, modus eſt*

pulche-

pulcherima virtus. az az: Minden dolgokban modot tarts, mert az mód fep jofagos cselekedet. De ez ellen ki fokan vetkezzenek ez moftani emberek kőzzűl naponkent valo peldaink bizonyittyak. Tekints ket fele, es igaz eleg peldakat talalß.

Mond meg is az Propheta: Az utan kefite az Iften egy ferget mafod napon reggel haynalban, mely az borofftyannak tővet meg rágá, es meg aßa. Es lőn nap keletkor hogy az Iften barazto felet tamaztana, es az Napnak hevfege meg fűte Jonafnak az fejet, annyira hogy el badgyadna, es kevanna maganak halalt ezt mondvan: Job ennekem holtom, hogy nem eltem, &c.

Ez igekben ket dolgokat forgat az Propheta. 1. Az Iftennek uyjob cselekedetiről emlekezik. 2. Az Jonafnak maga-vifelefet adgya előnkben. Mindenikről csak rővideden folok. Igy fol az Propheta: Az utan kefzite az Iften egy ferget mafod napon reggel haynalban, mely az borofftyannak tővet meg rágá, &c. Ez igekben es az kővetkezendőkben foglaltatik be az elfő dologh; Holot az Iftennek

uyjob csudalatos cselekedeti adatik elönkben. Sok dolgokat forgat pedig á Prophéta: Mert mindeneknek elötte azt mondgya, hogy az Isten kesitette az ferget ez vegre, hogy az borostyan falat meg rágna, es igy annak arnyekatul az Jonast megh fostana. Masodsor azt jelenti meg, minemü engedelmes volt az fereg az Isten parancsolattyahoz. Harmadsor hogy sarazto selet-is tamaztot az Isten az Jonasnak artalmara. Negyedsser, annak engedelmessegerol sol, &c.

Itt mi nekünk csak azt kel meg latnunk; Hogy ha az Jonas vetkenek nem lesene az Isten oka, holot mind az ferget s-mind az selet Isten tamasztya az Jonasnak artalmara, es igy lattatik alkolmatossagot solgaltatni az ö zugolodasara? Erre rövideden csak azt felellyük, hogy ezekbol, es ezekhez hasonlo peldakbol, semmikeppen nem következik, hogy az Isten az bünnek oka volna; Mert az mint az Deakok mondgyak: *Actiones finibus distinguuntur.* Az az: Az cselekedetek az ö vegekkel külömböztetnek meg, &c.

Az

Az Isten effele alkolmatossagokat nem azert folgaltat hogy az embereket à bûnre ingerellye; Mert gyûlôli ô mind azokat, az kik alnokságot cselekednek, es el veßti azokat, az kik hazugságot follanak. *Psal.* 5. *v.* 7. Hanem sôt inkab azert, hogy azokat meg teritse, es az ô csudalatos dolgai felôl valo gondolkodasra serkengesse. Tehat mashonnan jarol az, hogy az emberek az fele jo alkolmatossagokkal gonoßul ellyenek, tudni illik az ôrdôgtûl es az embernek gonoß akarattyatul. Peldanak okaert, az fergecsket azert keßiti az Isten hogy az borostyannak gyôkeret megh ragja, hogy innet az Jonas eßebe venne, hogy minden jok Istentôl vadnak, es azokkal csak addig elhetûnk az mig Isten akarja. Annakfelette, hogy az Isten ßabados Ur, es mihent akarja, az ô javait tûlônk el veheti. De az ßegeny Jonas ezekrôl nem gondolkodvan, az ô indulatitul el ragattatik, busol es boßonkodik, es haragjaban halalat kevannya. Igy az garazto ßelet tamaßtya az Isten, hogy abbol venne eßebe az Jonas, hogy az Istennek minden allatok engednek, es az ô pa-

rancsolattyat követik; De az Jonas erről nem gondolkodvan, haragßik, es halni bocsattya magat banattyaban. Tehat, mint amaz firoſito fep eſső, nem oka amaz köves földnek ſovanſaganak, hanem az földnek termeßetitül vagyon: Azonkeppen az embernek romlot termeßetiből á', hogy az jo alkolmatoſſagokkal gonoßul ellyen, &c.

TANUSAGOK.

I. Tanullyuk meg innet; Hogy mikeppen az iſten az ő ajandekaval bennünket be tölt mikor akarja: Azonkeppen azokat meg vohattya mihent akarja. Peldank erre az Jonas, az kinek kedvejert az ßent Iſten az boroſtyan fálat nevele, es viſontag hertelenſeggel meg farazta. Mi velünk-is haſonlo-keppen cselekedik az Iſten, holot lattyuk, hogy neha az ő aldaſabol mindenekkel bővölköttet: Viſontag hertelenſeggel minden javait meg vonſa. Peldanak okaert, lattyuk, hogy neha az hegyeknek es mezőknek ſzep termeſit, egy avagy ket oraban, egy kemeny dér avagy kő-eſ-

ső

ő mind el veſti ; Hertelenſeggel tűz ta-
ad, es nagy roppant varaſok egy keves
dő alat ſemmive leſnek. Neha magunk
em tudgyuk, az mi javaink mely herte-
nſeggel ki folynak markunkbol, nem kű-
mben mint az roſtabol az viz.

Intetteſsűnk tehat innet ; Hogy ez vila-
i jokban ne bizzunk, az mellyek valto-
as ala vettettenek. Annak-felette ha azok
llűnk el kelnek, feletteb magunkat ne
rjűk azokon, hanem az Job Patriarcha-
al azt mondgyuk : Az Ur atta es az Ur
ette el-is, legyen aldot az ő neve, *Iob.* 1.
erſ. 21.

II. Vegyűk eſsűnkben azt-is ; Hogy az
ſtennek eogednek minden erzekeny es er-
ekenſeg-nelkűl valo allatok. Erre neveze-
es peldainк vadnak, *Exod.* 8. *v* 6.17.24. &c.
ſmet, *Cap.* 9. *verſ.* 10. 22. &c. Iſmet,
Cap. 10. *verſ.* 13. 22. &c. Laſd meg az
raſokat. Ugyan ezen dologh megh tetſik
tt az helyen ennek az fergecskenek es az
arazto ſelnek allapattyokbol.

Intetteſsűnk azert innet, hogy mi is en-
edgyűnk az mi ſent Iſtenűnknek, hogy

az

az oktalan es erzekenſegnelkûl valo alla
toktul megh ne gyôzetteſsûnk vigaztal
lyuk-is egyſerſ-mind mi magunkat nyo
moruſaginknak idejen: Meg tud az mi ô
Iſtenûnk minket oltalmazni, holot minden
teremtet allatok ſolgalnak ô neki. Laſ
meg *Pſal.* 24. *v.* 1.

Mond immar az Propheta: Es az Nap
nak fenye meg ſûte az Jonaſnak fejet, ugy
annyira hogy el badgyadna és kevanna ma
ganak halalt ezt mondvan: Job enneke
meg halnom, hogy nem mint élnem, &c.

Ez az maſodik dolog, holot az Jonaſna
uyjob fogyatkozaſa adatik elônkben. Im
azt mondgya az Propheta hogy ely ige
buſolt az Jonas az boroſtyan ſalon es a
Napnak hevſegen, hogy halalat kevant
miatta. De mivelhogy oda fellyeb, igaz
eleget ſolottunk az Jonaſnak fogyatkozaſ
rol, moſtan tôbbet azokrol nem ſolok, ha
nem laſſuk az tanuſagot.

TANUSAG.

Jegyezzûk meg innet; Mely nyughatat
lanok es ſenvedhetetlenek legyenek az
emberek termeſet ſerint. Meg tetſik ez az
Jonaſ

naſnak jelen valo peldajabol, à ki az bo-
ſtyan ſzalon es az Napnak melegſegen
ragra indittatvan, oly nagy buſulaſſal va-
on, hogy halalat kevannya. Mi-is haſon-
képen cselekedûnk, mikor az Iſten, vagy
relmes emberinket ez eletbôl ki ſolittya,
gy mi magunkra nehez betegſeget, kár-
llaſt, avagy mas fele probajat bocsattya.
Intetteſsûnk azert, hogy az mi indula-
kat meg mertekellyûk, hogy azok altal
Iſtent ellenûnk haragra es boſſu allaſra
ingerellyûk. Engedgye az mi ſent Iſte-
nk, hogy mi mindenekben jo modgya-
l viſelheſsûk magunkat, Amen. Ez az
ſô dolog.

XXXI. Prædicatio.

EZ el mult utolſo tanitaſomban kezdem
magyarazni ennek az utolſo caputnak
aſodik reſet; Holot ket dolgokat forgat
z Propheta. 1. Alkolmatoſſagat irja meg
z Iſtennek az Jonaſſal valo beſelgeteſe-
ek. 2. Az beſelgeteſt-is rendel elô ſam-
lallya.

lallya. Az elsô dologrol ſolottam ennek elôtte; Moſtan immar laſſuk Iſten ſegitſegebôl az maſodikat-is.

Mond az Propheta: Es monda az Ur Jonaſnak, vallyon ſ-meltan haragſolé ezert az boroſtyan ſalert? Es monda az Jonas: Meltan cselekedem hogy haragſom mind halalig, &c. Olvaſd el mind vegigh az caputot.

Ez igekben foglaltatik be az Iſtennek az Jonaſſal valo beſelgeteſe, melyben ugy mint ſamot ád az Iſten az Jonaſnak az ô cselekedetirôl, es ugy meg kóti ôtet, hogy ſem elô ſem hatra nem mehet az Jonas, hanem érté hadgya magat. De rendel laſſuk az igiket csak rôvideden.

Mond az Propheta: Es monda Iſten az Jonaſnak: vallyon meltan haragſolé az boroſtyan ſálert?

Ez igekben, az Iſtennek uyjob Atyai jo volta adatik elônkben, tudni illik az haragos Jonaſt mely bekevel ſenvedi, ugy annyira, hogy minden Atyaknak es Anyaknak az ô fiokhoz es leanyokhoz valo engedelmeſſegeket fellyûl haladgya. Mert nag

csen-

csendeſſen csak azt kerdi ô túle, hogy ha meltan haragſiké az boroſtyan ſalon avagy nem? Haſonlo-keppen ſola oda fellyeb-is, mikor latna hogy az Jonaſnak ellene vagyon, hogy az Iſten az Ninive-belieknek pœnitentia tartaſokat latvan, megh kegyelmezet.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſten az bûnôſôket nem mindgyart veti el túle, hanem ſokaigh el ſzenvedi az ô Atyai jo voltabol es azoknak megh tereſeknek ûdôt enged. Ide valo az Iſtennek mondaſa, *Ezech.* 33. *verſ.* 11. holot igy ſol: Elek en, nem akarom az bûnôſnek halalat, hanem hogy megh terjen es éllyen. Iſmet, *Zach.* 1. *verſ.* 3. azt mondgya: Terjetek megh en hozzam, ez en-is hozzatok terek. Chriſtus Urunk-is, *Mat.* 11. *verſ.* 28. azt mondgya: Jôyjetek en hozzam az kik meg vattok terheltetven, es en meg kônnyebitelek titeket. Peldank erre az tôbbi kôzt az Jonas Propheta, az ki noha egy-nehanſor vetkezik az Sz. Iſtennek

el-

ellene, mindazon-altal nem veti el tûle, ha nem nagy Atyai modon forgolodik kôrnyûle, es mindenben azon vagyon, hogy ô hozza teritheſſe. Vetkeznek tehat az Novatianuſok az kik azt mondgyak, hogy ha az ember az elſô kegyelem utan vetkezik, az Iſtentôl az ô bûne megh nem bocsattatik. Regi tevelyges ez, mellyet Chriſtus Urunk fûletese utan ugy mint harmadfel faz eſtendôkkel, amaz Novatus, az Romai Anyaſent-egyhaznak tanitoja tamaſtot vala, es az Anyaſent-egyhazban nagy zûr-zavart ſerzet. Moſtan pedigh ugyan azon tevelyges az Anabaptiſtaktol megh uyittatot, az kik ugyan azon dolgot nagy vakmerôkepen oltalmazzak. De ezeknek tevelygeſeket, az többi kôzt, az Janoſnak jelen valo peldaja elegge meg hamiſsittya. Vigaſtallyuk azert ezzel mi magunkat, es hidgyûk el, hogy az Iſtennek kegyelme fen ál minden pœnitentia tarto bûnôſôknek. Annakokaert nagy bizodalommal jarollyunk az kegyelemnek ſeki eleiben, el hiven hogy valakik Iſtenhez igazan megh térnek, el nem ûzi elôle, *Ioan.6. v.37.* &c.

Mond

Mond immar az Jonas: Meltan cselekedem en hogy haragſzom, mind halaliglan, &c.

Itt iſmet az Jonaſnak uyjob fogyatkozaſa adatik elônkben, holot ſokkeppen vetkezik. Mindeneknek elôtte vakmerôſege miat. Mert meg kemenitven ônnôn magat, az Iſten ellen vakmerôſegre vete magat. Annak-felette, nyughatatlanſaga miat, mely arra viſi, hogy az Iſten ellen zugolodgyek. Ez mellet, haragja miat, melytûl feletteb el ragattatik, ugy annyira hogy mind Iſten ellen, ſ. mind felebarati ellen igen vetkezzek. Vegezetre, az dologgnak meltatlanſaga miat, holot illyen kicsin dolgon illyen igen buſol, &c.

TANUSAG.

Vegyûk eſzûnkben innet; Mely igen megh veſet az emberi termeſet az eſetnek miatta, ugy annyira hogy ha az Iſtennek lelketûl nem vezereltetik, az bûnnél egyebet nem cselekedhetik. Erre nevezetes iraſink vadnak; Laſd megh az tôbbi kôzt, *Geneſ. 6. v. 5.* Iſmet *Cap. 8. v. 21. Ierem. 17. v. 9. Pſal. 14. v. 3.* &c. Ugyan ezen dolog

meg tetßik az Jonaſnak jelen valo peldajabol, az ki noha az Iſtennek nagy embere, mindazonaltal nyugharatlanſaga miat, meg ertők mely ſokkeppen vetkezzek.

Intetteſsünk azert innet; Hogy az mi ßent Iſtenünknek igen kőnyőrőgjünk, hog az ő ßent Lelkenek altala ugy vezerellyen es igazgaſſon, hogy itt ez vilagon ßent es artatlan eletben elheſsünk, hogy Iſten fiainak iſmerteſsünk: Mert csak azok az Iſtennek fiai, az kik az Iſtennek Lelketül vezereltetnek, *Rom.* 8. *v.* 14.

Mond vegezetre az Propheta: Es monda az Ur; Te ßanod ez boroſtyan ßalat, az mellyert nem munkalottal, es az mellyet nem neveltel, mely egy ejel fel nevekedet, es mas ejel iſmet el hervadot: Es en, ne ßannam Ninivet az nagy varoſt, melyben tőb vagyon tizen-ketßer valo tiz ezer embernel, kik nem tudnak kűlőmbſeget tenni, az job es bal kezek kőzőt, annak-felette nagy ſok oktalan allatok-is vadnak, &c.

Ez igekben foglaltatik be az Iſtennek derekas feleleti, melyben az Jonaſt ugy meg kőti, hogy az Iſten ellen ſemmit nem

tud

tud ſolani, hanem tellyeſſeggel érte hadgya magat. Haſonlatoſſag altal ſol pedigh, melyben egyben veti az ſent Iſten ónnón magat az Jonaſſal, es Ninive varoſat az boroſtyan ſallal, mintha azt mondana az Iſten: Te, az ki halando ember vagy, azt akarnad hogy az boroſtyan ſal meg maradot volna, melynek az ó arnyekabol valami kicsin gyónyórúſeget vettel: Es en, az ki órókke valo Iſten vagyok, miert ne kedveznek Ninive varoſanak, melynek az ó pœnitentia tartaſa en elóttem kedves. Annakfelette, te azt akarnad, hogy az boroſtyan ſal meg maradot volna, az mely csak haſontalan allat volt: En tehat hogy ne kevannam Ninivenek megh maradaſat, mely emberekból al, az kikert nem csak az boroſtyant, hanem minden fele allatokat teremtettem. Ez mellet, te illyen igen ſereted az boroſtyan ſalat, mely minden te munkad-nelkúl nevekedet: Tehat en, hogy ne ſereſſem Ninive varoſat, mely en altalam jutot erre az nagy meltoſagra. Annakfelette, te ezen az boroſtyan ſalacskan bankodol, az mely egy etzakai nevekedes

volt : En pediglen hogy ne bankodnam Ninive varoſan, az mely ſok ſaz eſtendőktűl fogvan alig juthatot erre az nagy meltoſagra. Ez mellet, az boroſtyan tál csak te neked haſonlt az ő arnyekaval : Az Ninivé varoſa pedigh ſok ezer embereknek haſonal, az kik az ő arnyekaban gyönyörűſegeſſen nyugoſznak. Vegezetre az te boroſtyanod haſontalan gyöker volt: Az Ninive varoſaban pedigh, őreg emberek nelkűl, vadnak ſaz huſz ezer gyermekek, annak felette ſamtalan oktalan allatok, mellyek igen haſnoſok az embereknek taplalaſokra. Utolſor, az boroſtyan fal, csak ő maga veſet el egyeb allatoknak fogyatkozaſoknelkűl: Az Ninive pediglen, nagy ſok varaſoknak, faluknak, ſőt az egeſz Nap keleti birodalomnak romlaſat vonna utanna, &c.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzűk megh innet; Mely ſok fogyatkozaſinkat ſenvedgye el az elő mindenhato Iſten mi nekűnk. Megh tetſik ez az Jonaſnak jelen valo peldajabol, az kinek menyi fogyatkozaſit ſenvedgye el az

ſent

ent Isten, megh ertettük ez ideiglen. Kisoda az Urak közzül, az ki az ő szolgajanak annyi felelgetesét bekevel szenvedne? Nem hogy az Urakban, de még az Atyakban es Anyakban sem talalnok fel ezt az nagy szelidseget, mellyet az Isten az Jonashoz megh mutat. De nem csak az Jonashoz, hanem egyebekhez-is eleitül fogvan igy viselte az Isten magat. Peldank erre az David, az kit az Nathan Prophéta altal mind addig forgolodik, mig az ő bűneinek ismeretire nem jutat. 2. *Sam.* 12. *v.* 1. &c. Az mi Idvözitönk felól-is azt olvassuk, *Luc.* 7. *v.* 40. hogy amaz Simon nevő Pharisæust, az ő bölcs kerdesivel az ő bűneinek ismeretire jutatta, &c. Mi velünk-is hasonlokeppen cselekedik az mi szent Istenünk, holot naponkent az ő Atyai intese es szenyegetese ellen nem külömben felelgetünk, mint szinten az Jonas itt az helyen. Sőt nagy sokan az Jonast vekmerőseggel felyül haladgyak. Mert az Jonas az Istentől megh győzettetven, megh szünik az felesseléstül: De ez mostani emberek közzül sokan, nem szünnek meg vegetlenül felesseln

az ſent Iſtennel. De mi ez fele embereket ne kôveſsûnk, hanem, hûtbeli engedelmeſſegünknek altala veſsûk ô ſent felſegenek alaja mi magunkat, tudvan azt, hogy ha az Iſtennel akarunk feleſelni, ezer beſzedere ſem felelhetûnk eggyet, *Iob.* 9. *v.* 3. &c.

II. Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſtennek gondgya-viſeleſe mindenekre ki terjed. Nincsen az Iſtennek oly kicsin teremtet allattya, az melyre ſorgalmatos gondot nem viſelne. Errôl ſol az David *Pſal.* 145. *v.* 15. mondvan: Mindeneknek ſemei te benned biznak Ur Iſten, es te adſ azoknak eledelt alkolmatos ûdôben. Megh nyitod az te ſent kezeidet, es be tôlteſ minden elô allatokat aldaſoddal, &c.

Iſmet, *Pſal.* 147. *v.* 8. Az ki teremt az hegyeken ſenat es fûvet az embereknek ſolgaltataſokra. Ki meg adgya az barmoknak eledeleket, es az hollo fiaknak, az kik ſegitſegûl hijak, &c. Chriſtus Urunk t allattya *Mat.* 6. *v.* 26. holot az Iſten gongya-viſeleſet az Egi madarakig es zei liliomokiglan ki terjezti. Ugyan ſent Mathe Evangeliſta iraſanak ti-

zedik

zedik reſzében, az apro verebecskekre es az mi hajunk ſzálára-is ki terjezti Idvözitönk az Iſtennek gondgya-viſeleſet. De hogy több iraſokat elő ne hozzak, ugyan ezen dolog meg tetſik az Iſtennek jelen valo mondaſabol, holot à Ninivebeli gyermekeket es az oktalan allatokat-is emlegeti. Vetkeztenek tehat ez ellen az Epicureuſok az kik az Iſtennek gondgya-viſeleſet tagattak. Vetkeztenek az Peripatheticuſok-is, az kik azt mondottak, hogy noha amaz őreg allatokra az Iſten gondot viſel, de amaz aprolek dolgokra nem erkezik, amaz mondas ſerint: *Non vacat exiguis rebus adeſſe Iovi*, az az: Nem erkezik az Iſten minden aprolek dolgoknak igazgataſara. De mi ezekkel ne tevelyegjünk, hanem hidgyük el, hogy az Iſtennek gondgya-viſeleſe minden teremtet allatira ki terjed. Vigaztallyuk tehat innet mi magunkat, hogy az ki az barmokra gondot viſel, az okos lelkű embereket nem hadgya; Es az kinek az apro gyermekek ſzaman vadnak, az őreg emberekre-it gondot viſel, &c.

Engedgye az mi ſent Iſtenünk hogy mi az ő

Harmincz-eggyedik Praedic.

az ô Atyai gondgya-viseleſe felôl jo ertelemben leheſsûnk, es azzal magunkat vigaztalhaſſuk, eletûnknek minden napjaiban, AMEN.

Ez azert az Jonas Propheta Hiſtoriajanak rövideden valo magyarazattya.

Dicsiret Iſtennek mind örökke, Amen.

M.N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA